

***Statenstuk* 2007-304**

Begroting 2008

Voorgestelde behandeling:

- Statencommissie Cultuur en Welzijn op 31 oktober 2007
- Statencommissie Bestuur, Financiën en Economie op 7 november 2007
- Provinciale Staten op 14 november 2007
- Fatale beslisdatum: 14 november 2007

Voorgestelde status: **B-stuk**

Behandeld door de heren L.C.M. Evers, telefoonnummer (0592) 36 55 59, e-mail l.evers@drenthe.nl
en E. Bos, telefoonnummer (0592) 36 55 16, e-mail e.bos@drenthe.nl
Portefeuillehouder: de heer H.P.K.M. Looman

Inleiding

Bij deze Nota van aanbidding treft u de Begroting 2008 aan. De stukken maken deel uit van de begroting- en rekeningcyclus van de provincie Drenthe. In dit statenstuk wordt nader ingegaan op een aantal aspecten van de Begroting 2008.

Ten opzichte van het financiële beeld in de Voorjaarsnota 2007 PLUS laat de Begroting 2008 voor het jaar 2008 een positief beeld zien. Nadat eerst de consequenties door uw provinciale staten aangenomen moties zijn verwerkt en financieel vertaald in die gevallen waarin dat nu reeds mogelijk is, heeft dit positief financieel beeld ons in staat gesteld een extra impuls van ruim € 1 miljoen voor te stellen voor de gebiedsgerichte cofinanciering vanuit het Stimuleringsfonds Drentse projecten.

De Begroting 2008 geeft al richtinggevend aan, hoe wij die impuls denken te vertalen naar de Drentse samenleving. Vanuit ons uitgangspunt: "Eerst plannen, dan pas geld" wordt op dit moment hard verder gewerkt aan een gedegen onderbouwing van de plannen voor de uitvoering van het Collegeprogramma en voor de projecten die gefinancierd zullen worden vanuit het Stimuleringsfonds Drentse projecten.

Advies

1. Kennisnemen van het financiële beeld als geschetst in de Begroting.
2. Met ingang van 2008 een risicoreserve instellen en hierin een initiële storting te doen ten bedrage van € 19.000.000,- en de benodigde bijdragen te onttrekken aan respectievelijk de saldireserve (€ 12.597.346,-) en de reserve voor algemene doeleinden (€ 6.402.654,-).
3. In het programma Middelen een bedrag van € 450.000,- opnemen voor onvoorziene uitgaven.
4. De lasten en baten in de Begroting 2008 per programma autoriseren volgens het principe: "per prioriteit de lasten en baten afzonderlijk en voor de overige budgetten de lasten en baten in totalen per programma".
5. Artikel 1 van de Verordening op de heffing van de opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting Drenthe wijzigen in: "Op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting worden in de provincie Drenthe voor het tijdvak 1 april 2008 tot en met 31 maart 2009 79,7 opcenten geheven".
6. Het Normenkader 2007 vaststellen en gedeputeerde staten (evenals in 2006) de bevoegdheid geven om wijzigingen in het normenkader goed te keuren indien deze na de datum van uw goedkeuring en vóór 31 december 2007 plaatsvinden.
7. Het Controleprotocol 2007 vaststellen.
8. Kennisnemen van de financieel relevante ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan in de periode tussen het verschijnen van de Voorjaarsnota 2007 PLUS en de afronding van de Begroting 2008.
9. De Begroting 2008 vaststellen.

Meetbaar/Beoogd beleidseffect

Uw staten autoriseren het beleid en de daaraan verbonden baten en lasten conform de Begroting 2008 en voldoen daarbij aan de geldende wet- en regelgeving.

Argumenten

- 1.1. *Voor het jaar 2008 geldt, dat er sprake is van een positief financieel beeld; dit maakt een extra dotatie aan het Stimuleringsfonds Drentse projecten van ruim € 1 miljoen mogelijk. De tekorten over de jaren 2009–2011 kunnen telkens beschouwd worden als een eenmalig tekort in het desbetreffende jaar en om die reden is dekking door een beroep op de reserve voor algemene doeleinden verantwoord en geoorloofd.*

De Begroting 2008 sluit voor het jaar 2008 feitelijk met een positief financieel beeld. Dit ten opzichte van de Voorjaarsnota 2007 PLUS gunstiger beeld wordt vooral veroorzaakt door het hanteren van gewijzigde en minder voorzichtige uitgangspunten voor de berekening van de opbrengst van de opcenten uit de motorrijtuigenbelasting. Binnen de minder behoudende financiële koers waarmee u bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2007 PLUS hebt ingestemd past ook, bij de berekening van de opbrengst van de motorrijtuigenbelasting (MRB)-opcenten uit te gaan van aangepaste verwachtingen omtrent de opbouw van het Drentse wagenpark. Er is een trend naar het bezit van meer en vooral zwaardere auto's. Tot dusverre is die trend niet ten volle meegenomen als basis voor de ramingen. Ons college doet dit nu wel en neemt daarmee ook op dit punt afscheid van de behoudende financiële koers die in het verleden bijdroeg aan de telkens optredende rekeningoverschotten. Het is evident, dat hiermee wel een zeker risico gemoeid is.

In meerjarig opzicht is er voor de jaren 2009–2011 jaarlijks sprake van een tekort. Bij de bepaling van het resultaat na bestemming wordt namelijk jaarlijks een bijdrage van de reserve voor algemene doeleinden geraamd om de Begroting uiteindelijk te laten sluiten. In totaal komt het cumulatieve tekort over de jaren 2009–2011 volgens het huidige beeld uit op € 4.997.630,--. Wij beschouwen de tekorten voor de jaren 2009–2011 in technische zin als incidenteel. Ze worden namelijk feitelijk veroorzaakt door een voor dezelfde jaren doorgevoerde korting van € 5 miljoen per jaar op de algemene uitkering uit het Provinciefonds in het kader van "het inlopen van de vermogensoverschotten". Door nu per saldo in de jaren 2009–2011 elk jaar de begroting technisch sluitend te maken met een bijdrage uit de reserve voor algemene doeleinden wordt ook daadwerkelijk het eigen vermogen van de provincie aangesproken. En aangezien deze exercitie gelijk oploopt met de eveneens tijdelijke korting op de algemene uitkering, zijn wij van mening dat de Begroting over de jaren 2008–2011 geen structurele tekorten vertoont. In 2012 zal het inlopen van de vermogensoverschotten zijn afgerond en er is dan ook geen korting op de algemene uitkering meer voorzien. Er valt dan weer een zonder meer sluitende begroting te verwachten.

Dit alles laat onverlet, dat het voor de realisatie van de ambities zoals deze in de Voorjaarsnota 2007 PLUS zijn gepresenteerd, nog wel noodzakelijk is, dat de bestaande uitgaven nog eens kritisch tegen het licht worden gehouden. Een actie "oud voor nieuw" zoals door het college reeds is aangekondigd, is noodzakelijk en zal in het najaar van 2007 ook worden voorbereid voor de Voorjaarsnota 2008. Tot die tijd kan voor realisatie van plannen die meer inzet van het Stimuleringsfonds Drentse projecten vragen dan reeds aan middelen in dat fonds voorhanden is, de reserve voor algemene doeleinden nog worden ingezet; deze is na de vorming van de risicoreserve vrij besteedbaar.

- 2.1. *Door de instelling van een risicoreserve wordt de reële bijdrage vanuit de reserves aan het weerstandsvermogen transparant in beeld gebracht en wordt bovendien duidelijk welk deel van de algemene reserves in principe vrij besteedbaar is.*

Om een transparant beeld te kunnen geven van de reële bijdrage uit de algemene reserves aan het weerstandsvermogen, wordt voorgesteld daarvoor een afzonderlijke risicoreserve in te stellen. Voorgesteld wordt deze in te stellen ten bedrage van € 19.000.000,-- en de benodigde bijdragen te onttrekken aan respectievelijk de saldireserve (€ 12.597.346,--) en de reserve voor

algemene doeleinden (€ 6.402.654,--). Een en ander betekent mutaties in de vermogenssfeer en lopen daarom niet via de exploitatie. Vooralsnog maakt de ontwikkeling van de totale weerstandscapaciteit het niet noodzakelijk aan de risicoreserve rente toe te voegen. Voor meer uitgebreide informatie wordt verwezen naar de paragraaf Weerstandsvermogen in de Begroting 2008.

- 3.1. *Door afzonderlijk te besluiten, in het programma Middelen een bedrag van € 450.000,-- op te nemen voor onvoorziene uitgaven, wordt dit bedrag expliciet beschikbaar gesteld aan het college.*

Het opnemen van een afzonderlijk bedrag voor onvoorziene uitgaven wordt voorgeschreven in artikel 8, zesde lid, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Hier staat namelijk: "Het bedrag voor onvoorzien wordt geraamd voor de begroting in zijn geheel of per programma". In de Begroting 2008 wordt het bedrag voor onvoorziene uitgaven dan geraamd binnen het programma Middelen ten bedrage van € 450.000,--. Het college kan vervolgens over deze middelen beschikken op basis van artikel 2, zevende lid, van de Financiële verordening Drenthe 2004.

- 4.1. *Autorisatie van de budgetten in de Begroting 2008 per programma volgens het principe: "Per prioriteit de lasten en baten afzonderlijk en de overige budgetten in totalen per programma" doet het best recht aan de rol van provinciale staten en het principe "besturen op hoofdlijnen".*

In de Voorjaarsnota 2007 PLUS is de suggestie gedaan, dat de staten in de Begroting 2008 de budgetten autoriseren voor elk van de zes nieuwe programma's en dat daarbinnen een specifieke autorisatie geldt voor de afzonderlijke prioriteiten en een meer algemene autorisatie voor de overige budgetten die behoren tot het "going concern". Deze wijze van autorisatie wijkt af van de tot dusverre gebruikelijke wijze, maar biedt ten opzichte daarvan wel grote voordelen, zoals wij ook hebben besproken en afgestemd met uw Werkgroep Programmabegroting. Tot dusverre autoriseerden provinciale staten de budgetten bij de programma's als geheel per programma. In deze autorisatie ging het evenwel niet altijd om elementaire budgetten, maar voor een belangrijk deel ook om toegerekende kosten. Dit leidde niet tot een transparante presentatie van de toe te kennen budgetten. Bovendien werden allerlei zaken "op één hoop gegooid", waarbij politiek belangrijke zaken die keuzes met zich meebrachten op eenzelfde wijze onder de aandacht werden gebracht als "lopende zaken" waarbij ofwel geen discussie meer gevoerd hoefde te worden ofwel zelfs helemaal niet aan de orde was, omdat het bijvoorbeeld gaat om medebewind en anderszins verplichte zaken.

Bij een autorisatie van de afzonderlijke prioriteiten geven provinciale staten inhoud aan de kaderstelling vanuit de Voorjaarsnota 2007 PLUS. Voor het college geldt dan, dat over de realisatie van de afzonderlijke prioriteiten wordt gerapporteerd en dat afwijkingen in financiële zin zullen leiden tot een wijziging van de begroting door provinciale staten. Voor de prioriteiten vanuit het Stimuleringsfonds Drentse Projecten geldt dan nog, dat de in dit kader uit te voeren projecten door middel van afzonderlijke voorstellen aan provinciale staten worden voorgelegd.

In alle programma's hebben de prioriteiten een prominente inhoud gekregen door het "inschrijven" van de integrale tekst van de Voorjaarsnota 2007 PLUS in de Begroting 2008. Verder worden de financiële gevolgen van de prioriteiten afzonderlijk gepresenteerd in het programmaplan van de Begroting 2008.

Voor de resterende inhoud van de programma's geldt, dat deze geacht wordt te behoren tot het zogenoemde "going concern". Het gaat hier met name om zaken die tot het lopende beleid behoren en waarover geen politieke discussie (meer) aan de orde is. Dit zullen ook vooral zaken zijn die behoren tot de vaste (medebewinds)taken van de provincie. Hier is het uitgangspunt, dat deze zaken zoveel mogelijk aan het college worden overgelaten. Dit is mogelijk, omdat het hier gaat om zaken die politiek minder relevant zijn. Het college zal in dit verband nog wel over

afwijkingen aan provinciale staten rapporteren, als deze een politiek relevante impact hebben. Overigens geldt wel, dat provinciale staten altijd het recht hebben prioriteiten aan te wijzen. Bij een actie "oud voor nieuw" liggen de zaken nog weer anders. In dit geval wordt "going concern" naar de mening van het college prioriteit en over dit soort zaken zal het college dan ook met uw staten op de daarbij passende wijze spreken en afspraken maken.

- 5.1. *Het besluit, de opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting vast te stellen op 79,7 opcenten komt overeen met eerder door provinciale staten genomen besluiten inzake de indexering van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting.*

Het tarief voor de opcenten van de MRB wordt jaarlijks geïndexeerd. Voor Drenthe vindt deze indexering plaats op basis van het vierjarig gemiddelde van het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie. Dit houdt in, dat op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting in de provincie Drenthe voor het tijdvak 1 april 2008 tot en met 31 maart 2009 79,7 opcenten geheven worden. Daartoe moet artikel 1 van de "Verordening op de heffing van de opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting Drenthe" gewijzigd worden. Voor het overige wordt hier verwezen naar de paragraaf Lokale heffingen in de Begroting 2008.

- 6.1.

en 7.1. Voor de vaststelling van het Normenkader 2007 en het Controleprotocol 2007 kan "meegelift" worden met de begrotingsbehandeling, door het Normenkader 2007 en het Controleprotocol 2007 vast te laten stellen als bijlagen bij en daarmee onderdeel van de Begroting 2008.

Door vaststelling van het controleprotocol en het normenkader, wordt de reikwijdte van de accountantscontrole helder en eenduidig aangegeven. Tevens is in de financiële verordening van de provincie Drenthe artikel 5, vierde lid, bepaald dat gedeputeerde staten jaarlijks een overzicht van wet- en regelgeving ter goedkeuring aan provinciale staten voorleggen. Om praktische redenen wordt aan provinciale staten voorgesteld het Normenkader 2007 nu vast te stellen, maar gedeputeerde staten (evenals in 2006) de bevoegdheid te geven om wijzigingen in het normenkader goed te keuren indien na de datum van uw goedkeuring en vóór 31 december 2007 wijzigingen plaatsvinden. Het Controleprotocol 2007 wordt ter vaststelling aangeboden.

- 8.1. *Tussen het verschijnen van de Voorjaarsnota 2007 PLUS en de afronding van de Begroting 2008 hebben zich ontwikkelingen voorgedaan met financiële consequenties.*

De financiële cijfers zoals deze in de Begroting 2008 aan provinciale staten worden voorgelegd komen niet op alle onderdelen overeen met de stand zoals deze is gepresenteerd in de Voorjaarsnota 2007 PLUS. Dit wordt veroorzaakt door een aantal ontwikkelingen die zich in de tussenliggende periode hebben voorgedaan en waarvan de financiële gevolgen als onderdeel van de Begroting 2008 aan provinciale staten worden voorgelegd. De aansluiting tussen het financiële beeld in de Voorjaarsnota 2007 PLUS en de Begroting 2008 wordt nader verklaard in het overzicht in bijlage 1 bij deze Nota van aanbieding.

- 9.1. *De Begroting 2008 is op een aantal onderdelen gewijzigd ten opzichte van de Begroting 2007, waarbij rekening is gehouden met de opvattingen van provinciale staten, zoals onder meer kenbaar gemaakt door de Werkgroep Programmabegroting.*

Met de nu voorliggende Begroting 2008 zijn wij een nieuwe koers ingeslagen op het vlak van het omgaan met de begroting als instrument. Om te beginnen heeft er voorafgaand aan de productie van de Begroting 2008 een versterkte kaderstelling door provinciale staten plaatsgevonden op basis van de Voorjaarsnota 2007 PLUS. De basis voor de kaderstelling wordt gevormd door een nieuwe indeling in de programma's voor de Begroting 2008. Deze indeling sluit aan bij de indeling die gekozen is voor het Collegeprogramma 2007–2011. Dit betekent dat het programmaplan in de nieuwe opzet voor de Begroting 2008 nog bestaat uit zes programma's.

Niet alleen in de werkwijze zijn wij een nieuwe koers ingeslagen, ook in de opzet van de Begroting 2008 zijn ten opzichte van de voorgaande editie de nodige wijzigingen aangebracht. Zoals gezegd is hierbij ook aangesloten bij de opvattingen die vanuit uw staten al kenbaar gemaakt zijn. Wij noemen hier de volgende aanpassingen.

- In de begroting worden bij de programma's niet meer afzonderlijk de toegerekende apparaatskosten gepresenteerd; deze maken nu integraal deel uit van de kosten bij het programma Middelen.
- Op het vlak van de beleidsdoelen zijn de beschrijvingen beperkt tot die doelen waarop ook daadwerkelijk wordt gestuurd en waarbij over de geformuleerde indicatoren ook daadwerkelijk zal worden gerapporteerd. Dit betekent een flinke "snoei" van het aantal doelstellingen en de daarbij geformuleerde indicatoren dat in de Begroting 2007 gepresenteerd was.
- Het meest in het oog lopend is de prominente plaats die voor de beschrijving van de prioriteiten is ingeruimd. Hierbij is feitelijk de integrale tekst van de Voorjaarsnota 2007 PLUS "ingeschoven" in de Begroting 2008.
- De overige activiteiten zijn als onderdeel van het zogenoemde "going concern" samengevat onder de noemer "Wat doen we nog meer?".
- Bij elk programma wordt een financieel overzicht op het niveau van producten gepresenteerd, waarin de prioriteiten afzonderlijk zijn opgenomen; op deze wijze blijft financieel inzichtelijk om welke bedragen het bij het "going concern" gaat.
- Bij elk programma wordt in de vorm van een "beleidsagenda" aandacht besteed aan stukken die op de rol staan en verwachte belangrijke bestuurlijke gebeurtenissen.
- Bij elk programma wordt per saldo het effect van de mutaties in de op het programma betrekking hebbende reserves vermeld. Een meer uitgebreide toelichting is te vinden in de financiële begroting binnen de Begroting 2008.
- Bij elk programma wordt op hoofdlijnen een verklaring gegeven van de belangrijkste verschillen tussen het lopende begrotingsjaar 2007 en het nieuwe begrotingsjaar 2008.

Voor het overige wordt verwezen naar de inleiding bij de Begroting 2008.

Uitvoering

Tijdsplanning

N.v.t.

Financiën

Totale kosten

Inkomsten van derden

Lasten voor de provincie

Zie Begroting 2008

Monitoring en evaluatie

N.v.t.

Extern betrokkenen

N.v.t.

Communicatie

Publicatie van het opcentarief motorrijtuigenbelasting in het Provinciaal blad.

Bijlagen

Ontwerp-Begroting 2008.

Ter inzage in de leeskamer

N.v.t.

Assen, 4 oktober 2007

Kenmerk: 40/5.7/2007012036

Gedeputeerde staten van Drenthe,

A.L. ter Beek, voorzitter

J.M. Imhof, secretaris

mjs/coll.

In deze toelichting gaan wij nader in op een aantal aspecten betreffende de Begroting 2008. Deze aspecten zijn reeds in de Begroting 2008 opgenomen, tenzij het expliciet anders vermeld is. In de Begroting 2008 zijn alle relevante en bekende ontwikkelingen opgenomen die op het moment van productie bekend waren.

Uitkering Provinciefonds

In de Begroting 2008 is rekening gehouden met de informatie over de Algemene uitkering van het Provinciefonds zoals deze is berekend in de zogenoemde Junicirculaire 2007. De verdeling van de Algemene uitkering is alleen gegeven voor 2008. Het te sluiten Bestuursakkoord zal de basis zijn voor de jaren 2009-2011. Dat laatste betekent, dat cijfers voor de jaren 2009-2011 in navolgend overzicht voorlopige extrapolaties zijn en voorlopig vrij tentatief van aard.

Op basis van de diverse uitgangspunten in de Junicirculaire ziet de ontwikkeling van de algemene uitkering uit het Provinciefonds er voor Drenthe voor de komende jaren als volgt uit.

Meerjarenperspectief algemene uitkering provinciefonds Junicirculaire 2007

Herberekende algemene uitkering	66.426.581	64.745.938	67.255.077	69.560.575	71.828.279
Volgens Voorjaarsnota/5 wijziging 2007	66.173.282	64.225.965	66.495.008	68.442.675	69.469.315
Bijramen algemene uitkering	253.299	519.973	760.069	1.117.900	2.358.964

De accessen die vermeld zijn in de circulaire zijn voor zowel 2007 als 2008-2011 positief. Voor een deel hebben de accessen betrekking op de doorwerking van het Coalitieakkoord. De verdeling van de middelen vindt nu plaats onder voorbehoud van het sluiten van een Bestuursakkoord tussen provincies en Rijk. Hierbij speelt ook de intentie een rol, een deel van de accessen in te zetten voor gezamenlijke prioriteiten op het vlak van de ecologische hoofdstructuur en het regionaal economisch beleid.

In het Coalitieakkoord is verder opgenomen dat de provincies € 200 miljoen van hun vermogensposities bijdragen aan de bekostiging van de investeringsagenda voor de periode 2008-2011. Hierbij is uitgegaan van het verdeelvoorstel dat door het Interprovinciaal Overleg (IPO) zelf ontwikkeld is. In de Junicirculaire 2007 is netto € 200 miljoen uit het Provinciefonds genomen. Bruto gaat het om € 340 miljoen. Op deze wijze is het inlopen van de vermogensoverschotten door het Rijk reeds "ingeboekt". Een en ander is verder wel afhankelijk gemaakt van het nog af te sluiten Bestuursakkoord met het Rijk. Als daardoor de zaak nog weer verandert, wordt dat in de Septembercirculaire opgenomen. In het voorgaande overzicht is meegenomen, dat een deel van de brutouitname uit het Provinciefonds door middel van een integratie-uitkering weer bij de provincie terugkomt. Daarnaast gaan wij voor de komende jaren niet uit van het tot uitkering komen van de behoedzaamheidsreserve. Dit is mede gebeurd omdat voor deze reserve voor 2008 ook nog geen uitname uit het Provinciefonds geraamd is.

Opcenten op de MRB

In de Voorjaarsnota 2007 is ingegaan op de ontwikkelingen in 2007 en volgende jaren met betrekking tot de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Daarbij is uitgegaan van het wagenpark per 31 december 2006, van een groei van het wagenpark van 1% per jaar en met een percentage oninbaar van 1. Deze uitgangspunten zijn bij de Begroting 2008 ongewijzigd.

Het tarief voor de opcenten op de motorrijtuigenbelasting worden jaarlijks geïndexeerd. Voor Drenthe vindt deze indexering plaats op basis van het vierjarige gemiddelde van het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie.

Deze cijfers luiden als volgt.

	2004	2005	2006	2007	gemiddeld
Stijgingspercentage	1,2	1,7	1,1	1,5	1,4

Dit stijgingspercentage wordt toegepast op het meerjarenperspectief en leidt tot de volgende ontwikkeling van het opcententarieven per 1 april.

2007	2008	2009	2010	2011
78,6	79,7	80,8	81,9	83,0

Wij stellen u voor het tarief voor de opcenten op de motorrijtuigenbelasting voor het tijdvak 1 april 2008 tot en met 31 maart 2009 vast te stellen op 79,7.

Op grond van de huidige gegevens, het voorstelde tarief en de genoemde aannames is een raming gemaakt van de verwachte ontwikkeling van de opbrengst opcenten op de motorrijtuigenbelasting. In de navolgende tabellen is de raming voor 2008 en komende jaren uitgaande van de hiervoor genoemde uitgangspunten weergegeven.

Bedragen x € 1.000	2008	2009	2010	2011
	40.664	41.635	42.629	43.647

Uitgangspunten voor de begroting

Vertrekpunt voor de opstelling van de Begroting 2008 is de Begroting 2007 na acht wijzigingen.

Bij de opstelling van de begroting worden de volgende algemene uitgangspunten c.q. aannames gehanteerd.

	2008	2009	2010	2011
<i>Ontwikkeling prijzen</i>				
Prijsmutatie materiële consumptie	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Index budgetten subsidies per boekjaar	2,81%	2,8%	2,8%	2,8%
<i>Motorrijtuigenbelasting</i>				
Opcenten tarief	79,7	80,8	81,9	83,0
<i>Provinciefonds</i>				
Reëel accres	2,42%	1,81%	1,21%	0,80%
<i>Renten</i>				
Toegerekende rente	4,5%	4,5%	4,5%	4,5%
Lange rente financiering	3,5%	3,5%	3,5%	3,5%
Korte rente financiering	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%

In deze uitgangspunten is reeds de nieuwe systematiek meegenomen voor de indexering voor de beschikbare budgetten voor het verlenen van subsidies per boekjaar conform de Algemene subsidieverordening (ASV). Het financiële effect van deze indexering was reeds meegenomen in de Voorjaarsnota 2007 PLUS en maakt dus reeds deel uit van het gepresenteerde financiële beeld. Over de

systematiek bent u geïnformeerd door middel van ons schrijven d.d. 5 juni 2007, kenmerk 23/5.4/2007006905.

Aansluiting Voorjaarsnota 2007 PLUS en Begroting 2008

De Begroting 2008 is opgesteld op basis van het kader van de Voorjaarsnota 2007 PLUS. De gevolgen van de Voorjaarsnota 2007 PLUS in de achtste wijziging van de Begroting 2007, zij het slechts als eenmalige lasten. Voor 2008 en latere jaren zijn de gevolgen van de Voorjaarsnota 2007 PLUS verwerkt in de primaire Begroting 2008. Uitgangspunt voor de Begroting 2008 is het financiële beeld zoals dat geschetst is in de Voorjaarsnota 2007 PLUS. Voor zover zich na de vaststelling van de Voorjaarsnota 2007 PLUS nog relevante financiële ontwikkelingen hebben voorgedaan, zijn deze verwerkt in de voorliggende Begroting 2008. De aansluiting tussen het financiële beeld in de Voorjaarsnota 2007 PLUS en de Begroting 2008 wordt nader verklaard in het overzicht in bijlage 1 bij deze Nota van aanbieding.

EMU-saldo

In bijlage 2 wordt het verwachte EMU-saldo voor de jaren 2007 tot en met 2009 weergegeven.

Bijlage 1

Aansluiting Voorjaarsnota 2007 PLUS en Begroting 2008

Doorwerking na Voorjaarsnota PLUS	V/N	2008	2009	2010	2011
Effect bestedingsvoorstellen Voorjaarsnota 2007 PLUS		6.073.190	3.416.536	4.558.839	6.458.483
Totaal dekkingsvoorstellen Voorjaarsnota 2007 PLUS		-6.114.566	-1.109.400	-1.109.400	-1.109.400
Financieel beeld Voorjaarsnota PLUS		-41.376	2.307.136	3.449.439	5.349.083
<i>Mutaties</i>					
Mutatie herberekening algemene uitkering	V	-519.973	-760.069	-1.117.900	-2.358.964
Museum De Buitenplaats	N	100.000	250.000	250.000	250.000
RTV-Drenthe	N	143.571	149.400	155.300	161.500
Bijdrage aan Reserve Infrastructuur	V	-224.000	-251.148	-266.121	0
Saldo diverse mutaties in kapitaallasten	V/N	-1.365.186	-366.861	37.299	231.037
Diverse budgettair neutrale boekingen	V/N	-	-	-	-
Verhoging post onvoorzien uitgaven	N	19.000	19.000	19.000	19.000
Subsidieregeling jonge agrariërs	N	180.000	180.000	180.000	180.000
Niet langer activeren apparaatskosten investeringen	N	1.036.566	1.065.099	1.089.530	1.111.321
Herberekening apparaatskosten	V	-35.528	-22.187	-113.977	-215.521
Herberekening bespaarde rente	V	-2.335.305	-1.839.411	-1.764.978	-1.564.987
Herberekening bijdrage kostenplaats rente	N	3.475.480	2.784.680	2.047.428	1.556.605
Reeds begrote bijdrage van de Algemene reserve	N	206.600	-	-	-
Correctie kostenplaats rente (kapitaallasten)	N	556.157	-	-	-
Stelpost effect nettering specifieke uitkeringen	N	516.560	516.560	516.560	516.560
Correctie toerekening rente aan Reserve algemene doeleinder	V/N	-128.053	-129.951	-36.128	723.196
Herberekening motorrijtuigenbelasting	V	-2.044.000	-2.395.000	-2.765.000	-3.154.000
Opheffing stelpost niet kwantificeerbare ontwikkelingen	V	-630.000	-700.000	-	-
Huur Drents Museum	V	-75.653	-75.653	-75.653	-75.653
Overige mutaties (o.a. mutaties voorziening bodemsanering)	V/N	80.320	7.280	7.302	-112.523
Kosten klachtencommissie ongewenste omgangsvormen	N	10.000	10.000	10.000	10.000
Drents Productiefonds	N	11.000	-	-	-
Totaal mutaties		-1.022.444	-1.558.261	-1.827.338	-2.722.429
Saldo		-1.063.820	748.875	1.622.101	2.626.654
Extra dotatie Reserve Stimuleringsfonds Drentse projecten	N	1.063.820	-	-	-
Bijdrage reserve voor algemene doeleinden	V	-	-748.875	-1.622.101	-2.626.654
Saldo		0	0	0	0

Bijlage 2

Berekening EMU-saldo Provincie Drenthe

Vraag	2007	2008	2009
	Begroting	Begroting	Begroting
1 Wat is uw exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)?	-9.243.308	-2.567.419	2.085.600
2 Wat zijn uw afschrijvingen ten laste van de exploitatie?	2.757.419	4.718.540	6.742.454
3 Wat zijn uw bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie?	473.829	473.829	473.829
4 Wat zijn uw uitgaven aan investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd?	23.196.527	46.929.449	32.470.163
5 Wat zijn de in mindering op de onder vraag 4 bedoelde investeringen gebrachte ontvangen bijdragen van het Rijk, de Provincies, de Europese Unie en overigen?	4.152.236	5.891.879	10.608.870
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:			
6a Wat zijn uw verkoopopbrengsten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs)?	-	-	-
6b en wat is daarin de te verwachten boekwinst?	-	-	-
7 Hoeveel bedragen de uitgaven aan aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d.?	-	-	-
8 Grondverkoop:			
8a Wat zijn de verkoopopbrengsten van grond (tegen verkoopprijs)?	-	-	-
8b en wat is daarin de te verwachten boekwinst?	-	-	-
9 Wat zijn uw betalingen ten laste van de voorzieningen?	339.930	914.322	1.258.451
10 Zijn er voorts betalingen die niet via de onder vraag 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de bovenstaand vragen?	-	-	-
11 Bij de berekening van het EMU-saldo wordt gecorrigeerd voor verkoop van deelnemingen en aandelen.			
11a Gaat u deelnemingen en aandelen verkopen? (ja/nee)	nee	nee	nee
11b Zo ja wat is bij verkoop de te verwachten boekwinst?	-	-	-
Berekend EMU-saldo	-25.396.281	-39.326.942	-13.817.861

Provinciale staten van Drenthe;

gelezen het voorstel van gedeputeerde staten van Drenthe van 4 oktober 2007, kenmerk 40/5.7/2007012036;

BESLUITEN:

- I. kennis te nemen van het financiële beeld als geschetst in de Begroting 2008;
- II. met ingang van 2008 een risicoreserve in te stellen en hierin een initiële storting te doen ten bedrage van € 19.000.000,-- en de benodigde bijdragen te onttrekken aan respectievelijk de saldireserve (€ 12.597.346,--) en de reserve voor algemene doeleinden (€ 6.402.654,--);
- III. in het programma Middelen een bedrag van € 450.000,-- op te nemen voor onvoorziene uitgaven;
- IV. de lasten en baten in de Begroting 2008 per programma te autoriseren volgens het principe: "Per prioriteit de lasten en baten afzonderlijk en voor de overige budgetten lasten en baten in totalen per programma";
- V. artikel 1 van de "Verordening op de heffing van de opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting Drenthe" te wijzigen in: "Op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting worden in de provincie Drenthe voor het tijdvak 1 april 2008 tot en met 31 maart 2009 79,7 opcenten geheven";
- VI. het Normenkader 2007 vast te stellen, maar gedeputeerde staten (evenals in 2006) de bevoegdheid te geven om wijzigingen in het normenkader goed te keuren indien na de datum van uw goedkeuring en voor 31 december 2007 wijzigingen plaatsvinden;
- VII. het Controleprotocol 2007 vast te stellen;
- VIII. kennis te nemen van de financieel relevante ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan in de periode tussen het verschijnen van de Voorjaarsnota 2007 PLUS en de afronding van de Begroting 2008;
- IX. de Begroting 2008 vast te stellen.

Assen, 14 november 2007

Provinciale staten voornoemd,

mjs/coll.
, griffier

, voorzittermjs/coll.

Besluit tot instellen van een algemene reserve

Naam Risicoreserve
Besluit Statenstuk 2007-304
Ingesteld 2008

Doel Afscheiden van de reële bijdrage uit de algemene reserves aan het weerstandsvermogen en daarmee een transparant beeld behouden van het wel en niet vrij besteedbare deel van de algemene reserves.

Aard Algemene reserve

Toelichting Om een transparant beeld te kunnen geven van de reële bijdrage uit de algemene reserves aan het weerstandsvermogen, wordt daarvoor een afzonderlijke risicoreserve ingesteld. Deze wordt gevormd ten bedrage van € 19.000.000,- en de benodigde bijdragen worden in 2008 onttrokken aan respectievelijk de saldireserve (€ 12.597.346,-) en de reserve voor algemene doeleinden (€ 6.402.654,-). Vooralsnog maakt de ontwikkeling van de totale weerstandscapaciteit het niet noodzakelijk aan de risicoreserve rente toe te voegen.

Kop moet zijn: Niet openbaar

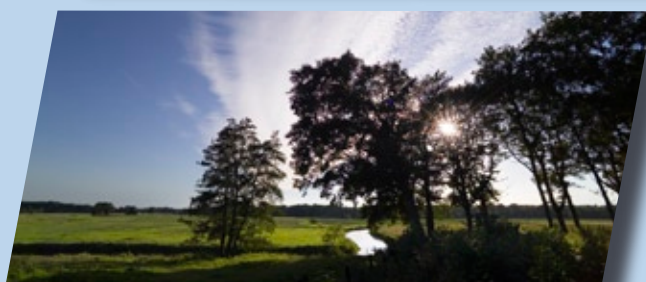

Begroting 2008

provincie **D**renthe

**Kiezen voor de kracht
van Drenthe**

Begroting

2008

Gedeputeerde staten van Drenthe
Augustus 2007

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe

Inhoud

	Voorwoord	5
	Inleiding	6
	Kerngegevens provincie Drenthe	9
I	Beleidsbegroting	
	Programma 1. De provincie dóet er toe!	13
	Programma 2. Samenleving met samenhang	21
	Programma 3. Ruimte en bereikbaarheid	39
	Programma 4. Kennis wérkt	55
	Programma 5. Leefomgeving	64
	Programma 6. Middelen	96
I.2	Paragrafen	
	Paragraaf 2.1. Lokale heffingen	107
	Paragraaf 2.2. Weerstandsvermogen	112
	Paragraaf 2.3. Onderhoud kapitaalgoederen	125
	Paragraaf 2.4. Financiering	133
	Paragraaf 2.5. Bedrijfsvoering	139
	Paragraaf 2.6. Verbonden partijen	146
	Paragraaf 2.7. Grondbeleid	151
II	Financiële begroting	
II.1	Overzicht van lasten en baten, tevens Meerjarenraming 2007-2011	155
II.2	Verklaring aanmerkelijke verschillen	156
II.3	Incidentele lasten en baten	157
II.4	Financiële positie en toelichting	160
II.5	Toelichting op belangrijke ontwikkelingen	178
	Bijlagen	
1	Controleprotocol	183
2	Normenkader	188
3	Afkortingenwijzer	195

Voorwoord

Voor u ligt de Begroting 2008. Dit is de eerste begroting van een nieuwe bestuursperiode in Drenthe. Deze begroting staat in het teken van de realisatie van ons Collegeprogramma 2007-2011 Kiezen voor de kracht van Drenthe. Over wat dat inhoudelijk betekent hebben wij al uitgebreid van gedachte gewisseld aan de hand van de Voorjaarsnota 2007 PLUS. Deze gedachteswisseling heeft geleid tot een duidelijke en transparante kaderstelling voor de Begroting 2008. Die kaderstelling is in haar geheel in de Begroting 2008 opgenomen en vormt daarmee de kern voor de planning en control voor de komende jaren.

Met de nu voorliggende Begroting 2008 zijn wij een nieuwe koers ingeslagen met de begroting als beleids- en sturingsinstrument. Dit gebeurt enerzijds door meer op hoofdlijnen te begroten en anderzijds goed en consequent aan te sluiten bij de hoofdpijlers van het Collegeprogramma, de nieuwe programmaindeling. In het programmaplan van de Begroting 2008 wordt de kaderstelling doorgetrokken door het maken van een duidelijk onderscheid in de prioriteiten van het beleid en de “lopende zaken”. De inzet is daarbij om het vooral over de prioriteiten te hebben. Daar liggen onze ambities, daar zit de dynamiek in, daar gaat het dus om.

De Begroting 2008 geeft ook ruimte en inhoud aan de wens van ons college om in te zetten op samenwerking. Onze collegiale aanpak uit zich in de verschillende programma's door geen verantwoordelijke portefeuillehouders meer te noemen. Ons college staat als geheel achter de voorgenomen ambities en het geplande beleid. Verder wordt op samenwerking met onze partners buiten de provinciale organisatie ingezet. Een belangrijke rol op dit vlak is de komende jaren weggelegd voor het Stimuleringsfonds Drentse projecten. Dit fonds heeft als doel daadwerkelijk meer omvangrijke en grootschalige projecten van de grond te krijgen.

Ten opzichte van de Voorjaarsnota 2007 PLUS heeft zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan die ten tijde van opstelling daarvan nog niet waren voorzien. De belangrijkste wijziging heeft betrekking op de algemene uitkering uit het Provinciefonds. De Junicirculaire 2007 pakt voor de provincie Drenthe gunstig uit, ook al is daarin reeds de Drentse bijdrage aan het Bestuursakkoord met het kabinet verrekend.

Tijdens de behandeling van de Voorjaarsnota PLUS hebt u een aantal moties aanvaard. De uitvoering van deze moties vindt u inhoudelijk terug in deze Begroting 2008. Voor zover dat aan de orde is worden financiële consequenties zo spoedig mogelijk verwerkt in een wijziging van de Begroting 2008.

Wij vertrouwen erop dat de Begroting 2008 met de bijbehorende stukken een goede (door)start zal zijn voor het in goede samenwerking realiseren van onze ambities. En dat alles staat dan in het teken van het motto “Kiezen voor de kracht van Drenthe”.

College van gedeputeerde staten van Drenthe

Inleiding

Met de nu voorliggende Begroting 2008 zijn wij een nieuwe koers ingeslagen op het vlak van het omgaan met de begroting als instrument. Om te beginnen heeft er voorafgaand aan de productie van de Begroting 2008 een versterkte kaderstelling door provinciale staten plaatsgevonden op basis van de Voorjaarsnota 2007 PLUS. Die kaderstelling is in haar geheel in de Begroting 2008 opgenomen en vormt daarmee de kern voor de planning en control voor de komende jaren.

De basis voor de kaderstelling wordt gevormd door een nieuwe indeling in de programma's voor de Begroting 2008. Deze indeling sluit aan bij de indeling die gekozen is voor het Collegeprogramma 2007-2011. Door hierin consequent te zijn, wordt de basis voor de sturing versterkt.

In het Programmaplan van de Begroting 2008 wordt de kaderstelling doorgetrokken door het maken van een duidelijk onderscheid in enerzijds de prioriteiten van het beleid en anderzijds de "lopende zaken", waarbij de inzet is het voortaan vooral over de prioriteiten te hebben. Daar liggen onze ambities, daar zit de dynamiek in, daar gaat het dus om. En daar wordt door de gewijzigde opzet van de Begroting 2008 zo veel mogelijk op ingespeeld.

Samenvattend is de Begroting 2008 een trendbreuk, omdat:

- er minder programma's zijn, maar meer op hoofdlijnen wordt begroot;
- er goed en consequent wordt aangesloten bij de hoofdpijlers van het Collegeprogramma;
- het beter mogelijk is, de discussie over de politiek relevante issues voor de komende jaren te laten gaan.

Hierna beschrijven wij kort de vier onderdelen van de Begroting 2008.

Het Programmaplan (beleidsbegroting)

In het Programmaplan gaan wij per programma in op de maatschappelijke effecten en de wijze waarop ernaar gestreefd wordt die effecten te verwezenlijken. Dit wordt gedaan aan de hand van de volgende drie vragen: Wat willen wij? Wat gaan wij ervoor doen? Wat mag het kosten? Die vragen worden ten principale voor het gehele programma gesteld, maar voor de prioriteiten ook nog eens voor elke prioriteit afzonderlijk. Dit vergemakkelijkt een politiek relevante rapportage en verantwoording. Zoals gezegd wordt bij de indeling van de programma's aangesloten bij de hoofdpijlers van het Collegeprogramma 2007-2011.

De paragrafen (beleidsbegroting)

In de paragrafen behandelen wij onderwerpen die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van de provincie. De paragrafen bevatten de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen en vallen daarom onder de Beleidsbegroting. De paragrafen betreffen: Onderhoud kapitaalgoederen, Verbonden partijen, Grondbeleid, Financiering, Bedrijfsvoering, Weerstandsvermogen en Lokale heffingen. De opzet van de paragrafen is voor de Begroting 2008 in essentie niet gewijzigd.

Het overzicht van lasten en baten (Financiële begroting)

Via vaststelling van de Begroting autoriseren de staten het college tot het doen van uitgaven. Gezien het belang van een goed inzicht in de baten en lasten worden de baten en lasten per programma weergegeven in een afzonderlijk overzicht. Dit overzicht is integraal, dat wil zeggen dat het alle baten en lasten bevat zoals opgenomen in het Programmaplan.

De uiteenzetting van de financiële positie (Financiële begroting)

Inzicht in de financiële positie is van belang, mede met het oog op de continuïteit van de provincie. Daarom besteden wij afzonderlijk aandacht aan de financiële positie. Dit gebeurt ook in een meerjarig perspectief. Speciale aandacht geven wij aan de investeringen, financiering, reserves en voorzieningen. Het in de Begroting 2007 geïntroduceerde investeringsoverzicht komt ook in de Begroting 2008 terug.

Van de verschillende onderdelen behoeft het Programmaplan enige nadere toelichting, mede omdat de opzet van het Programmaplan met ingang van de Begroting 2008 is aangepast. Wij behandelen hierna de afzonderlijke onderdelen:

Missie

Per programma wordt beschreven aan welke strategische doelen het programma een bijdrage levert. Er wordt een overzicht van strategische doelen gegeven. Strategische doelen zijn de veranderingen die de overheid in de samenleving of organisatie wil bereiken. Het geeft de koers op hoofdlijnen aan voor de langere termijn. De verbinding tussen Begroting en Collegeprogramma wordt versterkt doordat de missie per programma rechtstreeks wordt ontleend aan het Collegeprogramma 2007-2011.

Doel (wat willen we bereiken?)

Uitgaande van de geformuleerde missie worden de doelen gepresenteerd die het provinciebestuur wil bereiken. Dit kunnen zowel maatschappelijke effecten zijn (effecten in de samenleving) of omgevingseffecten (effecten in de leefomgeving). Het zijn met name doelen waaraan de provincie concreet iets kan doen en/of waar de provincie een concrete taak heeft. Het uitgangspunt is de hier gepresenteerde informatie te beperken tot die doelen waarop ook daadwerkelijk wordt gestuurd en waarbij over de geformuleerde indicatoren ook daadwerkelijk zal worden gerapporteerd. Dit betekent een flinke “snoei” van het aantal doelstellingen en de daarbij geformuleerde indicatoren dat in de Begroting 2007 gepresenteerd was. Daarbij is de Begroting 2008 niet meteen meer “SMART” geworden dan de Begroting 2007, maar veel “ballast” is er wel uit. Dit laat ruimte voor verdere doorontwikkeling in de komende jaren aan de hand van het nieuwe Collegeprogramma.

Baten en lasten

Aan het begin van de beschrijving van elk programma wordt een beknopt samenvattend overzicht gegeven van de baten en lasten van het programma met een grafische weergave daarvan, waarmee meteen een indicatie wordt gegeven van de (relatieve) omvang van het programma.

Kaderstellende nota's, regelingen, wetten etc.

Beleid komt niet voort uit het niets. Daarom geven wij voor elk programma een overzicht van provinciale documenten waarin de kaders voor het beleid/de doelstellingen zijn vastgelegd. Daarnaast worden kaderstellende beleidsstukken van derden - bijvoorbeeld het Rijk - genoemd. Het is dan duidelijk waar de basis van het beleid te vinden is. Daarnaast kan bij een digitale versie van de begroting vanuit deze trefwoorden worden “doorgeklikt” naar achterliggende documenten.

Ontwikkelingen

In de komende tijd kunnen er ontwikkelingen (buiten de provincie zelf) zijn die invloed hebben op het provinciale beleid. Voor zover die invloed reeds duidelijk is, wordt hierover (beleidsrelevante) informatie verstrekt.

Wat zijn de prioriteiten en wat gaan wij er aan doen?

Het centrale onderdeel van het Programmaplan bestaat met ingang van de Begroting 2008 uit de behandeling van de prioriteiten, zoals die het resultaat zijn van de kaderstelling door provinciale staten op basis van de Voorjaarsnota 2007 PLUS. Daarmee is feitelijk al een deel van de Begroting 2008 vastgesteld; daarom wordt de tekst waarmee de staten hebben ingestemd integraal opgenomen in de Begroting 2008.

Samenvattend overzicht prioriteiten

Zoals ook in de Voorjaarsnota 2007 PLUS is gebeurd, wordt van de gekozen prioriteiten een samenvattend overzicht verstrekt met daarbij een financieel overzicht.

Wat doen wij nog meer?

Het uitgangspunt "sturen op hoofdlijnen" wordt onder meer vormgegeven door de informatie over de overige activiteiten ("going concern") verder samen te vatten en deze een minder prominente plaats te geven dan nu het geval is. Het gaat hier met name om zaken die tot het lopende beleid behoren en waarover geen politieke discussie aan de orde is. Dit zullen ook vooral zaken zijn die behoren tot de vaste (medebewinds)taken van de provincie. Waar hier zaken spelen waarover het college bijvoorbeeld nadere afspraken met de staten wil maken of waarvan de staten hebben aangegeven een nadere rapportage te wensen, worden die hier iets verder uitgewerkt; voor het overige wordt puntsgewijs informatie verstrekt.

Agenda

In de Begroting wordt in de vorm van een beleidsagenda expliciet aandacht besteed aan de afspraken met provinciale staten over de oplevering van beleidsproducten, zoals specifieke beleidsnota's, uitvoeringsplannen en bestuursopdrachten. Verder wordt aandacht besteed aan bestuurlijke gebeurtenissen die op de rol staan, bijvoorbeeld de ondertekening van bestuursovereenkomsten en het in werking treden van belangrijke wetgeving. Op deze wijze wordt een aanzet gegeven tot een betere planning van de bestuurlijke agenda; deze zal de komende jaren nog verder worden doorontwikkeld.

Wat mag het kosten?

Per programma(onderdeel) wordt een totaaloverzicht gegeven van programmakosten. Niet alleen voor de komende jaren tot en met 2011, maar daaraan toegevoegd ook cijfers over 2006 en 2007. Daarbij moet over de apparaatskosten de opmerking worden gemaakt dat deze in de Begroting 2008 niet worden toegerekend aan de programma's, vanwege het tijdstip van besluitvorming over de prioriteiten en de uitwerking van het Collegeprogramma en vanwege consequenties van de organisatieontwikkeling waar het gaat om de invoering van de nieuwe hoofdstructuur en het voornemen, een aantal functies van "intern gericht" te verschuiven naar "extern gericht".

Toelichting op verschillen

Waar de financiële totaaloverzichten voor de programma's substantiële verschillen tussen de jaren laten zien, wordt hiervoor een toelichting gegeven. Deze toelichting wordt met ingang van de Begroting 2008 per programma gegeven, indien de verklarende factoren specifiek zijn voor dat programma. Verklaringen van meer algemene aard worden gegeven als onderdeel van de Financiële begroting.

Kerngegevens provincie Drenthe

A. Sociale structuur*

Aantal inwoners (per 1 januari 2006)	484.481
Aantal huishoudens (per 1 januari 2006)	202.143

B. Economische structuur*

Netto arbeidsparticipatie	63,4%
Beroepsbevolking (x 1.000)	214
Werkzaam (x 1.000)	199
Werkloos (x 1.000)	15 (7,1%)

Bedrijvigheid (in aantallen):

Landbouw	4.734
Industrie	1.547
Bouw	2.542
Handel	7.057
Horeca	1.398
Transport	880
Zakelijke diensten	5.964
Overige diensten	5.105

C. Fysieke structuur*

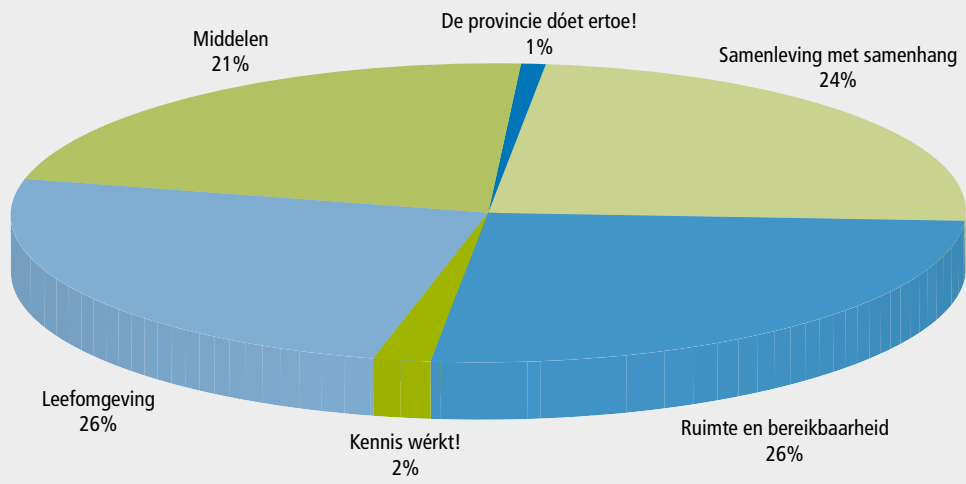
Oppervlakte (in km ²)	268.037
Oppervlakte landbouwgrond (in ha)	193.157
Woningvoorraad (aantal per 1 januari 2006)	200.729

Financiële kerngegevens Begroting 2008

Totale lasten voor bestemming resultaat	251.433.152
Totale baten voor bestemming resultaat	248.865.733
Onttrekking aan reserves (saldo)	2.567.419
Opbrengsten opcenten motorrijtuigenbelasting	42.708.000
Uitkering Provinciefonds	64.229.378
Omvang algemene reserves per 1 januari 2008	76.852.892
Omvang bestemmingsreserves 1 januari per 1 januari 2008	69.500.226
Omvang eigen voorzieningen per 1 januari 2008	30.594.783
Omvang voorzieningen middelen derden per 1 januari 2008	9.391.398

* Bronnen: Drenthe in cijfers 2006 en Centraal Bureau voor de Statistiek.

Middelenverdeling per programma (op basis van lasten 2008)

I **Beleidsbegroting**

I.1 **Programmaplan**

Programma 1. De provincie dóet er toe!

Missie

Onze ambitie is de provincie te laten léven door actief te zijn als stimulator, initiatiefnemer en regisseur. Voorop staat een heldere en duidelijke communicatie. Digitale ontsluiting van informatie speelt een belangrijke rol. De dienstverlening aan inwoners, bedrijven, organisaties en medeoverheden wordt verbeterd. Zij worden interactief betrokken bij de opstelling en uitvoering van provinciaal beleid. Samenwerking met gemeenten, waterschappen en buurprovincies is van belang. Drenthe wordt sterker gepositioneerd op nationaal en internationaal niveau. De lobby richting Den Haag en Brussel krijgt meer aandacht. Bij de profilering van Drenthe staan de eigen kernwaarden centraal. Actief wordt ingespeeld op belangrijke (inter)nationale trends als klimaatverandering, duurzame energievoorziening, internationalisering en demografische veranderingen. Gebiedsgerichte aanpak krijgt meer gestalte.

Doel (wat willen we bereiken?)

Provinciale staten (PS)

Grotere zichtbaarheid PS. Indicatoren: 20 werkbezoeken staten(commissies); 75% van de Drentse inwoners weet wie PS zijn en wat ze doen.

Bestuurlijke aangelegenheden (rechtsbescherming)

Een goede en adequate rechtsbescherming bieden aan belanghebbenden die betrokken zijn bij provinciale besluitvorming.

Indicatoren	Nulmeting	Streefwaarde/realisatie			
		2007	2008	2009	Later
1. Kwantitatief: aantallen beroepsprocedures inzake beslissingen op het bezwaarschrift.	Van de 42 zaken in 2006 is in 3 gevallen (7%) beroep ingesteld tegen de beslissing op het bezwaarschrift bij de Rechtbank of de Raad van State.	15%	15%	15%	15%
2. Kwalitatief: oordeel rechter, tevredenheidsonderzoek belanghebbenden (in- en extern).	Van de 8 uit 2005 en 2006 lopende beroepszaken in 2006 zijn 2 beroepen alsnog ingetrokken. Uitspraken (6 x): <ul style="list-style-type: none">■ 2 gegrond (33%)■ 0 gedeeltelijk gegrond (0%)■ 0 niet-ontvankelijk (0%)■ 4 ongegrond (66%)	10% uitspraken gegrond	10%	10%	10%
Tijdigheid van de afdoening van bezwaren en klachten.	Van de 42 zaken in 2006 is 0 keer (0%) buiten de termijn beslist.	30%	25%	25%	25%

Bestuurlijke aangelegenheden (financieel toezicht)

Voorkomen - binnen de mogelijkheden van de provincie - dat gemeenten in een uitzichtloze financiële positie raken en als gevolg daarvan een beroep moeten doen op de collectieve middelen van gemeenten.

Concreet houdt dit in dat geen enkele Drentse gemeente een beroep doet op de collectieve middelen van de gemeenten

Openbare orde en veiligheid

Veilige provincie en een goede crisisbeheersingsorganisatie

1. Verbetering samenwerking bij hulpverlening

Subdoelen	Indicator	Nulmeting	Streefwaarde/realisatie			
			2006	2007	2008	Later
1.1. Deelname aan oefencyclus regio en nationaal	Aantal oefeningen	0	1	2		2
1.2. Afstemming/congruentie in planvorming Noorden	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vaststelling coördinatieplan ■ Uitgevoerde acties regionaal beheersplan 	Niet	Wel			

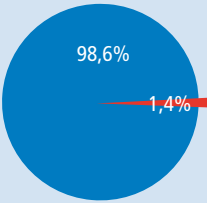
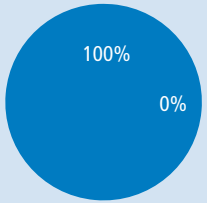
2. Adequate aanpak bij calamiteiten

Subdoelen	Indicator	Nulmeting	Streefwaarde/realisatie			
			2006	2007	2008	Later
2.1. Operationele rampenplannen (dat wil zeggen goedgekeurd en in uitvoering) c.a.	Aantal goedkeuringen	0				
2.2. Integraal oefenbeleid	Vastgesteld plan en uitgevoerde acties	0/0	1/4	1/6		1/4
2.3. Transparant rapportage-systeem	Ontwikkelingsfase integrale veiligheidsscorekaart	Fase 0	Plan-ontwerp	Implementatie		

3. Goed crisismanagement

Subdoelen	Indicator	Nulmeting	Streefwaarde /realisatie			
			2006	2007	2008	Later
3.1. Transparante eenduidige organisatie in Drenthe	Organisatiebeschrijving	ja	Herzien			
3.2. Participatie in veiligheidsregio	Deelname, aantal bijeenkomsten	Nee. 0.	Ja, 100%	100%		100%
3.3. Geoefende bemensing	Aantal oefeningen, evaluaties	4 VigeB, 1 bestuurlijk				4 VigeB, 1 bestuurlijk

Baten en lasten programma

	Lasten	Baten
Programma 1. De provincie dóet ertoe!	3.528.496	12.000
		
Overige programma's	247.904.656	248.853.733

Programma 1. De provincie dóet ertoe!	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal lasten	2.509.013	3.291.690	3.528.496	3.482.908	3.323.408	3.420.895
Totaal baten	43.179	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
Saldo	2.465.834	3.279.690	3.516.496	3.470.908	3.311.408	3.408.895

Kaderstellende nota's, regelingen, wetten etc.

- Wet dualisering provinciebestuur
- Provinciewet
- Gemeentewet
- Wet openbaarheid van bestuur
- Wet rampen en zware ongevallen
- Besluit Begroting en verantwoording voor provincies en gemeenten (BBV)
- Provinciale klachtenregeling
- Verordening onderzoeken doelmatigheids en doeltreffendheid provincie Drenthe
- Verordening Bestuurscommissie Onderzoeksbureau Cultuur, Welzijn en Zorg
- Statuten Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)
- Gemeenschappelijke regeling Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN)
- Notitie Een Drentse visie op de toekomst van het middenbestuur
- Onderzoeksprogramma 2008
- Beleidskader voor het financieel toezicht op de gemeenten en de gemeenschappelijke regelingen in de provincie Drenthe
- Ambtsinstructie Commissaris van de Koningin (CvdK)
- Beleidsnotitie Integrale veiligheid (2007)

Ontwikkelingen

Bestuurlijke aangelegenheden (bestuurlijke organisatie)

In het concept-Bestuursakkoord tussen Rijk en provincies wordt onder andere gesproken over bestuurlijke verhoudingen, decentralisatie van taken en vermindering van administratieve lastendruk. Definitieve afspraken hierover kunnen van invloed zijn op de inrichting van onze bestuurlijke organisatie en contacten met onze partners. Op landelijk niveau speelt de discussie over de rolverdeling tussen gemeenten en provincies, die ook van invloed kan zijn op ons takenpakket.

Bestuurlijke aangelegenheden (kwaliteit openbaar bestuur)

In de huidige kabinetsperiode zal de ambtsinstructie voor de CvdK worden aangepast.

Openbare orde en veiligheid

De organisatie van de veiligheid wordt in 2008 aangepast door invoering van de veiligheidsregio. Daarmee gaan organisatorische en inhoudelijke verschuivingen optreden op het gebied van doorzettingsmacht en toezicht.

Wat zijn de prioriteiten en wat gaan we er aan doen?

Bestuurlijke aangelegenheden

1.1. Rolopvatting provincie als middenbestuur

Het provinciaal beleid staat niet op zichzelf. Trends van buitenaf en het beleid van de medeoverheden zijn van grote invloed. De provincie als middenbestuur is interactief. Zij treedt op als stimulator, initiatiefnemer en regisseur, zowel richting medeoverheden, bedrijfsleven als organisaties. In de eerste helft van 2008 wordt het wederzijds verwachtingenpatroon over de rolopvatting van de provincie afgestemd met de medeoverheden en de maatschappelijke organisaties. Wederzijdse herkenning en erkenning van de rollen van de provincie en haar partners zijn hierbij belangrijk. Op grond van de bevindingen wordt nader invulling gegeven aan de nieuwe bestuursstijl en de aanpassing van de ambtelijke organisatie.

1.2. Impuls samenwerken met medeoverheden

De contacten met gemeenten, waterschappen en de Vereniging van Drentse Gemeenten (VDG) worden uitgebouwd. Doel is opstelling van gezamenlijke gebiedsgerichte strategische ontwikkelingsagenda's. Daarover vindt periodiek bestuurlijk overleg plaats. Ontwikkelings- en resultaatgerichte allianties staan voorop. Dit zal leiden tot meer samenhang in visie, doelen, strategie, maatregelen, projecten en inzet van middelen (financieel en menskracht). Wij zijn bereid voor de Drentse gemeenten een inhoudelijk ondersteunende rol te vervullen voor EU-aangelegenheden. Wij zullen een actieve rol vervullen in het Interprovinciaal Overleg (IPO). De samenwerking met de buurprovincies en de aangrenzende Duitse overheden zal resultaatgericht zijn. De intensivering van de SNN-samenwerking met de vier grote noordelijke steden wordt verder uitgelijnd in het najaar van 2007, mede afgestemd op de SNN-organisatie voor de nieuwe statenperiode.

Wij stellen in 2008 een onderzoek ex artikel 217a van de Provinciewet in naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van de verschillende provinciale samenwerkingsverbanden.

1.3. Grotere betrokkenheid burgers, bedrijven en organisaties bij provinciaal beleid

Burgers, bedrijven en organisaties worden in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken bij de voorbereiding, besluitvorming en uitvoering van provinciaal beleid. Doel is de creativiteit en deskundigheid van inwoners beter en vooral eerder in het beleid tot hun recht te laten komen. Vergroten van betrokkenheid kan via periodieke, al dan niet themagerichte, discussiebijeenkomsten en via inspraakprocessen rond grote beleidsnota's en grote projecten. Ter nadere uitwerking wordt een procedurenota Beginspraak opgesteld, met daarin aandacht voor de aanpak, spelregels en kaders voor burgerparticipatie en mogelijke beleidsonderwerpen die zich lenen voor "beginspraak". In september 2007 is een pilot gepland; een eerste dialoog met inwoners in het kader van de uitwerking van de uitvoeringsagenda Provinciaal Verkeers- en VervoersPlan. Actieve communicatie is de kern van overheidscommunicatie. Bij het vergroten van de betrokkenheid van de inwoners bij het provinciaal beleid worden naast de traditionele activiteiten ook nieuwe communicatiemediën gehanteerd. Zie hiervoor verder prioriteit 1.4.

Er wordt extra geïnvesteerd om de gebiedsprocessen in de recent ingestelde gebieden van het provinciaal Meerjarenprogramma (pMJP) op gang te krijgen. Dit vraagt om gebiedsspecifieke communicatie. Het versterken van de samenwerking en het ontwikkelen van gebiedskennis sluiten aan bij de aanbevelingen uit het symposium “Samen werken aan natuur en landschap in Drenthe” (maart 2007). Deze aanpak leidt tot meer initiatieven om de doelstellingen voor het landelijk gebied te realiseren (spin off). De partners in de pMJP-gebieden worden gevraagd actief (ook financieel) bij te dragen aan de uitvoering van het pMJP.

1.4. Profilering provincie Drenthe

De provincie als bestuurslaag is relatief onbekend; de burger weet weinig af van haar werkzaamheden. We gaan burgers en maatschappelijke organisaties meer en nadrukkelijker betrekken bij de beleidsontwikkeling. De “provinciekeuken” wordt voor hen opengesteld. Beeldvorming ontstaat veelal bij directe contacten. We introduceren de één-loketfunctie. Ook wordt de interne dienstverlening (beantwoording publieksvragen, afhandeling poststukken) verder verbeterd. Voor een betere profilering van de provincie is een actieve(re) communicatie noodzakelijk. Er wordt een meerjarige campagne ontwikkeld voor een betere profilering van de provincie Drenthe als bestuurs-laag. Aan de hand daarvan wordt de provincie op een (inter)actieve wijze en via uiteenlopende media belicht. De campagne wordt nadrukkelijk ook ingezet op de wenselijke profilering van het totaal beeldmerk Drenthe. Een provincie met unieke kernkwaliteiten en grote kansen voor wonen, werken en recreëren in een hoogwaardige landschappelijke, cultuurhistorische en sociaal veilige omgeving. De positie als grensregio en de ligging in de internationale Noordelijke Ontwikkelingsas krijgen hierbij aandacht. Dit beeldmerk moet een belangrijke wervende factor worden voor nieuwe, bij deze kwaliteiten passende, ruimtelijke en economische ontwikkelingen. De campagne wordt mede afgestemd op de lopende promotiecampagne “Da’s nou Drenthe”.

Wij willen Drenthe nadrukkelijk positioneren in de Noordelijke Ontwikkelingsas (NOA, zie ook 4.3) en op Europees niveau in het algemeen. Onze ambities op dit punt, inclusief de Drentse lobby in Brussel, zullen wij verwoorden in een nota Drenthe in internationaal perspectief.

1.5. Digitale ontsluiting informatie: project Burger en provincie

De (deels wettelijke) verplichtingen en afspraken tussen IPO, rijk, Unie van Waterschappen (UvW) en VNG (Verklaring e-dienstverlening, april 2006) en het voldoen aan de normen van de BurgerServiceCode gelden als uitgangspunten bij het formuleren van de doelen van deze prioriteit (zie 6.2). De doelen hebben wij in juni 2006 vastgesteld in de nota Welkom in Digitaal Drenthe (WiDD). De nota heeft een beleidshorizon van vier jaar. Er is een nieuw Uitvoeringsprogramma e-dienstverlening in voorbereiding. De actualisering is een gevolg van de noodzakelijke forse eenmalige en verder (continue) verbetering van de provinciale Website. De ombouw daarvan tot Portal voor Drentse informatie, het publiceren van (geo-) informatie over leefomgeving en versterken van de interactie met burgers (doorstart en beheer van www.reuring.nl). Ook de dienstverlening via de site, inclusief de mogelijkheid tot transacties, wordt sterk verbeterd. Verdere aanpassingen betreffen de interne herstructurering van de IT-huishouding, die dan is aangesloten op landelijke voorzieningen, zoals de landelijke authentieke registraties (verplicht gebruik) en DigiD. DigiD is het identificatiemiddel voor de burger die digitale overheidsdiensten wil afnemen. In 2007 wordt onderzocht of toetreden tot de vereniging D!MPACT voor Drenthe een versnelling kan betekenen voor toepassing van e-overheid. D!MPACT bestaat uit gemeenten, en binnenkort naar verwachting ook enkele provincies, die gezamenlijk e-overheid toepassingen ontwikkelen en beheren.

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
1.1. Rolopvatting provincie als middenbestuur	Verdieping rolopvatting als interactief middenbestuur: stimulator, initiatiefnemer en regisseur.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Afstemming wederzijds verwachtingenpatroon rolopvatting provincie met medeoverheden en maatschappelijke organisaties. ■ Inpassing gevolgen nieuwe rolopvatting voor bestuurlijk - ambtelijk samenspel in lopend intern traject Organisatieontwikkeling.
1.2. Impuls samenwerken met medeoverheden	<ul style="list-style-type: none"> ■ Gemeenschappelijke, gebiedsgerichte strategische agenda's. ■ Ontwikkelings- en resultaatgerichte allianties. ■ Effectieve en efficiënte samenwerking bij uitbouwen van kansen en oplossen van knelpunten. ■ Periodiek overleg met medeoverheden. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Per gebied (stad en/of regio) overleg over beleidsinzet samenwerkingsagenda. ■ Vastleggen afspraken samenwerking, o.a. welke partijen, beleidsinzet, programmering, organisatie, financiële kaders, monitoring, enz. ■ Uitvoeren afspraken in 2009 t/m 2011. ■ Uitvoeren onderzoek ex artikel 217a Provinciewet over doelmatigheid en doeltreffendheid provinciale samenwerkingsverbanden. ■ Vervullen ondersteunende rol gemeenten voor EU-aangelegenheden.
1.3. Grotere betrokkenheid burgers, bedrijven en organisaties bij provinciaal beleid.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Structureel, intensief en interactief contact samenleving - provincie. ■ Via "beginspraak" creativiteit en deskundigheid inwoners beter en eerder in beleid tot recht laten komen. ■ Impuls ontwikkeling landelijk gebied door vergroten betrokkenheid en samenwerking met bewoners en ondersteunen gebiedsprocessen in pMJP-gebieden. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Periodieke bijeenkomsten (ca. 3 x per jaar) PS en/of GS met inwoners en organisaties over hoofdthema's provinciaal beleid. ■ Ontwikkeling procedure "Beginspraak". ■ Uitvoering traject "Beginspraak", c.q. Burgerparticipatie (doorstart "reuring.nl"). ■ Voor pMJP-gebieden: <ul style="list-style-type: none"> ■ opstellen plannen van aanpak in 2007 ■ uitvoering in 2008 e.v. ■ ontwikkelen gebiedsgerichte en beleidsspecifieke communicatie ■ organiseren beginspraak ■ beschikbaar stellen toegesneden gebiedsinformatie
1.4. Profileren provincie Drenthe	<ul style="list-style-type: none"> ■ Beter beeldvorming positie en status PS en GS en werkzaamheden provincie. ■ Beter vermarkten Drenthe als unieke en veilige omgeving voor wonen, werken en recreëren. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vaststellen en uitvoeren van Meerjaren Communicatieplan 2007 t/m 2011. ■ Intensivering communicatieactiviteiten en permanente proactieve informatieoverdracht. ■ Impuls nieuwe communicatiemediën. ■ Ontwikkelen relatie- en reputatiemanagement. ■ Opstellen nota Drenthe in internationaal perspectief.
1.5. Digitale ontsluiting informatie: project Burger en provincie	Voldoen aan afspraken tussen IPO, rijk, UvW en VNG over totstandkoming programma e-overheid. normen Burger-ServiceCode.	Vaststellen en uitvoeren Uitvoeringsprogramma E-dienstverlening: <ul style="list-style-type: none"> ■ verbetering provinciale website: portal, (geo-) informatie, interactie (reuring.nl) en dienstverlening, incl. mogelijkheden tot transacties; ■ interne herstructurering IT-huishouding, die is aangesloten op landelijke voorzieningen als DigiD.

Financieel overzicht prioriteiten

Programma 1. De provincie dóet er toe!	2007	2008	2009	2010	2011
1.1. Rolopvatting provincie als middenbestuur					
1.2. Impuls samenwerken met medeoverheden					
1.3. Grotere betrokkenheid burgers, bedrijven en organisaties bij provinciaal beleid	40.000	225.000	225.000	225.000	265.000
1.4. Profileren provincie Drenthe	50.000	150.000	100.000	100.000	100.000
1.5. Digitale ontsluiting informatie: project Burger en provincie	222.000	350.000	319.250	92.563	90.875
Totaal Programma 1. De provincie dóet er toe!	312.000	725.000	644.250	417.563	455.875

Moties

Motie 1: Taken, positie, prioriteiten en taakopvatting provincie

Voor het uitvoeren van deze motie is een Commissie ingesteld: Rollen en taken van de provincie.

Wat doen we nog meer?

Interprovinciale samenwerking

- Bevorderen van een goede positionering van de provincie via interprovinciale samenwerking zoals in IPO- en SNN-verband.
- Continuering van de samenwerking met andere provincies.
- In stand houden goede bestuurlijke en ambtelijke verhoudingen met andere provincies.
- Actieve deelname aan bestuursvergaderingen, bestuurlijke adviescommissies en ambtelijke overleggen in IPO- en SNN-verband.

Bestuurlijke aangelegenheden

- Bestuurlijke overleggen met gemeenten, provincies en Vereniging van Drentse Gemeenten (VDG).
- Inspelen op actualiteiten binnen het vakgebied en continue positiebepaling van de provincie.
- Nagaan of wij mogelijk via een interprovinciale benchmark onze regeldruk voor gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en burgers verder kunnen beperken.
- Door middel van onderzoek een bijdrage leveren aan de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van beleid op het terrein van cultuur, welzijn en zorg.
- Op grond van de Verordening doelmatigheid en doeltreffendheid provincie Drenthe wordt ieder jaar een onderzoeksprogramma geconcipieerd. Daarin worden 3 tot 4 onderzoeken beschreven die aankomend jaar worden uitgevoerd.
- Monitoren van de financiële positie van gemeenten en gemeenschappelijke regelingen.
- Opstellen verslag Financiële verkenningen 2008.
- Benoeming en herbenoeming burgemeesters, eventueel waarnemingskwesties.
- Werkbezoeken aan gemeenten, waterschappen, operationele diensten, rijksvertegenwoordigers.
- Uitbrengen van een digitaal Burgerjaarverslag.
- Voorzitterschap en secretariaat/uitvoering van het Prins Bernhard Cultuurfonds (jaarbudget ca. € 220.000,--).

Openbare orde en veiligheid

- Beheer en actualisering van risicokaart Drenthe.
- Deelname en ontwikkelen van oefeningen crisisbeheersing.
- Toezicht op politieorganisatie en instandhouding netwerken.

Agenda

Onderwerp	Wanneer
Verslag Financiële verkenningen 2008	Oktober 2008

Wat mag het kosten?

	Product/prioriteiten	Rekening 2006	Begroting 2007	Begroting 2008	Begroting 2009	Begroting 2010	Begroting 2011
Lasten	Prioriteiten		312.000	725.000	644.250	417.563	455.875
	Provinciale staten	1.192.359	1.050.204	946.226	966.635	988.960	1.014.780
	Bestuurlijke aangelegenheden	197.292	523.443	435.814	443.928	454.330	462.250
	Interprovinciale samenwerking	1.100.912	1.248.600	1.282.000	1.326.000	1.359.700	1.391.600
	Openbare orde en veiligheid	18.450	157.443	139.456	102.095	102.855	96.390
	Totaal lasten	2.509.013	3.291.690	3.528.496	3.482.908	3.323.408	3.420.895
Baten	Bestuurlijke aangelegenheden	33.179	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
	Openbare orde en veiligheid	10.000	-	-	-	-	-
	Totaal baten	43.179	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
Bestemming	Subtotaal voor bestemming	2.465.834	3.279.690	3.516.496	3.470.908	3.311.408	3.408.895
resultaat	Saldo reserves	-	-	-	-	-	-
	Subtotaal na bestemming	2.465.834	3.279.690	3.516.496	3.470.908	3.311.408	3.408.895

Toelichting op de verschillen tussen 2007 en 2008

De totale lasten van het programma De provincie doet ertoe zijn in 2008 per saldo bijna € 237.000,-- hoger dan in 2007.

Het hogere saldo wordt veroorzaakt door:

- een intensivering van de prioriteiten in 2008 ad € 413.000,--
- het verhogen van bestaande budgetten (trendmatig dan wel conform andere afspraken ad € 115.000,--
- het verlagen en beëindigen van budgetten ad € 291.000,--

De belangrijkste specificaties van de bovenstaande bedragen zijn de volgende.

Prioriteiten

- Verhoging budget prioriteit Grotere betrokkenheid burgers, bedrijven en organisaties bij provinciaal beleid met € 185.000,--.
- Verhoging budget prioriteit Profilering provincie Drenthe met € 100.000,--.
- Verhoging budget prioriteit Digitale ontsluiting informatie: project Burger en provincie met € 128.000,--.

Verhogen bestaande budgetten

- Eenmalig verhogen budget kosten risicokaart Drenthe met € 38.000,-- voor noodzakelijke investering in apparatuur.
- Restant verhogingen betreft de indexering van bestaande structurele budgetten.

Verlagen en beëindigen van budgetten

- In 2007 was een eenmalig budget van € 130.000,-- beschikbaar voor communicatie rondom de verkiezingen van provinciale staten.
- De subsidie aan de Stichting Dametin ad € 7.500,-- is beëindigd.
- Het budget voor het Onderzoeksbureau is in 2007 ruim € 47.000,-- hoger vanwege een overheveling van restant gelden uit 2006.
- In 2007 was nog een eenmalig bedrag van € 58.000,-- beschikbaar voor de kosten van het project Risico-inventarisatie externe veiligheid.

Programma 2. Samenleving met samenhang

Missie

In de Drentse samenleving is plaats voor iedereen, van jong tot oud. Met alle mogelijkheden en voorzieningen om te leren genieten van cultuur, kunnen bewegen en (verzorgd) oud worden. Een samenleving gericht op het beginsel van Drents naoberschap, met waar nodig de helpende hand voor de zwakkere en extra aandacht voor zorg aan jongeren en ouderen. Een samenleving waarin welzijn hoog in het vaandel staat en waarbij niemand aan de kant staat. Om een samenleving met samenhang te realiseren zetten wij de komende periode in op de sociale impuls. De impuls beslaat het hele werkveld Welzijn. Op een aantal terreinen hebben wij wettelijke taken. Deze worden optimaal uitgevoerd. Daarnaast vervullen wij een actieve rol op het sociale terrein. De voorgestelde intensiveringen worden gezien als een totaalpakket. Over de concrete invulling worden met gemeenten en maatschappelijke organisaties afspraken gemaakt. Daardoor groeit de impuls uit tot veel meer dan de fragmentarische inzet van de provincie. Accent krijgen de navolgende prioriteiten. Bij de vormgeving van het beleid wordt nauw samengewerkt met de medeoverheden en de maatschappelijke organisaties. De beoogde impuls wordt mede ingezet om extra financiële middelen te genereren en om de rijks- en Europese beleidsdoelen op dit terrein te halen. Zo wordt in SNN-verband via de Kennisinvesteringsagenda (KIA) met het Rijk onderhandeld over extra financiële middelen voor het onderwijskansenbeleid.

Doel (wat willen we bereiken?)

Ontwikkeling CWZ-beleid

- Vaststelling van beleids- en uitvoeringskaders voor het gehele programma Samenleving met samenhang. Planning van de vaststelling van beleids- en uitvoeringskaders: vierde kwartaal 2008.
- Periodiek overleg en gesprek met de voor de uitvoering van dit programma relevante partners (zoals gemeenten, gesubsidieerde instellingen en andere maatschappelijke organisaties).
- Realisatie van een sluitend systeem van monitoring en evaluatie over de voortgang van het lopend beleid en van signalering van nieuwe - voor de provincie relevante - trends en ontwikkelingen. Planning realisatie van een sluitend systeem van monitoring en evaluatie vierde kwartaal 2008.

Opgroeien (jeugdzorg)

- Het ondersteunen van het lokaal jeugdbeleid en het onderwijs vanuit de specifieke kennis van de jeugdzorg.
- Een kwaliteitsverbetering bij de jeugdbescherming en jeugdreclassering in Bureau Jeugdzorg door deelname aan het project Beter beschermd.
- De invoering van één transparant registratiesysteem en signaleringssysteem in iedere gemeente (Jongeren in beeld), wat aansluit bij de landelijke VerwijsIndex. Voorts een aansluiting bij Bureau Jeugdzorg zodat daar de intersectorale cliëntstromen goed gevolgd kunnen worden.
- Het instellen van een provinciaal platform voor cliëntorganisaties.

Indicatoren

- In 2008 hebben de 4 kerngemeenten (Emmen, Hoogeveen, Meppel en Assen) hun lokaal jeugdbeleid samenhangend vormgegeven in een Centra voor Jeugd en Gezin-achtige constructie. Deze gemeenten zijn voortrekkers voor de ontwikkeling van Centra voor Jeugd en Gezin voor de overige 8 Drentse gemeenten.
- Alle Drentse gemeenten maken gebruik van het systeem dat aansluit bij landelijke VerwijsIndex (werknaam Jongeren In Beeld +). Hiermee kunnen ze hun risicojongeren goed in beeld krijgen en houden.
- Einde 2008 functioneert er een provinciaal platform van waaruit cliënten (organisaties) en vertegenwoordigers van cliënten de provincie kunnen adviseren over het te voeren jeugdzorgbeleid.

Werken en leren

In de Drentse onderwijsagenda *Onderwijs werkt!* zijn 3 provinciale ambities geformuleerd:

1. de taal- en rekenprestaties in het primair onderwijs zijn sterk verbeterd;
2. alle jongeren volgen een leer-en/of werkroute naar een maximale kwalificatie;
3. de maatschappelijke participatie van specifieke doelgroepen in sociale netwerken, vrijwilligerswerk of werk is toegenomen.

Wonen en leefomgeving

Inwoners betrekken bij of zelfs regisseur maken van hun eigen leefomgeving, waardoor er dorps- en wijkontwikkeling op maat ontstaat en diensten en voorzieningen zijn afgestemd op de specifieke behoefte van dit gebied.

Indicator

Als indicatie voor succes willen wij in elke gebiedsprojectgroep een afgevaardigde vanuit de bevolking en wordt elke diensten- en voorzieningensafpraak tussen provincie en gemeente getoetst door de gemeentelijke overstijgende dorpsbelangenorganisatie.

Participatie

- Het verhogen van deelname aan sportactiviteiten.
- Het verbeteren van de sportinfrastructuur en het ondersteunen van gemeenten bij het ontwikkelen van breedtesportbeleid.
- Het bestrijden en voorkomen van discriminatie in brede zin.
- Het stimuleren van de integratie en emancipatie van allochtonen, nieuwkomers, immigranten en hun nageslacht door het ontwikkelen en uitvoeren van methodieken.
- Het in staat stellen mensen hun krachten te bundelen en zodoende gesprekspartner te zijn bij diverse beleidsvoorbereidende en besluitvormingsprocessen van de overheid en maatschappelijke organisaties.
- Het ondersteunen van een provinciaal netwerk vrijwilligerswerk en verdere ontwikkeling van de methodieken maatschappelijke stage en maatschappelijk betrokken ondernemen.
- Het creëren van meer aandacht en ondersteuning voor de positie van mantelzorgers en een verhoging van inzet van vrijwilligers in de mantelzorg.

Indicatoren

- Aantal mensen dat voldoet aan de Nederlandse norm gezond bewegen. Begin 2008 laten wij opnieuw een meting uitvoeren door de Hogeschool Drenthe naar sportdeelname in Drenthe, ter vergelijking met de nulmeting van 2004.
- Aantal klachten discriminatie.
- Aantal leerlingen dat een maatschappelijke stage loopt.

- Aantal samenwerkingsafspraken tussen vrijwilligersorganisaties en het bedrijfsleven.
- Aantal steunpunten vrijwilligerswerk dat ondersteund wordt.
- Aantal contactpunten mantelzorg dat ondersteund wordt.

Parels van Drenthe

Het samen met onze culturele, sociale en maatschappelijke partners inhoud geven aan het cultuurbeleid in Drenthe.

Baten en lasten programma

	Lasten	Baten
Programma 2. Samenleving met samenhang	59.596.677	31.578.120
Overige programma's	191.836.475	217.287.613

Programma 2. Samenleving met samenhang	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal lasten	55.916.365	61.592.951	59.596.677	59.044.339	59.943.417	60.501.595
Totaal baten	31.244.067	34.239.485	31.578.120	29.553.300	29.542.426	29.548.069
Saldo	24.672.298	27.353.466	28.018.557	29.491.039	30.004.991	30.953.526

Kaderstellende nota's, regelingen, wetten etc.

- Contourennota Mensen in het middelpunt (2005-2008)
- Cultuurnota De kunst van het combineren (2005-2008)
- Uitvoeringsprogramma jeugdzorg 2008
- Beleidskader jeugdzorg 2005-2008
- Zorg in perspectief (2005-2008)
- Sociaal rapport 2003
- Algemene subsidieverordening (ASV) Drenthe
- Beleidsregel subsidieverlening Mensen in het middelpunt
- Subsidieverordening jeugdzorg Drenthe
- Wet op de jeugdzorg
- Drentse onderwijsagenda Onderwijs werkt!
- Motie 13, deels gericht op onderwijskansen in (Zuidoost-)Drenthe
- Beleidsregel bij de provinciale agenda Onderwijs en kennisinfrastructuur
- Notitie Multifunctionele dienstencentra 2005-2008
- ½ Miljoen mensen, nota Welzijn, zorg en wonen
- Notitie Drenthe beweegt
- Wat doet u voor Drenthe? Notitie mantelzorg en vrijwillige inzet
- Marsrouteplan bibliotheekvernieuwing 2005-2008
- Beleidskader bibliotheekwerk 2008
- Subsidieregeling Actieplan cultuurbereik Drenthe 2006-2008
- Subsidieregeling stimulering professionalisering Drentse musea 2006-2008
- Subsidieregeling bevordering beeldende kunst en vormgeving Drenthe 2006-2008

- Provinciale Monumentenverordening
- Archiefwet
- Welzijnswet
- Monumentenwet
- Mediawet
- Wet op archeologische monumentenzorg
- Provinciale archiefverordening
- Financieel handboek regionale omroepen
- Uitgangspuntennotitie regionale omroepen
- Actieplan 2007-2010 (Archiefinspectie Noord-Nederland)
- Omroepnota Goed bekeken
- Integraal projectplan cultuurhistorie
- Cultuurconvenant 2005-2008
- Beleidskader archeologie
- Nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO)
- Rijkscultuurnota 2005-2008

Ontwikkelingen

Ontwikkeling CWZ-beleid

Veranderend of eindigend rijksbeleid zal in 2008 op enkele terreinen binnen dit programma aan de orde zijn. Deze worden in ieder geval verwacht rond jeugdzorg, Actieplan cultuurbereik en het beleid voor beeldende kunst en vormgeving. De richting is thans nog onduidelijk.

Opgroeien (jeugdzorg)

De rijksoverheid stimuleert de totstandkoming van Centra voor Jeugd en Gezin en de daarbij behorende instrumenten als Elektronisch kinddossier en VerwijsIndex. Gemeenten krijgen hiervoor de komende 4 jaar olopend extra middelen.

De rijksoverheid voert een aangepaste financieringssysteem in de jeugdzorg in, waarbij provincies meer ruimte krijgen voor eigen keuzes in beleid.

De rijksoverheid zal naar verwachting de Bureaus Jeugdzorg opdragen om met ingang van 1 januari 2008 ook gaan indiceren voor jeugdigen met een licht verstandelijke handicap.

Werken en leren

De rijksoverheid bereid nieuwe doelstellingen voor op het gebied van onderwijskansenbeleid. Om bij deze doelstellingen aan te sluiten wordt overleg gevoerd met het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en worden specifieke doelen en projecten in Noord-Nederland voorbereid.

In het kader van de Noordelijke KIA voert de provincie besprekingen over medefinanciering door het Rijk.

Participatie

De rijksoverheid heeft in haar Beleidsprogramma 2007-2011 haar inzet toegezegd voor de emancipatie van vrouwen en homoseksuelen. In een emancipatienota zal het Kabinet de plannen nader uitwerken. Om integratie te bevorderen, zal ook discriminatie van allochtonen worden aangepakt.

De rijksoverheid heeft in haar Beleidsprogramma 2007-2011 de ambitie geformuleerd om elke leerling die vanaf 2007-2008 instroomt in het voortgezet onderwijs een maatschappelijke stage van 3 maanden te laten lopen.

Medio 2008 zal de nieuwe wetgeving Antidiscriminatievoorzieningen van het Ministerie van Justitie gereed zijn.

Parels van Drenthe

Stelselwijziging Cultuurnota Periode 2009-2012 in recente beleidsbrief rijksoverheid.

1. Instellingen kunnen voortaan bij de cultuurfondsen terecht voor projectsubsidies en vierjarige subsidies, behalve die instellingen die zijn aangewezen voor een langjarig perspectief op subsidie (geen Drentse instellingen).
2. Drentse instellingen als PeerGroup, Jeugdtheatergezelschap De Reus en Kunstenaarsinitiatief in Kolderveen hebben in deze constructie geen plaats en zullen subsidie moeten aanvragen bij de rijksfondsen voor de nieuwe cultuurnotaperiode.
3. De geldstroom beeldende kunst en vormgeving eindigt met ingang van 2009. Bestaande middelen worden voor een deel gedecentraliseerd naar een aantal stedelijke knooppunten (waaronder Groningen). Dit zou betekenen dat Drenthe € 250.000,-- minder te besteden heeft voor beeldendekunstprojecten en kunst in de openbare ruimte.
4. De rijksbijdrage in het Actieplan cultuurbereik vervalt eveneens per 2009.

Om bovenstaande stelselwijzigingen en de daarmee gepaard middelenstop op te vangen wil Drenthe als provincie samen met het veld nieuwe plannen ontwikkelen. Deze zullen in 2008 bij de rijksoverheid worden ingediend. Ook wordt in landsdelig verband over deze infrastructuur gecommuniceerd met de rijksoverheid. Het Noorden pleit voor meer middelen, mede op basis van de onevenwichtige verdeling van rijks gelden. Er is een Noordelijk visiedocument ontwikkeld: Over grenzen. Het Ministerie van OCW beschouwt dit document als een notitie, op basis waarvan plannen ingediend kunnen worden bij de fondsen.

Decentralisatie steunpunten monumentenzorg en archeologie

De rijksverantwoordelijkheid voor de steunpunten monumentenzorg en archeologie wordt naar aller waarschijnlijkheid gedecentraliseerd naar de provincies, mogelijk met een efficiencykorting. Ook voor de decentralisatie van de regionale historische centra zullen op korte termijn afspraken met de provincies gemaakt worden. Voor Drenthe kan dit betekenen dat de verantwoordelijkheid voor het Drents Archief wordt gedecentraliseerd. Zonder kostencompensatie van het Rijk is dit niet mogelijk.

Cultureel Kwartier

Het Centrum Beeldende Kunst (CBK) en de Provinciale Bibliotheekcentrale (PBc) hebben aangegeven graag in te willen gaan op de uitnodiging van de gemeente Assen om hun organisaties te vestigen in het Cultureel Kwartier. De extra huisvestingslasten die dit met zich meebrengen kunnen hooguit gedeeltelijk door het CBK en de PBc worden gedragen.

Wat zijn de prioriteiten en wat gaan we er aan doen?

Jeugdzorg

2.1. Kansen voor jeugd en gezin

Kansen voor 'Jeugd en gezin' is een integraal onderdeel van de sociale impuls. Naast genoemde activiteiten wordt extra geïnvesteerd in het voorkomen van problemen. De Jeugdzorg is een belangrijk beleidsterrein en staat ook voor ons hoog op de agenda. Door structureel te investeren in het eerder signaleren van problemen (w.o. verslavingsproblematiek) verwachten we wachtlijsten te kunnen voorkomen en vaker te kunnen volstaan met het aanbieden van lichtere zorgprogramma's. Ingezet wordt op een toereikend en flexibel jeugdzorgaanbod. In elke

gemeente wordt aansluiting op maat gerealiseerd, middels het inrichten van zogenoemde Centra voor Jeugd en Gezin. Belangrijk is dat actief wordt gesignaleerd welke jongeren en gezinnen problemen hebben. Uitgangspunt is dat kinderen veilig en zonder al te veel zorgen kunnen opgroeien. De provinciale jeugdzorg moet een heldere aansluiting hebben met elk Centrum voor Jeugd en Gezin, onderwijsinstelling of bovenschools samenwerkingsverband. De doeluitkering Jeugdzorg is beschikbaar voor kerntaken van het bureau Jeugdzorg en het Zorgaanbod. De middelen zetten wij in om onze extra ambities te realiseren.

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
2.1. Kansen voor jeugd en gezin	<ul style="list-style-type: none"> ■ Terugbrengen instroom en geen wachttijden jeugdzorg. ■ In elke gemeente aansluiting lokaal jeugdbeleid en jeugdzorg. Aanwezigheid jeugdzorg binnen scholen. ■ Versnelde invoering Centra voor Jeugd en Gezin. ■ Functies bureau Jeugdzorg zijn goed bereikbaar binnen Centra voor Jeugd en Gezin en onderwijs. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ondersteunen versnelde invoering Centra voor Jeugd en Gezin. Opstellen vierjarenplan (gereed 2009). ■ Bevorderen snelle indicatiestelling bureau Jeugdzorg (gereed 2009). ■ Opzetten effectieve zorgprogramma's voor lokaal jeugdbeleid en onderwijs. ■ Opzetten kennisnetwerk Centra voor Jeugd en Gezin en onderwijsnetwerken. Uitvoering netwerken t/m 2011.

Werken en leren

2.2. Kansen voor Onderwijs: kwaliteitsslag basisonderwijs Drenthe

Kansen voor onderwijs is een integraal onderdeel van de sociale impuls. De kwaliteitsslag basisonderwijs komt bovenop de inzet in het kader van de lopende Provinciale Onderwijsagenda. Deze agenda loopt af in 2008. Het op te stellen meerjarenplan Onderwijskansen Drenthe richt zich op een brede aanpak. Het actief investeren in het verbeteren van de ontwikkelingskansen van jonge kinderen staat centraal. Wij richten ons op het binden en verbinden van lokale en regionale partijen om samenwerking en samenhang te stimuleren op het terrein van onderwijs, zorg en welzijn. Projectontwikkeling voor talentontwikkeling en het bestrijden van onderwijsachterstanden wordt gestimuleerd. Signalering van problemen bij bovenregionale doelgroepen wordt versterkt: ook hiervoor wordt projectontwikkeling bevorderd. Nadruk krijgt het borgen en verspreiden van behaalde successen. In overleg met gemeenten en schoolbesturen worden afspraken gemaakt over de afstemming tussen lokale en provinciale ontwikkelingsplannen, gezamenlijke doelstellingen en over investeringen.

2.3. Kansen voor onderwijs: Aanpak Voortijdig Schoolverlaten (VSV)

Kansen voor onderwijs is een integraal onderdeel van de sociale impuls. De jeugdwerkloosheid in Noord-Nederland is hoog onder jongeren zonder startkwalificatie. Het aantal jongeren dat met een te laag opleidingsniveau de arbeidsmarkt wil betreden is veel te hoog. Het aantal voortijdig schoolverlaters in Noord Nederland neigt naar het landelijk gemiddelde, maar zit daar nog altijd boven. Hierdoor dreigt de sociaal-economische positie van het Noorden te worden verzwakt. Hoofdoorzaken van VSV zijn: gedragsproblematiek bij jongeren, gebrekkige registratie en toeleiding, c.q. begeleiding, onvoldoende structurele inbedding van zorg in- en om scholen en onvoldoende aansluiting tussen beroepsonderwijs en arbeidsmarkt. De aanpak van de VSV-problematiek krijgt een impuls. Nieuwe projecten worden ontwikkeld in het kader van de agenda Onderwijs Werkt (2007-2008) en in nauwe aansluiting op het uitvoeringsprogramma Kennis Werkt, het vervolg op Onderwijs en Kennisinfrastructuur (OKI). Inzet is een uniforme registratie en monitoring in combinatie met het project Sluitende aanpak Noord-Nederland.

De interne en externe zorgstructuren worden beter op elkaar afgestemd. Verdere professionalisering, integrale invoering in 2009 en totale dekking van Zorgadviesteams wordt bevorderd. Integrale deskundigheidsbevordering op het snijvlak van onderwijs en jeugd is uiterlijk in 2011 een feit. Daarnaast worden projecten uitgevoerd in samenwerking met VMBO, MBO en bedrijfsleven om de praktijkgerichtheid van het (voorbereidend) beroepsonderwijs te vergroten. Verwacht wordt dat daarmee voortijdig schoolverlaten wordt tegengegaan. De verschillende projecten moeten niet als losstaand worden beschouwd, maar als aanvullend op elkaar, met diverse raakvlakken op provinciale en noordelijke schaal. Voor de verankering en verbreding van deze processen, methodieken en instrumenten over de noordelijke provincies is het wenselijk om de samenwerkingsinfrastructuur, zoals die is opgebouwd binnen School4Job (80 samenwerkingspartners in de huidige Equalprojecten) opnieuw in te zetten. Zo worden mogelijkheden voor synergie door een overkoepelende en programmatische aanpak maximaal benut.

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
2.2. Kansen voor Onderwijs: kwaliteits-slag basisonderwijs Drenthe	<ul style="list-style-type: none"> ■ Alle (achterstands)kinderen nemen deel aan voorschoolse voorzieningen. ■ Ouders zijn maximaal betrokken. ■ Scores CITO-toetsen, participatie-graad in voortgezet onderwijs en aantal zwak presterende scholen is gelijk aan landelijk gemiddelde. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Opstellen 10-jarig plan Onderwijskansen in Drenthe. ■ In samenspraak met gemeenten en schoolbesturen ontwikkelen van regioplannen primaire onderwijs voor Veenkoloniën, Zuidwest- en Zuidoost-Drenthe (2008: vaststelling, 2009 t/m 2011: uitvoering).
2.3. Kansen voor onderwijs: aanpak Voortijdig Schoolverlaten (VSV)	<ul style="list-style-type: none"> ■ Terugdringen aantal voortijdige schoolverlaters in (V)MBO met 30% (ca. 800) in 2011. ■ Jongeren tot 27 jaar scholen tot op niveau startkwalificatie. ■ Volledig sluitende aanpak in 2011 voor terugleiding werkloze jongeren tot 27 jaar naar duale werk- opleiding. ■ In 2011 verhogen doorstroom met 5% bij elke overgang ProREC naar VMBO-MBO-HBO. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ (Opnieuw) inzetten infrastructuur samenwerking School4Job. ■ Opzetten en uitvoeren nieuwe projecten in 2008 t/m 2011.

Wonen en leefomgeving

2.4. Kansen voor welzijn zorg: sociale samenhang en participatie

In 2007 wordt gestart met de uitvoering van de nota '1/2 miljoen mensen', dé drentse aanpak voor welzijn, zorg en wonen. In de afgelopen periode is er veel aandacht besteed aan de kwantitatieve woonopgave voor specifieke doelgroepen. In de komende periode zorgen we ervoor dat de welzijns- en zorgdiensten (o.a. ouderenzorg) op het niveau komen van de woonkwaliteit. Er wordt intensieve samenwerking gezocht met gemeenten en wooncorporaties. In drie regio's wordt er gezamenlijk een uitvoeringsprogramma gerealiseerd. '1/2 miljoen mensen' gaat over mensen. In de uitvoering wordt slim ingespeeld op demografische ontwikkelingen. Iedereen moet kunnen meedoen, iedereen moet een plaats op maat kunnen vinden. Het gaat hier echt om wonen én leven, ook voor de minder draagkrachtigen. Ons motto is "Niemand aan de kant". Uit onderzoeken (o.a. Regiovisie Groningen-Assen en de analyse Woonplan) blijkt dat er behoefte is aan versterking van de welzijnsdiensten binnen Wonen, welzijn en zorg (WZW). Wij nemen het voortouw in deze ontwikkeling. Vanaf 2009 moet de kwaliteit van het woonaanbod, het welzijnsaanbod en het zorgaanbod op elkaar afgestemd zijn. Er wordt een provincie-

dekkende ondersteuningsstructuur gecreëerd voor mantelzorg en vrijwilligerswerk ('Wat doet u voor Drenthe? Vrijwillige inzet en mantelzorg').

2.5. Kansen voor "7-tot-7": diensten- en voorzieningenprogramma in Drentse gemeenten

Inzet is de status van Drenthe als unieke woonprovincie te versterken met uitgekiend tijdenbeleid. Het combineren van zorg- en arbeidstaken moet eenvoudiger worden gemaakt. Het moet voor elke inwoner mogelijk zijn een eigen dagarrangement van 7 uur 's ochtends tot 7 uur 's avonds samen te stellen. Het gaat om een aansluitend aanbod van jeugdvoorzieningen, maar ook om flexibele werktijden, slimme openingstijden en plaatsafhankelijke dienstverlening. Wij nemen het voortouw, maar deze ambitie kan alleen worden gerealiseerd in samenwerking met gemeenten, instellingen en bedrijfsleven. Voortgang van de regelingen Multifunctionele dienstencentra (MFD), dagarrangementen en brede school ontwikkeling passen binnen het nieuwe "7 tot 7-beleid". Het beleid leidt ook tot versterking van het lokale voorzieningenniveau. Het aansluitend aanbod jeugdvoorzieningen heeft direct gevolg voor de onderwijskansen. Het rijk heeft gezien dat Drenthe voorop loopt in het tijdenbeleid en Drenthe benoemt tot koploper. Dit houdt in dat er extra budget beschikbaar wordt gesteld en dat de minister zich zal inspannen om knelpunten op dit terrein samen met de provincie op te lossen.

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
2.4. Kansen voor welzijn en zorg: sociale samenhang en participatie	<ul style="list-style-type: none"> ■ Effectieve samenwerking inwoners, gemeenten, wooncorporaties, welzijns- en zorginstellingen. ■ Woon- en leefklimaat beter afgestemd op demografische ontwikkelingen. Streefgetallen waardering: 8.1 in 2009, 8.2 in 2011. ■ Mensen wonen zo lang mogelijk zelfstandig thuis. ■ Gemiddelde leeftijd overgang extramuraal naar intramuraal stijgt met minimaal 1 jaar. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vaststelling beleidsnotitie "1/2 miljoen mensen', dé Drentse aanpak welzijn, zorg en wonen". Uitvoering 2009 en 2010. ■ Opstellen regionale uitvoeringsprogramma's, aanbesteding "Kwaliteit welzijnssector", werkplaats "Welzijn, zorg en wonen", plan van aanpak Drenthe dekkende ondersteunings- structuur mantelzorg en vrijwilligerswerk, WZW-nota (t/m 1e helft 2008). ■ Uitvoering regionale uitvoeringsprogramma's, pilots innovaties WZW, uitreiking innovatie-prijs, invoering ondersteuningsstructuur mantelzorg en vrijwilligerswerk (2e helft 2008). ■ Uitvoering meting "Leven en wonen" (OCWZ) (2009 en 2011).
2.5. Kansen voor "7-tot-7": diensten- en voorzieningenprogramma in Drentse gemeenten	<ul style="list-style-type: none"> ■ Diensten- en voorzieningen- ■ Programma per gemeenten. ■ In alle gemeenten uitvoering lokale initiatieven (MFD / brede school). ■ Per gemeente tijdenbeleid op (op maat), als aanzet tot "7-tot-7" economie. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ontwikkelen integraal actieplan "7-tot-7". ■ Inrichten "7-tot 7" netwerk per gemeente. ■ Uitbouwen regeling MFD. Ombouwen Expertteam MFD naar "7-tot-7". ■ Uitvoeren pilots Dagarrangementen en Combinatiefuncties.

Participatie

2.6. Kansen voor Sport: Drenthe profileren als sportprovincie

Wij vinden dat Drenthe als sportprovincie nog beter op de kaart kan worden gezet. Naast de bestaande (sport)activiteiten willen wij ruimte geven aan nieuwe initiatieven. Wij richten ons op twee sporen: het versterken van de breedtesport en het jaarlijks organiseren van een topsportevenement (b.v. Eurochamp). Wij werken hierbij nauw samen met de gemeenten en de betrokken sportorganisaties. Sporten is gezond voor lijf en leden. De sociale bindende factor van 'de sport' in Drenthe is erg groot. Topsport en breedtesport zijn communicerende vaten: De breedtesport is de basis voor de topsport en de breedtesport gedijt niet zonder topsport. Sport moet voor iedereen aantrekkelijk zijn. Toegankelijke breedtesportactiviteiten zijn hierbij van vitaal belang. Daarboven geeft topsport

de stimulans om te gaan sporten en meer te bewegen. Topsportevenementen hebben een voorbeeldfunctie. Zij zorgen voor een stevige impuls voor de sportdeelname en het vrijwilligerswerk in de provincie. Belangrijk zijn ook het economisch effect en de promotionele waarde voor Drenthe.

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
2.6. Kansen voor Sport: Drenthe profileren als sportprovincie	<ul style="list-style-type: none"> ■ Periodiek topsportevenementen in Drenthe: in 2009 Vuelta (Ronde van Spanje). ■ Structurele verbetering en nationale status accommodaties voor gehandicapten sport. ■ Stimuleren breedtesport en cultuurparticipatie. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vanuit fonds Sportevenementen bijdragen aan acties profilering sportprovincie Drenthe. ■ Meewerken aan voorbereiding Vuelta. ■ Haalbaarheidsstudie invoering Drentse sport- en cultuurpas. ■ Haalbaarheidsstudie jaarlijkse Kindersportmaand in juni.

Cultuur

2.7. Versterken culturele infrastructuur Drenthe

De (rijks)geldstroom voor beeldende kunst vervalt mogelijk na 2008. Voortzetting van deze rijksmiddelen is onderdeel van de IPO-inzet voor het bestuursakkoord rijk - provincies. Onze ambitie is om deze bestuursperiode een activerend beleid te voeren, zowel adviserend als dat kunstprojecten daadwerkelijk worden uitgevoerd.

De huidige Cultuurnota eindigt in 2008 en wordt in 2009 herzien. Als onderdeel van de herziening wordt een aparte Museumnota opgesteld. Belangrijk onderdeel in deze nota wordt de verdere professionalisering en financiering van de Drentse musea. Naast het Drents Museum krijgen ook de drie andere grote musea (De Buitenplaats in Eelde, Herinneringscentrum Westerbork en Hunebedcentrum Borger) een belangrijke eigen plaats in de nota. Uitgangspunt is dat de bestaande structuur voor de overige musea blijft bestaan.

Drenthe kent 2 topinstellingen op het gebied van podiumkunsten: PeerGroup en Drents Jeugd Theatergezelschap (DJT) De Reus. Zij vervullen een belangrijke schakel in de Noordelijke basis-infrastructuur op toneelgebied. Verdere ontwikkeling van professioneel toneel wordt ondersteund. De realisatie van deze ambities is mede afhankelijk van de medefinanciering door het rijk. Inzet is vanaf 2008 structurele gelden voor deze twee instellingen te verwerven uit het Noordelijk Convenant met het rijk.

De Stichting De Boei (Behoud, Ontwikkeling en Exploitatie van Industrieel Erfgoed) heeft samen met de deelnemers in de Coöperatie De Venen (eigenaar zuivelfabriek) een plan opgesteld voor de toekomst van het Kunstenaarsinitiatief in Kolderveen (KIK). Dit plan zorgt ervoor dat het KIK (Artist in residence, tentoonstellingen, publieksactiviteiten) haar activiteiten kan voortzetten en uitbouwen. De dekking van het plan is mede afhankelijk van bijdragen van gemeente, provincie en rijk. Wij maken ons sterk in het Noordelijk Overleg Cultuur en in gesprekken met het rijk voor een doorontwikkeling van het KIK.

2.8. Vergroten cultuurparticipatie

Zonder brede basis geen top, maar ook andersom. Wij willen onze Drentse talenten stimuleren om zich te ontwikkelen, om boven het maaiveld uit te groeien en als voorbeeld te dienen voor een brede basis. De basis willen we versterken door een optimaal publieksbereik en door het stimuleren van de beoefening van de amateurkunsten. Om dit te bereiken zullen we evenals in

2007 de Drents-brede Culturele uitdaging in 2008 mede-organiseren, zullen we een actief festivalbeleid voeren en gaan we voort op de ingeslagen weg om cultuur- en erfgoededucatie op scholen extra te stimuleren.

De dekking in de huidige Cultuurnota voor het Actieplan cultuurbereik en beeldende kunst loopt door tot en met 2008. De dekking voor het festivalbeleid loopt door tot en met 2009 en die voor cultuureducatie tot en met 2008. In 2009 zal een nieuw stimuleringsprogramma worden vastgesteld. Belangrijke randvoorwaarde voor onze ambities is dat de rijksbudgetten beschikbaar blijven.

De provinciale festivals geven jonge theatermakers, muzikanten, kunstenaars van binnen en buiten Drenthe de gelegenheid om zich te presenteren voor honderdduizenden Drenten en toeristen. Binnen de culturele infrastructuur zijn de festivals ‘krenten in de pap’. De organisatie wordt vaak gevormd door culturele verenigingen, maatschappelijke instellingen en particulieren. In die zin zijn festivals een schoolvoorbeeld van het motto “Samenleven en Samenhang”. Voor een bloeiend en veelzijdig festivalklimaat is provinciale steun noodzakelijk in de vorm van subsidie en advisering. Wij zetten dat beleid voort. De cultuureducatie wordt steviger verankerd binnen de scholen. Leerkrachten worden gestimuleerd deel te nemen aan de cursus Interne Cultuur Coördinator. Wij willen een bijdrage leveren aan de opstelling en invulling van de doorgaande leerlijn cultuureducatie op de Drentse scholen. Daarbij willen wij het onderscheid tussen de opdrachtgevers (de scholen), de bemiddelaars (de provinciale ondersteuningsinstellingen) en de culturele aanbieders (lokaal en provinciaal) verder verhelderen.

2.9. Behoud en ontwikkelen cultureel erfgoed

De provincie laat in dit project haar meerwaarde zien. Het huidige beleidsinstrumentarium erfgoed is relatief top-down en nog te weinig gericht op stimulering van participatie van de bevolking. In het Erfgoeddebat in Borger (februari 2007) zijn aanbevelingen geformuleerd over het beter uitdragen van de betekenis van het erfgoed als het ‘tafelzilver’ van Drenthe. In samenspraak met de gemeenten en de erfgoedorganisaties wordt het beleid verder gestalte gegeven.

Het Huis voor de Drentse Taal vervult een belangrijke rol voor de stimulering en begeleiding van initiatieven op het terrein van bevordering van taalvaardigheid. Ook de aanpak van streektaal in het onderwijs maakt hier deel van uit, deels gekoppeld aan het project Onderwijskansen in Drenthe. Wij willen op korte termijn de besluitvorming rond het Huis voor de Drentse Taal afronden. Voor 2007 vindt incidentele dekking plaats van (een deel) van de gewenste uitbreiding van de taken van het “Huis”. Voor 1 september 2007 moet het Huis voor de Drentse Taal de plannen en subsidieaanvraag voor de komende jaren indienen. In 2008 wordt het meerjarenplan 2008 - 2012 vastgesteld.

2.10. Vormgeven beeldkwaliteit in openbare ruimte

Drenthe verdient een eigentijdser beeld voor zowel de eigen inwoners als de toeristen. Het imago van Drenthe kan worden verbeterd door te werken aan de beeldkwaliteit in de openbare ruimte. Via een subsidieregeling stimuleren wij particulieren en medeoverheden om bij het vormgeven van openbare ruimtes de kennis en kunde van eigentijdse ontwerpers te gebruiken. Deze prioriteit richt zich op toegepaste kunst. Zij onderscheidt zich daarmee van andere vormen van ondersteuning van kunst in de openbare ruimte (zoals project Kunst en Infrastructuur, Project verbindingen in de regiovisie Groningen-Assen en de geldstroom Beeldende Kunst en Vormgeving).

Door organische verbindingen tussen enerzijds landschap - infrastructuur - gebouwen met kunstzinnige en culturele vormgeving willen wij de kernkwaliteiten van het Drentse landschap en erfgoed uitlichten en optimaal tot hun recht laten komen.

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
2.7. Versterken culturele infrastructuur Drenthe	<ul style="list-style-type: none"> ■ Stimuleren culturele en beeldende kunst klimaat in Drenthe. ■ Versterking kerndoel cultuureducatie ■ Door groei PeerGroup en Jeugdtheatergezelschap DJT De Reus naar topinstellingen. ■ Meer voldoende uitgerust voor uitvoering taken. ■ Gezonde exploitatie Kunstenaarsinitiatief in Kolderveen (KIK), met behoud Artist in residencevoorziening. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Financiële ondersteuning CBK. ■ Stimuleren CBK-projecten cultuureducatie. ■ Voortzetten beleid voor kunstuitleen. ■ Subsidiëren PeerGroup en Jeugdtheatergezelschap DJT De Reus. ■ In noordelijk verband meer rijksmiddelen bepleiten voor PeerGroup en DJT De Reus. ■ Opstellen nieuwe Cultuurnota (vaststelling 2009). ■ Opstellen Museumnota (vaststelling 2009), als onderdeel van nieuwe Cultuurnota. ■ Bijdrage aan Stichting Boei voortzetting KIK.
2.8. Vergroten cultuurparticipatie	<ul style="list-style-type: none"> ■ Meer museumbezoek. ■ Grotere cultuurparticipatie inwoners en toeristen. ■ Divers en veelzijdig aanbod van festivals. ■ Cultuureducatie verankeren in scholen. ■ Meer professionele toneelvoorstellingen voor alle leeftijdscategorieën. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Stimuleringsprogramma op basis van nieuwe Cultuurnota en in samenwerking met relevante partners (gereed 2009).
2.9. Behoud en ontwikkelen cultureel erfgoed	<ul style="list-style-type: none"> ■ Behoud industrieel erfgoed. ■ Meer maatschappelijk draagvlak voor behoud erfgoed. ■ Verdubbeling aantal vrijwilligers dat zich inzet voor erfgoed. ■ Stevig en herkenbaar Huis voor Drentse Taal. Streektaal als versterking culturele identiteit en taalontwikkeling in basisonderwijs. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Instandhouding KIK. ■ Erfgoedproject "Tafelzilver van Drenthe" (opstellen 2008, uitvoeren 2009 t/m 2012). ■ Organiseren nieuwe prikkels belangstelling cultureel erfgoed onder brede lagen bevolking. ■ Werven vrijwilligers voor ondersteuning PR erfgoed. ■ Opstellen en uitvoeren meerjarenplan 2008-2012 Huis voor Drentse Taal.
2.10. Vormgeven beeldkwaliteit in openbare ruimte	<ul style="list-style-type: none"> ■ Verbeterd en eigentijds imago van Drenthe. ■ Versterking kernkwaliteiten Drents landschap en erfgoed. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Opstellen subsidieregeling in kader herziening Cultuurnota 2009-2012.

Financieel overzicht prioriteiten

Programma 2. Samenleving met samenhang	2007	2008	2009	2010	2011
2.1. Kansen voor jeugd en gezin		700.000	700.000	700.000	700.000
2.2. Kansen voor Onderwijs: kwaliteitsslag basisonderwijs Drenthe					
2.3. Kansen voor onderwijs: aanpak Voortijdig Schoolverlaten		372.000	372.000	232.500	139.500
2.4. Kansen voor welzijn en zorg: sociale samenhang en participatie	372.000	465.000	465.000	465.000	93.000
2.5. Kansen voor "7 tot 7" diensten- en voorzieningenprogramma in Drentse gemeenten		465.000	465.000	465.000	465.000
2.6. Kansen voor Sport: Drenthe profilering als sportprovincie		558.000	418.500	418.500	418.500
2.7. Versterken culturele infrastructuur Drenthe	100.000	10.000	329.000	329.000	329.000
2.8. Vergroten cultuurparticipatie			799.800	883.500	883.500
2.9. Behoud en ontwikkelen cultureel erfgoed		195.000	295.000	295.000	295.000
2.10. Vormgeven beeldkwaliteit in openbare ruimte			93.000	93.000	93.000
Totaal Programma 2. Samenleving met samenhang	472.000	2.765.000	3.937.300	3.881.500	3.416.500

Moties

Motie 3: Subsidiëring breedtesport in relatie met topsportevenementen (PvdA)

Volgens de motie van de PvdA moet deelname aan sport optimaal worden ondersteund en spelen sportverenigingen hierin een belangrijke rol. De motie beoogt een goede balans tussen top en breedtesport en stelt dat ieder bedrag dat aan topsport wordt besteedt in principe dubbel aan breedtesport wordt uitgegeven. De Provinciale betrokkenheid bij topsportevenement als bv. Vuelta is mede vanuit de visie dat topsport een voorbeeldfunctie en een stimulans kan hebben/betekenen voor de breedtesport en sportdeelname in de provincie. De komende tijd zullen in Drenthe meerdere topsportevenementen georganiseerd worden waar de provincie bij betrokken is w.o. de Vuelta, Wielerzesdaagse, Superprestige Veldrit en kampioenschappen in de gehandicapentopsport. Eventuele financiële gevolgen voor investeringen in de breedtesport zijn nog niet in de begroting verwerkt.

Motie 8: Instellen functie subsidiemakelaar

Maatschappelijke organisaties en bedrijven hebben soms moeite subsidie te krijgen voor hun projecten. De provinciale subsidiestructuur is daartoe niet helder genoeg. Dit probleem doet zich enerzijds voor bij de voordeur, waar het voor de subsidieaanvrager niet altijd duidelijk is van welke regeling gebruik gemaakt kan worden. Anderzijds moet de interne organisatie zodanig zijn ingericht dat de subsidieaanvraag snel en efficiënt wordt afgehandeld, maar ook dat bij afwijzing in de ene regeling de aanvraag getoetst kan worden aan andere mogelijke subsidie-regelingen binnen het Provinciehuis.

Vanuit het project E-dienstverlening worden hiertoe enkele (front-office) processen gestructureerd en geoptimaliseerd. Daarnaast wordt in het project Digitalisering getracht om efficiëntere afhandeling van stukken en uitwisseling van informatie tot stand te brengen. Techniek ondersteunt de subsidieaanvrager echter niet altijd afdoende in zijn zoektocht naar de juiste subsidie. Het op de juiste wijze organiseren van de subsidieafhandeling en de uitwisseling en samenwerking binnen en tussen afdelingen is hierbij van even groot belang.

Kortom: het vraagstuk is bekend, er zijn inmiddels meerdere trajecten in gang gezet om een betere dienstverlening te bieden, maar snelle en gemakkelijke oplossingen zijn er niet. Ons voorstel is om een Plan van Aanpak te maken voor optimale dienstverlening op dit gebied, waarbij rekening gehouden wordt met de verschillende dimensies van het probleem en waarbij

haalbare oplossingsrichtingen op de kortere en op de langere termijn worden voorgesteld. Dit plan zou kunnen worden uitgetest binnen de afdeling ECWH, waar een groot deel van de subsidieverleningen plaatsvinden.

Motie 19: Gelijke kansen onderwijsbeleid (SP)

De door de SP-fractie ingediende motie (aanvaard met de stemmen van GL tegen) vraagt om een onderzoek naar het aantal kinderen in Drenthe die meer dan 10 km van hun woonplaats onderwijs volgen en naar de kosten van het openbaar vervoer voor deze kinderen.

Het verzoek van de motie wordt zo begrepen dat het onderzoek zich zowel richt op (de kosten van openbaar vervoer voor) kinderen die op meer dan 10 km van hun woonplaats voortgezet onderwijs volgen als op kinderen die in of nabij hun woonplaats onderwijs volgen onder hun niveau en eigenlijk op wat grotere afstand van hun woonplaats voortgezet onderwijs zouden moeten volgen op hun niveau.

Uitvoering kan als volgt plaatsvinden:

Als we er van uit gaan dat leerlingen niet altijd kiezen voor de meest gewenste opleiding vanwege de hoge kosten van het openbaar vervoer volstaat een globaal onderzoek naar de totale groep leerlingen van 12 t/m 15 jaar (circa 20.000 leerlingen) zodat in beeld gebracht kan worden wat het kost om het openbaar vervoer gratis te maken. Door het OV-bureau is voor de provincie Groningen in het recente verleden berekend wat het zou kosten om voor leerlingen/studenten van 12 tot 18 jaar het openbaar vervoer gratis te maken. De kosten daarvan in de provincie Groningen zouden € 7,5 à 8 miljoen per jaar bedragen.

Als we nader willen onderzoeken hoeveel leerlingen op grond van financiële motieven dichtbij huis voortgezet onderwijs volgen onder hun niveau, en hoeveel leerlingen ondanks financiële bezwaren voortgezet onderwijs volgen op meer dan 10 km van hun woonplaats, en in beeld willen brengen wat het kost om deze groep te compenseren in de kosten van openbaar vervoer is er meer nodig.

Een onderzoek zal dan relatief duur zijn, omdat (via een significante steekproef) op leerling-c.q. gezinsniveau in beeld moet worden gebracht, wat de kosten van openbaar vervoer zijn c.q. zouden zijn voor deze groep leerlingen. De kosten van zo'n onderzoek belopen ten minste enkele tienduizenden euro's. Pas als de omvang van de groep bekend is, kan worden vastgesteld wat de kosten van gratis openbaar vervoer voor deze groep zouden zijn en dus wat het kost om deze groep in de kosten van openbaar vervoer te compenseren. Overigens dient te worden opgemerkt dat de provincie zelf met de uitkomsten van een dergelijk onderzoek niets kan aanvangen. De provincie mag geen inkomenspolitiek voeren en mag dus niet gericht gezinnen compenseren in de kosten van openbaar vervoer van hun kinderen.

Wat doen we nog meer?

Ontwikkeling CWZ beleid

- Het uitvoeren van de voor 2008 geplande activiteiten uit de nota's Mensen in het middelpunt en de Kunst van het combineren. Het uitvoeren van de in het Uitvoeringsprogramma 2008 aangekondigde maatregelen en beleidsvoornemens.
- Het uitvoeren van de beleidsregel subsidieverlening Mensen in het middelpunt.
- Het voeren van periodiek overleg over de voortgang van het beleid en de uitvoering met onder andere gemeenten (vooral in VDG-verband) en grotere gesubsidieerde instellingen.
- Het aansturen van de evaluatie van resultaten van deze beleidsperiode (uitvoering vooral door het provinciale Onderzoeksbureau OCSW).

Opgroeien (Jeugdzorg)

De uitvoering van kerntaken in het kader van de Wet op de Jeugdzorg zijnde:

- het Bureau Jeugdzorg beoordeeld van ca. 3.500 jeugdigen op jaarbasis of zij al dan niet gebruik kunnen, dan wel moeten maken van een jeugdzorgaanbod op indicatie. Het Bureau Jeugdzorg indiceert jeugdigen voor de jeugd-GGZ, jeugd met opgroei- en opvoedproblemen en jeugdigen die besloten moeten worden opgevangen;
- zorgaanbieder Jeugdzorg Drenthe verzorgt voor ca. 1.250 jeugdigen en hun ouders (met opgroei- en opvoedproblematiek) een zorgaanbod op maat. Dit doen zij door jeugdzorgprogramma's die flexibel zijn, bewezen effectief en gevolgd worden door resultaatgericht meten waarbij ook de cliënttevredenheid wordt getoetst;
- de uitvoering van een cliëntenbeleid dat minimaal aan de normen van de Wet op de Jeugdzorg voldoet op de terreinen: Klachtrecht, Cliëntvertrouwenspersonen, Medezeggenschap cliënten.

Werken en leren

Ten aanzien van de derde ambitie in Onderwijs Werkt! financiert de provincie een aantal instellingen die een actieve bijdrage leveren om kwetsbare groepen actief te laten participeren in de Drents samenleving. Concrete doelstellingen hierbij zijn:

- het stimuleren van ondernemerschap;
- vergroting van de uitstroom naar (vrijwilligers)werk;
- het creëren van een ondersteuningstructuur die de instroom van laaggeletterden naar alfabetiseringsprogramma's bevordert.

Wonen en leefomgeving

- Uitbouwen van de succesvolle regeling Multifunctionele dienstencentra naar een diensten- en voorzieningenprogramma.
- Uitvoeren pilots Dagarrangementen en Combinatiefuncties. Deze programma's leiden tot de realisatie van 27 mfd's en 21 dagarrangementen

Stimuleren van zorginnovatie, met name zorgtechnologie. Samen met gemeenten en andere partijen ontwikkelen wij lokale WMO-loketten, afstemmingpilots 1e- en 2e-lijnszorg. Wij faciliteren het Meldpunt Huiselijk Geweld en zijn verantwoordelijk voor de goedkeuring van het spreiding- en paraatheidsplan van de Ambulancedienst.

Participatie

1. Vergroten sportdeelname

- Stimuleren Buurt-onderwijs-sportprojecten.
- Campagne Drenthe beweegt.
- Ondersteuning sportverenigingen.

2. Stimuleren integratie

- Drenthe-dekkend netwerk van Anti-Discriminatievoorzieningen.
- Ontwikkelen provinciale visiediversiteit rondom de thema's Jeugd, Onderwijskansen, Arbeidsmarkt, Wonen en Sport.

3. Faciliteren belangenbehartiging

- Faciliteren van collectieve belangenbehartiging voor mensen met een (chronische) ziekte, lichamelijke, zintuiglijke of verstandelijke beperking, ouderen en cliënten GGZ.
- Ondersteunen van de lokale WMO-platforms. Eveneens op basis van jaarlijkse afspraken met Zorgbelang.

- Daarnaast geven wij kleinere, tijdelijke subsidies aan instellingen of organisaties met belangbehartiging als doelstelling Ondersteunen Jongerenraad.

4. *Versterken vrijwilligerswerk*

- Ondersteunen van KEN-vrijwilligerswerk, een netwerk van gemeenten, lokale steunpunten en provinciale organisaties die met vrijwilligers werken.
- Project Maatschappelijke stages met het doel scholieren te laten kennismaken met vrijwilligerswerk.
- Project BinD met het doel structurele samenwerking tussen bedrijfsleven en vrijwilligerswerk tot stand te brengen. 1 keer per 2 jaar wordt een beursvloer georganiseerd.

5. *Versterken mantelzorg*

- Ondersteunen van Drents Platform Mantelzorg (DPM). Het DPM is de provinciale spreekbuis voor de mantelzorgers, namens alle contactpunten.
- Uitvoering van projecten ter versterking van de positie van jonge mantelzorgers.

Parels van Drenthe

- Realiseren van de uitbreiding van het Drents Museum inclusief depot.
- Bevorderen van talentontwikkeling in samenspraak met de 1e- en 2e-lijnsinstellingen en de scholen.
- Opleveren van de Cultuurhistorische waardenkaart.
- Opstellen van de Monumentenlijst en het instellen van een Revolving Fund waaruit leningen kunnen worden verstrekt aan monumenteneigenaren ten behoeve van de instandhouding van Monumenten.
- Verankeren van cultuureducatie in scholen.
- Doorontwikkelen van het erfgoedkwartier in Assen.
- Verzelfstandigen van het Noordelijk Archeologisch Depot in Nuis.
- Ontsluiten van archieven en vergroten bezoekersaantallen archieven door onder andere: digitalisering, archiefnetten, convenanten met gemeenten, samenwerkingsprojecten, deskundigheidsbevordering.
- Uitwerken Beleidskader archeologie.

Agenda

Onderwerp	Wanneer
Opgroeien	
Nota Kansen voor jeugd en gezin	Februari 2008
Meerjarenbeleidskader jeugdzorg 2009-2012 en Uitvoeringsprogramma jeugdzorg 2009	December 2008
Wonen en leefomgeving	
Start uitvoeringsprogramma 7 tot 7 - fase 1	Januari 2008
Start uitvoering integrale wijkaanpak	Januari 2008
Uitzetten pilots tijdenbeleid	Januari 2008
Half time evaluatie 7 tot 7	December 2008
Uitvoeringsprogramma 7 tot 7, fase 2	Januari 2009
Midterm review Provinciaal Meerjarenprogramma landelijk gebied (pMJP)	Januari 2010
Werken en leren	
Rapportage onderwijskansenbeleid in het kader van Motie 13	1e kwartaal 2008
Participatie	
Ter informatie: gereed zijn Antidiscriminatievoorziening in Drenthe	1e kwartaal 2008
Resultaten haalbaarheidsonderzoek voor de sport/cultuurpas	3e kwartaal 2008
Resultaten haalbaarheidsonderzoek voor de Kindersportmaand	3e kwartaal 2008
Ontwikkeling CWZ-beleid	
Oplevering eindevaluatie nota's Mensen in het middelpunt en De Kunst van het combineren conform meerjarenrevaluatieplan	1e kwartaal 2008
Geactualiseerd Sociaal rapport Drenthe (Onderzoeksbureau OCSW)	Januari 2008
Concepten nieuwe beleidskaders 2009-2012	2e kwartaal 2008
Vaststelling nieuwe beleidskaders	4e kwartaal 2008
Parels van Drenthe	
Vaststellen Provinciale cultuurnota	4e kwartaal 2008
Vaststellen Museumnota als onderdeel van de Cultuurnota	4e kwartaal 2008
Vaststellen Monumentenlijst, deel 1	1e kwartaal 2008
Oplevering Cultuurhistorische waardenkaart	3e kwartaal 2008

Wat mag het kosten?

	Product/prioriteiten	Rekening 2006	Begroting 2007	Begroting 2008	Begroting 2009	Begroting 2010	Begroting 2011
Lasten	Prioriteiten		472.000	2.765.000	3.937.300	3.881.500	3.416.500
	Ontwikkeling CWZ-beleid	-36.927	129.725	128.695	129.005	129.445	129.765
	Opgroeien (jeugdzorg)	29.784.986	30.853.380	30.322.023	28.980.968	28.981.645	28.982.343
	Werken en leren	556.362	495.904	157.000	202.000	202.000	202.000
	Wonen en leefomgeving	1.217.550	1.961.088	692.504	736.017	747.528	759.401
	Participatie	4.819.068	5.482.221	4.431.479	4.545.457	4.662.627	4.783.503
	Parels van Drenthe	19.575.326	22.198.633	21.099.976	20.513.592	21.338.672	22.228.083
	Totaal lasten	55.916.365	61.592.951	59.596.677	59.044.339	59.943.417	60.501.595
Baten	Ontwikkeling CWZ beleid	107.090	-	-	-	-	-
	Opgroeien (jeugdzorg)	29.264.222	29.915.065	29.915.065	28.573.351	28.573.351	28.573.351
	Wonen en leefomgeving	-3.600	748.253	1.800	1.800	1.800	1.800
	Participatie	148.208	369.055	258.756	-	-	-
	Parels van Drenthe	1.728.147	3.207.112	1.402.499	978.149	967.275	972.918
	Totaal baten	31.244.067	34.239.485	31.578.120	29.553.300	29.542.426	29.548.067
Bestemming resultaat	Subtotaal voor bestemming	24.672.298	27.353.466	28.018.557	29.491.039	30.400.991	30.953.526
	Saldo reserve sociale en culturele ontwikkeling	227.580	-	-267.075	-	-	-
	Saldo reserve bejaardenoorden	-208.545	-	-	-	-	-
	Subtotaal na bestemming	24.899.878	27.353.466	27.751.482	29.491.039	30.400.991	30.953.526

Toelichting op de verschillen tussen 2007 en 2008

De begroting van het programma Samenleving met Samenhang valt in 2008 per saldo € 482.669,-- hoger uit dan 2007.

Op hoofdlijnen zijn in de begroting van 2008 ten opzichte van 2007 de volgende budgetverschuivingen te melden;

- een intensivering van gelden aan prioriteiten a € 2.293.000,--
- het toekennen van gelden aan nieuwe budgetten € 300.000,--
- een lagere Rijksbijdrage, zover nu in te schatten, valt deze € 2.439.102,-- lager uit dan 2007;
- een lager verwacht bedrag aan inkomsten van derden a € 279.942,--

Hierna worden de belangrijkste in het oog springende verschillen in de Baten & Lasten nader gespecificeerd.

Verhoging bedragen voor prioriteiten

Er is meer geld toegekend aan prioriteiten, een verhoging van € 2.293.000,-- naar € 2.765.000,-- (zie de paragraaf 'Financieel overzicht prioriteiten' voor de verdere financiële details).

Verlagen van bestaande budgetten

De volgende budgetten zijn verlaagd t.o.v. het budget van 2007

- het budget van Bureau Jeugdzorg Drenthe (€ 250.000,--);
- het uitvoeringsprogramma Onderwijskennisinfrastructuur (verlaging € 280.904,-- naar € 45.000,--)
- Verlaging Drents plateau met € 178.788,-- (budget 2007 was hoger ivm incidenteel budget uitvoering monumenten beleid)

- Verlaging Drentse producties met € 127.000,-- (budget 2007 was hoger ivm overheveling en incidenteel bijdrage voor uitvoering van een prioriteit)
- Diverse subsidies € 1.377.199,--
- Budget Tijdelijke Stimuleringsregeling breedtesport met € 113.455,-- gehalveerd (dit betreft de Rijksbijdrage van 2002 t/m 2007).
- Project Drenthe Beweegt (€ 433.602,--).

Verder zijn activiteiten gestopt, zoals

- Ondersteuning mantelzorgers en vrijwilligers (€ 236.350,--),
- Digitaliseringproject Nuis (€ 151.152,--). Is een gezamenlijk project van de Noordelijke provincies. Betreft een meerjaren budget met uitputting tot met 2008.
- Beleidsontwikkeling en kwaliteitsbevordering musea (€100.000,--). Budget is ondergebracht bij Museum de Buitenplaats.

Verhoging van budgetten

- Het budget Sociale en culturele ontwikkeling is verhoogd met € 465.760,--
- Verhoging budget RTV Drenthe met € 307.854,--,
- Museum de Buitenplaats € 200.000,-- (is inclusief 'oorspronkelijk' budget beleidsontwikkeling en kwaliteitsbevordering musea).
- Nieuw: € 200.000,-- Kapitaallasten uitbreiding Drents Museum.

Verlaging baten

- Verlaging Rijksbijdrage voor Samenhang jeugdvoorzieningen € 147.937,--.
- In 2007 is een bijdrage van het Rijk ontvangen van € 750.000,-- voor het project dagarrangementen en combinatiefuncties ontvangen. Dit project loopt van april 2006 tot juli 2008. De middelen zijn/worden over deze looptijd verspreid.
- Rijksbijdrage Bibliotheekvernieuwing € 800.000,--. Rijk heeft de beschikking voor 2008 nog niet behandeld.

Programma 3. Ruimte en bereikbaarheid

Missie

De gewijzigde WRO leidt tot nieuwe bestuurlijke verhoudingen op het terrein van de ruimtelijke ordening. Wij zullen die de komende jaren in overleg met de medeoverheden vormgeven in het proces van de provinciale structuurvisie. Deze visie met de planhorizon 2020 biedt de gelegenheid het provinciaal beleid op een aantal belangrijke thema's te actualiseren. Het werken, wonen en recreëren in een cultuurhistorisch en landschappelijk unieke omgeving is een belangrijke kernwaarde van Drenthe. De bescherming en verdere ontwikkeling hiervan vereisen een samenhangende scherpere ruimtelijke en economische profilering van het Drents Plateau, de steden en de "schil" van Drenthe. Verdere verrommeling van het landschap wordt met kracht tegengegaan. Klimaatontwikkeling en ruimtegebruik worden beter op elkaar afgestemd. Duurzaam wonen en het toepassen van energiebesparing en nieuwe energiealternatieven worden gestimuleerd. De steden worden ontwikkeld vanuit hun specifieke kwaliteiten voor wonen en vestiging en hun verbinding met de omliggende groene ruimte. Specifiek wordt ingezet op versterking van de (inter)nationale posities van het Nationaal stedelijk netwerk Groningen-Assen en Emmen/Zuidoost-Drenthe. Het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan (PVVP) wordt geactualiseerd, mede als belangrijke bouwsteen voor de structuurvisie.

Doel (wat willen we bereiken?)

Verkeer en vervoer

De bereikbaarheid voor auto, openbaar vervoer en fiets zodanig organiseren dat de verschillende modaliteiten in combinatie gebruikt gaan worden en elkaar maximaal versterken zodat mensen zich voor sociale ontplooiing, wonen en werken betrouwbaar, veilig en tegen acceptabele reistijden kunnen verplaatsen. Hierbij kiezen we voor een deur-tot-deur benadering. De ambities en kaders worden aan de hand van 6 thema's beschreven in het PVVP Drenthe 2007.

1. Thema Ruimtelijk economische ontwikkeling

- De (inter)nationale verbindingen van de stedelijke netwerken versterken.
- De stedelijke ontwikkeling stimuleren door waarborgen samenhang ruimtelijk ordening en mobiliteit.

Indicatoren

- Infrastructurele knelpunten van spoor-, weg- en waterverbindingen tussen kernzones met betrekking tot capaciteit voor personen en goederen.
- Ontwikkeling in goederenoverslag en transport.
- Procesafspraken met gemeenten over ruimtelijke ontwikkeling in relatie tot mobiliteit.

2. Thema Bereikbaarheid

- Deur-tot-deur bereikbaarheid op maat realiseren, waarbij de kracht van de verschillende modaliteiten optimaal wordt benut.

Indicatoren

- Reistijdnormen van de verschillende modaliteiten.
- Reistijden in het openbaar vervoer.
- Ontwikkeling reizigerskilometers per modaliteit.
- Herkomst en bestemmingen in het openbaar vervoer.

- Bezettingsgraad van carpoolplaatsen en fietsparkeervoorzieningen.

3. *Thema Veiligheid*

- De verkeersveiligheid, de externe veiligheid en de sociale veiligheid in het openbaar vervoer waarborgen.

Indicatoren

- Aantal doden en ziekenhuisgewonden door het verkeer per jaar. In 2010 maximaal 37 verkeersdoden en 318 ziekenhuisopnames en gewonden.
- Aantal blackspots.
- Percentage wegennet conform richtlijn Essentiële herkenbaarheidskenmerken. In 2008 90% van de wegen gereed.
- Aantal aandachtspunten met betrekking tot risico voor externe veiligheid.
- Klantwaardering sociale veiligheid in het openbaar vervoer en voor de fiets.

4. *Thema Leefomgeving*

- De negatieve invloed van verkeer en vervoer op de omgeving met betrekking tot milieu, natuur en leefbaarheid beperken.

Indicatoren

- Aantal knelpunten met betrekking tot geluidsoverlast en uitstoot van luchtverontreinigende stoffen als gevolg van het verkeer.
- Aantal ingepaste erftoegangswegen in het landelijk gebied.
- Aantal knelpunten ecologische hoofdstructuur.

5. *Thema Innovatie*

- De ontwikkeling en toepassing van product- en procesinnovaties op het terrein van verkeer en vervoer stimuleren.

Indicatoren

- Aantal gerealiseerde informatiesystemen.
- Modal split personenvervoer (mobiliteitsmanagement).
- Aantal bedrijven die mobiliteitsmanagement voeren.
- Ontwikkeling ICT-toepassing verkeer en vervoer.

6. *Thema Samenwerking*

- Gebiedsgericht samenwerken met overheden, overheidssectoren, marktpartijen en belangengroepen.

Indicator

- Waardering samenwerkingsverbanden.

De doelstellingen van de verschillende beleidsthema's zijn in het PVVP (Uitvoeringsagenda) uitgewerkt tot prestatiedoelstellingen.

Beheer en onderhoud wegen en kanalen

Wegen

- Provinciaal wegennet dat kwalitatief van ruim voldoende niveau is met zo weinig mogelijk verkeersopontheid (behoudens calamiteiten en groot onderhoud/reconstructies) en zo groot mogelijke verkeersveiligheid.
- Reductie van aantal ecologische knelpunten.

Indicatoren

- Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw, kwaliteitscijfer van het wegennet.
- Filevorming op provinciale wegen.

Vaarwegen

- Integraal veilige bereikbaarheid over provinciale vaarwegen.

Indicatoren

- Scheepvaartstremmingen/-belemmeringen en ongevallen.

Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

- Een interactief proces voor het opstellen van een structuurvisie.
- Voldoende bedrijventerreinen en woongebieden, geconcentreerd in stedelijke gebieden.

Indicatoren

- Procentuele toename woningvoorraad naar verschillende soorten kernen.
 - Toename aantal inwoners in verschillende soorten kernen.
 - Procentuele toename woningvoorraad naar verschillende soorten kernen.
 - Arbeidsplaatsen in streekcentra of stedelijk gebied.
- Participatie in gebiedsontwikkeling.

Indicator

- Aantal gebiedsontwikkelingsprojecten.

- Economische groei in regiovisiegebied

Indicatoren

- Bruto regionaal product.
- Bedrijvendynamiek.
- Aantal arbeidsplaatsen.
- Werkloosheidsontwikkeling.

- Bevolkingsgroei in regiovisiegebied

Indicatoren

- Inwonertal.
- Aantal woningen toegevoegd aan de woningvoorraad.

Stedelijke ontwikkeling

- Verbeteren sociale en fysieke woon- en leefomgeving.

Indicatoren

- Aantal projecten waarbij herstructurering van woningen, sanering van vervuilde grond, beperking van geluidshinder en inrichting van veilige openbare ruimte gerealiseerd worden.
 - a. Aantal lopende projecten.
 - b. Aantal gerealiseerde projecten.
- Uitvoering van de door de gemeenten in 2005 ingediende woonplannen.

Indicatoren

- Aantal woningen dat geschikt is voor wonen met zorg.
- Aantal woningen toegekend uit de knelpuntenpot per doelgroep.

Baten en lasten programma

	Lasten	Baten
Programma 3. Ruimte en bereikbaarheid	64.509.972	44.659.712
Overige programma's	186.923.180	204.206.021

Programma 3. Ruimte en bereikbaarheid	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal lasten	94.020.408	74.622.283	64.509.972	54.641.006	63.508.022	74.880.518
Totaal baten	120.459.666	49.632.821	44.659.712	32.960.589	34.340.084	42.690.440
Saldo	-26.439.258	24.989.462	19.850.260	21.680.417	29.167.938	32.190.078

Kaderstellende nota's, regelingen, wetten etc.

- Beleidskader Investeringsbudget stedelijke vernieuwing 2 (ISV-2)
- Beleidsplan vaarwegenbeheer
- Beleidsplan wegenbeheer
- Fietsbeleidsplan Drenthe
- Investeringsnota verkeer en vervoer
- Kwaliteitsnetwerk goederenvervoer
- Netwerkanalyse nationaal stedelijk netwerk Groningen-Assen
- Netwerkanalyse stedelijk netwerk
- Nota Mobiliteit
- Nota Pieken in de Delta
- Nota Ruimte
- OV netwerkvisie
- Planwet verkeer en vervoer
- Provinciaal omgevingsplan Drenthe (POP II)
- PVVP
- Provinciale uitwerking stimulering stedelijke vernieuwing 2005-2009 Drenthe
- Regiovisie Groningen-Assen
- Strategische agenda Noord-Nederland
- Visie op de stedelijke ontwikkeling in Drenthe
- WRO
- Wet stedelijke vernieuwing (ISV)

Ontwikkelingen

Verkeer en vervoer

Noordelijke ontwikkelingsas (NOA)

Het nationaal stedelijk netwerk Groningen-Assen en het stedelijk netwerk Zuidoost-Drenthe zijn schakels in de NOA. De kwaliteit van de verbinding tussen de schakels is bepalend voor de verdere ontwikkeling van Drenthe in deze corridor.

Spoor

Hoogwaardige spoorverbindingen zoals Zuiderzeelijn en Hanzelijn (+) betekenen een economische impuls voor de regio. De regio moet hier tijdig op inspelen door verbetering van stationsvoorzieningen en verkenningen naar capaciteitsuitbreiding en frequenties.

Samenwerkingsagenda met het Rijk

Belangrijk instrument om afspraken met het Rijk te maken over knelpunten in de hoofdwegen, vaarwegen en spoor. Dit kan tot opname in het Meerjarenprogramma infrastructuur ruimte en transport leiden.

De netwerkanalyses in het kader van de Nota Mobiliteit voor Groningen-Assen en Zuid-Drenthe zijn hierbij richting gevend.

Luchtvaart

In 2008 worden de bevoegdheden en taken voor de regionale luchtvaart overgedragen aan de provincie. Hiervoor wordt onder meer een beleidsvisie opgesteld en moet onderzoek plaatsvinden naar de ontwikkelingsmogelijkheden van Groningen Airport Eelde (GAE) met betrekking tot personen- en goederenvervoer.

Convenanten met gemeenten

Met de gemeenten in Drenthe zijn afspraken gemaakt over een gezamenlijk programma van maatregelen gericht op bereikbaarheid en verkeersveiligheid voor de periode 2006-2008.

Voortgang wordt geëvalueerd en moet leiden tot nieuwe afspraken voor de periode 2009-2012.

Mobiliteitsmanagement

De ontwikkelingen in de ICT-sector bieden mogelijkheden de deur-tot-deur bereikbaarheid te verbeteren en de ketenmobiliteit te stimuleren. Hiervoor is dynamische actuele informatie noodzakelijk. De landelijke invoering van rekeningrijden biedt wellicht kansen aan te haken met meer specifiek toegespitste systemen gericht op routeinformatie, reisinformatie bij haltes en parkeren.

Beheer en onderhoud wegen en kanalen

Samenwerking Rijkswaterstaat

Er wordt onderzocht of er vormen van samenwerking zijn die leiden tot synergie en efficiency van de beheer- en onderhoudsorganisaties van Rijkswaterstaat en de provincie.

Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Nieuwe WRO

Naar verwachting treedt op 1 juli 2008 te nieuwe WRO in werking. Dit leidt tot nieuwe bestuurlijke verhoudingen op het terrein van de ruimtelijke ordening, selectieve aanwijzingen op grond van provinciaal beleid en belang, verantwoordelijkheid nemen voor uitvoering van projecten en ruimte geven aan ontwikkelingen in de samenleving.

Stedelijke ontwikkeling

Bij de stedelijke vernieuwing wordt gewerkt in periodes van 5 jaar, hetgeen betekent dat in 2010 de volgende ISV-periode (2010-2014) aanbreekt. De komende jaren wordt duidelijk welk budget hiervoor beschikbaar wordt gesteld door het Rijk en wat de nieuwe aandachtspunten zijn voor deze periode.

Wat zijn de prioriteiten en wat gaan we er aan doen?

Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

3.1. Regie ruimtelijke opgaven en verkenning actief provinciaal grondbeleid

Meer provinciale regie in een vroeg stadium, in nauwe samenwerking met de decentrale overheden, levert kwaliteitswinst op voor de ruimtelijke processen, gebiedsgerichte ontwikkelingsprojecten en de realisatie van de (rijks)doelen in het landelijk gebied (Investeringsbudget Landelijk Gebied en pMJP). Een effectief instrument hiervoor kan ook zijn een actief grondbeleid van de overheden. De nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening en de grondexploitatie wet bieden kansen. Wij verkennen de mogelijkheden van een actief provinciaal grondbeleid. De verkenning richt zich onder meer op de juridische en organisatorische aspecten van samenwerkingsvormen met publieke en/of private partijen. Een actief provinciaal grondbeleid vereist een eigen kapitaal als garantstelling en om vreemd vermogen aan te trekken. De bevindingen van de verkenning naar de optie actief provinciaal grondbeleid worden in de 1e helft 2008 voorgelegd aan de staten.

3.2. Tegengaan (verdere) verrommeling landschap

Tegengaan van verrommeling wordt een speerpunt in de voorgestane interactieve ontwikkelingsplanologie en het beleid om de kernkwaliteiten in het landelijk gebied te versterken. De provincie zal samen met de gemeenten de rol van kennismakelaar vervullen en zorgdragen voor gebundelde inzet van specifieke kennis. Dit vereist een analyse van de huidige situatie en formulering van een gezamenlijke aanpak. De provinciale structuurvisie, gebaseerd op de nieuwe Wro, wordt daarvoor het nieuwe kader.

3.3. Verbeteren kwaliteit woningvoorraad. Bevorderen duurzaam bouwen, energiebesparing en toepassing nieuwe energiealternatieven

Wij willen samen met een gemeente (en/of corporatie) en een ontwikkelaar participeren in de realisering van een extreem duurzame woonwijk. De bijdrage betreft de proceskosten om te komen tot een goed ontwerp voor een (voorbeeld)wijk. De realisatie gebeurt door marktpartijen. Beoogde financiële partijen in de ontwerpfase zijn naast de gemeente/corporatie een ontwikkelaar en leveranciers van innovatieve systemen. De meerwaarde zit in het combineren van verschillende concepten en technieken, die samen voor een duurzame wijk zorgen.

3.4. Meer balans tussen vraag en aanbod op woningmarkt

Toename van starterswoningen en ontwikkeling van zorg-woonvormen zorgen voor meer diversiteit in woonmilieus in Drenthe. Inzet is samen met gemeenten en woningbouw-corporaties voor € 100.000 bouwkosten via een prijsvraag een voorbeeldproject te realiseren voor een starterswoning. Het voorbeeldproject moet de katalysator zijn om genoemde partijen de genoemde streefaantallen te laten bouwen.

Wij nemen het initiatief om met een gemeente een zorg-woonconcept te ontwikkelen in de vorm van een nieuwe woonwijk, waar de zorg voor ouderen een prominente rol speelt. Zorg-woonconcepten (sun-city) kunnen ook in (clusters van) vrijkomende boerderijen worden ondergebracht. Met het project willen we Drenthe profileren als een provincie die, mede kijkend naar de kernwaarden van de leefomgeving, ideaal is voor dit type wonen. Van het voorbeeldproject moet een stimulans uitgaan voor zorgaanbieders en zorgontwikkelaars van verdere projectontwikkeling. Er kan beleidsmatig een link worden gelegd met het thema "Zorgtoerisme".

3.5. Impuls aan wijk- en buurtvernieuwing in steden

Ook Drenthe kent probleemwijken. Voor de (sociaal) meest prominente aandachtswijken (2 in de steden en 1 in een plattelandsgemeente) worden actieprogramma's opgesteld en uitgevoerd. De selectie van de wijken, de opstelling en uitvoering van actieprogramma's vinden plaats in samenwerking met de gemeenten en woningbouwcorporaties. De actieprogramma's gaan zich richten op een brede aanpak. Zij moeten mede de aanpak in het kader van welzijn en zorg versterken.

3.6. Ruimte voor experimentele architectuur en wonen op en aan water

Wij nemen het initiatief voor de uitwerking van 3 uitvoerbare (voorbeeld)projecten van experimentele en vernieuwende architectuur en woningbouw. De landschappelijke inpassing en compensatie als maatschappelijke tegenprestatie voor het wonen op een "bijzondere" plek krijgen nadrukkelijk aandacht. De inzet is gericht op planvorming en het mobiliseren van partijen (gemeenten, particulieren, corporaties en projectontwikkelaars) voor de uitvoering.

3.7. Integrale en duurzame gebiedsontwikkeling Assen-Zuid

De integrale aanpak voorziet in een versterking van de ruimtelijk-economische structuur van Assen, c.q. het Nationaal stedelijk netwerk Groningen-Assen, verbetering van de (OV-)bereikbaarheid van het gebied (o.a. Kolibri, vervoersmanagement en evenementen gerelateerde productinnovatie OV) en een hoogwaardige landschappelijke inpassing van de verschillende projectonderdelen. Het project is een samenwerkingsverband met de gemeente, het rijk en diverse marktpartijen. De financiële verkenning voorziet in een totale investeringsomvang van ca. € 160 mln.

3.8. Uitbouw positie Beilen als substreekcentrum

Samen met de gemeente Midden-Drenthe wordt een visie opgesteld voor de ontwikkeling van Beilen als "hart" van het Drents Plateau en uitvalsbasis voor het recreatieve midden van Drenthe. In de visie komen aan de orde o.a. groeistrategie en keuze woningbouwlocaties Beilen, status en relatie NS-station, versterking centrum van Beilen, verbindingen met Westerbork en omliggende natuur (Dwingelerveld enz.). De visie dient als kader voor investeringen in woningbouw, infrastructuur, recreatie en toerisme, landschapsbouw, enz.

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
3.1. Regie ruimtelijke opgaven en verkenning actief provinciaal grondbeleid	Meer provinciale regie op ruimtelijke processen, gebiedsgerichte ontwikkelingsprojecten en realisatie (rijks)doelen in landelijk gebied.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Afstemming intensivering regiefunctie met decentrale overheden. ■ Verkenning mogelijkheden actief provinciaal grondbeleid.
3.2. Tegengaan (verdere) verrommeling landschap	<ul style="list-style-type: none"> ■ Meer op kwaliteit gerichte ruimtelijke en landschappelijke planvorming. ■ Invulling geven aan uitkomsten campagne "Kiek op Drenthe (2006) en aanbevelingen symposium "Samen werken aan natuur en landschap in Drenthe" (2007). 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Evaluatie Nota Landschap en effectiviteit omgevingsbeleid, introductie planvorming nieuwe stijl, opstellen nieuw beleidskader en uitvoeren pilot met nieuw instrumentarium. ■ Jaarlijks aanpak 2 à 3 verrommelde situaties. ■ Concretiseren kwaliteitsplatform, landschapsfonds en landschapsdesk. ■ In kader omgevingsbalans proefopzet maken voor landschapsmonitoring.
3.3. Verbeteren kwaliteit woningvoorraad. Bevorderen duurzaam bouwen, energiebesparing en toepassing nieuwe energiealternatieven.	Duurzame wijk van minimaal 100 woningen, die vanuit duurzaam bouwen, woonkwaliteit, stedenbouwkundige opzet, waterhuishouding, mobiliteit, gezonde leefomgeving en milieutechniek het meest vergaand is in Nederland.	Planvorming i.s.m. gemeente en/of woningbouwcorporatie en ontwikkelaar.
3.4. Meer balans tussen vraag en aanbod op woningmarkt	<ul style="list-style-type: none"> ■ Realisatie 100 woningen per jaar voor starters. ■ Ontwikkelen nieuwe woonwijk, gericht op ouderenzorg. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Uitschrijven van prijsvraag om starterswoning voor € 100.000 bouwkosten te ontwerpen. ■ Samen met gemeente (en/of woningbouwcorporatie) en zorgontwikkelaar ontwikkelen van woon-zorgconcept.
3.5. Impuls wijk- en buurtvernieuwing N.B.: Raakvlak met prioriteit 3.10: Programma Stad.	Functionele, fysieke en sociale kwaliteits-slag voor 3 aandachtswijken: 2 in steden en 1 in plattelandsgemeente.	Selectie meest (sociale) aandachtswijken en opstellen actieprogramma's.
3.6. Ruimte voor experimentele architectuur en wonen op en aan water	<ul style="list-style-type: none"> ■ Introductie van aantal aansprekende vormen van woningbouw in/op/aan water, met aandacht voor architectuur, duurzaamheid en inpassing in landschap. ■ Onderzoek naar vormen van compensatie (natuur, landschap, sociaal-economisch, recreatief en waterhuishoudkundig) als maatschappelijke tegenprestatie 	Deelname aan 3 initiatieven (w.o. gebiedsontwikkeling vaarweg Erica - Ter Apel), waarbij gehele spectrum van architectuur, inpassing en compensatie aan orde komt.
3.7. Integrale en duurzame gebiedsontwikkeling Assen-Zuid	<ul style="list-style-type: none"> ■ Versterking ruimtelijke en economische structuur Nationaal stedelijk netwerk Groningen - Assen. ■ Verbetering bereikbaarheid Assen. 	Uitwerken in deelplannen van in Masterplan Assen-Zuid vastgelegde visie: <ul style="list-style-type: none"> ■ ontwikkeling toeristisch-recreatieve westrand in aansluiting op TT-circuit en TT-world; ■ aanleg hoogwaardig bedrijvenpark bij knooppunt A28/N33, gericht op concept Energy Valley, Sensor Universe en zorgsector; ■ integraal ontsluitingsprofiel, met aansluitingen op hoofdwegennet en nieuw NS-station/OV-knooppunt (concept Kolibri).
3.8. Uitbouw positie Beilen als substreekcentrum	Versterken positie Beilen als substreekcentrum met goede verbindingen (bereikbaarheid, landschappelijk en recreatief) naar Drents Plateau.	Opstellen lange termijn visie en maatregelenprogramma, inclusief woonopgave.

Stedelijke ontwikkeling

3.9. Attractieve steden

Uitgangspunt is voortzetting van het beleid van concentratie van wonen en werken in en om de steden. Het leidt tot betere benutting van de (OV-)infrastructuur en stedelijke voorzieningen en meer onderlinge synergie tussen economische activiteiten. Belangrijk bijkomend effect is de afnemende ruimtedruk op het kwetsbare Drents Plateau en betere kansen voor behoud en versterking van de Drentse kernwaarden. Samen met de steden wordt een algemene agenda voor stedelijke ontwikkeling opgesteld. Op basis daarvan worden ontwikkelagenda's per stad ontworpen. Deze richten zich op de belangrijke projecten voor de korte en middellange termijn, zoals specifieke woonprojecten, bereikbaarheid, centrumvoorzieningen, (revitalisering) bedrijventerreinen, cluster- vorming bedrijven, (integrale) gebiedsontwikkeling (b.v. centrumplannen en vaarweg Erica-Ter Apel). Begin 2008 worden met de steden afspraken gemaakt over de agenda's, de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie en de uitwerkingsplannen. De uitvoering van de maatregelen en projecten vindt plaats in de periode 2008 t/m 2011. Besluitvorming over eventuele provinciale bijdragen in maatregelen en projecten loop via het Stimuleringsfonds Drentse projecten. Wij voeren periodiek overleg met de steden over de voortgang van de ontwikkelagenda's.

3.10. Verplaatsing dierentuin en theater Emmen naar Noordbargeres

Verplaatsing van de dierentuin in combinatie met nieuwbouw van het theater en herontwikkeling van de vrijkomende centrumlocaties vormt een centraal onderdeel van de stadsagenda van Emmen. Wij staan in beginsel positief tegenover dit grootschalige en samenhangende ontwikkelproject. Het kan een belangrijke impuls betekenen voor de verdere economische en toeristische ontwikkeling van de stad Emmen. De gemeente is leidend bij de verdere planvorming. De stadsagenda is ook onderwerp van overleg met het ministerie van VROM, om rijksmiddelen beschikbaar te krijgen voor de ontwikkeling van de regio. De periode 2007 t/m 2009 wordt gebruikt voor gezamenlijke planontwikkeling, ruimtelijke ordeningstraject, financieringsplan en mobiliseren van derden. De investeringen zijn voorzien vanaf 2010.

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
3.9. Attractieve Steden	<ul style="list-style-type: none"> ■ Algemene ontwikkelagenda: <ul style="list-style-type: none"> ■ beter profileren Drenthe en Drentse steden; ■ groene ruimte beter gebruiken bij stedelijke ontwikkeling: toegankelijkheid en woonkwaliteit; ■ investeren in kwaliteit woonmilieu's; ■ wijkontwikkeling vanuit Drentse waarden; ■ revitaliseren en ontwikkelen bedrijventerreinen; ■ stedelijke ontwikkeling afstemmen op beleid klimaat- en energie; ■ stedelijke voorzieningen meer benutten. ■ Specifiek: <ul style="list-style-type: none"> ■ Per stad samenwerken bij planvorming en realisatie speerpunten ontwikkeling. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Uitvoeren algemene ontwikkelagenda. ■ Uitvoeren agenda per stad.
3.10. Verplaatsing dierentuin en theater Emmen naar Noordbargeres	<ul style="list-style-type: none"> ■ Impuls kwaliteit stedelijke en toeristisch-recreatieve voorzieningen door ■ geïntegreerde planvorming en uitvoering nieuwbouw. ■ Verplaatsing maakt ook belangrijke impuls mogelijk herontwikkeling stadscentrum. 	Samenwerkingsverband met Emmen voor planvorming (2008), planuitwerking (2008-2009) en realisatie project (2010 e.v.).

Verkeer en Vervoer

3.11. Investeringsnota Verkeer en Vervoer

Onze ambitie is het verder verbeteren van de aansluiting van Drenthe op de (inter)nationale kerngebieden en de verbindingen tussen de noordelijke kernzones. Verbetering van de stedelijke bereikbaarheid krijgt prioriteit. Samen met het OV-bureau Groningen - Drenthe wordt ingezet op verdere productinnovatie binnen het openbaar vervoer. Waar mogelijk en wenselijk worden in de verkeers- en vervoersector innovatieve en energiebesparende maatregelen toegepast. De staten stellen in de 2e helft van 2007 het nieuwe Provinciaal Verkeers- en Vervoers-plan (PVVP) 2007-2012 vast. De huidige Investeringsnota Verkeer en Vervoer loopt tot en met 2010. Op basis van het PVVP wordt de staten in het 1e halfjaar van 2008 een geactualiseerde en aanvullende Investeringsnota voorgelegd voor de periode 2011 t/m 2016, resp. 2016 t/m 2020. In de Investeringsnota wordt het PVVP-beleid geoperationaliseerd in, samen met de overige VV-partijen te realiseren, maatregelen en projecten. Prioriteit hebben de in het collegeprogramma genoemde grote projecten en thema's als stedelijke bereikbaarheid, ketenmobiliteit, mobiliteitsmanagement, productinnovatie openbaar vervoer, fietsverkeer en Duurzaam Veilig. Daarnaast wordt een Meerjarenprogramma exploitatie openbaar vervoer opgesteld. De inzet voor partiële verdubbeling van de spoorlijn Zwolle-Emmen maakt onderdeel uit van de onderhandelingen met het rijk over de overdracht van de exploitatie van de lijn aan de betrokken provincies. De financiële afspraken met het rijk worden zo mogelijk geïntegreerd in de Investeringsnota. De nota zal een dekkingsvoorstel bevatten voor de periode na 2010, inclusief beoogde externe bijdragen, afrekenbare prestatiedoelen en bijbehorende indicatoren. Uit de Financiële verkenning verkeer en vervoer 2007 blijkt dat voor de periode 2007-2011 een aanvullende provinciale bijdrage nodig is om de doelstellingen te bereiken.

3.12. Stimuleren goederenvervoer over water

Wij verkennen de mogelijkheden voor verdere ontwikkeling van Meppel als "natte" multimodale toegangspoort van Drenthe. Het onderzoek richt zich op de behoefte aan flankerend beleid, c.q. investeringen in de logistieke keten en/of de ruimtelijke-economische ontwikkeling van Meppel. Het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) voorziet in 2008 in de afronding van de planstudie voor het project Verbetering hoofdvaarweg Meppel-Ramspol. Belangrijkste projectonderdeel daarvan is de vervanging van de keersluis Zwartsluis door een schutsluis.

3.13. Beheer en onderhoud wegen en vaarwegen

Om het beheer en onderhoud op het vastgestelde kwaliteitsniveau te houden is in het managementcontract vastgelegd dat het budget jaarlijks wordt geïndexeerd. Naast deze standaardindexering wordt het budget groot onderhoud geïndexeerd middels een marktsituatie indicator. De marktontwikkelingen kunnen leiden tot niet voorziene extra kostenstijgingen. De voorbeeldfunctie van de provincie bij de toepassing van duurzame energiemaatregelen bij het beheer en onderhoud van wegen en kanalen en het gebruik van het eigen wagenpark wordt actief gestalte gegeven. Vooralsnog worden de kosten opgevangen binnen het meerjarig managementcontract Wegen en Kanalen. Een uitzondering geldt de nader te bepalen kosten voor een mogelijk te plaatsen windmolen bij de sluis Rogat. Die kosten worden gedekt binnen de beschikbare budgetten Milieu.

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
3.11. Investeringsnota Verkeer en Vervoer	Optimaliseren infrastructuur en mobiliteit als belangrijke drager voor duurzame ruimtelijke en economische ontwikkeling van Drenthe en goede en veilige bereikbaarheid van voorzieningen.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Opstelling Meerjaren exploitatieprogramma openbaar vervoer. ■ Afronden onderhandelingen met rijk over overdracht exploitatie en verbeterings-maatregelen spoorlijn Zwolle-Emmen. ■ Vaststelling nieuwe Investeringsnota Verkeer en Vervoer.
3.12. Stimuleren goederenvervoer over water	Ontwikkeling Meppel als multimodaal knooppunt goederenvervoer.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Onderzoek verdere ontwikkeling "nat" knooppunt Meppel. ■ Afronden MIRT-planstudie verbetering hoofdvaarweg Meppel-Ramspol.
3.13. Beheer en onderhoud wegen en vaarwegen	<ul style="list-style-type: none"> ■ Handhaven goede kwaliteit aanleg, beheer en onderhoud wegen en vaarwegen. ■ Risico's provincie verminderen bij aanbesteden van werken. ■ Voorbeeldfunctie provincie duurzaam bouwen en beheren wegen- en vaarwegenzorg 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Aanpassen indexering managementcontract voor aandeel groot onderhoud. ■ Het bij pilots uitgevoerde innovatief en geïntegreerd aanbesteden verder doorontwikkelen en meer toepassen. ■ Verminderen milieubelasting door aanpassing auto's kantonniers. ■ Verminderen energiegebruik door aanpassing wegverlichting en toepassing alternatieve energiebronnen.

Financieel overzicht prioriteiten

Programma 3. Ruimte en bereikbaarheid	2007	2008	2009	2010	2011
3.1. Regie ruimtelijke opgaven en verkenning actief provinciaal grondbeleid					
3.2. Tegengaan (verdere) verromeling landschap	46.500	604.500	604.500	604.500	511.500
3.3. Verbeteren kwaliteit woningvoorraad. Bevorderen duurzaam bouwen, energiebesparing en toepassing nieuwe energiealternatieven					
3.4. Meer balans tussen vraag en aanbod op woningmarkt					
3.5. Impuls wijk- en buurtvernieuwing					
3.6. Experimentele architectuur en wonen op en aan het water			100.000	100.000	
3.7. Integrale en duurzame gebiedsontwikkeling Assen-Zuid					
3.8. Uitbouw positie Beilen als substreekcentrum					
3.9. Attractieve steden					
3.10. Verplaatsing dierentuin en theater Emmen naar Noordbargeres					
3.11. Investeringsnota Verkeer en Vervoer				2.500.000	5.000.000
3.12. Stimuleren goederenvervoer over water				p.m.	
3.13. Beheer en onderhoud wegen en vaarwegen		p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Totaal Programma 3. Ruimte en Bereikbaarheid	46.500	604.500	704.500	3.204.500	5.511.500

Moties

Motie 2: Adequate OV-vervoersverbinding Roden-Groningen

Er heeft een onderzoek naar een adequate OV-vervoersvorm plaatsgevonden in het kader van de Regiovisie. Op basis hiervan is een verbetering van de OV-voorziening gepland voor onder andere busbaan en transferium. De uitvoering hiervan start in 2008.

Motie 11: Beveiligde parkeerplaatsen langs A37

Ten aanzien van beveiligde parkeerplaatsen langs de A37 heeft de provincie in 2007 overleg gepleegd met Rijkswaterstaat. Op basis van dit overleg is besloten dat waarschijnlijk tenminste één beveiligde parkeerplaats langs de A37 gerealiseerd gaat worden.

Motie 15: Haalbaarheidsonderzoek Spoorlijn Emmen – Groningen

Met de Staten zal overleg plaatsvinden over de scope van het onderzoek. Onderwerpen hierbij zijn het baanvak en de uitvoeringsvorm (light-rail of een geëlektrificeerde spoorweg). De kosten voor het uitvoeren van dit onderzoek zijn nog onvoldoende inzichtelijk, dit is nog niet opgenomen in de begroting 2008.

Wat doen we nog meer?

Verkeer en vervoer

In de Uitvoeringsagenda 2007-2012 zijn de ambities uit het PVVP uitgewerkt naar concrete activiteiten en zijn de mogelijke financiële consequenties van deze activiteiten nader vastgelegd. De Uitvoeringsagenda heeft een dynamisch karakter en dient als raamwerk voor verdere onderhandeling met partners over de realisatie van de ambities. De uitwerking van de Uitvoeringsagenda vormt daarmee de basis voor de uitvoeringsafspraken tussen provincie, Rijk en gemeenten.

De meerjarige financiële afweging vindt plaats in het kader van het Investeringsprogramma verkeer en vervoer. Afhankelijk van het beschikbare investeringsvolume en de kosteneffectiviteit van de maatregelen wordt een nadere prioritering in de uitvoering aangebracht. Deze prioritering vormt de basis voor nadere financieringsafspraken met partners, die voor een periode van 4 jaar worden vastgelegd in de vorm van convenanten.

Op grond van de beschikbare middelen binnen de Reserve investeringen verkeer en vervoer en de brede doeluitkering wordt jaarlijks een Provinciaal uitvoeringsprogramma (PUP) opgesteld. De maatregelen en activiteiten richten zich op beleid, infrastructuur, verkeersgedrag, verkeershandhaving en openbaar- en goederenvervoer.

Het programma voor 2008 betreft deels de gezamenlijke uitvoering van de convenanten met gemeenten. Het totale programma richt zich op de stedelijk bereikbaarheid en de invoering van Duurzaam Veilig, met specifieke aandacht voor de invoering van de Essentiële herkenbaarheidskenmerken.

Beheer en onderhoud wegen en kanalen

Overname N34

Na de overname van de N34 van Rijkswaterstaat per 1 januari 2007 is er een aanvang gemaakt met het project Reconstructie N34, gedeelte Ees-Gieten. De oplevering hiervan staat voor eind 2008 gepland. Vervolgens zal daarna het zuidelijk gedeelte van deze weg worden aangepakt en aangepast aan de huidige normen. Deze reconstructies moeten de weg veiliger maken en de doorstroming verbeteren.

Vaarverbinding Erica-Ter Apel

In 2007 wordt gestart met de eerste fase van het herstel van de vaarverbinding Erica-Ter Apel. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar programma 4, Kennis werkt, onderdeel Toerisme.

Naast deze specifieke projecten worden in het algemeen de wegen en vaarwegen in voldoende conditie gehouden.

Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

De ruimtelijke ordening is volop in beweging. In plaats van de nadruk op de toetsing achteraf, zijn wij betrokken bij plannen en processen in een vroegtijdig stadium en heeft de provincie een ontwikkelingsgerichte benadering. In 2008 is dit zichtbaar op drie fronten, te weten het proces van de structuurvisie, de toepassing van het wettelijk instrumentarium van de nieuwe WRO en gebiedsontwikkelingsprojecten.

Structuurvisie

In 2004 is het POP Drenthe vastgesteld. Onder invloed van diverse ontwikkelingen, maatschappelijke thema's (onder andere klimaatverandering, energiebesparing en verrommeling van het landschap) en nieuwe wet- en regelgeving (onder andere nieuwe WRO en Kaderrichtlijn water) zijn wij in 2007 gestart met de voorbereiding van een nieuw omgevingsplan dan wel provinciale structuurvisie. Onderdeel daarvan is dat wij aangeven welke onderdelen van het geldende omgevingsplan als provinciaal belang zijn aan te merken, zoals bedoeld in de nieuwe WRO. Daarnaast stellen wij de procesarchitectuur op om tot een nieuwe provinciale structuurvisie te komen volgens de uitgangspunten van het Collegeprogramma over beginspraak, interactie en samenwerking.

Gebiedsontwikkeling

Wat betreft de toepassing van het wettelijk instrumentarium wordt in 2008 zowel de "oude" als de "nieuwe" WRO toegepast. Dit betekent dat ruimtelijke plannen van gemeenten die gestart zijn in de eerste helft van het jaar, door de provincie al dan niet goedgekeurd worden. Voor processen die daarna gestart zijn, geldt dat de provincie op basis van haar belang instrumenten op basis van de nieuwe WRO kan toepassen. Dit betekent een selectievere toepassing van het instrumentarium. Los van het instrumentarium worden, indachtig de nieuwe verhoudingen in de WRO, de inspanningen van de provincie veel meer gericht op overleg met gemeenten. Doel daarvan is om vroegtijdig te onderkennen in welke processen wij samen moeten/willen/kunnen optrekken en waar het puur een gemeentelijke aangelegenheid is. Doel daarbij is ook te komen tot gezamenlijke gebiedsontwikkeling.

Deze gebiedsontwikkeling gaan wij ook in 2008 verder invullen om samen met gemeenten te komen tot ontwikkelingen op die plekken waar (mede) bovenlokale aspecten aan de orde zijn. Voorbeelden van lopende projecten zijn:

- Roden-Leek (uitwerking regiovisie)
- Frederiksoord
- het gebied rond de vaarverbinding Erica-Ter Apel (woonmilieus en recreatie gekoppeld aan de vaarverbinding)

Naast deze 3 projecten wordt in 2007 het Meerjareninvesteringsprogramma van de Regiovisie 2030 Groningen-Assen geactualiseerd. Voor de periode 2008-2015 ligt daarmee een nieuw financieel beleidskader waaraan raden en staten hun instemming hebben gegeven om de regionale ambities te kunnen uitvoeren. Dit vertaalt zich naar een jaarlijkse cyclus van Begroting en uitvoeringsprogramma's waarmee de uitvoering is te volgen. Voor de projecten in het Drentse deel van het regiovisiegebied die in 2008 tot uitvoering komen, ligt er de relatie met het jaarlijks Uitvoeringsprogramma verkeer en vervoer en de Convenanten Bereikbaarheid met de Drentse gemeenten.

Stedelijke ontwikkeling

Er is hernieuwde aandacht voor stedelijke vernieuwing, mede ingegeven door de 40 wijken-aanpak van het Rijk. Wij werken aan stedelijke vernieuwing met het ISV en door acties in het kader van stedelijke ontwikkeling.

In 2008 werken de gemeenten verder aan de uitvoering van hun meerjarenontwikkelingsprogramma's. Hierin ondersteunen en stimuleren wij de gemeenten. In 2008 werken wij samen met de 4 programmagemeenten aan een agenda voor ISV 3 (looptijd 2010 tot en met 2014).

Voor het ontwikkelen van regionaal beleid Wonen, welzijn en zorg ondersteunen wij de regio-platforms Zuidoost- en Zuidwest-Drenthe. In de regio Groningen-Assen loopt eenzelfde traject. De regio's werken aan een breed en bestuurlijk gedragen uitvoeringsprogramma, waarin de gemeenten, woningcorporaties en zorg- en welzijnsinstellingen hun fiat geven aan onderlinge afspraken. Het gaat dan bijvoorbeeld over:

- de concrete invulling van de preventieve rol van welzijn en de betere afstemming van welzijnsaanbod op de vraag van mensen;
- de opgave in de bestaande woningvoorraad voor het beter kunnen bieden van zorg aan bewoners thuis;
- de druk op het aanbod van zorg bij mensen thuis op het platteland dat relatief duur is.

In 2008 zal ook de nodige aandacht uitgaan naar de uitvoering van de woonplannen door gemeenten. De provincie richt zich daarbij met name op het bevorderen van prestatieafspraken tussen gemeenten en corporaties, het maken van afspraken over de huisvesting van doelgroepen op regionaal niveau en het verbeteren en onderling afstemmen van monitoring van de woningbouw in het algemeen en van de doelgroepen in het bijzonder.

Een van de doelgroepen die bijzondere aandacht vraagt zijn de statushouders. Naast de reguliere taakstelling voor de Drentse gemeenten moeten in 2008 ook de mensen die een verblijfsstatus hebben gekregen naar aanleiding van het generaal pardon gehuisvest worden. De provincie heeft op dit gebied een toezichtrelatie met de gemeenten, waarbij wij de gemeenten ook ondersteunen in hun taak.

Agenda

Onderwerp	Wanneer
Verkeer en Vervoer	
Jaarverslag PUP verkeer en vervoer	2e kwartaal 2008
Jaarrapport verkeersintensiteiten	2e kwartaal 2008
Analyse verkeersveiligheid	2e kwartaal 2008
SNN-monitor verkeer en vervoer	4e kwartaal 2008
Evaluatie Convenanten veilige bereikbaarheid 2006-2008	3e kwartaal 2008
Convenanten 2009-2012	4e kwartaal 2008
Investeringsprogramma verkeer en vervoer	2e kwartaal 2008
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	
Notitie over provinciaal belang	2e kwartaal 2008
Opstellen uitgangspunten en thema's van de provinciale structuurvisie in een interactief proces	2e kwartaal 2008
Besluitvorming over Meerjareninvesteringsprogramma regiovisie 2008-2015 Groningen-Assen en definitieve Begroting 2008	1e kwartaal 2008
Begroting 2008	
Bespreking Begroting 2009 Regiovisie Groningen-Assen	2e kwartaal 2008

Wat mag het kosten?

	Product/prioriteiten	Rekening 2006	Begroting 2007	Begroting 2008	Begroting 2009	Begroting 2010	Begroting 2011
Lasten	Prioriteiten		46.500	604.500	704.500	3.204.500	5.511.500
	Verkeer	44.965.001	23.029.820	24.704.920	15.018.987	18.614.274	28.086.939
	Beheer en onderhoud wegen	13.757.665	11.932.137	9.860.410	10.045.292	10.226.032	10.334.434
	Beheer en onderhoud vaarwegen	6.087.212	10.637.909	5.955.623	4.992.239	5.029.636	4.876.975
	Vervoer	21.152.115	21.359.885	18.775.112	18.781.270	18.787.457	18.788.886
	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	648.143	1.496.303	1.521.613	1.521.933	3.959.493	3.959.813
	Stedelijke ontwikkeling	7.410.272	6.119.729	3.087.794	3.576.785	3.686.630	3.321.971
	Totaal lasten	94.020.408	74.622.283	64.509.972	54.641.006	63.508.002	74.880.518
Baten	Verkeer	85.904.716	19.109.035	18.323.558	6.081.725	7.293.725	15.997.429
	Beheer en onderhoud wegen	5.334.471	1.193.318	48.720	48.720	48.720	48.720
	Beheer en onderhoud vaarwegen	5.004.269	5.081.542	4.752.256	4.798.375	4.844.959	4.865.362
	Vervoer	20.628.637	21.055.402	18.480.000	18.480.000	18.480.000	18.480.000
	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	10.000	-	-	-	-	-
	Stedelijke ontwikkeling	3.577.573	3.193.524	3.055.178	3.551.769	3.672.680	3.298.929
	Totaal baten	120.459.666	49.632.821	44.659.712	32.960.589	34.340.084	42.690.440
Bestemming resultaat	Subtotaal voor bestemming	-26.439.258	24.989.462	19.850.260	21.680.417	29.167.938	32.190.078
	Saldo reserve wegenbeheer	-119.959	-514.696	152.352	250.257	356.787	-
	Saldo reserve infrastructuur	-1.129.203	-3.553	-	-	-	-
	Saldo reserve beheer vaarweg Meppel-De Punt	713.304	-1.526.474	-458.051	-483.955	-511.227	-
	Saldo reserve beheer vaarwegen Zuid0ost-Drenthe	-1.094.647	-3.124.583	-970.425	33.873	37.783	-
	Saldo reserve investeringen verkeer en vervoer	9.092.084	7.962.509	5.776.855	3.388.094	-1.466.031	-2.528.459
	Saldo reserve verdubbeling N33	-	11.500.000	-	-	-	-
	Saldo reserve Erica-Ter Apel	-	10.000.000	-	-	-	-
	Saldo reserve exploitatie provinciale zandwinplaatsen	-95.459	-	-	-	-	-
	Saldo reserve stedelijke ontwikkeling	-1.212.970	-481.030	-	-	-	-
	Saldo reserve stads- en dorpsvernieu- wingsgelden	371.077	-	-	-	-	-
	Subtotaal na bestemming	-19.915.031	48.801.635	24.350.991	24.868.686	27.585.250	29.661.619

Toelichting op de verschillen tussen 2007 en 2008

Per saldo wordt in 2008 ongeveer € 5 miljoen minder begroot op het programma Ruimte en bereikbaarheid. Dit is als volgt te verklaren.

De totale lasten van het programma Ruimte en bereikbaarheid zijn in 2008 per saldo ca. € 10,1 miljoen lager dan in 2007.

Het saldooverschil wordt veroorzaakt door een aantal verhogingen van de uitgaven:

- een intensivering van de prioriteit tegengaan verrommeling landschap in 2008 met ruim € 550.000,--
- kosten bevordering mobiliteit € 135.000,--
- kosten projecten infrastructuur € 530.000,--
- de programmakosten VVB € 125.000,--

- afschrijvingen op investeringen verkeer en vervoer € 1.250.000,--
- rentelasten op investeringen verkeer en vervoer € 600.000,--
- de bijdrage in het kader van het ISV 2-programma € 500.000,--

Het saldooverschil wordt veroorzaakt door de volgende verlagingen van de uitgaven:

- de lasten van het onderhoud en verbeteringswerken aan de N34 € 850.000,--
- het onderhoud van het wegenbeheer € 2.100.000,--
- het onderhoud en beheer van de kanalen € 3.525.000,--
- de bijdrage aan de voorziening kapitaallasten kunstwerken € 1.100.000,--
- bijdrage aan het OV bureau Groningen–Drenthe € 2.200.000,--
- bijdrage aan de voorziening openbaar vervoer € 380.000,--
- kosten stedelijke ontwikkelingen, woonplannen en proceskosten € 200.000,--
- uitgaven aan Vinex-locaties € 450.000,--
- bijdragen aan het besluit locatiegebonden subsidies € 150.000,--
- bijdragen in het kader van stedelijke ontwikkeling € 2.750.000,--

De totale baten van het programma ruimte en bereikbaarheid zijn in 2008 per saldo ca. € 5 miljoen lager dan in 2007.

Het saldooverschil wordt veroorzaakt door lagere baten in 2008 ten opzichte van 2007:

- het onderhoud en verbeteringswerken aan de N34 € 850.000,--
- opbrengst oude zandwinplaatsen € 50.000,--
- overige opbrengsten beheer en onderhoud kanalen € 275.000,--
- bijdrage in de voorziening Vinex-locaties € 450.000,--
- bijdrage in de voorziening locatiegebonden subsidies € 150.000,--
- rijksbijdrage BDU € 2.575.000,--
- overige opbrengsten beheer en onderhoud wegen € 1.185.000,--

Daarnaast wordt het saldooverschil wordt veroorzaakt door hogere baten in 2008 ten opzichte van 2007:

- rijksbijdrage vaarweg Meppel–De Punt € 50.000,--
- bijdrage Rijk in het kader van ISV-2 € 500.000,--

Programma 4. Kennis wérkt

Missie

Niemand aan de kant! Zeker niet bij opleiding en werk. Alle talenten in Drenthe worden benut, zodat iedereen deelneemt aan onderwijs, arbeidsmarkt of samenleving. De provincie Drenthe zet zich in voor een integrale ketenbenadering met koppelingen tussen onderwijs, arbeidsmarkt en innovatie, waarbij de Drentse economie zich ontwikkelt tot een duurzame, dynamische en innovatieve kenniseconomie, met kansrijke sectoren die passen bij het profiel van Drenthe. Maar ook met aandacht voor de internationale context waarin Drenthe opereert, voor welvaart én welzijn van alle inwoners van deze provincie.

Doel (wat willen we bereiken?)

Economie

Een duurzame economische ontwikkeling die zich manifesteert in een relatieve werkgelegenheids groei die minimaal gelijk is aan de nationale stijging en een verkleining van de inkomensachterstand van de Drentse burger.

Indicatoren

- Aantal arbeidsplaatsen (streefwaarde: procentuele groei in Drenthe > dan de nationale groei).
- Werkloosheidspercentage (streefwaarde: verkleining van het verschil met het nationale werkloosheidspercentage, het verschil is 1,7%-punt, het werkloosheidspercentage in Drenthe is 10,5% (gemiddelde 2003-2006)).
- Besteedbaar inkomen per hoofd van de bevolking (streefwaarde: het terugbrengen van de achterstand, deze achterstand bedraagt 5,5%, het besteedbaar inkomen per hoofd van de bevolking in Drenthe is € 11.600,-- (gemiddelde 2003-2004)).

Toerisme

Kwaliteitsverbetering en verbreding van het toeristische aanbod en een bevordering van het gebruik daarvan. Dit om een bovengemiddelde ontwikkeling van de toeristische bestedingen in Drenthe te realiseren.

Indicator

- Toeristische bestedingen/marktaandeel in verblijfstoerisme (streefwaarde: vergroting van het marktaandeel toeristische overnachtingen, bedroeg 6,4% tijdens afgelopen collegeperiode).

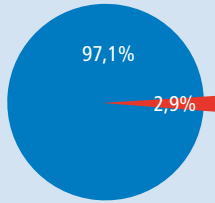
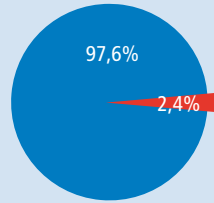
Landbouw

- Vernieuwing en versterking van een maatschappelijk verantwoord, markt- en ketengericht agrocluster in Drenthe met behoud of toename van de werkgelegenheid.
- Verbetering economisch perspectief agro cluster.

Indicator

- Bruto regionaal product landbouw (streefwaarde: Drents groeipercentage > dan het nationale groeipercentage in de sector landbouw).

Baten en lasten programma

	Lasten	Baten
Programma 4. Kennis wérkt	5.993.506	7.328.670
		
Overige programma's	245.439.646	241.537.063

Programma 4. Kennis wérkt	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal lasten	9.094.859	9.321.094	5.993.506	4.527.283	4.554.673	4.418.243
Totaal baten	7.076.739	23.780.670	7.328.670	6.731.970	6.732.570	6.733.180
Saldo	2.018.120	-14.459.576	-1.335.164	-2.204.687	-2.177.897	-2.314.937

Kaderstellende nota's, regelingen, wetten etc.

- Koers Noord
- Operationeel programma Europees Fonds voor regionale ontwikkeling (EFRO) Noord-Nederland 2007-2013.
- pMJP 2007-2013.
- Collegeprogramma 2007-2011.
- Strategische agenda voor Noord-Nederland 2007-2013.
- POP II, met name hoofdstuk C.4, Ontwikkeling landelijk gebied en C.8.7, Land- en tuinbouw.
- Pieken in de delta.
- Operationele programma's Europese territoriale samenwerking (ETS).

Ontwikkelingen

Economie

In 2007 worden 3 nieuwe programma's gestart.

1. Koers Noord (dit is een uitwerking van het Pieken in de delta-programma voor Noord-Nederland 2007-2010 en is samen met het Ministerie van Economische Zaken ontwikkeld).
2. Operationeel programma EFRO Noord-Nederland 2007-2013.
3. Operationeel programma ETS (Europees programma, ook bekend als INTERREG).

Deze programma's vormen het beleidskader voor de komende jaren voor een groot deel van de economische ontwikkeling van Noord-Nederland. De focus van de nieuwe programma's is duidelijk een andere dan in het verleden die van ISP en Kompas. In het bijzonder staat centraal de bevordering van innovatie in het bedrijfsleven en de daarvoor benodigde versterking van het onderwijs en de kennisinfrastructuur. In tegenstelling tot vroeger zijn voorwaardenschepend beleid (denk bijvoorbeeld aan de aanleg van nieuwe bedrijventerreinen) en investeringsbevordering in de nieuwe programma's slechts (zeer) beperkt mogelijk. Ook de doelgroep van de nieuwe programma's is van gemeenten en intermediairs (Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM), Syntens en Kamer van Koophandel) meer verschoven naar bedrijfsleven en onderwijs- en kennisinstellingen. De focus ligt op thema's zoals Energie, Sensor Universe, Water en Agribusiness.

Landbouw

Door de hervorming van het Europese landbouwbeleid staan onze belangrijkste agroclusters (zuivel, suiker en zetmeel) onder druk.

De agrarische productie zal moeten voldoen aan tal van maatschappelijke eisen op het gebied van voedselveiligheid en -kwaliteit, dierenwelzijn en milieu. De verwachting is dat ook het EU-beleid ten aanzien van natuur (Natura 2000), bodem en de uitwerking van de Kaderrichtlijn water gevolgen zullen hebben voor de bedrijfsvoering op primaire bedrijven.

Wat zijn de prioriteiten en wat gaan we er aan doen?

Economie

4.1. Omvorming economie tot duurzame, dynamische en innovatieve kenniseconomie

Drenthe kent een aantal kansrijke sectoren zoals sensortechnologie, energie en de agribusiness. Zij vormen de kern van de economische inzet in de ontwikkeling naar een kenniseconomie. Op het gebied van de sensortechnologie staan we voor een grote opgave en uitdaging om de economische potenties van een topinstituut als Astron verder te ontwikkelen en uit te bouwen in marktpotenties. In samenspraak met het bedrijfsleven worden initiatieven ontwikkeld om het ondernemerschap te bevorderen. Kennisontwikkeling, innovatie en internationale oriëntatie zijn daarbij belangrijke opgaven. Met het Drents Uitvoeringskader SNN-programma's 2007-2013 (Operationeel Programma EFRO, Interreg IV-a en Koers Noord) en het Drents Innovatief Actieprogramma (IAP) wordt nadere invulling gegeven aan voorgaande. Gelet op de doelstellingen en de hoge ambities houden wij rekening met een substantiële financiële bijdrage gedurende de gehele looptijd van genoemde programma's. De besluitvorming hierover loopt via het Stimuleringsfonds Drentse projecten. Bij de ontwikkeling van bedrijventerreinen heeft duurzame revitalisering van bestaande terreinen en parkmanagement de hoogste prioriteit. De nota Bedrijventerreinen wordt geactualiseerd. De transitie van de Drentse economie naar een dynamische en innovatieve kenniseconomie krijgt verder vooral gestalte in samenhang met prioriteit 4.2.

4.2. Kennisontwikkeling en goede aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt

Een goede kwantitatieve en kwalitatieve aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt is een basisvoorwaarde voor de transitie van de Drentse economie naar een internationaal georiënteerde kenniseconomie. Ontwikkelkansen worden gestimuleerd voor alle lagen van de bevolking, vooral in Zuidoost-Drenthe (inclusief regio Hogeveen). De ketenaanpak (jeugdzorg - onderwijs - arbeidsmarkt - kennis) staat centraal. Deze aanpak wordt uitgewerkt in een nieuw meerjaren uitvoeringsprogramma "Kennis wérkt". Hiermee wordt voortgebouwd op het onderdeel Onderwijs en Kennisinfrastructuur (OKI) van het project Werk, Onderwijs en Kennisinfrastructuur (WOK). Deze prioriteit moet worden beoordeeld in directe samenhang met de prioriteiten 2.2 en 2.3.

Samen met de gemeente Emmen en de Hogeschool Drenthe wordt een visie op het beroepsonderwijs in Drenthe opgesteld. Een nieuw project is het opzetten van vier Leer-werk-loketten. Een in te stellen Taakgroep Jeugdwerkloosheid brengt binnen een jaar advies uit over de aanpak van dit belangrijke thema. Technische beroepen en ambachtelijke opleidingen worden gestimuleerd via o.a. stageplaatsen. De provincie participeert in een Drents - Groningse website over arbeidsmarkt- en onderwijsgegevens.

Sociale innovatie op de werkvloer wordt gestimuleerd. Hierbij wordt gedacht aan bijvoorbeeld: flexibele werktijden, thuiswerken, arbeidsdeelname van gehandicapten en gedeeltelijk arbeidsongeschikten. Deze aanpak krijgt ook aandacht op het schaalniveau van een bedrijventerrein, omdat de schaal van individuele ondernemingen soms te klein blijkt om sociale innovatie vorm te geven. Hiervoor werken wij samen met de verantwoordelijke partijen.

De beleidsinspanningen sluiten aan bij de Kennis investeringsagenda Noord-Nederland (KIA) van het SNN. De rijksfinanciering hierin is nog onduidelijk. Een provinciale bijdrage is gewenst en zal qua besluitvorming lopen via het Stimuleringsfonds Drentse projecten.

4.3. Profileren Drenthe in Noordelijke Ontwikkelingsas (NOA).

Inzet is dat Drenthe op basis van haar eigen kernkwaliteiten internationaal herkenbaar wordt als aantrekkelijke regio voor wonen, werken en recreëren. Vanuit deze basisgedachte willen wij Drenthe nadrukkelijk profileren in de uitwerking van de NOA-visie en de uitvoering van het Actieplan NOA (2008 t/m 2010). Wij zijn bereid binnen NOA een actieve medecoördinerende en initiërende rol te vervullen. Onze NOA-ambities zijn sterk verbonden met onder meer onze economische en culturele uitgangspunten en speerpunten. In voorkomende gevallen zal Drenthe actief “meeliften” met promotionele NOA-activiteiten, congressen, beurzen, culturele manifestaties en creatieve “broedkamer” initiatieven in binnen- en buitenland en promotiematerialen.

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
4.1. Omvorming Drentse economie tot duurzame, dynamische en innovatieve kennis-economie	<ul style="list-style-type: none"> ■ Impuls transitie Drentse economie naar “kenniseconomie”, met internationale component. ■ Versterkte innovatiekracht en ondernemerschap Drenthe, waarbij excelleren mogelijk is! ■ Investeringsimpuls kansrijke economische sectoren en speerpunten provinciaal beleid. ■ Gerevitaliseerde bedrijventerreinen met parkmanagement. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Projectontwikkeling, samen met externe partijen en binnen Drents uitvoeringskader SNN-programma’s Koers Noord, OP-EFRO, en EU-interregionale fondsen (2007 t/m 2013). ■ Actualiseren beleidsnota Bedrijventerreinen. ■ Opstellen en uitvoeren Drents Innovatief Actieprogramma (IAP).
4.2. Kennisontwikkeling en goede aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Groter aantal structurele samenwerkingsverbanden bedrijven - onderwijs. ■ Verder uitbouwen van economische potenties van kennisen sensortechnologie. ■ Doorstroom MBO naar HBO is 50% in 2011. Grotere instroom in kraptesectoren, o.a. zorg. ■ Beroepsbevolking: opleiding minimaal op landelijk gemiddelde. ■ Voldoende (gekwificeerd) ■ personeel voor economische speerpunten, technische sector en zorg. ■ Minder jeugdwerkloosheid; participatie en zelfstandigheid jongeren onder 27 jaar. ■ Sociale innovatie op werkvloer. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Nieuw meerjarig uitvoeringsprogramma “Kennis wérkt” (gereed 2007, uitvoering 2008-2011). ■ Stimuleren samenwerking onderwijs en bedrijfsleven. ■ Met Emmen en Hogeschool Drenthe visie en masterplan ontwikkelen voor Beroepsopleiding in Drenthe. ■ In 2008 minimaal 1 project sociale innovatie bedrijventerreinaanpak. ■ Versterken bestaande kenniscentra met o.a. uitbouw Kenniscampus, verbeteren opleidingsinfrastructuur en impuls economische spin-off. ■ Instellen Taakgroep Jeugdwerkloosheid.
4.3. Profileren Drenthe in Noordelijke Ontwikkelingsas (NOA).	Drenthe op basis van eigen kernkwaliteiten internationaal herkenbaar als aantrekkelijke regio voor wonen, werken en recreëren.	Bijdragen aan uitvoering Actieplan NOA (2007-2010)

Toerisme en recreatie

4.4. Structuurversterking recreatie en toerisme.

In samenspraak met de medeoverheden, het onderwijs, brancheorganisaties en ondernemers wordt voor de periode 2008-2013 een gezamenlijk actieplan opgesteld voor de totale toeristische sector (incl. de zorgcomponent). Beleidsmatige ontwikkelingen en beeldvorming voor de planhorizon 2013 worden meegenomen in de ontwikkeling van de provinciale structuurvisie. Projectontwikkeling vindt plaats in overleg met ondernemers, betrokkenen uit onderwijs, onderzoek en overheid (4 O's), onder andere gestimuleerd door het vormen van een Coalitie Toerisme Drenthe. Onze inzet is structurele versterking van recreatie en toerisme met toekomstperspectief. Wij richten ons op het verder versterken van de kennis, het organiserend vermogen en de grensoverschrijdende netwerken in de sector. Belangrijk is een kwaliteitsverbetering via de toepassing van nieuwe technologieën, ontwikkeling van nieuwe producten, marktconcepten en publieksattracties. Wij willen Drenthe ontwikkelen en promoten als provincie voor actieve recreatie. Realisatie van het fietsknooppuntenplan vinden wij belangrijk. Toeristische knelpunten in waardevolle gebieden (o.a. door Natura 2000) worden opgelost. Daarbij gaan wij de aanbevelingen uitwerken en de uitkomsten gebruiken van het project Natuurlijke Recreatie Drenthe van Milieufederatie en de Recron om kwalitatief goede oplossingen te bereiken in samenwerking met de gemeenten, betrokken maatschappelijke organisaties en toeristische ondernemingen. Ontwikkeldoel is verder toename van de lengte van de verblijfsduur en het aantal toeristen, van de toeristische bestedingen en de investeringen in sector, met als uiteindelijk effect toename van de (in)directe werkgelegenheid. Onze bijdrage aan de uitvoering van maatregelen en projecten is een aanvulling op de cofinanciering voor de uitvoering van de noordelijke economische programma's.

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
4.4. Structuurversterking sector recreatie en toerisme.	<ul style="list-style-type: none">■ Kwaliteits- en vernieuwingslag totale sector.■ Versterking concurrentiekracht en groei marktaandeel toeristische sector	<ul style="list-style-type: none">■ Opstellen Actieplan toeristische sector 2008 t/m 2013.■ Bijdragen aan maatregelen en projecten (2008 t/m 2013).■ Vormen Coalitie Toerisme Drenthe 2020.■ Uitvoeren van fietsknooppuntenplan.

Landbouw

4.5. Structuurversterking land- en tuinbouw

Het agrocluster is voor Drenthe een belangrijke economische drager. Door de hervorming van het Europese landbouwbeleid staan belangrijke clusters als zuivel, suiker en zetmeel onder druk. In Drenthe zijn volop kansen om de noodzakelijke omslag te maken. Inzet is ontwikkeling van nieuwe, marktgerichte ketenactiviteiten. Kennisinfrastructurele voorzieningen worden ontwikkeld en/of verbeterd. Innovaties in o.a. agrologistiek, ICT, agrificatie, bioraffinage en levenswetenschappen (groene life sciences) worden gestimuleerd. De concurrentiekracht van de traditionele productieketens binnen het regionale agrofoodcomplex moet worden versterkt. Verbetering van productkwaliteit, productiewijze en -omgeving en voedselveiligheid wordt bevorderd. Ondernemerschap (ook maatschappelijk verantwoord) wordt versterkt, incl. de ondersteuning van innovatieve tendensen via voorbeeldprojecten, voorlichting en toekomststudies. De beoogde activiteiten passen binnen de Strategische Agenda van het SNN. De haalbaarheid van de hoge ambities is mede afhankelijk van de voor de komende periode beschikbare middelen van het ministerie van LNV. Ondanks de afbouw van de UILNN-regeling (Uitvoeringsprogramma Innovatieve Landbouw Noord-Nederland) gaan wij investeren in structuurversterkende en/of innovatieve maatregelen en projecten in de landbouwsector. Onze bijdragen zijn een aanvulling op medefinanciering van de nieuwe nationale en EU-programma's voor regionale ontwikkeling (zie prioriteit 4.1).

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
4.5. Duurzame structuurversterking land- en tuinbouw (volledige keten)	<ul style="list-style-type: none"> ■ Impuls samenwerking en verbeterde systeem-, product- en procesinnovaties in primaire bedrijven en keten. ■ Versterking concurrentiekracht, vergroten toegevoegde waarde agrosector en verbeteren financiële positie landbouwbedrijfsleven. ■ Maatschappelijk verantwoorde en duurzame markt- en ketengerichte productieprocessen. ■ Behoud of toename van werkgelegenheid. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Meewerken aan projectontwikkeling op basis van vraag-gerichte benadering. ■ Creëren platform waar ondernemers, onderwijs, onderzoek en overheid ■ (zgn. 4 O's) elkaar ontmoeten en waaraan innovatieve ideeën en projecten hun basis aan ontlenuen.

Financieel overzicht prioriteiten

Programma 4. Kennis wérkt	2007	2008	2009	2010	2011
4.1. Omvorming Drentse economie tot duurzame, dynamische en innovatieve kennis-economie (ook financiering uit Stimuleringsfonds Drentse projecten)		-	-	-	-
4.2. Kennisontwikkeling en goede aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt		1.210.000	1.210.000	1.210.000	1.210.000
4.3. Profileren Drenthe in Noordelijke Ontwikkelingsas		176.000	176.000	176.000	
4.4. Structuurversterking recreatie en (zorg)toerisme (ook financiering uit Stimuleringsfonds Drentse projecten)		120.000	120.000	120.000	120.000
4.5. Structuurversterking land- en tuinbouw					
Totaal Programma 4. Kennis wérkt	0	1.506.000	1.506.000	1.506.000	1.330.000

Moties

Motie 9: Subsidieregeling investeringssteun jonge agrariërs (m.i.v. 2008)

Provinciale staten hebben het college van GS via een motie verzocht met ingang van 2007 provinciale middelen beschikbaar te stellen voor de ondersteuning van jonge agrariërs. In 2007 zal daarom een bedrag van maximaal € 180.000,- beschikbaar worden gesteld als aanvulling op de landelijke 'Subsidieregeling investeringssteun jonge agrariërs' van het ministerie van LNV. Voor de jaren 2008 – 2011 wordt eenzelfde bedrag beschikbaar gesteld om jonge Drentse agrariërs te stimuleren om maatregelen te nemen die duurzaamheid en innovatie bevorderen. Dit is in de begroting 2008 verwerkt.

Wat doen we nog meer?

Economie

Deelnemingen nutsfuncties

De provincie Drenthe bezit 2,28% van de aandelen van Essent. Via de aandeelhoudersvergaderingen wordt erop gelet dat de consument tegen niet te hoge prijzen continu gas en elektriciteit kan betrekken.

11 Drentse gemeenten en de provincie zijn aandeelhouder van de Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD). Er wordt op toegezien dat de WMD deze taak, het drinkwater te leveren zonder onderbreking en tegen maatschappelijk aanvaardbare prijzen, op de juiste wijze blijft vervullen.

Overige deelnemingen

De provincie is aandeelhouder van de NOM, samen met de provincies Groningen en Friesland en meerderheidsaandeelhouder Ministerie van Economische Zaken. Provinciale inzet is een bijdrage leveren aan de verbetering van de sociaal-economische structuur en de werkgelegenheid in Noord-Nederland en specifiek Drenthe. Het gaat om vestiging van nieuwe bedrijven en behoud van bestaande bedrijven, in samenwerking met provincie, gemeenten en NOM. De luchthaven GAE is een instrument van regionaal-economische ontwikkeling. De provincie is een van de 5 aandeelhouders en in die rol zal zij erop toezien dat het bedrijf binnen de maatschappelijke randvoorwaarden blijft opereren.

Kennis en innovatie/versterking economische structuur

Naast de inzet op de nieuwe nationale en Europese economische programma's werken wij aan projecten en initiatieven die bijdragen aan de versterking van de economische structuur en/of de transitie naar de kenniseconomie, maar die buiten de reikwijdte van de nieuwe programma's vallen.

De succesvolle tenderaanpak, die eerder toegepast is voor zowel versterking ICT-gebruik als voor vergroting Innovatief ondernemerschap, wordt voortgezet. Het gaat om stimuleren van het bedrijfsleven (midden- en kleinbedrijf (MKB)) op het gebied van innovatie, ondernemerschap en kenniseconomie.

Een en ander kan in samenhang met het Innovatieve actieprogramma worden vormgegeven. Voor parkmanagement in Drenthe zal geen structurele financiering door de provincie meer mogelijk zijn. Indien door de parkmanagementorganisaties in Drenthe projecten worden ontwikkeld op het gebied van kennis en innovatie, zal door de provincie wel worden gezocht naar financiering via SNN-programma's. Ook kan dan de mogelijkheid van provinciale cofinanciering worden onderzocht.

Het ICT-beleid is gericht op stimulering van het gebruik van de aanwezige open glasvezelinfrastuctuur. Een belangrijke doelgroep is het MKB.

Marketing en promotie

2008 vormt het tweede jaar van de brede marketing- en promotiecampagne in Drenthe. De campagne, die wordt uitgevoerd door de Stichting Marketing Drenthe, richt zich op werken, wonen en toerisme. Aan het einde van het jaar zullen op basis van de eerste resultaten van de campagne met de stichting vervolgspraken worden gemaakt over de jaren 2009 en 2010.

Economische ontwikkeling Veenhuizen

Op basis van de Belvédère-studie en andere documenten over Veenhuizen wordt er een uitvoeringskader opgesteld die bedrijven moet inspireren om in Veenhuizen te gaan investeren. Rijk, provincie en gemeente trekken gezamenlijk op om deze ontwikkeling te faciliteren.

Toerisme

In de statencommissie Omgevingsbeleid (aangevuld met leden van de commissie BFE) van 12 september jl. is besloten in 2007 te starten met de eerste fase van het herstel van de vaarverbinding Erica - Ter Apel. De eerste fase bestaat uit het bevaarbaar maken van 7 km vaarweg tussen Ter Apel en Emmer-Compascuum. De uitvoering van de eerste fase loopt door in 2008. Daarna zullen de voorbereidingen van de tweede fase (het traject Emmer-Compascuum - Erica) starten.

Daarnaast zal uitvoering worden gegeven aan de uitvoeringsopgaven in het pMJP LG 2007-2013. Samen met de toeristische sector, de natuurbeschermingsorganisatie, Land- en Tuinbouworganisatie Noord en de gemeenten zal verdere invulling gegeven worden aan de aanbevelingen

die voortkomen uit het project Natuurlijke Recreatie Drenthe van de Milieufederatie Drenthe en de Recron.

- Voor het stimuleren van innovatie, milieumaatregelen en ruimtelijke inpassingsmaatregelen op de verblijfsrecreatieve bedrijven wordt een subsidieregeling ontwikkeld, waarvoor eigen en EU middelen worden ingezet.
- Verblijfsrecreatiebedrijven die knel zitten in kwetsbare gebieden kunnen worden gefaciliteerd met de instrumenten kavelruil en Drentse maat om te verplaatsen naar gebieden waar ontwikkelingsmogelijkheden zijn.

Landbouw

Naast de activiteiten vanuit het Drents uitvoeringskader SNN-programma's 2007-2013, betreffende het onderdeel Agribusiness, zal uitvoering worden gegeven aan de uitvoeringsopgaven in het pMJP LG 2007-2013.

Stimulering van een duurzaam producerende land- en tuinbouw blijft onderdeel van het provinciaal beleid.

Versterking van de glastuinbouw door bevordering van de herstructurering en nieuwvestiging blijft eveneens deel uitmaken van provinciaal beleid. Verdere ontwikkeling van de glastuinbouw rond Emmen vindt plaats binnen de kaders van het Masterplan glastuinbouw Emmen.

Verbreding van de economische basis van agrarische bedrijven door ontwikkeling van inkomsten uit niet-agrarische activiteiten blijft eveneens punt van aandacht, maar met een meer gebiedsgerichte focus.

Agenda

Onderwerp	Wanneer
Nota bedrijventerreinen	1e kwartaal 2008
Meerjarig uitvoeringsprogramma Kennis werkt!	1e kwartaal 2008
Actieplan toeristische sector 2008-2013	2e kwartaal 2008
Coalitie Toerisme Drenthe	2e kwartaal 2008

Wat mag het kosten?

	Product/prioriteiten	Rekening 2006	Begroting 2007	Begroting 2008	Begroting 2009	Begroting 2010	Begroting 2011
Lasten	Prioriteiten		-	1.506.000	1.506.000	1.506.000	1.330.000
	Economie	5.814.108	7.370.440	2.791.646	1.311.393	1.324.413	1.333.133
	Toerisme en recreatie	3.249.715	1.950.654	1.515.860	1.529.890	1.544.260	1.575.110
	Landbouw	31.036	-	180.000	180.000	180.000	180.000
	Totaal lasten	9.094.859	9.321.094	5.993.506	4.527.283	4.554.673	4.418.243
Baten	Economie	6.885.346	23.780.670	7.328.670	6.731.970	6.732.570	6.733.180
	Toerisme en recreatie	162.958	-	-	-	-	-
	Landbouw	28.435	-	-	-	-	-
	Totaal baten	7.076.739	23.780.670	7.328.670	6.731.970	6.732.570	6.733.180
Bestemming	Subtotaal voor bestemming	2.018.120	-14.459.576	-1.335.164	-2.204.687	-2.177.897	-2.314.937
resultaat	Saldo reserve versterking economische structuur	-870.699	-1.198.388	-	-	-	-
	Subtotaal na bestemming	1.147.421	-15.657.964	-1.335.164	-2.204.687	-2.177.897	-2.314.937

Toelichting op de verschillen tussen 2007 en 2008

Binnen het programma Kennis wérkt! is er ten opzichte van de Begroting 2007 in de Begroting 2008 een verlaging van het totaal budget te constateren van € 3.327.588,--.

Aan dit lagere budget liggen de volgende redenen ten grondslag:

- een intensivering van gelden aan prioriteiten à € 1.506.000,--
- het toekennen van meer of minder gelden aan bestaande budgetten. Aan sommige budgetten is voor een totaalbedrag van € 6.933.318,-- minder toegekend en aan diverse andere budgetten is voor een totaalbedrag van € 597.400,-- meer toegekend
- het toekennen van gelden aan nieuwe budgetten € 225.953,--
- het stopzetten van budgetten € 448.324,--
- een lagere Europese bijdrage, zover nu in te schatten, valt deze € 797.200,-- lager uit dan in 2007
- een lager bedrag aan inkomsten van dividend à € 15.655.400,--

Hierna worden de belangrijkste in het oog springende verschillen in de baten en lasten nader gespecificeerd.

Verlaging van budgetten

- Er wordt voor een bedrag van € 3.309.838,-- minder geïnvesteerd in ES-projecten.
- Het budget van innovatieve acties Drenthe is teruggebracht met € 797.200,--.
- Er zijn geen gelden uitgetrokken voor het in 2007 bestaande budget Uitvoering aan de provinciale agenda Onderwijs en Kennisinfrastructuur. Dit is een verlaging van € 740.213,--.
- De bijdrage voor renovatie bedrijventerreinen/parkmanagement is met € 90.886,-- verlaagd.
- Het budget herstel vaarverbinding Zuidlaardermeer - Oost-Groningen € 427.904,-- (Begroting 2007) staat niet meer op de Begroting voor 2008.

Verhoging van budgetten

- De bijdrage aan het Actieprogramma ICT is verhoogd met € 340.077,--.
- Er zijn gelden vrijgemaakt voor ondersteuning van jonge agrariërs ad € 180.000,--.

Verlaging van baten

- De bijdrage Europese Commissie Innovatieve Acties is verlaagd met € 797.200,--.
- Naar verwachting valt de dividend Elektriciteitsvoorziening € 15.655.400,-- lager uit ten opzichte van 2007 (schatting dividend € 6.700.000,-- voor 2008).

Programma 5. Leefomgeving

Missie

Wij willen de voorsprong van Drenthe als aantrekkelijke vestigingsregio voor wonen, werken en recreëren in een mooie, schone en sociaal veilige leefomgeving verder uitbouwen. De provincie zal (inter)nationaal worden geprofileerd op basis van deze kwalitatief hoogwaardige kernmerken. Projectontwikkeling is gebaseerd op het beginsel van versterking van de onderlinge synergie van de in het Collegeprogramma genoemde kernwaarden (onder andere samenhangende benadering “groenblauwe diensten”). Wij willen een voortrekkersrol vervullen bij de ontwikkeling van kennis en innovatie rond klimaat en energie. Wij nemen het voortouw bij de afstemming van ruimtelijke vraagstukken rond klimaat en energie. Milieugezondheid en duurzaamheid worden belangrijke wegingsfactoren in het provinciaal beleid. Ook worden een integraal beleidsplan voor de ondergrond en een innovatieve visie op het grondwater opgesteld.

Doel (wat willen we bereiken?)

Waterhuishouding

- Een veilig en bewoonbaar Drenthe. Geen ernstige bedreigingen van grote hoeveelheden water. De norm van overstromingsfrequentie voor kaden is 1 x 100 jaar, om zo de stedelijke gebieden te beschermen tegen het water. De grote maatregelen ter bescherming tegen wateroverlast in de vorm van bergingsgebieden zijn uiterlijk 2015 gerealiseerd. Daarmee is het gewenste veiligheidsniveau bereikt.
- De verdroging in een achttal gebieden in Drenthe (de zogenaamde TOP-gebieden) aanpakken. Het gaat hierbij om de volgende gebieden: Drentsche Aa, Peizerdiep, Bargerveen, Elperstroom, Fochteloërveen, Dwingelderveld, Drents Friese Wold en Reest (zie hiervoor de in het pMJP geformuleerde doelstellingen).
- Optimale waterpeilen op de Drentse kanalen.

Waterkwaliteit

- Ter verbetering van de waterkwaliteit van de Drentse beken worden ecologische doelen van de Drentse wateren nader geformuleerd tegen de achtergrond van de Europese kaderrichtlijn water.
- Realisatie duurzaam waterbeheer in de stedelijke omgeving door onder andere stimulering, bijdrage in innovatieve projecten ten aanzien van afkoppelen regenwater van riool, sanitatieprojecten en bewustwordingsprojecten.

Milieubeleid

Klimaat en energie

- Een reductie van 30% CO₂ uitstoot in 2020 te realiseren ten opzichte van 1990. Dit staat gelijk aan een reductie van 3.100 Kton CO₂ in 2020. Voor deze collegeperiode houdt dit een reductie in van 800 Kton.

Externe Veiligheid

- Streven naar een situatie in de samenleving waarin risico's van zware ongevallen met gevaarlijke stoffen zoveel mogelijk beperkt en maatschappelijk en bestuurlijk geaccepteerd zijn

en waarbij een bepaald basisveiligheidsniveau niet overschreden wordt. Dit wordt bereikt in 2010. In het PUP externe veiligheid 2006-2010 en in de Drentse structuurvisie EV-beleid worden de stappen daartoe gedetailleerd beschreven en uitgewerkt.

Bodem

Bodemsanering

- Met betrekking tot landbodems dienen voor 2015 alle spoedeisende locaties en voor 2030 alle niet spoedeisende locaties te zijn gesaneerd/beheerst, zodanig dat zij voldoen aan de eisen gesteld aan de specifieke functie van deze locaties. De totale werkvoorraad in de provincie Drenthe bestaat uit ca. 40.000 verdachte locaties. Al deze locaties moeten worden bekeken. De verwachting is dat ca. 6% (landelijk percentage) daadwerkelijk gesaneerd/beheerst dient te worden. Dit moet ertoe leiden dat er geen stagnatie in de ruimtelijke ontwikkelingen en de economische groei van bedrijven optreedt en er geen onaanvaardbare risico's voor het milieu en de volksgezondheid ontstaan als gevolg van bodemverontreiniging.
- Met betrekking tot waterbodems worden de verontreinigde waterbodems conform het landelijk opgestelde Tienjarensценario (TJS) gesaneerd. Dit betekent dat in 2025 de provincie, in samenwerking met waterschappen en gemeenten, de gestelde saneringsopgave (raming 2005: 2,0 miljoen m³) gerealiseerd heeft. Hierbij hoort ook het zorgdragen voor voldoende depotcapaciteit voor be-/verwerking van baggerslib zonder directe bestemming (voor verwerking van in totaal 0,8 miljoen m³ Drentse baggerspecie). Dit moet bijdragen aan het opheffen van knelpunten in de waterhuishouding en de scheepvaart.

Planning doelrealisatie

Indicator	Nulmeting	2007	2008	Later
Aantal afgeronde saneringen landbodems	512	31	40	Zie doelstelling
m ³ verwijderde verontreinigde waterbodems				ca. 2.000.000 m ³ in 2025
m ³ verwerkingscapaciteit baggerspecie				ca. 800.000 m ³ in 2025

Bodembescherming

- Het voorkomen van vermijdbare verontreiniging en aantasting van de bodem (inclusief grondwater).
- Het duurzaam beschermen van aardkundige waarden en het Drentse bodemarchief door het voorkomen van vermijdbare verontreiniging, alsmede de fysische en biologische aantasting van de bodem; het faciliteren van maatschappelijk nuttige en gewenste ontwikkelingen en het veilig stellen van niet of nauwelijks te vervangen bodemgerelateerde waarden.
- Bij maatschappelijk gebruik van de (diepe) ondergrond moeten aantasting van de bodem zoveel mogelijk worden beperkt.
- Geen opslag van (gevaarlijk en radioactief) afval in de diepe ondergrond. Om dit te bereiken dient de provincie te beschikken over het wettelijk instrumentarium (3D Omgevingsvergunning).

Planning doelrealisatie 2008

- Reductie bestrijdingsmiddelen leliebollenteelt met 75%.
- Beleidskader en uitvoeringsprogramma bescherming aardkundige waarden.
- Naar aanleiding van onderzoek milieutekorten een nieuw beleidskader ten behoeve van de doorwerking van milieutekorten in de ecologische hoofdstructuur (EHS) en de landbouw.
- Actueel bodembeleid als gevolg van Europese en nationale wetgeving.
- Structuurvisie voor de ondergrond als bouwsteen voor de integrale structuurvisie MER of SMB voor een opslaglocatie van CO₂ in Drenthe.

- Pilot bodemenergie als onderdeel van grootstedelijk energieplan en (bodem)energieplan voor Zuidoost-Drenthe.

Lange termijn

- 2010: het gehalte aan bestrijdingsmiddelen in grond(water) neemt niet toe en de nitraatconcentratie bovenste grondwater voldoet aan de Europese normen.
- 2010: bodeminformatie is actueel.
- 2015: 75% van het Aardkundigewaarden)gebied is duurzaam beschermd (veiliggesteld, hersteld).
- Bijdrage aan klimaatdoelstelling
- 2020: 500 kton CO₂-opslag in ondergrond
- 2020: structureel 900 kton CO₂-reductie per jaar (behoud van de veengronden)

Grondwaterbescherming

- Een zodanige kwaliteit van het (grond-)water dat het water zonder ingrijpende en kostbare zuivering geschikt is voor de bereiding van drinkwater. Daarnaast voldoet het grondwater in de gehele provincie aan de door EU gestelde eisen van de drinkwaterkwaliteit. Aanvullend voldoet het bovenste grondwater in de grondwaterbeschermingsgebieden en natuurgebieden op termijn aan de EU-voorkeursnorm voor drinkwater van 25 mg nitraat/l.

Planning doelrealisatie

- Kwaliteit oppervlaktewater in Drentsche Aa voldoet aan wettelijke normen voor bereiding van drinkwater nabij innamepunt.
- 2008: 1 integraal grondwaterplan en beleidskader voor uitvoeringsprogramma grondwaterbescherming.
- 2010: kwaliteit grondwater bestemd voor drinkwater voldoet aan de EG-drinkwaterrichtlijn en is zonder ingrijpende en kostbare zuivering geschikt als drinkwater. Nitraatconcentratie bovenste grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden en natuurgebieden voldoet op termijn aan de EU-voorkeursnorm van 25 mg/l en concentratie bestrijdingsmiddelen in grondwater zijn niet hoger dan 0,1 µg/l voor individuele stoffen en 0,5 µg/l voor de som van alle stoffen en hun omzettingsproducten.

Bestuurlijke doorwerking

- Gemeenten hebben in hun bestemmingsplannen de waterwingebieden en de gebieden met grondwaterbescherming opgenomen en de bestemmingen hierop afgestemd.
- Waterbedrijven voeren bescherming uit in waterwingebieden conform opgestelde beheerplannen.
- Terreinbeheerders en overige bodemgebruikers stemmen hun gebruik af op de functie van het gebied.

Maatschappelijke doorwerking

- Burgers zijn zich bewust van risico's van het gebruik van bestrijdingsmiddelen en zijn bereid de maatschappelijke gevolgen te accepteren.
- Binnen de grondwaterbeschermingsgebieden vinden geen activiteiten plaats die negatieve invloed hebben op de kwaliteit van het grondwater.
- 2010: Landbouwsector heeft gebruik van mest en bestrijdingsmiddelen verminderd en maakt geen gebruik van verontreinigde reststoffen als meststof.

Vergunningverlening

Het sturen van bedrijven in de richting van duurzame milieuprestaties door het vervullen van de wettelijke taak middels een eenduidig uitvoerbaar beleid.

Handhaving

Het doel van handhaving is dat wetten, besluiten en regels goed worden nageleefd. Om de naleving van de voorschriften te verbeteren - wat leidt tot minder milieubelasting - worden de controles op professionele wijze uitgevoerd en wordt goed overleg gepleegd met ondernemers. Hierdoor zijn wij op de landelijke evaluatie in 2008 van het Besluit kwaliteitseisen handhaving milieubeheer goed voorbereid.

In deze collegeperiode zullen op de volgende beleidsdoelen accenten worden gelegd.

- Een voortdurende verbetering van de kwaliteit, mede gericht op de uitvoeringstaak in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO). De aandacht voor kwaliteit zal vooral gericht zijn op een ketengerichte aanpak, bijvoorbeeld grondstromen en afval.
- De samenwerking (Samenwerking Handhaving Drenthe) moet worden gestimuleerd en gefaciliteerd, gericht op efficiënter en effectiever toezicht door de afzonderlijke samenwerkingspartners. Een en ander moet leiden tot 3 handhavingsregio's.
- In samenwerking met de handhavingpartners meer gebruikmaken van intelligente ICT-toepassingen.

Natuur en landschap

- Bescherming van bossen, natuurgebieden, planten en dieren door het adequaat uitvoeren van wettelijke en door het Rijk aan de provincie gemandateerde taken (de Flora- en Faunawet (FFW), de Natuurbeschermingswet (NBW) 1998, de Boswet).
- Behoud en versterking van de landschappelijke kwaliteit en ontwikkeling van nieuwe bossen en landgoederen op daarvoor geëigende locaties door uitvoering van de Boswet en de Natuurschoonwet.
- Monitoren van natuurwaarden door opnames ten behoeve van het landelijk weidevogelmeetnet, het landelijk meetnet flora milieu- en natuurkwaliteit in natuurgebieden en het meetnet flora milieu- en natuurkwaliteit lijnvormige elementen.
- Actualisering en modernisering van de natuurinformatie door inventarisatie flora en vegetaties en broedvogels en door het verwerken en stimuleren van inventarisaties van derden en vrijwilligers voor overige flora en fauna. Daarnaast het verbeteren van het basisbestand en de toegankelijkheid ervan.
- Behoud en versterking van natuur en landschappelijke kwaliteit en creëren van draagvlak (door middel van financiële bijdragen aan maatschappelijke partners).
- Beleidsontwikkeling en overleg voor natuur, bos, landschap en door interactieve plantoetsing.
- Uitvoeren van de internationale projecten TEN, SPARC, Water4all en Waterline Economy.
- Jaarlijkse actualisatie van het Integraal groen gebiedsplan Drenthe (IGGD) als basis van Subsidieregeling natuurbeheer (SN) en Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer (SAN).

Ontgrondingen

- Het beëindigen van zandwinning in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) door het realiseren van één nieuwe zandwinning
- (40 ha) voor beton- en metselzand buiten EHS waarvoor afwijkingsprocedure POP is toegepast. 2007: behandeling beroepsprocedure inzake POP II bestemmingsplan; 2008 1e jaar winning ophoogzand 3,6 miljoen m³

- Op een verantwoorde wijze voldoen aan de behoefte aan oppervlakedelfstoffen en aan verbetering van landbouwgronden door het meewerken aan ontgrondingsaanvragen conform beleid in POP II (verlenen 5 tot 10 vergunningen).
- Meewerken aan één nieuwe zandwinning voor beton- en metselzand in Zuidwest-Drenthe.
- Geen tweede zandwinning voor beton- en metselzand in Zuidwest-Drenthe.

pMJP

Uitvoering van het pMJP (Provinciaal Meerjaren Programma) in 2007-2013, initiëren van aansprekende projecten en impuls geven aan prioritaire projecten. Dit is nader uitgewerkt in de volgende doelen. Het programma voor 2008 werken wij nog nader uit.

Doel	2007-2013
Natuur	
Realisatie natuur in EHS	
■ Functieverandering ten behoeve van de EHS door te verwerven	875 ha
■ Grondverwerving op Drentse maat	1.050 ha
■ Functieverandering ten behoeve van robuuste verbinding	707 ha
■ Inrichting EHS	2.068 ha
■ Inrichting robuuste verbinding	880 ha
■ Opheffen aantal knelpunten rijksinfrastructuur	5
Soortenbeleid	
Uitvoeren aantal jaarplannen soortenbescherming	7
Behoud en beheer nationale parken	3
Milieuqualiteit EHS/VHR/NBW	
■ Gewenste milieucondities	3.130 ha
■ Gewenste milieucondities, verplicht monitoringsdeel (aantal)	1
Hersteld verdroogd gebied (GGOR)	10168 ha
Beheersovereenkomsten	
■ SN (Programma beheer)	12.822 ha
■ SN-f (Programma beheer)	3.086 ha
■ SAN (Programma beheer)	5.158 ha
Natuurbeheer buiten de EHS	
■ Beheersovereenkomsten SN (Programma beheer, landschap)	2.518 ha
■ Beheersovereenkomsten SAN (Programma beheer, landschap)	1.153 ha
■ Natuurlijk platteland Nederland	1
■ Besluit natuurbeheer schaapskuddes	6
Landbouw	
Grondgebonden landbouw	
■ Inrichting ruimtelijke structuur (taskforce)	1
■ Landinrichtingsafspraken met minister van landbouw, natuur en voedselkwaliteit (LNV)	13.004 ha
Glastuinbouw	
■ Inrichten vestigingsgebied	200 ha
■ Herstructurering gebied	25 ha
Duurzaam ondernemen	
■ Aantal projecten agrobiodiversiteit	1
■ Aantal kennis en samenwerkingsprojecten innovatie agrocluster	50

Doel	2007-2013
Recreatie en toerisme	
■ Oplossen knelpunten landelijke wandelroutes	1
■ Oplossen knelpunten landelijke fietsroutes	5
■ Vaarroutes knelpuntvrij (Erica-Ter Apel 23 km + Assen 2 km)	25 km
■ Beheer recreatie (Programma beheer)	12.615 ha
■ Aantal toeristische voorzieningen, aanleg ontbrekende schakels in (provinciale) routes, bewegwijzering en productontwikkeling	50
Landschap	
■ Lopende verplichtingen bos/landschap, ruimtelijke structuren	1 ha
■ Aantal provinciale stichtingen	1
Nationaal landschap	
■ Realiseren van uitvoeringsprogramma Drentsche Aa	1
Aantal Belvedere-projecten	20
Aantal SOL-beschikkingen (onderhoud landschap)	484
Landschapsontwikkeling	700 ha
Aanleg bos	250 ha
Plan van aanpak voor terugdringen verstoring in landelijk gebied met betrekking tot stank, geluid en licht	3
Aantal landgoederen	20
Actualiseren, digitaliseren en vaststellen CHW-kaart	1
Aantal projecten waarin vanaf de start disciplinair wordt samengewerkt voor beeldkwaliteit	10
Aantal pilots kennisoverdracht aardkundige waarden	2
Bodem	
Duurzaam gebruik bodem	
■ Opstellen bodemvisie	1
■ Aantal projecten duurzaam bodemgebruik	4
Bodemsanering	
■ Gesaneerde bodem (2007 tot en met 2009)	569.382 BPE
■ Gesaneerde bodem (2010 tot en met 2013)	511.000 BPE
Water	
Waterbodemsanering	
■ Gesaneerde waterbodem (2007 tot en met 2009)	127.500 BPE
■ Gesaneerde waterbodem (2010 tot en met 2013)	129.000 BPE
Regionale waterberging buiten bestaande afspraken	5.070 ha
Gebied met een inrichting volgens waterlood (zonder landinrichting)	5.300 ha
Sociaal-economische vitalisering	
Stimulering en verbreding van de plattelandseconomie	
■ Aantal MKB-bedrijven (agrariërs)	1
■ Aantal MKB-bedrijven (microbedrijven)	1
Verbetering van de leefbaarheid in plattelandsgebieden	
■ Dorpsontwikkeling en behoud erfgoed	1
LEADER	
■ Aantal innovatieve acties	1
■ Aantal samenwerkingsprojecten	1
■ Aantal technische hulp	1

Baten en lasten programma

	Lasten	Baten
Programma 5. Leefomgeving	64.228.118	49.844.996
Overige programma's	187.205.034	199.020.737

Programma 5. Leefomgeving	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal lasten	19.531.181	67.237.888	64.228.118	64.096.761	85.544.203	85.861.019
Totaal baten	8.138.222	52.185.528	49.844.996	49.157.836	70.038.575	70.038.575
Saldo	11.392.959	15.052.360	14.383.122	14.938.925	15.505.628	15.822.444

Kaderstellende nota's, regelingen, wetten etc.

- POP II
- Nationaal bestuursakkoord water
- Regionaal bestuursakkoord water
- Vierde Nota waterhuishouding (Rijk)
- Europese kaderrichtlijn water
- Grondwaterrichtlijn
- Vogel- en habitatrichtlijn (Natura 2000)
- Stroomgebiedvisie Vecht - Zwarte Water
- Decembernota water 2006 (Rijk)
- Waterschapswet/Waterstaatwet/Waterwet (concept)
- Provinciale omgevingsverordening (POV)
- Waterakkoorden met de waterschappen en het Rijk
- Waterkwantiteitsbeheerplan provinciale kanalen
- Wet bodembescherming (WBB)
- Meerjarenprogramma WBB 2005-2009 provincie Drenthe, november 2004
- Wet Kwaliteitsborging bodemintermediairs (Kwalibo)
- Bestuurlijk advies TJS waterbodems (februari 2002) en kabinetsstandpunt TJS waterbodems (23 april 2002; TK, vergaderjaar 2001-2002, 26 401, nummer 28)
- Besluit financiële bepalingen bodemsanering (15 december 2005)
- EU-bodemstrategie
- Verdrag van Malta (Relatie bodem en archeologisch erfgoed)
- Vierde Nota ruimtelijke ordening
- Wet ammoniak en veehouderij
- Wet milieubeheer (WM)
- Wet investeringsbudget landelijk gebied (WILG)
- NBW 1998
- Meststoffenwet
- Wet gewasbescherming en biociden
- Rijk: Beleidsbrief bodem; Beleidsbrief ruimtelijke ordening en ondergrond
- Landelijk afvalbeheerplan
- Mijnbouwwet

- POV
- Wet geluidhinder
- Wet vervoer gevaarlijke stoffen
- Ontgrondingenwet
- Grondwaterwet
- Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden (WHVBZ)
- FFW
- Boswet
- Natuurschoonwet
- NBW
- Beleidsregel ligplaatsen
- Wet handhavingstructuur
- Luchtvaartwet
- Vuurwerkbesluit
- Wet milieugevaarlijke stoffen
- Toekomstagenda Milieu: schoon, slim, sterk (Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM))
- NMP4: Een wereld en een wil: werken aan duurzaamheid
- PUEV 2006-2010 Drenthe (inclusief jaarprogramma's)
- ASV
- Structuurvisie EV-beleid provincie Drenthe Notitie provinciale aandachtspunten natuur en milieu 2005-2008
- Provinciaal natuurbeleidsplan (1992)
- Provinciaal bosbeleidsplan (1996)
- Provinciale nota landschap (1998)
- Provinciale nota flora en fauna (november 2002)
- Gebiedsvisies natuur, bos en landschap (december 1995-juni 2001)
- IGGD, herziening 2006
- Ontgrondingennota Drenthe
- Provinciale omgevingsvergunning
- Agenda voor de Veenkoloniën, Strategische agenda Noord-Nederland
- Plan van aanpak task force landinrichting
- Op Drentse Maat en Hunze Maat, voorfinanciering grondverwerving
- Rijksnota's: Nota ruimte en Agenda voor vitaal platteland
- EU-programma's gericht op het gemeenschappelijk landbouwbeleid en plattelandsontwikkeling
- Subsidieregeling natuurgebiedaankopen
- Contourennota ILG
- Rijksmeerjarenprogramma 2007-2013
- pMJP 2007-2013
- Beheers- en inrichtingsplan Dwingelderveld
- Beheers- en inrichtingsplan Drents-Friese Wold
- Beheers-, inrichtings- en ontwikkelingsplan Drentsche Aa
- Decentralisatieakkoord IPO/LNV
- Gebiedsopgaven pMJP-gebieden
- EU-programma's gericht op het gemeenschappelijk landbouwbeleid en plattelandsontwikkeling
- LEADER+-ontwikkelingsstrategieën voor Oost-Drenthe en het Drents-Friese LEADER-gebied
- Strategisch beleidskader Noord-Nederland
- Europees Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP 2)

Ontwikkelingen

Waterhuishouding

Klimaat

Drenthe dient de komende jaren in te spelen op klimaatontwikkelingen. Samen met de interprovinciale waterschappen en buurprovincies worden de opgaven voor wateroverlast en water tekorten, i.c. “ruimte voor water”, in beeld gebracht.

Wet- en regelgeving

De Europese kaderrichtlijn water geeft onder andere aan dat planprocessen geharmoniseerd dienen te worden. Rijks-, provinciale, waterschaps- en gemeentepannen dienen voor wat betreft het onderdeel water eind 2009 gereed te zijn.

Optimale waterpeilen

Door de extremer wordende weersomstandigheden is het mogelijk dat handhaving van de gewenste waterpeilen meer inzet vraagt dan normaliter. Het reguliere peilbeheer is volledig geautomatiseerd.

Milieubeleid

Het wordt steeds duidelijker (onder andere IPCC-rapporten) dat de klimaatverandering van grote invloed is op de inrichting en kwaliteit van onze leefomgeving.

De inwerkingtreding van de nieuwe WRO dwingt tot een herbezinning over de rol van het milieu- en energiebeleid in het POP in het kader van de vaststelling van een nieuwe omgevingsplan. Vanuit Europa is sprake van een duidelijke intensivering op het gebied van klimaat en energie. Dit heeft zich vertaald in tal van Europese programma's en projecten.

Bodem

Bodemsanering

De provincie geeft momenteel uitvoering aan het Bodemsaneringprogramma 2005-2009. De projecten worden uit 3 financieringsbronnen gerealiseerd. De eerste en belangrijkste bron is het budget dat het Rijk ter beschikking stelt, € 12 miljoen voor de programmaperiode 2005-2009. Wat de tweede bron betreft: per 1 januari 2006 is de verplichte eigen bijdrage van de gemeenten (7,5%) en die van de provincie (2,5%) komen te vervallen. De provincie draagt in de overgangsfase nog wel bij aan financiële verplichtingen die aangegaan zijn voor 1 januari 2006. De voortgang van de bodemsaneringsoperatie is wel afhankelijk van de beschikbaarheid van financiële middelen door derden (de derde bron). De activiteiten en de benodigde financiële bijdragen van derden worden sterk bepaald door de economische ontwikkelingen. Er wordt vaak alleen gesaneerd bij verbouw of nieuwbouw en eigendomsoverdracht (onder andere bij vererving). De provincie en de gemeenten dragen nu eigen geld bij op basis van het belang dat zij aan bepaalde ontwikkelingen hechten.

Waterbodemsanering

Vanaf 2009 ligt de verantwoordelijkheid voor de sanering van waterbodems bij de waterschappen en is het geen provinciale taak meer. Wel blijft de provincie verantwoordelijk voor het beleid rondom verwerking en definitieve berging van baggerspecie in depots.

Bodembescherming

De doorwerking van Europees en landelijk bodembeleid benadrukt een bodemsysteemgerichte benadering. Dat heeft geleid tot actualisatie van bodeminformatie en aanvullende inventarisaties. De doorwerking van deze nieuwe bodeminformatie voor het (eigen) beleid, alsmede dat van andere organisaties en sectoren, vindt op interactieve wijze plaats en leidt naar verwachting tot beleidswijzigingen en bijstelling van provinciale doelstellingen.

Bodemenergie en opslag CO₂

Gebruik van aardwarmte voor onder meer stadsverwarming en CO₂-opslag wordt gestimuleerd en maken deel uit van een integraal energieplan voor Zuidoost-Drenthe. Dit Energieplan is een vervolg op de Stroomstudie die nog in 2007 gereed komt en het grondgebied van de gemeenten Coevorden en Emmen bestrijkt.

Bij wijze van voorbeeld voor een grootstedelijke aanpak van het energiebeleid zal in 2007 voor Assen een Plan van aanpak opgesteld worden en zullen maatregelen ontwikkeld en uitgevoerd worden die bijdragen aan Assen CO₂-neutraal in 2020.

Vergunningverlening

Gelet op het maatschappelijk belang willen wij per 1 januari 2008 voldoen aan de WABO. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar prioriteit 5.16, Inpassing veranderende EU- en nationale wetgeving.

Naar verwachting wordt op zijn vroegst in de eerste helft van 2008 het wetsvoorstel Regelgeving burgerluchthavens en militaire luchthavens vastgesteld, waardoor de taken en bevoegdheden voor de regionale en kleine burgerluchtvaart van het Rijk naar de provincies wordt geregeld. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar prioriteit 5.16, Inpassing veranderende EU- en nationale wetgeving.

De ontwikkelingen op het gebied van de Europese en nationale wet- en regelgeving bieden mogelijkheden de belasting door bedrijven verder te verminderen. Bij de actualisatie van milieuvergunningen kan na aandacht worden besteed aan de energie-efficiency uit oogpunt van CO₂-doelstellingen, emissies uit oogpunt van luchtkwaliteit en nationale emissieplafonds (NEC-doelstellingen EU) en verruimde reikwijdte WM (afvalpreventie, vervoersmanagement) uit oogpunt van duurzaamheid. In 2011 worden de effecten van de geïntensiverde actualisatie van de milieuvergunningen geëvalueerd.

Handhaving

WABO

De invoering van de WABO zal ingrijpende gevolgen hebben voor de provinciale handhaving. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar prioriteit 5.16, Inpassing veranderende EU- en nationale wetgeving.

Luchtvaartterreinen

Medio 2008 zal de provincie het bevoegd gezag worden met betrekking tot regionale en kleine luchtvaartterreinen. Zie voor een nadere toelichting prioriteit 5.16, Inpassing veranderende EU- en nationale wetgeving.

Samenwerking handhaving Drenthe

In Drenthe zijn 12 gemeenten, 4 waterschappen, de politie, de Algemene Inspectiedienst, het Ministerie van VROM en het Openbaar Ministerie actief op het terrein van de handhaving. Om

niet versnipperd op te treden heeft de provincie de regierol opgedragen gekregen om samenwerking te initiëren, te stimuleren en te coördineren. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar prioriteit 5.17 adequaat uitoefenen van toezicht naleving regelgeving en vergunningen.

Natuur en landschap

Landschapsbeheer

De taken van stichting Landschapsbeheer Drenthe die in 2007 failliet is gegaan, zullen in 2008 met nieuw elan en door een frisse en afgeslankte nieuwe organisatie uitgevoerd worden. Dit in het belang van het landschap van Drenthe en de vele vrijwilligers die op dit terrein actief zijn.

Flora- en faunawet (FFW)

Er zal een start worden gemaakt met het evalueren van het Faunabeheerplan en de provinciale FFW-beleidsnota.

Natuurbeschermingswet (NBW) 1998/Natura 2000

In Drenthe liggen 14 Natura 2000-gebieden, die zijn aangewezen op grond van de NBW 1998. Voor deze gebieden worden beheerplannen opgesteld, die uiterlijk in 2011 gereed moeten zijn. De provincie is verantwoordelijk voor 8 beheerplannen en is nauw betrokken bij de opstelling van de overige beheerplannen. In het najaar van 2007 wordt gestart met de voorbereiding: “De voorbereiding zal via een zorgvuldig proces plaats vinden. De beheerplannen moeten uiteindelijk leiden tot het realiseren van de Natura 2000 instandhoudingsdoelen. Dit is geen gemakkelijke taak, maar in overleg met alle betrokken partijen moet het lukken.” De verwachting is dat na vaststelling van beheerplannen het aantal vooroverleggen en/of vergunningen licht zal afnemen. Dit komt doordat maatregelen die in het beheerplan staan niet meer apart vergunningplichtig zijn.

Natuur, bos en landschap

Beleidswijzigingen door het Rijk, zoals vastgelegd in de Nota ruimte: minder aandacht en geen rijksmiddelen voor natuur en landschap (bosuitbreiding, inrichting en beheer van landschapselementen) buiten de door het Rijk erkende onderdelen van Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en nationale landschappen.

Meer armslag voor beleidskeuzes en het benutten van kansen door decentralisatie van taken en afspraken in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG).

Informatiesysteem

Door het Ministerie van LNV wordt gewerkt aan de oprichting van een zogenaamde gegevensautoriteit. Dit kan ook gevolgen hebben voor de werkwijze bij de provincies.

De behoefte aan gegevens over flora en fauna is sterk toegenomen onder invloed van de FFW. Om het grote aantal aanvragen goed te kunnen verwerken, wordt systematisch doorgewerkt aan verbetering van de toegankelijkheid van het informatiesysteem.

Ontgrondingen

Procedures van al ingediende en nog in te dienen ontgrondingsaanvragen en de daartegen ingebrachte of nog in te brengen bedenkingen en eventuele beroepen, lopen door.

Provinciaal Meerjarenprogramma 2007-2013 (pMJP)

ILG/pMJP

Met het pMJP 2007-2013 is gekozen voor een integrale aanpak om de ambities in het landelijk gebied te verwezenlijken. Met het van kracht worden van de Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG) is de provincie met ingang van 1 januari 2007 verantwoordelijk voor de realisatie van verschillende rijksdoelen in het landelijk gebied. Het gaat hierbij om rijksdoelen op het gebied van natuur, landschap (alleen voor nationale landschappen), bodem, water, landbouw, recreatie en toerisme en de sociaal-economische vitalisering. De budgetten die voor het realiseren van de rijksdoelstellingen beschikbaar zijn, zijn ondergebracht in één ILG. De middelen die het Rijk hiervoor in de periode 2007-2013 beschikbaar stelt, zijn onderdeel van de provinciale Programmabegroting en worden op basis van de provinciale beschikkingen in projecten ingezet.

Natuur

- Grondverwerving is noodzakelijk om de EHS in 2018 voltooid te hebben, maar ook onmisbaar om gebiedsgerichte processen te kunnen faciliteren.
- Omslag van verwerving naar beheer biedt kansen voor particulier natuurbeheer, maar kan tegelijkertijd ook voor stagnatie in functieverandering en de realisatie van de inrichting van EHS zorgen.
- Met het Rijk zijn afspraken gemaakt rondom de financiering van ecologische verbindingzone, zodat hier kansen op een versnelling van de uitvoering aanwezig zijn.

Landbouw

Door schaalvergroting verdwijnen in de primaire sector steeds meer agrarische bedrijven. Dit leidt tot veel grondynamiek met gevolgen voor de aankoop van gronden ten behoeve van EHS en voor landinrichting/kavelruil.

Onlangs hebben wij besloten een doorstart te maken met het instrument "Op Drentse maat". Daarmee wordt het mogelijk om ruilgrond te verwerven en ondersteunende financiering te geven bij bedrijfsverplaatsing.

Wij ondersteunen al een aantal jaren met het project 'bloemrijke akkers' de aanleg van bloemrijke akkers door agrariërs. Wij bekijken of we dit succesvolle initiatief verder voorzetten en verbreden met het accent op agrotourisme, biodiversiteit en verbrede landbouw.

In het kader van het project Amerdiep onderzoeken we de mogelijkheden van het gebruik van traditionele en nieuwe instrumenten voor een combinatie van groenblauwe diensten, (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer, waterbeheer en duurzame landbouw.

Landschap

Het Rijk beperkt zijn inzet voor het landschap tot de nationale landschappen, waarvan Drenthe er één bezit, het Drentsche Aa-gebied.

Milieu kwaliteit

De belasting van het oppervlaktewater, de bodem en het grondwater nemen af. Dit moet doorgezet worden om de gewenste kwaliteit overal in Drenthe te kunnen halen. De belasting van het milieu in de bodem spitst zich in Drenthe toe op verzuring en vermesting. Verder is de verdroging een knelpunt waarop extra inzet plaats moet vinden. Mede door de verdroging neemt de kwaliteit van de natuur buiten de EHS nog steeds af.

Water

Knelpunt voor het realiseren van de doelstellingen is het gebrek aan rijksmiddelen voor de waterdoelen. Uitvoering moet gebeuren met inzet van middelen door de regionale partijen en combinatie van maatregelen op het gebied van bijvoorbeeld EHS.

Sociaal-economische ontwikkeling

De inzet van aanvullende Europese middelen boven op de regionale middelen biedt kansen om de sociaal-economische vitalisering van het Drentse platteland verder vorm te geven.

Leefbaarheid

Op basis van het ILG en het pMJP is in 2007 een start gemaakt met de nieuwe opzet van de uitvoering van het plattelandsbeleid. Het nieuwe Europese POP 2 biedt mogelijkheden voor de regionale stimulering van diversificatie van de plattelandseconomie (onder andere LEADER).

Wat zijn de prioriteiten en wat gaan we er aan doen?

Water

5.1. Opgaven voor wateroverlast en watertekort en combineren “groenblauwe diensten”

Provincies hebben een regisserende rol richting waterschappen voor de uitvoering van maatregelen op het terrein van waterbeheersing. Een belangrijk thema in de samenwerking met onze waterschappen zijn de opgaven voor het tegengaan van wateroverlast en watertekort. Het proces tot aanwijzing van de gebieden voor waterberging in Drenthe loopt. De gebieden worden planologisch vastgelegd in een POP, c.q. de nieuwe structuurvisie. Met de inrichting van bergingsgebieden is reeds begonnen in Noord-Drenthe (Eelder- en Peizerdiep, Lappenvoort en Tusschenwater ten zuiden van het Zuidlaardermeer). Met deze prioriteit wordt tijdig ingespeeld op de klimaatontwikkelingen. Uiterlijk in 2015 is het gewenste veiligheidsniveau bereikt. Bij het treffen van maatregelen voor waterbeheersing wordt waar mogelijk gestreefd naar het combineren van “groenblauwe diensten”. “Groenblauwe diensten” zijn projecten en activiteiten op het gebied van water, landschap, natuur, cultuurhistorie en recreatie die de kwaliteit en toegankelijkheid van het landelijk gebied verhogen en die verder gaan dan de wettelijke plicht hiertoe. Ze worden uitgevoerd door particuliere grondgebruikers. Bij “groenblauwe diensten” gaat het ook om waterberging, waterconservering en verbetering van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. Het gaat om actief beheer en betreft geen schaderegeling. Waar mogelijk wordt aansluiting gezocht bij doelen op het terrein van natuur en recreatie. In de op te stellen nota Groenblauwe diensten worden in samenspraak met de waterschappen visie en doelstellingen geformuleerd.

5.2. Bestrijding van verdroging in gebieden met hoogste prioriteit

In het PMJP is voor de gebieden met de hoogste prioriteit (zgn. TOP-gebieden) een begroting opgenomen van € 34,7 mln. voor de periode 2007 t/m 2013. Hierbij is rekening gehouden met bijdragen van de provincie van 7% en de waterschappen van 40%. De rest wordt gefinancierd uit de programma's ILG en POP. Sommige maatregelen betreffen gebieden van terreinbeheerders. Zij beschikken vaak niet over voldoende eigen middelen om een substantiële bijdrage te kunnen leveren aan de maatregelen antiverdroging. Om de doelstelling voor antiverdroging toch te kunnen halen wordt voorgesteld de provinciale bijdrage voor de uitvoering van maatregelen te verdubbelen.

5.3. Verbeteren waterkwaliteit Drentse beken

In het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water worden de ambitieuze doelen en normen voor de waterkwaliteit van de Drentse beken afgewogen volgens het principe van “praktisch en (financieel) haalbaar”. Per hoofdstroomgebied wordt een Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (MKBA) uitgevoerd voor de te nemen maatregelen. In de analyses wordt inzichtelijk gemaakt welke maatschappelijke baten worden bereikt, naast de baten voor de waterkwaliteit. Op basis van de resultaten gaan wij na of een extra provinciale investering in water en gebiedsontwikkeling aanbeveling verdient. Bij het treffen van maatregelen ligt een relatie met het beleidskader Blauwe Diensten (zie 5.1).

5.4. Opstellen Innovatieve visie grondwater

De voorraad zoet grondwater onder het Drents Plateau is van strategische betekenis voor meerdere gebruiksfuncties voor mens en natuur, o.a. koude- en warmteopslag, energiewinning warm grondwater, enz. Het beheer vraagt een integrale visie, met betrekking tot de afstemming van gebruiksfuncties en het nemen van beschermingsmaatregelen. De visie wordt ontwikkeld samen met bedrijfsleven, wetenschap en medeoverheden. Centraal in de aanpak staat de instelling van een grondwaterplatform Drenthe. Het platform moet samen met de provincie vormgeven aan beleidsdoelen en het ontwikkelen van projecten. Het project Risicogericht grondwaterbeschermingsbeleid is een bouwsteen voor deze visieontwikkeling.

5.5. Versterken proces samenwerking alle partijen binnen waterketen

De provincies hebben wettelijke bevoegdheden in de waterketen. Het wetsvoorstel “Verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken” onderstreept de provinciale bevoegdheden voor het toezicht op gemeenten voor (verbrede) rioleringsplannen (afstemming en normering) en de provinciale rol als bevoegd gezag voor grondwater. De nieuwe Waterwet voorziet in het maken van bestuurlijke afspraken (waterakkoorden) tussen gemeenten en waterschappen over de aanpak van waterproblemen, met een toezichthoudende, c.q. arbitrerende rol voor de provincies. Naast de wettelijke taken zien wij een stimulerende en faciliterende rol voor de provincie ter versterking van de “bottom up” samenwerking in de waterketen tussen waterbedrijf, waterschappen en gemeenten. De samenwerking moet leiden tot een grotere doelmatigheid en transparantie in de keten en een verantwoorde kostenbeheersing voor de Drentse burger.

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
5.1. Opgaven voor wateroverlast en water tekort en "groenblauwe diensten"	<ul style="list-style-type: none"> ■ Veilig en woonbaar Drenthe. Geen ernstige bedreigingen van wateroverlast. Stedelijke gebieden beschermen tegen water volgens norm overstromingsfrequentie kaden 1 x 100 jaar. ■ Waterberginggebieden zijn uiterlijk 2015 gerealiseerd. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Afronden proces aanwijzing bergingsgebieden en start uitwerking in Structuurvisie. ■ Inrichting gebieden waterberging. ■ Opstellen beleidsnota Groenblauwe diensten.
5.2. Bestrijding van verdroging in gebieden met hoogste prioriteit	Verdroging aanpakken in 8 zgn. TOP-gebieden en hiervoor in pMJP geformuleerde doelstellingen uiterlijk in 2013 bereiken.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Per gebied globale klimaattoets uitvoeren. ■ Stimulering project-ontwikkeling door grotere provinciale bijdrage ■ Uitvoering maatregelen in gebieden Bargerveen, Dwingelerveld, Elperstroom, Peizerdiep en Reest. <p>P.M.: Start uitvoering gebieden Drentsche Aa, Drents-Friese Wold en Fochteloërveen.</p>
5.3. Verbeteren waterkwaliteit Drentse beken	<ul style="list-style-type: none"> ■ Formuleren ecologische doelstellingen (kwalitatief en kwantitatief) voor Drentse wateren, waarbij zoveel mogelijk ook maatschappelijke neven-doelen worden gehaald. ■ Herstellen beken in combinatie met realiseren doelen natuur en recreatie geeft meerwaarde voor leefomgeving. 	Uitvoeren maatschappelijke kosten-batenanalyses (MKBA) 4 hoofdstroomgebieden.
5.4. Opstellen Innovatieve visie grondwater	Formuleren beleid voor integraal beheer strategische voorraad zoet grondwater.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Instelling grondwaterplatform Drenthe. ■ Opstellen innovatieve visie Grondwater.
5.5. Versterken proces samenwerking alle partijen binnen waterketen	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kostenreductie voor bedrijven en burgers van beheer voorzieningen in integrale waterketen. ■ Bevorderen waterkwaliteit in Drenthe. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Start samenwerkingsproces provincie, gemeenten, waterleidingmaatschappijen en waterschappen. ■ Uitvoeren benchmark en vaststellen referentieniveau rioleringszorg 12 gemeenten. ■ Zowel in Noord-Drenthe als Zuid-Drenthe starten van pilot samenwerking tussen gemeenten, waterbedrijf en waterschap(pen).

Bodem

5.6. Opstellen integraal beleidsplan ondergrond

VROM heeft een landelijke verkenning uitgevoerd voor de ondergrond. Een plan van aanpak wordt in overleg met de provincies opgesteld om de conclusies van de beleidsverkenning uit te werken. De provincies willen bevoegd gezag worden voor omgevingsvergunningen en mijnbouwwerken, gezien hun rol en het regionale strategische belang bij de ondergrond. Drenthe heeft VROM voorgesteld om als pilot-provincie deel te nemen aan de beleidsuitwerking. Er wordt op interactieve wijze een integraal beleidskader voor de Drentse ondergrond ontwikkeld. Het is een driedimensionale visie op de ondergrondse activiteiten (exploratie, winning en gebruik van water, radioactief afval, aardwarmte, opslag CO₂, enz.) en de gevolgen hiervan voor de bovengrondse ruimtelijke ontwikkeling. Het beleidskader dient mede als bouwsteen voor de provinciale structuurvisie. Het beleidskader wordt eind 2008 vastgesteld door de staten. Het kader zal ook eventuele uitvoeringsmaatregelen en projecten benoemen, inclusief bijbehorende financiële gevolgen.

5.7. Actualisering bodemkaart

Bodemkundige waarden bepalen in belangrijke mate de potenties van watersystemen, bodemgebruik en ontwikkeling van natuur- en landschap. Een geactualiseerde bodemkaart is nodig als afwegingskader voor het maken van economische, ecologische en ruimtelijke keuzes voor de ontwikkeling van het landelijk gebied. De duurzame ontwikkeling van landbouw en natuur in vooral de veengebieden staat onder druk als gevolg van vermindering van de bodemvruchtbaarheid. Onderzoek in een deel van de veengebieden heeft aangetoond dat de afgelopen 30 jaar een groot deel van de veenbodems en moerige gronden is verdwenen. Hierbij zijn grote hoeveelheden CO₂ vrijgekomen. Ook heeft dit grote gevolgen voor het landbouwkundig bodemgebruik en de kwaliteit van de natuur en leefomgeving. Een vervolgonderzoek door het rijk moet de situatie voor de rest van Drenthe in beeld brengen. Gelet op de samenhang met het beleid voor de Drentse kernwaarden is een versnelling van het onderzoek gewenst. De versnelling van de actualisatie van de bodemkaart kost eenmalig 125.000 voor extern onderzoek. Op basis van de kaart kan vanaf 2009 meer gericht worden gekeken waar de kansen liggen voor de diverse functies, zoals landbouw (verplaatsing, uitbreiding en verbreding) en natuur (ontwikkeling EHS en typen natuurdoelen). Vanaf 2009 moet rekening worden gehouden met eventueel aanvullend budget voor extra beheersmaatregelen.

5.8. Samenwerking met Drentse steden en bevorderen schone en sociaal veilige omgeving

Herontwikkeling van kleine vervuilde terreinen in binnenstedelijke gebieden wordt regelmatig geblokkeerd, doordat grondeigenaren niet beschikken over voldoende financiële middelen voor de vereiste sanering. Wij nemen daarom het initiatief tot instelling van een Stimuleringsregeling sanering door particulieren en kleine (voormalige) zelfstandigen. De regeling beoogt jaarlijkse provinciale medefinanciering van 2-5 saneringen. De maatregel moet leiden tot extra investeringen van de eigenaar.

5.9. Terugdringen uitstoot ammoniak bij EHS

Om in de buurt van Natura 200-gebieden en de gebieden Wet Ammoniak en Veehouderij de landbouw een kans te laten behouden moeten bedrijven voldoen aan criteria voor de uitstoot van ammoniak. Het project "Bedreven Bedrijven" heeft de afgelopen jaren aangetoond dat de uitstoot kan worden teruggedrongen met 25%. Daardoor kan de EU-norm voor schoon grondwater worden gehaald doordat de bedrijven volgens dit principe werken. Voorgesteld wordt de regeling voort te zetten en opnieuw 100 bedrijven voor deze werkwijze te winnen. Dat vergt jaarlijks een provinciale bijdrage, naast andere instrumenten als uitplaatsing en aanpassing van bedrijfsgebouwen.

Daarnaast wordt voorgesteld eenmalig een bedrag beschikbaar te stellen voor een stimuleringsregeling voor aanpassing van de bedrijfsgebouwen van ca. 50 boeren in de omgeving van Natura 200-gebieden. De beoogde aanpassingen betreffen bouwkundige, werktuigbouwkundige of bedrijfsmatige maatregelen. De maatregelen zijn aanvullend op de instrumenten van het rijk, zoals uitplaatsing en luchtwasinstallaties. Door de aanpassingen kan de emissie verder worden gereduceerd. Voor de intensieve tak van veehouderij wordt een relatie gelegd met de uitkomsten van de provinciale klankbordgroep Wet Ammoniak en Veehouderij. Het niet nemen van deze maatregelen leidt tot verzuring van bodem en grondwater, waardoor natuurdoelen niet worden gerealiseerd.

5.10. Terugdringen milieudruk bestrijdingsmiddelen in grondwater

De Kaderrichtlijn Water verplicht de provincies te rapporteren over de kwaliteit van het grondwater, de maatregelen die worden getroffen om de gewenste kwaliteit te bereiken en de risico's weg te nemen. In het POP staat als beleidsdoel dat het grondwater moet voldoen aan de EU-

normen voor drinkwater. Tot nu toe is er geen budget beschikbaar om de POP-doelstelling te realiseren. Met ingang van 2008 wordt een bedrag beschikbaar gesteld voor aanvullend onderzoek en monitoring van de indicator bestrijdingsmiddelen. Voor de opzet en externe begeleiding van een gedegen voorlichtingscampagne is in 2008 een eenmalig bedrag vereist. In het kader van “Leren voor duurzaamheid” wordt een projectvoorstel ingediend voor de uitwerking van dit thema voor het basisonderwijs.

5.11. Taakstelling waterbedrijven

In de vorige collegeperiode is de taakstelling van € 500.000 aan de waterbedrijven niet gerealiseerd. Momenteel loopt het project naar een meer risicogericht beleid grondwaterbescherming. Daarbij wordt ingezet op het nemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid en financiële deelname van alle waterbedrijven in Drenthe in risicoreducerende maatregelen in grondwaterbeschermingsgebieden. In dit project wordt duidelijk op welke wijze de bijdragen van de waterbedrijven de provinciale begroting gaan ontlasten. Ook de WMD heeft haar bijdrage gekoppeld aan de uitkomsten van het onderzoek.

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
5.6. Opstellen integraal beleidsplan ondergrond	Provinciale regie en stimulering duurzame ontwikkeling ondergrond.	Opstellen integraal beleidsplan voor ondergrond.
5.7. Actualiseren bodemkaart	Behoud en ontwikkeling van kernkwaliteiten vergen zorgvuldige, maar scherpe beleidskeuzes. Keuzes werken door in onderscheid ruimtelijke en economische ontwikkelopgaven voor verschillende deelgebieden van Drenthe.	Actualisering bodemkaart.
5.8. Samenwerking met Drentse steden en bevorderen schone en sociaal veilige leefomgeving	Stimuleren ruimtelijke en economische ontwikkeling steden door wegnemen blokkades veroorzaakt door bodemvervuiling	<ul style="list-style-type: none"> ■ Sanering terrein gasfabriek Assen. ■ Vaststellen stimuleringsregeling sanering door particulieren en kleine voormalige zelfstandigen
5.9. Terugdringen uitstoot ammoniak bij EHS	<ul style="list-style-type: none"> ■ Versterking “kroonjuwelen” natuur en landschap. ■ Verminderen belasting van grond- en oppervlaktewater met nitraat (behalve EU-norm 50 mg/l in bovenste grondwater) 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Project “Bedreven bedrijven” opnieuw opstarten voor 100 andere melkveebedrijven. ■ 50 Bedrijven stimuleren tot aanpassen van stallen (bouwkundig, werktuigbouwkundig en bedrijfsmatig).
5.10. Terugdringen milieudruk bestrijdingsmiddelen in grondwater	<ul style="list-style-type: none"> ■ Verbetering kwaliteit grond- en oppervlaktewater. ■ Beter monitoren effecten genomen maatregelen. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Uitbreiden analysepakket grond- en oppervlaktewater met indicator bestrijdingsmiddelen. ■ Risicoanalyse gebruik bestrijdingsmiddelen. ■ Terugdringen gebruik middelen gewasbescherming, niet zijnde Agrosector.
5.11. Taakstelling waterbedrijven	Actieve bijdrage waterbedrijven aan risicoreducerende maatregelen in beschermingsgebieden grondwater	Op basis uitkomsten project “Risicogericht grondwater-beschermingsbeleid” afspraken maken met waterbedrijven over hun (financiële) bijdrage aan risicoreducerende projecten in grondwaterbeschermingsgebieden.

Milieubeleid

5.12. Impuls voor duurzame kwaliteit leefomgeving

Samen met de externe partijen wordt een impuls gegeven aan een duurzame verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving. Hierbij worden in ieder geval betrokken nieuwe thema's zoals

de gevolgen van klimaatverandering, energie, verrommeling van het landschap en duurzaam stedelijk waterbeheer. Het beleid leidt tot een extra impuls voor thema's en gebieden, die in het bijzonder kenmerkend zijn voor Drenthe: behoud en ontwikkeling van de in het collegeprogramma genoemde kernwaarden en herstel bij achterstand. Prioriteiten en keuzes kunnen regionaal verschillend zijn. Dit kan leiden tot meer selectiviteit en scherpere keuzes. Er wordt samen met de externe partijen een integraal uitvoeringsprogramma opgesteld. Inzet daarbij is dat betrokkenen die acties voor hun rekening nemen, die passen bij hun positie en rol.

5.13. Uitwerking klimaat en energiebeleid

Het klimaat- en energievraagstuk heeft een uitermate strategisch, multidisciplinair en complex karakter. Wij zullen een stevige programmastructuur inrichten om de doelen voor CO₂-reductie te realiseren. De aanpak is gebaseerd op de nota *Energiek Drenthe*. Uitgangspunt voor het uitvoeringsprogramma is: beperken energievraag, gebruik duurzame bronnen en efficiënt gebruik eindige bronnen (zgn. *Trias Energetica*). Maximaal wordt ingezet op maatregelen met een "no regret" karakter. Belangrijk worden de interne interdisciplinaire samenwerking en de externe samenwerking met gemeenten, corporaties, bedrijfsleven en kennisinstellingen. Strategische allianties, mede als onderdeel van *Energy Valley*, en gebiedsgerichte aanpak hebben de voorkeur. Wij willen dat Drenthe geldt als proeftuin voor innovatie en kennisontwikkeling, gericht op het realiseren van een evenwichtige bio-based economy en de toepassing van duurzame transportbrandstoffen en groen gas. Bewustwording wordt versterkt. Bij het externe spoor krijgt de provinciale voorbeeldfunctie (in brede zin) extra aandacht. Het uitvoeringsprogramma kent een lange doorlooptijd en de verplichtingen en uitgaven strekken zich uit over meerdere jaren.

5.14. Uitvoeringsprogramma luchtkwaliteit

Het ontwerpprogramma *Luchtkwaliteit* is in nauwe samenwerking met vele externe partijen tot stand gekomen. De vaststelling door de staten is gepland in het najaar van 2007. De uitvoering van het programma is voorzien in 2008 t/m 2010. Het programma voorziet in de volgende acties:

- uitwerking onderzoek luchtkwaliteit tot een toetsingskader voor de gemeenten;
- opstellen en uitvoeren van een programma monitoring;
- uitvoeren van een programma emissiereductie voor industriële bronnen;
- samenwerking en kennisuitwisseling met gemeenten en andere belanghebbenden;
- beoordeling luchtkwaliteit bij alle projectprocedures (ruimtelijke ordening en verkeer en vervoer);
- opstellen en uitvoeren van een communicatieplan;
- volgen van (inter)nationale ontwikkelingen.

Eind 2010 vindt een evaluatie plaats met het oog op een eventueel vervolg na 2010.

5.15. Uitvoeringsprogramma Externe Veiligheid

De externe veiligheid betreft de onveiligheid die direct of indirect het gevolg is van risico's voor mensen in de woon-, werk- of leefomgeving als gevolg van het gebruik, de opslag, de productie of transport van gevaarlijke stoffen. Het Provinciaal Uitvoeringsprogramma Externe Veiligheid 2006-2010 is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het rijk (VROM), de 12 gemeenten en de Regionale Brandweer Drenthe. Voor de uitvoering van het gezamenlijke programma is begin 2007 door alle partijen het Convenant "Aanpak Externe Veiligheid" ondertekend. Geplande activiteiten zijn:

- op peil brengen van kennis en informatie bij betrokken overheden (o.a. instelling Coördinatiepunt Opleidingen);
- structurele en adequate uitvoering van de minimaal wettelijke EV-taken (vergunningverlening, handhaving en afweging risico's in plannen / procedures ruimtelijke ordening);

- samenwerking bevorderen en inrichten op effectief en efficiënt schaalniveau;
- oplossen van bestaande en voorkomen van nieuwe niet-aanvaardbare risicovolle situaties;
- vroegtijdig, gebiedsgericht en geïntegreerd betrekken van milieu- en veiligheidsaspecten bij planvorming ruimtelijke ordening.

Het uitvoeringsprogramma loopt t/m 2010. Vervolgactiviteiten voor 2011 e.v. zijn afhankelijk van medefinanciering door het rijk. De bijdrage van het rijk t/m 2010 is ontoereikend om de doelstellingen te halen. Wij stellen voor 2008 t/m 2010 daarom een jaarlijkse aanvullende provinciale bijdrage voor.

5.16. Inpassing veranderende EU- en nationale wetgeving

Verminderen belasting kwaliteit leefomgeving

Het collegeprogramma kent als sleutelbegrip een goede kwaliteit van de leefomgeving. Om dit doel te realiseren is een minimale belasting door de bedrijven van de omgeving nodig. Inzet is intensiveren van de actualisering van de milieuvergunningen. De ontwikkelingen op het gebied van de Europese en nationale wet- en regelgeving bieden mogelijkheden de belasting door bedrijven verder te verminderen. Bij de actualisering van milieuvergunningen wordt aandacht besteed aan:

- energie-efficiency uit oogpunt van CO₂-doelstellingen;
- emissies uit oogpunt van luchtkwaliteit en nationale emissieplafonds (NEC-doelstellingen EU);
- verruimde reikwijdte Wet Milieubeheer (afvalpreventie, vervoersmanagement) uit oogpunt van duurzaamheid.

In 2011 worden de effecten van de geïntensiveerde actualisatie van de milieuvergunningen geëvalueerd.

Implementatie Wet algemen bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

Gelet op het maatschappelijk belang willen wij per 1 januari 2008 voldoen aan de Wabo. De voorbereiding en implementatie van de Wabo en de plannen van aanpak voor de pilots Proeftuin(en) en Bedrijvenloket zijn rond 1 juli 2008 gereed. De invoering van de Wabo leidt tot een kwaliteitsslag voor vergunningverlening (o.a. integratie aantal vergunningen op gebied van fysieke leefomgeving), versterking van de samenwerking bij de handhaving van het omgevingsbeleid, snelle digitalisering van het vergunningproces en versterking van de vaardigheden in het kader van “Samen Sterker”. Wabo verbetert de klantgerichtheid van de overheid richting burger en bedrijf. Het gehele proces vindt plaats samen met de externe partijen. In 2009 vindt een tussenevaluatie plaats. Het project wordt uiterlijk eind 2010 afgerond.

Wijziging Luchtvaartwet

De minister van Verkeer en Waterstaat heeft in juni 2007 een heroverweging aangekondigd van de decentralisatie van Luchtvaarttaken en bevoegdheden. Dit betekent een opschorting van de overdracht van taken en bevoegdheden voor de regionale en kleine burgerluchtvaart van rijk naar provincies. Naar verwachting wordt op zijn vroegst in de eerste helft van 2008 het wetsvoorstel “Regelgeving Burgerluchthavens en Militaire Luchthavens” vastgesteld. De provinciale bevoegdheden betreffen in hoofdzaak de vaststelling van de milieuruimte voor luchthavens (o.a. groeitaakstelling), de vaststelling van het fysieke ruimtegebruik rond luchthavens (ruimtelijk beleid), de handhaving van de vastgestelde kaders en het instellen van Commissies Regionaal Overleg voor de Luchthavens Groningen Airport Eelde en Hoogeveen. De decentralisatie van de luchtvaarttaken leidt tot een jaarlijkse structurele ophoging van het Provinciefonds.

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
5.12. Impuls voor duurzame kwaliteit leefomgeving.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Duurzaam behoud en herstel kwaliteit Drentse leefomgeving. ■ Integrale aanpak met beleid klimaatverandering, energie, verrommeling landschap en duurzaam stedelijk waterbeheer. ■ Realiseren van wervende woon-, werk- en recreatie-omgeving. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Met externe partijen regionaal specifieke kenmerken, kwaliteiten en waarden in beeld brengen, die bepalend zijn voor goede kwaliteit leefomgeving. ■ Vaststellen integraal uitvoeringsprogramma en prioritering. ■ Afweging milieugezondheid via procesgerichte benaderingen en koppeling met gebiedsgerichte ruimtelijke kwaliteitsafweging.
5.13. Uitwerking klimaat en energie-beleid	<ul style="list-style-type: none"> ■ In 2020 reductie van 30% uitstoot CO2 t.o.v. 1990. ■ Drenthe als proeftuin voor innovatie en kennisontwikkeling, gericht op evenwichtige bio-based economy en toepassing van duurzame transportbrandstoffen en groen gras. ■ Belangrijkste thema: grootschalige inzet op energiebesparing. Versterking bewustwording en duurzaam energie-gebruik. ■ Versterking bodem als bron van duurzame energie en opslagplaats CO2. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Heroriëntatie rol provincie, strategie, prioriteiten en uitvoering. ■ Vaststelling programma Energie(k) Drenthe 2008-2009. ■ Aansluiting bij Convenant voor het Noorden, Noordelijk actieprogramma energiebesparing in bebouwde omgeving en Samenwerkingsverband Bouwen met Kwaliteit.
5.14. Uitvoeringsprogramma luchtkwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> ■ Versterken duurzaamheid in ruimtelijke ordening en in economische ontwikkelingen. ■ Geen verslechtering huidige milieukwaliteit, luchtkwaliteit binnen wettelijke grenswaarden en waarborgen gezondheid van mensen. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vaststellen uitvoeringsprogramma. ■ Uitvoering programma in samenspraak met externe partijen t/m 2010.
5.15. Uitvoeringsprogramma Externe Veiligheid	<p>Verbeteren kennis en beperken risico's van zware ongevallen met gevaarlijke stoffen.</p>	<p>In samenspraak met externe partijen realisatie van Provinciaal Uitvoeringsprogramma Externe Veiligheid 2006-2010.</p>
5.16. Inpassen veranderende EU- en nationale wetgeving	<ul style="list-style-type: none"> ■ Belasting kwaliteit leefomgeving verminderen, door terugdringen emissies CO2, SO2, NOx, fijn stof en vluchtige stoffen. ■ Actualisatie milieuvergunningen en extra aandacht afvalpreventie, vervoersmanagement en duurzame bedrijfsvoering. ■ Aanpassen provinciale organisatie aan eisen Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). ■ In 2008 ISO-certificering van nieuwe processen vergunningverlening en handhaving. ■ Aanpassen organisatie aan nieuwe rol provincie als bevoegd gezag voor luchthaven Groningen Airport Eelde, vliegveld Hoogeveen en activiteiten kleine luchtvaart, c.q. luchtvaartbedrijven (wijziging Luchtvaartwet). 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Intensivering van screening actualisatie en eventuele aanpassingen. ■ milieuvergunningen. ■ Uitvoeren projectplan Implementatie Wabo. ■ Speerpunt Wabo in kader van "Welkom in Digitaal Drenthe". ■ Instellen bedrijvenloket Wabo. ■ Pilot implementatie Wabo. ■ In samenspraak met externe partijen: <ul style="list-style-type: none"> ■ verdere ontwikkeling professionalisering vergunningverlening; ■ intensivering samenwerking handhaving. ■ Concrete implementatie "Samen Sterker" (proeftuin + follow up). ■ Effectuering decentralisatie taken en bevoegdheden Regeling Burgerluchthavens en Militaire Luchthavens, w.o.: <ul style="list-style-type: none"> ■ vergunningverlening en handhaving; ■ verantwoordelijkheid voor Commissies Regionaal Overleg voor de luchthavens Groningen Airport Eelde en Hoogeveen.

Vergunningverlening en handhaving

5.17. Adequaat uitoefenen van toezicht naleving regelgeving en vergunningen

Effectieve handhaving van de regelgeving en vergunningen is een onmisbare factor voor de realisatie van de ambitieuze milieudoelstellingen. De provincie vervult hierbij een belangrijke regierol. Inzet is verbetering van het inzicht in de verschillende stof- en productiestromen en de samenwerking tussen de verschillende partijen bij de handhaving. Op basis van de door het Landelijk Overleg Milieuhandhaving vastgestelde methodiek ketenhandhaving worden ketens en interventiemomenten in beeld gebracht. Deze taak vereist jaarlijks onderzoek, analyses en projectondersteuning.

Inzet bij de samenwerking is drie regionale samenwerkingsverbanden, met als coördinerend platform Samenwerking Handhaving Drenthe (SHD). De samenwerking wordt vastgelegd in bestuursovereenkomsten en geborgd voor een periode van 5 jaar. De SHD stelt jaarprogramma's op. Wij zetten hiervoor eind 2007 een mediacampagne op, o.a. voor het bewustwordingsproces voor burgers en bedrijven. De kosten van het platform SHD komen voor rekening van de gemeenten, waterschappen en de provincie.

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
5.17. Adequaat uitoefenen van toezicht naleving regelgeving en vergunningen	<ul style="list-style-type: none">Actuele naleving geluidsvoorschriften.Verbeteren samenwerking organisaties handhaving en ketentoezicht in stof- en productstromen.Versterken provinciale regietaak handhaving.	<ul style="list-style-type: none">Onderzoek monitoring bestaande en nieuwe activiteiten.In kader ketentoezicht:<ul style="list-style-type: none">inventarisatie van: relevante ketens, daarin actief zijnde actoren, van toepassing zijnde wet- en regelgeving en verdeling bevoegdheden;vaststelling uitvoeringsstrategie;gerichte handhavingacties;bewustwordingscampagne nakomen milieuregels richting burgers en bedrijven.Vaststellen bestuursovereenkomst samenwerking handhaving.Jaarlijkse uitvoering van 8 externe audits.

Natuur en landschap

5.18. Uitwerken aanbevelingen symposium "Samen werken aan natuur en landschap in Drenthe"

Biodiversiteit is de centrale opgave in het natuurbeleid. Recent onderzoek heeft aangetoond dat een belangrijk deel van de biodiversiteit wordt gerealiseerd buiten de EHS en dus in samenhang met andere functies. Natuurinformaties weegt steeds zwaarder in de planvormingen en wordt steeds meer gebruikt door externe partijen. De informatie is ook nodig voor het uitvoeren van gebiedsgerichte projecten en voor integrale planvorming. De voorstellen leiden tot een effectievere (financiële) inzet van het provinciale natuurbeleid en meer samenwerking en inzet van de andere partijen. Onze bijdrage is bestemd voor: samenwerking met derden, verdere operationalisering natuurinformatiesysteem, evaluatie en analyse natuurbeleid en verkenning naar gebieden met hoge graad natuurlijkheid.

5.19. Versnelde aankoop en inrichting van Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Realisatie van de EHS maakt onderdeel uit van POP-2. De mogelijkheden van aankoop van gronden zijn in Drenthe groter dan het door het ministerie van LNV gefaseerd beschikbaar gestelde budget. Door het extra provinciale budget wordt het tempo van realisatie van de EHS aanzienlijk versneld en wordt effectief gebruik gemaakt van gebiedsgerichte processen en mogelijkheden in het landelijk gebied. Waar mogelijk worden bij de EHS ook andere doelstel-

lingen gerealiseerd, zoals waterberging, recreatief medegebruik, vastleggen CO₂ en versterking van het landschap. De beoogde provinciale bijdrage maakt onderdeel uit van het investeringsaanbod van het IPO aan het Rijk (Bestuursakkoord IPO-kabinet). Mocht het bestuursakkoord niet worden gesloten, dan wordt voorgesteld de bijdrage te benutten voor versnelde realisering van de EHS via voorfinanciering van de rijksmiddelen.

5.20. Koppeling realisatie EHS en maatregelen klimaatbeleid

Bosuitbreiding draagt bij aan een duurzame ontwikkeling en sterkere kernwaarden van Drenthe. Het leidt tot versterking van de EHS, het landschap, recreatieve structuren, een aantrekkelijke woon- en werkomgeving en verbetering van het klimaat door vastlegging van CO₂. In het POP-2 is als ambitie geformuleerd dat in de periode 2004-2014 in milieubeschermingsgebieden en grenzend aan bestaande bos-, natuur- en recreatiegebieden en woonkernen 1500 ha bosuitbreiding wordt gerealiseerd. Hiervan is ca. 1000 ha gerealiseerd of in voorbereiding. Onze jaarlijkse bijdrage is bedoeld voor medefinanciering van 50% van de waardevermindering van de resterende ha's. De andere 50% komt ten laste van het EU-budget. Het pMJP voorziet in een bijdrage voor alleen de aanlegkosten van bos. Zonder provinciale bijdrage wordt de doelstelling van versnelde aanleg van de EHS niet gerealiseerd.

5.21. Ontwikkeling natuurgebied LOFAR

Het LOFAR-gebied biedt mogelijkheden om extra natuur te ontwikkelen. Het project is een extra stimulans voor de natuurontwikkeling in dit deel van het Hunzegebied en versterkt de kernwaarden van Drenthe. Het verbetert de landschappelijke en recreatieve structuren en een aantrekkelijke woon- en werkomgeving. De verschillende belanghebbende partijen (zoals Astron, waterschap Hunze en Aa's, het Drentse Landschap) dragen financieel bij aan deze ontwikkeling. De provinciale bijdrage maakt onderdeel uit van het investeringsaanbod richting rijk rondom het bestuursakkoord IPO-kabinet. Het betalingsritme is afhankelijk van de te maken financieringsafspraken.

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
5.18. Uitwerken aanbevelingen symposium "Samen werken aan natuur en landschap in Drenthe" (2007)	<ul style="list-style-type: none"> ■ Invulling geven aan aanbevelingen onderdeel NATUUR. ■ Nauwere samenwerking op gebied van natuur. ■ Behoud en vergroting biodiversiteit en meer zicht op effectiviteit van specifiek natuurbeleid in Drenthe. ■ Drenthe profileren door unieke natuurkwaliteit te realiseren in gebieden waar natuurlijke processen leidend zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Intensiveren samenwerking voor behoud en vergroting biodiversiteit in landelijk gebied buiten EHS, in samenhang met invullen "groenblauwe diensten" en uitwerking van benadering leefgebieden soortenbeleid. ■ Verder operationaliseren van natuurinformatiesysteem. ■ Uitvoeren evaluatie en analyse van natuurbeleid "De staat van de natuur in Drenthe". ■ Verkenning naar gebieden met hoge graad van natuurlijkheid.
5.19. Versnelde aankoop en inrichting van EHS	<ul style="list-style-type: none"> ■ Realisatie EHS-Drenthe in 2015. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Met jaarlijkse provinciale bijdrage ■ EHS-gronden versneld aankopen en inrichten.
5.20. Koppeling realisatie EHS en maatregelen klimaatbeleid	<ul style="list-style-type: none"> ■ 50 ha bosuitbreiding per jaar. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Opstellen subsidieregeling Compensatie waardevermindering bij omzetting landbouwgrond naar bosgrond.
5.21. Ontwikkeling natuurgebied LOFAR	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kwaliteitsimpuls natuur en landschap doorontwikkelen ca. 400 ha aaneengesloten natuurgebied in LOFAR-gebied (Achterste Diep), in combinatie met waterberging. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Gezamenlijke financiering totaalplan met belanghebbende partijen. ■ Start inrichting van het gebied.

Landelijk gebied en plattelandontwikkeling

5.22. Ontwikkeling Regiopark Groningen - Assen

Het project Regiopark heeft als wezenlijk onderdeel van de Regiovisie Groningen-Assen voor de periode 2008-2015 een totale investeringsbehoefte van ca. € 60 mln. Realisatie van ambities uit de regiovisie worden voor maximaal 45% per project meegefinancierd uit het Regiofonds, i.c. ca. € 27 mln. Op grond van de afspraken rond de instelling en voeding van het Regiofonds is voor de periode 2008-2015 ca. € 10 mln. beschikbaar voor het project Regiopark. De extra Drentse bijdrage is bedoeld als medefinanciering van het tekort van € 17 mln.

5.23. Vitaal Platteland

Ter uitvoering van de statenmotie van 20 december 2006 worden bottom up processen voor versterking van de leefbaarheid van het platteland gefaciliteerd via 4 projecten Vitale Dorpen. Met deze eenvoudige, maar doeltreffende aanpak is eerder ervaring opgedaan in het Leader+programma voor Oost-Drenthe en het Drents-Friese Leadergebied. Wij ondersteunen via medefinanciering lokale initiatieven om de dorpen economisch en sociaal sterker te maken. De gemeenten zijn bij voorkeur uitvoerder van de projecten.

5.24. Herijking ontwikkelingsperspectief Veenkoloniën

In samenspraak met de betrokken medeoverheden wordt het ontwikkelingsperspectief voor de Veenkoloniën herijkt. Een nieuw meerjarig maatregelenprogramma wordt opgesteld. Inzet is een structurele verbetering van het toekomstperspectief van het gebied via een brede aanpak. Belangrijke ontwikkelopgaven zijn: het creëren van aantrekkelijke woonmilieus, (b.v. in samenhang met vaarverbindingen), agribusiness (diversificatie, kennis, bio-massa), informatie- en communicatie-technologie (ICT / LOFAR), toerisme (o.a. ontwikkeling spin-off van vaarverbindingen), het wegwerken van de achterstand in onderwijs en werkgelegenheid, innovatie en infrastructuur. Beleidsmatig is tot nu toe vooral noord-zuid naar de Veenkoloniën gekeken. Het nieuwe initiatief focust zich op de mogelijkheden van de oost-west oriëntatie. Het verbindt de recreatief aantrekkelijke gebieden Hondsrug en Westerwolde met elkaar. Het realiseren van een robuuste recreatieve, landschappelijke, ecologische en infrastructurele verbinding vergroot de toeristische potenties van beide gebieden. Ook de afgeleide ruimtelijke en economische ontwikkelingen profiteren daarvan. Wonen, (dag)recreatie, nieuwe vormen van landbouw en landschapsbouw kunnen onderdeel uitmaken van dit schakelgebied. De planvorming vindt plaats in samenspraak met de betrokken partijen. Besluitvorming over bijdragen aan maatregelen en projecten loopt via het Stimuleringsfonds Drentse projecten.

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
5.22. Ontwikkeling Regiopark Groningen - Assen	<p>Binnen Nationaal stedelijk netwerk Groningen-Assen realiseren van mooiste woon- en werklandschap van Nederland door:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ versterken landschaps-ecologische samenhang; ■ vergroten belevings-waarde en recreatieve toegankelijkheid; ■ creëren van goede balans "rood-groen" voor stedelijke ■ ontwerp-opgaven van Groningen, Assen, Leek - Roden en Hoogezand; ■ ontsluiten en aansluiten landelijk gebied (stedelijke uitloop) in stads-randen en beïnvloedingsfeer stedelijke kernen; ■ goede zonering recreatie en natuur in 4 "parels": Reitdiep-gebied, Eelder- en Peizermaden en Leeksterdiep, Zuidlaardermeer en Hunze en Fochteloërveen en Norg. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Uitwerken concrete projecten. ■ Cofinanciering projecten, in aanvulling op bijdrage Regiofonds. ■ Verkennen mogelijkheden samenwerking derden voor verdere financiering "blauwe en groene opgave", gerelateerd aan pMJP-gebied Noordwest-Drenthe.
5.23. Vitaal Platteland	<p>In alle pMJP-gebieden positieve bijdrage leveren aan versterking economische structuur en leefbaarheid van dorpen en plattelandsregio's.</p>	<p>Met gemeenten en gebiedscommissies initiatieven nemen voor verbetering voorzieningen en bereikbaarheid en stimuleren nieuwe ondernemingen op terrein van zorg, recreatie en toerisme en samenwerkingsverbanden.</p>
5.24. Herijking ontwikkelingsperspectief Veenkoloniën	<p>Structurele verbetering ruimtelijke en sociaal-economische structuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ landbouw minder afhankelijk van aardappelzetmeel en suikerbieten; ■ aantrekkelijke woonmilieus; ■ regelruime zone voor ondernemers; ■ impuls waardevolle cultuur-historische elementen; ■ achterstand in onderwijs en werkgelegenheid weggewerkt; ■ realisatie recreatieve, landschappelijke, ecologische en infrastructurele verbinding tussen Hondsrug en gebied Stadskanaal/ Veendam, mede als onderdeel verbinding met Westerwolde 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Planvorming in 2008 - 2009. ■ Uitvoeren Actieprogramma 2009 e.v. ■ Faciliteren projectbureau en stuurgroep.

Financieel overzicht prioriteiten

Programma 5. Leefomgeving	2007	2008	2009	2010	2011
5.1. Opgaven voor wateroverlast en watertekort, realisatie waterwinbergingsgebieden en "groenblauwe diensten"		50.000	500.000	750.000	1.000.000
5.2. Grote stap zetten in bestrijding van verdroging in gebieden met hoogste prioriteit		93.000	232.500	465.000	697.500
5.3. Verbetering waterkwaliteit Drentse beken en 'Groenblauwe diensten'					
5.4. Opstellen innovatieve visie grondwater					
5.5. Versterken proces samenwerking alle partijen binnen waterketen					
5.6. Opstellen integraal beleidsplan ondergrond					
5.7. Actualisering bodemkaart		125.000			
5.8. Samenwerking met Drentse steden en bevorderen schone en sociaal veilige leefomgeving		100.000	100.000	100.000	100.000
5.9. Terugdringen uitstoot ammoniak bij EHS		569.000	69.000	69.000	69.000
5.10. Terugdringen milieudruk bestrijdingsmiddelen in grondwater	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
5.11. Taakstelling waterbedrijven	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
5.12. Impuls voor duurzame kwaliteit leefomgeving	50.000	230.000	430.000	430.000	430.000
5.13. Uitwerking klimaat en energiebeleid					
5.14. Uitvoeringsprogramma luchtkwaliteit		75.000	75.000	75.000	
5.15. Uitvoeringsprogramma Externe Veiligheid		150.000	150.000	150.000	
5.16. Inpassing veranderende EU- en nationale wetgeving	50.000	50.000			
5.17. Adequaat uitoefenen van toezicht naleving regelgeving en vergunningen					
5.18. Uitwerken aanbevelingen symposium "Samen werken aan natuur en landschap in Drenthe"	46.500	186.000	139.500		
5.19. Versnelde aankoop en inrichting van Ecologische Hoofdstructuur		112.500	112.500	112.500	112.500
5.20. Koppeling realisatie EHS en maatregelen klimaatbeleid		350.000	350.000	350.000	350.000
5.21. Ontwikkeling natuurgebied LOFAR					
5.22. Ontwikkeling Regiopark Groningen-Assen					
5.23. Vitaal Platteland		500.000	500.000	500.000	500.000
5.24. Herijking ontwikkelingsperspectief Veenkoloniën		150.000	150.000	150.000	150.000
Totaal Programma 5. Leefomgeving	671.500	3.265.500	3.333.500	3.676.500	3.934.000

Moties

Motie 17: Energiebesparing

De staten hebben, vooruitlopend op het Klimaat en Energieprogramma, aangeven jaarlijks 1 mln. voor projecten en maatregelen ten aanzien van energiebesparing uit te willen geven. Deze motie houdt verband met prioriteit 5.13 Uitwerking klimaat en energiebeleid. De vertaling van deze motie naar het fonds Drentse projecten is in deze begroting nog niet gemaakt. Bij het voorleggen van het definitieve programma begin 2008 zal in het statenvoorstel de financiële vertaling worden gemaakt.

Mede als gevolg van gewijzigde inzichten en met inbegrip van de CO₂ emissie voortkomend uit de oxidatie van het Drentse veen, worden onze doelstellingen naar boven moet bijgesteld. Daarnaast hebben we gekozen voor een andere, sterk geïntensiverde werkwijze. De afgelopen periode is gewerkt aan het vormgeven van een provinciebreed programma "Klimaat en Energie". Eind 2007 willen we hierover informeel met de staten van gedachten wisselen.

Wat doen we nog meer?

Waterhuishouding

- Afronding POP uitwerking bergingsgebieden voor Zuid-Drenthe begin 2008. Voor Noord-Drenthe is dit reeds in POP II uitgewerkt.
- Vaststelling normering veiligheid boezemkaden.
- Vaststelling normering wateroverlast overige gebieden met functie natuur, landbouw (grasland, akkers, glastuinbouw), stedelijk gebied.
- Uitvoering projecten Stedelijk waterbeheer in het kader van het Programma stad. Het betreft het initiëren en stimuleren van duurzame innovatieve waterbeheersingsprojecten.
- POP-uitwerking strategische grondwaterwinningen.
- In 2008 wordt een notitie opgesteld hoe wij de sturing en regie op de waterschappen in de toekomst gaan invullen.
- Aanpassing van de waterschapsreglementen zal in noordelijk verband opgepakt worden vanwege invoering van de nieuwe Waterschapswet. Met name de bestuurssamenstelling en de financieringsstructuur zijn daarbij de belangrijkste onderwerpen. Begin 2008 moeten bij de inwerkingtreding van de Waterschapswet de reglementen gereed zijn.
- Onderzoek naar de mogelijkheden en eventuele invoering van een Lump-sumregeling muskusrattenbestrijding.
- Beschikbare middelen inzetten voor optimaal peilbeheer.

Waterkwaliteit

- Uitvoeren monitoring grondwater conform in 2006 opgesteld monitoringsplan dat voldoet aan Europese richtlijnen.
- Heroverweging grondwaterbeschermingsbeleid in relatie tot de conceptdoelen vanuit de Europese kaderrichtlijn water.
- Bijdragen aan het opstellen van regionale zomernota's voor de 3 deelstroomgebieden (Rijn-Noord, Rijn-Oost, Nedereems) als input voor de landelijke Decemhernota.
- Opnemen van de waterdoelen en opgaven in het op te stellen stroomgebiedbeheersplan en het regionaal waterplan (voorheen het provinciaal Waterhuishoudingsplan in het POP) en de POV.

Milieubeleid

- Een impuls geven aan een duurzaam behoud en herstel van de Drentse leefomgevingskwaliteit in de vorm van een uitvoeringsprogramma waarin een integrale aanpak voorop zal staan en dat tezamen met onze externe partners wordt opgesteld en uitgevoerd.
- Ontwikkelen en implementeren binnen de kaders van Milieu en Gezondheid het beleid op de thema's Lucht, Geluid, Externe veiligheid en Geur.
- Operationaliseren duurzame kwaliteit binnen het provinciaal Programma sterk bouwen en binnen de projecten in het kader van de Regiovisie Groningen-Assen.

Bodem

Bodemsanering

- Informeren en stimuleren van gemeenten, bedrijven en particulieren om over te gaan tot sanering/beheersing van risico's voor volksgezondheid en milieu.
- Uitvoeren van saneringen waar geen derden aansprakelijk voor te stellen zijn.
- Stimuleren van gemeenten tot het ontwikkelen van een eigen bodembeleid en het formuleren van kwaliteitsdoelstellingen, vastgelegd in een bodembeheerplan.

- Actief stimuleren van samenloop tussen bodemsanering en uitvoeringsprojecten zoals landinrichting, infrastructurele werken, revitalisering bedrijventerreinen en stads-/dorpsvernieuwing.

Bodembescherming

- Drenthe levert dossiertrekker EU-bodembeleid.
- Internationale samenwerking NW Europese landen ondersteunen en vanwege overeenkomsten in geologische ontstaanswijze(tijden) bevorderen van kennisuitwisseling en geoerisme en de ontwikkeling van Geoparken (Unesco) door actieve deelname in de IUGS Pro-GEO Nordic Group.
- In IPO-verband actieve rol vervullen (trekker) met betrekking tot de onderwerpen Milieutekorten, Aardkundige waarden en Ondergrond.
- Stimuleren van integraal werken en afstemming van sectorale ontwikkelingen, onder andere op het gebied van aardkundige waarden, archeologie en cultuurhistorie.
- Ontwikkelen Bodemloket en website.
- Werken aan kennisontsluiting met betrekking tot gebruiksmogelijkheden van de ondergrond bodem- en grondwater (website; publicaties/artikelen/persberichten).
- Inzetten en verder ontwikkelen van ervaring op het gebied van participatieve werkvormen als beleids(ontwikkelings)instrument.
- Monitoren en evalueren bodemkwaliteit; meetnet verzuring.

Grondwaterbescherming

In de loop van 2007 is het systeem van het risicogeörienteerde grondwaterbeschermingsbeleid operationeel. Als onderdeel daarvan wordt een inventarisatie uitgevoerd naar de reeds bestaande risico's. De maatregelen die hieruit naar voren komen, worden verwoord in een uitvoeringsprogramma dat samen met belanghebbenden opgesteld wordt. Vitens, het Waterbedrijf Groningen en de WMD zijn, samen met de provincie Drenthe, de beoogde financiers van dit uitvoeringsprogramma. Verdere acties zijn:

- Actief deelnemen in IPO-trajecten gericht op grondwaterbescherming.
- Stimuleren van integraal werken en afstemming van sectorale ontwikkelingen.
- Monitoren en evalueren grondwaterkwaliteit.
- Monitoring en kennisontsluiting; zie bij Bodembescherming.

Vergunningverlening

- Coördinatie zonebewaking industrieterreinen.
- Voorbereiden en uitvoeren van de nieuwe wettelijke taken voor de provincie, waaronder de WABO.
- Voortdurende verbetering van het vergunningverleningsproces (onder andere ISO 9001:2000).
- Beoordelen van de bedrijfsenergie- en/of milieuplannen industrie ten behoeve van de sturing op milieuprestaties van bedrijven.
- Milieueffectrapportage.
- Door middel van samenwerkingsconvenant met de gemeenten en de Regionale Brandweer Drenthe sturing geven aan de verbetering van de externe veiligheid in Drenthe.

Handhaving

Toezicht WM

- De provincie heeft aan ca. 160 inrichtingen een milieuvergunning verstrekt. De provincie voert het toezicht op deze vergunningen uit. Op basis van kengetallen en prioriteit zal veelal

meerdere keren per jaar een preventief bedrijfsbezoek worden uitgevoerd. Hiervoor zullen ca. 410 preventieve handhavingsbezoeken worden afgelegd.

Geluidmetingen

- De wet geluidhinder is ter voorkoming, beheersing en bestrijding van geluidshinder. De provincie controleert de milieuvergunningen op het aspect geluidsproductie. Er zullen 14 akoestische geluidmetingen worden verricht en 50 nachtmetingen bij volcontinuubedrijven.

Vuurwerk

- Op grond van het Vuurwerkbesluit is de provincie bevoegd gezag ten aanzien van vuurwerk-evenementen. In principe wordt elk evenement bezocht. Tevens verzorgt de provincie de vuurwerkcoördinatie in Drenthe.

Bodemsaneringen

- In het kader van de WBB wordt toezicht gehouden op bodem- en grondsaneringen. In 2008 zullen alle saneringen minimaal een of meerdere keren worden bezocht. Op jaarbasis betreft het ca. 75 saneringen. Nieuwe bodemsaneringen worden getoetst op handhaafbaarheid. Van voltooide bodemsaneringen worden de evaluatierapporten beoordeeld.

Ontgrondingen

- Op grond van de Wet ontgrondingen wordt toezicht gehouden op het uitvoeren van ontgrondingen waarvoor gedeputeerde staten (GS) een vergunning hebben verleend. De in uitvoering zijnde ontgrondingen worden intensief gecontroleerd. In 2008 zullen alle ontgrondingen minimaal een of meerdere keren worden bezocht. Op jaarbasis betreft het ca. 55 ontgrondingen.

Boswet

- De Boswet beschermt het aanwezige areaal bos voor de huidige en toekomstige generaties. De provincie heeft buitengewoon opsporingsambtenaren in dienst, die processen verbaal op maken indien er sprake is van een overtreding van de Boswet. De werkzaamheden bestaan grotendeels uit het controleren van kapmeldingen, vellingen van bomen en herplantingsplicht.

NBW

- Sinds 2005 is de nieuwe NBW in werking getreden. In 2008 zal de naleving van de voorwaarden zoals gesteld in beheersplannen, vergunningen en ontheffingen strikt worden gecontroleerd. Het betreft 16 terreinen die minimaal eenmaal per jaar worden gecontroleerd. Hiervan wordt een verslag van bevindingen gemaakt.

FFW

- De FFW beschermt dier- en plantensoorten tegen uitsterven. Vooral de regulering van de ontheffingen van het jachtverbod ten behoeve van het beheer en schadebestrijding voor bepaalde diersoorten is een toezichttaak. Illegale jacht en stroperij wordt tegengegaan. In 2008 zullen alle ontheffingen minimaal een of meerdere keren worden gecontroleerd. Op jaarbasis betreft het ca. 60 ontheffingen. Daarnaast zullen er ca. 35 klachten worden afgehandeld.

Meldpunt Milieuklachten

- Het Centraal Meldpunt Milieuklachten vormt het centraal punt dat burgers en bedrijven de mogelijkheid biedt meldingen over milieuklachten te doen. Op jaarbasis zullen ca. 300 meldingen worden ontvangen en behandeld.

Piketdienst

- De Piketdienst handhaving van de provincie Drenthe is een 24-uurbereikbaarheidsdienst om in geval van een calamiteit waarbij milieuschade kan optreden snel en adequaat te kunnen handelen. Gedurende het hele jaar wordt de piketdienst door ca. 17 toezichthouders ingevuld.

WHVBZ

- De provincie Drenthe is belast met het toezicht op de naleving van de WHVBZ. Hierdoor heeft de provincie de wettelijke taak om ervoor te zorgen dat bezoekers en zwemgelegenheden hygiënisch en veilig kunnen zwemmen. Onder de WHVBZ vallen naast zwemplaatsen in oppervlaktewater ook openbare zwembaden. In 2008 zullen alle inrichtingen 1 keer worden bezocht. Op jaarbasis betreft het ca. 200 inrichtingen. Ook wordt in samenwerking met de waterschappen een jaarlijkse zwembadfolder uitgegeven.

Natuur en landschap

- Afhandelen van ca. 10 ontheffingaanvragen door provincie.
- Verlenen ca. 500 machtigingen door de FBE.
- Afhandelen ca. 500 vragen/verzoeken tot informatie over uitvoering FFW door provincie en FBE.
- Voeren (ca. 100) vooroverleggen over beoordeling NBW-vergunningplicht projecten.
- Afhandelen (ca. 40) NBW-vergunningaanvragen.
- 5 beheerplannen (NBW) vaststellen.
- IVN: kadercursussen, vrijwilligers/gidsen, netwerken scholen basisonderwijs, scholen voortgezet onderwijs. (Jaarlijks 5% van de Drentse inwoners en 30% van de schoolgaande jongeren bereiken met NME-activiteiten.)
- Subsidiëren van projecten die passen binnen de notitie Provinciale aandachtspunten natuur en milieu 2005-2008.
- Stichting “Het Drentse Landschap”: Begeleiden/behandelen subsidieaanvragen grondvererving, verstrekken beheersvergoedingen, Overige projecten.
- BoerEnNatuur: Realiseren netwerk agrarische natuurverenigingen (begeleiden 7 verenigingen, opstart 2), bevorderen ANB (3 intekendagen voor SAN/SN: 700 ha mozaïekbeheer), bevorderen reservaat en particulier beheer door agrariërs (250 ha reservaatbeheer; 1 voorbeeldproject particulier beheer)
- Vrijwilligersorganisatie met een waarderingssubsidie ondersteunen (ca. 10).
- Afstemming met en uitvoering van rijksbeleid voor natuur, bos en landschap.
- Realiseren van: EHS, robuuste verbindingen, ecologische verbindingen, landgoederen, bosuitbreiding, landschapsinrichting en het opheffen van barrières voor fauna bij infrastructuur via integrale uitvoering en financiering (via MJP).
- Wat betreft het informatiesysteem geldt het volgende.
 - Uitvoeren monitoringsprogramma.
 - Actualiseren eigen ruimtelijke gegevens.
 - Uitwisseling gegevens met andere overheden, instellingen en werkgroepen.
 - Rapportage in kader POP-monitoring en Drenthe in cijfers.
 - Overzicht van alle beschikbare natuurgegevens in Drenthe.

Agenda

Onderwerp	Wanneer
Beleidsnota bodem	2008
De staten (of Statencommissie Omgevingsbeleid) zullen door middel van toelichtingen en/of excursies worden geïnformeerd over het bodembeleid en de concrete maatregelen die zijn en nog worden genomen.	2008
Actualisatie WKBP	2008
Provinciaal programma luchtkwaliteit	najaar 2007
Uitvoeringsprogramma impuls duurzaamheid in de Drentse leefomgeving	2008
Actieplan in het kader van geluidbelastingkaarten provinciale wegen	2008
Gezondheidskundige rangschikking van milieuproblemen in de provincie Drenthe	2008
Beleidsuitwerking "Het juiste bedrijf op de juiste plek"	2e helft 2008
Programma energiek Drenthe en het bijbehorende uitwerkingsprogramma	Voorjaar 2008
Beheerplannen natuur en landschap ter kennisgeving	Eind 2008/begin 2009
Gewijzigde FFW-beleidsnota ter kennisgeving	Eind 2008/begin 2009
Evaluatie en nieuw kader Nota Landschap	zomer 2008
Evaluatie en nieuw kader natuurbeleid	zomer 2008

Wat mag het kosten?

	Product/prioriteiten	Rekening 2006	Begroting 2007	Begroting 2008	Begroting 2009	Begroting 2010	Begroting 2011
Lasten	Prioriteiten		671.500	3.265.500	3.333.500	3.676.500	3.934.000
	Waterhuishouding	2.018.890	1.885.887	1.839.406	1.825.963	1.707.924	1.726.733
	Milieubeleid	957.244	2.403.159	1.294.250	1.313.660	1.333.473	1.353.487
	Bodem	3.371.903	8.662.316	4.114.464	4.900.206	4.646.63	4.657.503
	Vergunningverlening	451.909	1.916.425	515.920	366.930	368.040	369.150
	Handhaving	193.889	238.120	220.450	222.970	225.630	228.550
	Natuur en landschap	3.839.442	4.157.885	2.497.433	2.439.647	2.419.182	2.480.918
	Plattelandontwikkeling (pMJP)	8.697.904	47.302.596	50.480.695	49.693.885	71.166.781	71.110.678
	Totaal lasten	19.531.181	67.237.888	64.228.118	64.096.761	85.544.203	85.861.019
Baten	Waterhuishouding	767.884	746.135	746.135	746.135	746.135	746.135
	Milieubeleid	291.578	-	-	-	-	-
	Bodem	3.227.549	8.412.664	4.367.177	4.642.956	4.223.177	4.223.177
	Vergunningverlening	584.277	1.052.378	358.378	358.378	358.378	358.378
	Handhaving	57.380	-	-	-	-	-
	Natuur en landschap	2.210.270	716.393	43.650	43.650	43.650	43.650
	Plattelandontwikkeling (pMJP)	999.284	41.257.958	44.329.656	43.366.717	64.667.235	64.667.235
	Totaal baten	8.138.222	52.185.528	49.844.996	49.157.836	70.038.575	70.038.575
Bestemming resultaat	Subtotaal voor bestemming	11.392.959	15.052.360	14.383.121	14.938.925	15.505.628	15.822.444
	Saldo reserve monitoring voormalige stortplaatsen	19.383	-	-	-	-	-
	Saldo reserve ontgrondenheffing	412.007	-11.345	-11.345	-11.345	-11.345	-11.345
	Saldo reserve uitoefenen bestuursdwang	-243.774	-	-	-	-	-
	Saldo reserve stimulering gebiedsgericht beleid	-460.382	-	-	-	-	-
	Reserve Nationaal Milieubeleidsplan	-41.007	-407.000	-	-	-	-
	Reserve uitvoering 2e fase Relatienota en natuur-ontwikkelingsbeleid	-512.680	-231.159	-	-	-	-
	Reserve uitvoering SOL Drenthe	-56.331	-	-	-	-	-
	Reserve grondwaterheffing	-134.182	-150.000	-100.000	-61.048	-	-
	Reserve vitaal platteland	-726.718	231.313	-	-	-	-
	Subtotaal na bestemming	9.649.275	14.484.169	14.271.777	14.866.532	15.494.283	15.811.099

Toelichting op de verschillen tussen 2007 en 2008

De totale lasten van het programma Leefomgeving zijn in 2008 per saldo € 3.009.770,-- lager dan in 2007.

Het hogere/lagere saldo wordt onder meer veroorzaakt door:

- een intensivering van de prioriteiten in 2008 ad € 2.594.000,--
- het verhogen van bestaande budgetten (trendmatig dan wel conform andere afspraken voor een totaalbedrag van € 4.741.703,--
- het verlagen en beëindigen van budgetten ad € 10.345.473,--

De belangrijkste specificaties (boven € 100.000,--) van de vorenstaande bedragen zijn de volgende.

Prioriteiten

In 2008 wordt een bedrag van € 2.594.000,-- meer geraamd voor prioriteiten; dit is € 2.594.000,-- per saldo meer dan het bedrag van € 671.500,-- dat in 2007 reeds beschikbaar was.

Verhogen bestaande budgetten

- Projecten milieu en energie: € 100.000,--
- Diverse budgetten binnen ILG/Plattelandsontwikkeling: € 4.064.750,--

Verlagen en beëindigen van budgetten

- Lagere kosten uitvoering Grondwaterwet: € 120.000,--
- Lagere kosten uitvoering NMP+: € 361.000,--
- Lagere kosten uitvoering Nota energiebeleid: € 367.795,--
- Afloop projecten klimaatverandering: € 303.789,--
- Afloop regeling sanering gasfabriekterreinen: € 476.455,--
- Afloop diverse regelingen milieubeleid en vergunningverlening: € 1.341.515,--
- Aflopen subsidies voor gebiedsgericht milieubeleid: € 311.282,--
- Aflopen programma Leren voor Duurzaamheid: € 320.348,--
- Diverse budgetten binnen ILG/Plattelandsontwikkeling: € 886.737,--

De totale baten van het programma Leefomgeving zijn in 2008 per saldo bijna € 2.340.532,-- lager dan in 2007.

Het hogere/lagere saldo wordt veroorzaakt door:

- het verhogen van bestaande budgetten (trendmatig dan wel conform andere afspraken) voor een totaalbedrag van € 3.896.471,--;
- het verlagen en beëindigen van budgetten voor een bedrag van € 6.237.003,--.

De belangrijkste specificaties van de vorenstaande bedragen zijn de volgende.

Verhogen bestaande baten

De verhoging van de baten komt binnen dit programma vrijwel geheel voor rekening van het ILG; het gaat daarbij om in totaal € 3.803.318,--.

Verlagen en beëindigen van baten

- Minder bijdragen van derden en gemeenten in kosten bodemsanering: € 4.095.640,--.
- Bijdrage voorziening saneringsmaatregelen industrielawaai: € 694.000,--.
- Aflopen regelingen natuur (waaronder Leren voor Duurzaamheid): € 569.343,--.
- Diverse budgetten binnen het ILG: € 731.620,--.

Ter toelichting moet hier worden opgemerkt dat budgettaire fluctuaties bij dit programma voor een groot deel te maken hebben met budgettaire patroon van rijksregelingen. Er is dan ook een sterke samenhang tussen het patroon in de lasten en het patroon in de baten.

Programma 6. Middelen

Missie

De provincie Drenthe is een solide partner, hetgeen onder meer geborgd wordt door een gezonde financiële positie - in meerjarig perspectief - en meer in het algemeen het “in control” zijn van de organisatie.

De provincie Drenthe is daarbij een aantrekkelijke werkgever waar mensen in een prettige en gezonde werkomgeving op een interactieve, doelgerichte en toekomstgerichte wijze samenwerken en waarbij op een professionele wijze voorzien wordt in de behoeften van bestuur, management en medewerkers aan advies en ondersteuning op het gebied van personeel, informatietechnologie, financiën en overige voorzieningen.

Doel (wat willen we bereiken?)

Planning en control

Een financieel gezonde organisatie, blijkend uit toepassing van repressief toezicht door de toezichthouder en een goedkeurende verklaring van de accountant, ook op het gebied van de rechtmatigheid.

Personeel en organisatie

Een lerende organisatie met een attractief HRM-beleid en arbeidsvoorwaardenpakket met een strategische personeelsbezetting waarbij:

- een slagvaardige, compacte en flexibele organisatie(structuur) gericht is op de primaire taakstelling van de provincie Drenthe;
- tijdig jonge medewerkers instromen, de flexibele inzet wordt vergroot en de door- en uitstroom in meerjarenperspectief in evenwicht is: “De juiste medewerker op de juiste plek op het juiste moment”;
- herallocatie plaatsvindt van formatie en personeel (20%) ten behoeve van de primaire taakstelling.

ICT

Effectieve, planmatige en efficiënte inzet van ICT-toepassingen bij organisatieonderdelen op basis van procesverbetering. Tevens stimuleren van samenwerking met gemeenten en provincies.

Facilitaire voorzieningen

Een goede kwalitatieve facilitaire ondersteuning van het primaire proces door:

- een efficiënt gebruik van een goed functionerend en veilig gebouw met een bijpassende infrastructuur en groenvoorziening;
- goede bereikbaarheid van de facilitaire ondersteuning (reserveren vergaderruimte, catering, storings, drukwerk en dergelijke);
- een kwalitatief, ergonomisch en arbotechnisch verantwoorde inrichting;
- kwalitatief goede documentaire informatie voorziening.

Baten en lasten programma

	Lasten	Baten
Programma 6. Middelen	53.576.383	115.442.235
Overige programma's	197.856.769	133.423.498

Programma 6. Middelen	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal lasten	43.139.660	52.321.277	53.576.383	50.651.060	50.270.868	52.319.259
Totaal baten	109.263.950	117.779.987	115.442.235	120.113.262	123.970.476	127.936.008
Saldo	-66.124.290	-65.458.710	-61.865.852	-69.462.202	-73.699.608	-75.616.744

Kaderstellende nota's, regelingen, wetten etc.

- Provinciewet
- Wet financiering decentrale overheden
- BBV
- Regeling budgethouders provincie Drenthe
- Financiële verordening provincie Drenthe
- Controleverordening provincie Drenthe 2004
- Financieringsstatuut 2004
- Collectieve Arbeidsvoorwaarden Provincies
- Nota strategisch HRM
- Nota Loopbaan Scholing en Mobiliteit
- Nota Beoordelen en belonen
- Nota Werving en selectie
- Regeling jaargesprekken
- Mandaatbesluit
- Organisatieverordening
- Belastingwetgeving
- Regelgeving van het ABP
- (arbo)normen en (brandweer)voorschriften voor de huisvesting, inrichting en meubilair
- Milieuhygiënenormen (HACCP) en kwaliteitsnormen omtrent catering
- Archiefwet en Archiefbesluit
- Provinciale inkoopvoorwaarden
- Nota Welkom in digitaal Drenthe 2.0 (juni 2006)
- Wet op de authentieke basisregistraties (exacte naam p.m.)
- Verklaring e-dienstverlening tussen IPO, Rijk, UvW en VNG
- BurgerServiceCode (door PS vastgesteld als normenkader voor e-dienstverlening)

Ontwikkelingen

Motorrijtuigenbelasting

Uit de door de belastingdienst verstrekte gegevens per 1 juli 2007 blijkt dat de groei van het wagenpark in het eerste half jaar van 2007 1,3% bedraagt. Op basis daarvan is de groeiverwachting over het gehele jaar 2007 bijgesteld tot 1,75%. Ook doet zich een ontwikkeling voor in het wagenpark van een verschuiving naar zwaardere gewichtsklassen. Naar verwachting (volgens een scherp scenario) zal de groeitrend van het wagenpark alsmede de verschuiving naar zwaardere gewichtsklassen zich de komende jaren continueren. De structurele doorwerking van de meevaller in 2007 is voor de jaren 2008 t/m 2011: 2.044.000, 2.395.000, 2.765.000 en 3.154.000.

Personeels- en organisatiebeleid

Het provinciale personeels- en organisatiebeleid wordt beïnvloed door onder meer:

- de uitkomsten van onderhandelingen omtrent de Collectieve Arbeidsvoorwaarden Provincies 2007;
- de krapper wordende arbeidsmarkt en intensivering van Noord-Nederlandse samenwerkingsverbanden voor in-, door- en uitstroom;
- vergrijzing van het personeelsbestand en uitstroom van zeer ervaren medewerkers.

E-overheid

De planning van landelijke voorzieningen op het gebied van e-overheid wordt vertraagd door een matige voortgang van de wetgeving (onder andere privacyproblematiek). De ontwikkelingen worden voornamelijk bepaald door de interbestuurlijk beleid en de voortgang in het programma e-overheid. Drenthe sluit daar door middel van haar nota Welkom in Digitaal Drenthe op aan.

Verder onderzoeken meerdere provincies, waaronder Drenthe, of aansluiting bij de Vereniging D!mpact (zie ook www.dimpact.nl) kan leiden tot versnelling van het aanbod van e-diensten door het gezamenlijk ontwikkelen en beheren binnen deze vereniging.

De Begroting 2008 is in overleg met PS opgesteld met een geringer aantal programma's. De uitwerking van de prioriteiten uit het Collegeprogramma nemen daarin een prominente plek in. Over de voortgang van deze prioriteiten zal via de bestuursrapportages worden gecommuniceerd met PS.

Om financieel slagvaardiger, efficiënter (lagere rekeningoverschotten) en transparanter te kunnen handelen zijn nieuwe afspraken met PS gemaakt over het niveau van autorisatie, de systematiek van begrotingswijzigingen, de verdeling van apparaatskosten.

Wat zijn de prioriteiten en wat gaan we er aan doen?

6.1. Organisatieontwikkeling

Om de ambities van het college waar te maken hebben we een organisatie nodig die daarbij past. Dat is een organisatie waarin collegialiteit, initiatief en uitvoeringsgerichtheid centraal staan. Daarvoor is noodzakelijk dat in de organisatie – budgettair neutraal – een verschuiving van beheer naar beleid ook intern vorm krijgt. Daar zetten wij ook op in bij de reorganisatie, waarbij we willen bereiken dat de organisatie zich weer op de primaire processen – wat bereiken we in de Drentse samenleving – gaat richten in plaats van met zichzelf bezig te zijn. Voortbouwend op de aanpassingen die in de organisatie al aangebracht zijn gaan we door het verbeteren en vereenvoudigen van bedrijfsvoeringprocessen een verschuiving realiseren van

– taakstellend – 20% van huidige inzet voor ondersteunende werkzaamheden naar inzet voor het primaire proces.

De nieuwe wijze van werken betekent ook, dat er meer van de medewerkers kan en mag worden verwacht op het vlak van hun professionaliteit. En ook dat er minder vanzelfsprekendheden kunnen en zullen zijn. Ook de organisatie moet dynamiek laten zien. In dit verband zal worden geïnvesteerd in het versnellen van strategische personeelsplanning, het oplossen van complexe personele dossiers en in instroom,- doorstroom en uitstroomactiviteiten ten behoeve van personeelsplanning.

Voor het realiseren van de voorgestelde beleidsdoelen en prioriteiten wordt het uitgangspunt gehanteerd dat de personele omvang van de organisatie niet zal worden uitgebreid. In samenhang met de organisatie-ontwikkeling zal worden bezien in welke mate de geraamde proceskosten kunnen worden ingewisseld met de inverdieneffecten van de organisatie-ontwikkeling.

6.2. Digitalisering

Ook onze eigen organisatie is in ontwikkeling. Wij zijn altijd op zoek naar effectieve en efficiëntere werkwijzen, die aansluiten op onze ambities als provincie. Een nieuw in te voeren huisvestingsconcept neemt digitalisering als uitgangspunt. Maar ook de toenemende dienstverlening via de Website (zie programma De provincie dóet er toe!) maken dat de ‘backoffice’ steeds meer digitaal moet werken.

Digitaal vastgelegde kennis, digitale processen en digitale archieven zijn nodig en onvermijdelijk. Informatie: any time, any place. Nog een ander feit speelt een belangrijke rol: na 2008 stromen veel oudere medewerkers uit. En de arbeidsmarkt is dan naar verwachting krap. Met gerichte inzet van IT kunnen wij intern kennisverlies voorkomen, efficiënter werken en wij geven jongere medewerkers een instrument waar ze mee zijn opgegroeid. Zo blijven wij ook een interessante, moderne werkgever.

In de komende periode zullen wij vooral inzetten op de brede invoering van digitale stroom, werkprocessen en de digitalisering van het archief (op basis van een in 2007 afgeronde pilot). Ook vervangen we het verouderde personeelssysteem. Op de interne Website (huisnet) worden kennissystemen beschikbaar gesteld.

Vanwege de grotere afhankelijkheid van IT wordt omwille van de continuïteit een externe uitwijkvoorziening voorzien. Samen met de gemeente Assen onderzoeken we de mogelijkheid tot een gezamenlijke investering voor een externe locatie, aangesloten op het lokale glasvezelnetwerk.

6.3. Stimuleringsfonds Drentse projecten

Wij stellen uw Staten voor een Stimuleringsfonds Drentse projecten in te stellen. Dit Stimuleringsfonds Drentse projecten betreft een fonds voor gebiedsgerichte cofinanciering voor relatief grote projecten. Voorgesteld wordt om in 2007 ten laste van de vrije bestedingsruimte € 17 miljoen aan dit fonds te doteren en in 2008 een dotatie van ruim € 4 miljoen. Wij doen uw Staten deze collegeperiode op verschillende terreinen voorstellen toekomen, die bedoeld zijn om als cofinanciering voor Europese programma's te dienen of als bijdrage aan relatief groot-schalige projecten om zodoende financiering mogelijk te maken. De verschillende ambities staan vermeld onder de programma's in hoofdstuk 2.

Vanwege de gebiedsgerichte aanpak en het samenbrengen van verschillende ambities op de diverse beleidsterreinen worden de intensiveringen integraal gewogen. De komende periode zullen concreet uitgewerkte voorstellen worden gedaan op het gebied van:

- Kansen voor Onderwijs: kwaliteitsslag basisonderwijs Drenthe

- Uitwerking klimaat en energiebeleid
- Omvorming Drentse economie tot duurzame, dynamische en innovatieve kenniseconomie
- Kennisontwikkeling en goede aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt
- Structuurversterking recreatie en toerisme
- Structuurversterking land- en tuinbouw
- Ontwikkeling Regiopark Groningen Assen
- Attractieve steden
- Ontwikkeling natuurgebied LOFAR
- Integrale en duurzame gebiedsontwikkeling Assen-Zuid
- Verplaatsing dierentuin en theater Emmen naar Noordbargeres
- Verdubbeling van de spoorlijn Zwolle-Emmen

De mogelijkheid bestaat, het nog vrij besteedbare restant van de algemene reserve in te zetten voor dotatie aan het Stimuleringsfonds Drentse projecten.

6.4. Proceskosten

Voor het realiseren van de voorgestelde beleidsdoelen en prioriteiten wordt het uitgangspunt gehanteerd dat de personele omvang van de organisatie niet zal worden uitgebreid. In samenhang met de organisatie-ontwikkeling zal worden bezien in welke mate de geraamde proceskosten kunnen worden ingewisseld met de inverdieneffecten van de organisatie-ontwikkeling. Proceskosten zullen zich met name waar wordt samengewerkt met partners voordoen. Voor de overige voorstellen geldt, dat aangenomen is dat zich in de praktijk toch nog bijkomende kosten zullen voordoen.

Prioriteiten	Resultaten	Activiteiten 2008
6.1. Organisatie-ontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> ■ Een slagvaardige, compacte en flexibele organisatie, gericht op de primaire taakstelling van de provincie. ■ Op termijn inverdieneffecten vanwege minder managementfuncties. ■ Formatiereallocatie voor nieuw beleid 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Verder implementeren reorganisatie. ■ Investeren in en versnellen van strategische personeelsplanning. ■ Oplossen van complexe P-dossiers. ■ Instroom-, doorstroom en uitstroomactiviteiten ten behoeve van personeelsplanning.
6.2. Digitalisering	<ul style="list-style-type: none"> ■ Voldoen aan de doelen rond interne bedrijfsvoering die de Statennota Welkom in Digitaal Drenthe 2.0 vastgesteld ■ Digitaal werken is daarbij een voorwaarde voor het slagen van het nieuwe huisvestingsconcept en het voeden en verwerken van digitale diensten via de interne en externe sites. 	<p>Een nieuw Uitvoeringsprogramma Bedrijfsvoering is in de maak. Het gaat dan om:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ digitalisering van post, stukkenstroom en archieven en ■ de stroomlijning van bedrijfsvoeringssystemen, alsmede de vervanging van het personeelssysteem ■ bouw van kennisystemen ■ uitwijkvoorzieningen
6.3. Stimuleringsfonds Drentse projecten	Vanuit een gebiedsgerichte aanpak worden meer omvangrijke en grootschalige projecten van de grond getrokken.	Instellen Stimuleringsfonds Drentse projecten en uitwerken diverse concrete projectvoorstellen
6.4. Proceskosten	Inzet in samenwerking met partners wordt gepleegd zonder dat daarvoor direct een uitbreiding van de organisatie noodzakelijk is.	Diverse beleidsinitiatieven worden eerst uitgewerkt naar uitvoeringsplannen die na besluitvorming met de samenwerking worden gecommuniceerd

Financieel overzicht prioriteiten

Programma 6. Middelen	2007	2008	2009	2010	2011
6.1. Organisatieontwikkeling	3.500.000	2.500.000	0	-650.000	-650.000
6.2. Digitalisering	668.000	1.050.000	882.750	299.813	293.906
6.3. Stimuleringsfonds Drentse projecten (storting € 17 mln in 2007 en ruim € 4 mln in 2008, zie dekkingsplan)					
6.4. Proceskosten	405.355	1.850.000			
Totaal Programma 6. Middelen	4.573.355	5.400.000	882.750	-350.187	-356.094

Wat doen we nog meer?

Planning en control

- Uitvoering geven aan P&C-cyclus (Voorjaarsnota begroting, rapportages, jaarverslag).
- Verder uitbouwen treasuryfunctie (waaronder Liquiditeitenbegroting, aanpassing financieringsstatuut).
- Uitvoeren verdere SISA-regelingen.
- Uitvoeren Controleplan.
- Het actueel houden van de financiële administratie.
- Applicatiebeheer van het bedrijfsvoeringsysteem.
- Verstrekken financiële adviezen aan directie en management.
- Uitzetten en aantrekken van geldmiddelen.
- Kaderstelling bedrijfsvoering.

Informatievoorziening en automatisering

Binnen dit programma worden ook activiteiten ontwikkeld in het kader van de verbetering van de informatiebeveiliging (op basis van de landelijke Code voor Informatiebeveiliging), opleidingen en financiering van de deelname in het programma e-provincies (IPO). Verder lopen er diverse migratieprojecten.

- Aanbesteding en uitrol van 700 nieuwe werkplekken.
- Aanbesteding en vervanging van netwerkbekabeling (in relatie met renovatie).
- Realisatie van een externe computerlocatie voor opslag, remote backup en uitwijk.
- Vervanging van centrale server systemen, inclusief sanering van besturingssystemen.
- Vervanging van het personeelsinformatiesysteem Beaufort.

Voor het onderdeel digitalisering van de bedrijfsvoering spelen de volgende zaken.

- Ingevoerd een documentsysteem en een beschikbaar dynamische digitaal archief.
- Gunning van een nieuw personeelsinformatiesysteem.
- Digitalisering van personeelsdossiers.
- Invoeren van een kennissysteem op Huisnet.
- Subsidie volgsysteem 2.0 (verbeterde versie op basis van het nieuwe documentsysteem).
- Bouw van basisregistraties om aan te sluiten op landelijke voorzieningen (als DigiD).
- Als onderdeel van het Uitvoeringsprogramma Welkom in digitaal Drenthe 2007-2008 wordt erop ingezet dat www.drenthe.nl qua dienstverlening voldoet aan de normen van advies.overheid.nl (staat op minimaal de vierde plaats in de provincie-monitor).

Communicatie

- Communicatieadvisering in alle fasen van het beleidsproces.
- Communicatieadvisering GS.

- Interne communicatie: advisering directie en afdelingshoofden; daarnaast uitvoeringsactiviteiten: onder andere berichtgeving Huisnet en samenstelling/eindredactie personeelsblad.
- Nieuwe media: verantwoordelijk voor actualisatie en eindredactie website.
- Relatiemanagement: activiteiten representatie en evenementen.

Facilitaire voorzieningen

De Afdeling Service Facilitair verzorgt producten en diensten op het gebied van huishoudelijke diensten en documentaire informatie voorziening. Het energie- en milieumanagementsysteem wordt verder ontwikkeld en onderhouden.

Agenda

Onderwerp	Wanneer
Statennota Welkom in digitaal Drenthe 2.1: <ul style="list-style-type: none"> ■ voortgangsrapportage ■ Uitvoeringsprogramma e-dienstverlening 2007-2008 ■ Uitvoeringsprogramma digitalisering bedrijfsvoering 2007-2008 	Oktober 2007
Jaarrekening 2007	Juni 2008
Voorjaarsnota 2008	Mei 2008
Begroting 2009	September 2008
Bestuursrapportages 2008	Juni en september 2008
Onderzoek instandhouding reserves en voorzieningen	2008

Wat mag het kosten?

	Product/prioriteiten	Rekening 2006	Begroting 2007	Begroting 2008	Begroting 2009	Begroting 2010	Begroting 2011
Lasten	Prioriteiten		4.573.355	5.400.000	882.750	-350.187	-356.094
	Financiering en algemene dekkingsmiddelen	43.139.660	47.747.922	48.176.383	49.768.310	50.621.055	52.675.353
	Totaal lasten	43.139.660	52.321.277	53.576.383	50.651.060	50.270.868	52.319.259
Baten	Totaal baten	109.263.950	117.779.987	115.442.235	120.113.262	123.970.476	127.936.003
Bestemming resultaat	Subtotaal voor bestemming	-66.124.290	-65.458.710	-61.865.852	-69.462.202	-73.699.608	-75.616.744
	Saldo reserve voor algemene doeleinden	49.246.263	-20.699.795	726.451	-7.895	-881.279	-1.903.458
	Saldo saldireserve	-9.334.261	-7.193.952	-1.739.642	-1.022.381	-33.148	-
	Saldo reserve flexibel beleid	-3.710.401	-333.539	-160.193	-	-	-
	Saldo egalisatiereserve uitvoering college-programma	-1.575.000	-1.575.000	-1.575.000	-	-	-
	Saldo risicoreserve BTW-Compensatiefonds	-2.751.747	-	-2.458.166	-	-	-
	Saldo Stimuleringsfonds Drentse projecten	-	17.000.000	4.063.820	-	-	-
	Saldo van de reserve kunstwerken	-	-	-5.547.000	-	-	-
	Saldo reserve grote projecten	-70.429	-	-	-	-	-
	Saldo reserve flankerend beleid	-554.000	-	-	-	-	-
	Saldo reserve frictiekosten ombuigingen	-547.488	-	-	-	-	-
	Subtotaal na bestemming	-35.421.353	-78.260.996	-68.555.582	-70.492.478	-74.614.035	-77.520.202
	Eindtotaal	Totaal saldo voor bestemming	-52.014.337	-9.243.308	+2.567.419	-2.085.600	+2.508.460
Totaal saldo mutaties reserves		34.631.816	9.243.308	-2.567.419	+2.085.600	-2.508.460	-4.443.262
Totaal saldo na bestemming		-17.382.521	-	-	-	-	-

Toelichting op de verschillen

De totale lasten van het programma Middelen zijn in 2008 per saldo ca. € 1,2 miljoen hoger dan in 2007.

Het hogere saldo wordt veroorzaakt door:

- een intensivering van de prioriteiten in 2008 met ruim € 800.000,--
- het vervallen van de post Vrij bestedingsruimte van ruim € 330.000,--; met ingang van deze begroting worden (extra) middelen voor nieuwe prioriteiten gedekt door bijdragen uit de nieuw ingestelde reserve Sstimuleringsfonds Drentse projecten of de algemene reserve
- het vervallen van de stelpost Nog niet kwantificeerbare ontwikkelingen ad € 200.000,--
- de verhoging van de post Onvoorziene uitgaven met € 120.000,-- naar € 450.000,-
- de stijging van de apparaatskosten met ruim € 800.000,-- als gevolg van de salarisstijging conform de cao (zie ook Voorjaarsnota 2007)

De totale baten van het programma Middelen zijn in 2008 per saldo ca. € 2,3 miljoen lager dan in 2007.

Het lagere saldo wordt veroorzaakt door:

- lagere inkomsten van rente-opbrengsten van bijna € 1,3 miljoen voor uitgezet kasgeld; deze zijn lager geraamd omdat de omvang van de reserves zal dalen
- de post Verwacht achterblijven van de uitgaven ad ruim € 1 miljoen vervalt met ingang van 2008
- de BNG heeft in 2007 eenmalig een extra dividend van ca. € 800.000,-- uitgekeerd
- de opbrengst van de motorrijtuigenbelasting is ruim € 3,0 miljoen hoger geraamd
- een lagere uitkering uit het Provinciefonds van per saldo ca. € 2,1 miljoen. In deze lagere uitkering is met ingang van 2008 de korting voor het inleveren van vermogensoverschotten begrepen
- een lagere bijdrage van de kostenplaats rente van € 100.000,--

I Beleidsbegroting

I.2 Paragrafen

Paragraaf 2.1. Lokale heffingen

1. Grondwaterheffing

Op grond van het bepaalde in artikel 48 van de Grondwaterwet hebben PS bij wijze van belasting een heffing ingesteld op het onttrekken van grondwater. De regels die de provincie hanteert bij de grondwaterheffing zijn neergelegd in de Verordening op de heffing en de invordering van de grondwaterbelasting.

De regels die de provincie hanteert voor het onttrekken van grondwater zijn vastgelegd in de POV. De POV bevat regels voor onttrekkingen met het oog op bronbemaling, beregening of bevloeiing, noodvoorzieningen en grondwatersaneringen.

De bestedingsmogelijkheden voor de provincie van de grondwaterheffing zijn limitatief in de Grondwaterwet opgenomen.

Kosten die onder de heffing kunnen worden gebracht zijn:

- a. maatregelen direct verband houdende met het voorkomen en tegengaan van de nadelige effecten van onttrekking en infiltraties, voor zover die niet voor rekening kunnen worden gebracht van de vergunninghouder;
- b. voor grondwaterbeheer noodzakelijke kosten;
- c. onderzoek en advies door een commissie van deskundigen;
- d. bijhouden openbaar register;
- e. schade-uitkering als gevolg van wijziging vergunning en in situaties waar veroorzaker moeilijk aanwijsbaar is.

Inkomsten

De belasting wordt geheven naar de onttrokken hoeveelheid grondwater, gemeten in kubieke meters.

Indien op grond van de vergunningvoorschriften water wordt geïnfiltreerd wordt op aanvraag van belastingplichtige het aantal kubieke meters geïnfiltreerd water in mindering gebracht op de voor de belasting te hanteren onttrokken hoeveelheid grondwater.

De hoogte van de heffing wordt vastgesteld door PS door middel van de notitie Kostenopzet Reserve grondwaterheffing. Jaarlijks wordt het tarief verhoogd met de gemiddelde prijsindex voor gezinsconsumptie. Voor 2007 geldt een tarief van € 1,025 per 100 m³ onttrokken hoeveelheid grondwater. De te betalen heffing mag naar beneden afgerond worden op hele euro's.

De belasting wordt verschuldigd op het moment waarop het grondwater wordt onttrokken en moet op aangifte worden voldaan.

De geraamde inkomsten voor 2008 zijn € 720.000,--.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij invordering van de grondwaterbelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Toekomstige ontwikkelingen

Het Ministerie van Financiën is momenteel bezig met een onderzoek naar de mogelijkheden voor de overheveling van de (rijks)grondwaterbelasting naar een provinciale bestemmingsheffing.

2. Heffing ontgrondingen

Op grond van artikel 21f van de Ontgrondingenwet hebben PS bij wijze van belasting een heffing ingesteld op het ontgronden van stoffen. De regels die de provincie hanteert bij de ontgrondingenheffing zijn vastgelegd in de Heffingsverordening ontgrondingen Drenthe 2000. De regels die de provincie hanteert bij een ontgroning staan vermeld in de Ontgrondingenwet en in hoofdstuk 8 van de POV.

De bestedingsmogelijkheden voor de provincie van de ontgrondingenheffing zijn limitatief in de Ontgrondingenwet opgenomen.

Kosten die onder de heffing kunnen worden gebracht zijn:

- a. ten hoogste 50% van de ten laste van de provincie komende kosten van werkzaamheden in verband met onderzoek en planning met betrekking tot ontgrondingen;
- b. kosten van maatregelen, gericht op het bieden van compensatie in verband met de gevolgen van ingrijpende ontgrondingen ten behoeve van de grondstofvoorziening aan gebieden waar zodanige ontgrondingen plaatsvinden of plaatsgevonden hebben;
- c. kosten met betrekking tot schadevergoedingen ingevolge artikel 26 van de Ontgrondingenwet.

Inkomsten

De heffingsplicht rust op alle houders van vergunningen en machtigingen, behalve als het vergunningen en machtigingen betreft die gelden voor minder dan 10.000 m³ vaste stoffen. De heffing heeft betrekking op de hoeveelheden bodemmateriaal, gemeten in profiel van ontgraving (zogenaamde vaste kubieke meters). Het gaat daarbij om de bruto hoeveelheden, los van de vraag of het al dan niet verhandelbare specie betreft.

Het tarief bedraagt € 6,75 per 100 m³ hoeveelheid stoffen. € 1,80 per 100 m³ wordt gebruikt voor de kosten onder punt a, € 4,50 per 100 m³ wordt gebruikt voor de kosten onder punt b en € 0,45 per 100 m³ wordt gebruikt voor de kosten onder punt c.

De belastingschuld ontstaat op het tijdstip dat de vergunning of machtiging is verleend en wordt door middel van aanslag opgelegd.

De geraamde inkomsten voor 2008 zijn € 10.000,--.

Teruggaaf

Indien een vergunning of machtiging wordt vernietigd of ingetrokken dan wel wordt gewijzigd, vindt teruggaaf van de heffing plaats.

Geen teruggaaf vindt plaats over de hoeveelheid stoffen die reeds is gewonnen. Teruggaaf blijft ook achterwege indien het bedrag dat moet worden teruggegeven minder bedraagt dan het in artikel 21f van de Ontgrondingenwet genoemde bedrag van € 227,--.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij de invordering van de ontgrondingenheffing wordt geen kwijtschelding verleend.

Toekomstige ontwikkelingen

Een voorstel tot wijziging van de Ontgrondingenwet is behandeld en aangenomen door de Eerste Kamer, waarbij de onder b genoemde heffing met ingang van 1 januari 2007 vervalt en de onder a genoemde heffing met ingang van 1 januari 2009.

3. Leges

Onder de naam leges worden rechten geheven ter zake van het genot van de door of vanwege het provinciaal bestuur verstrekte diensten. De leges worden geheven van de aanvrager van de dienst dan wel degene ten behoeve van wie de dienst is verleend. De tarieventabel voor 2008 zal in het najaar van 2007 ter beschikking komen.

Toekomstige ontwikkelingen

Naar verwachting treedt in de tweede helft van 2008 de WABO in werking. De wet vloeit voort uit het streven van het Kabinet Balkenende om het aantal regels te verminderen en de administratieve lasten voor burger en bedrijfsleven te verlichten. Bij de definitieve invoering zal naar alle waarschijnlijkheid de Legesverordening dienen te worden aangepast.

Inkomsten

De geraamde inkomsten voor 2008 zijn € 57.000,--.

Prestatie	Budgetomschrijving	Rubrieknummer Legesverordening	Begroting 2007 in €	Begroting 2008 in €
3300303	Leges e.a. rechten VR/RVV	B.2	6.725	13.000
3310401	Leges e.a. rechten wegenbeheer POV	B.7.a	4.060	3.500
3330401	Leges e.a. rechten	B.7.a	6.925	500
3330501	Leges e.a. rechten Zuid-Oost-Drentse varwegen	B.3	1.270	500
3440104	Leges e.a. rechten vergunningverlening Grondwaterwet	B.8.a	26.135	10.000
3560105	Leges e.a. rechten vergunning van ontgronding	B.5	27.650	30.000
			71.495	57.000

Bij de raming van de legesinkomsten is uitgegaan van de bestaande wet- en regelgeving. Er is nog geen rekening gehouden met de invloed die de WABO hierop zou kunnen hebben, omdat daar nog geen duidelijkheid over bestaat.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij de invordering van leges wordt geen kwijtschelding verleend.

4. Nazorgheffing stortplaatsen

Op grond van de Wet milieubeheer hebben PS bij wijze van een belasting een heffing ingesteld op het drijven van stortplaatsen, met uitzondering voor stortplaatsen waar baggerspecie is gestort en die (mede) worden gedreven door de minister van verkeer en waterstaat.

Kosten die onder de heffing kunnen worden gebracht zijn:

- a. kosten in verband met de zorg voor de in de provincie gelegen stortplaatsen:
 - maatregelen strekkende tot het in stand houden, alsmede het herstellen, verbeteren of vervangen van voorzieningen ter bescherming van de bodem;
 - het regelmatig inspecteren van voorzieningen ter bescherming van de bodem;
 - het regelmatig onderzoeken van de bodem onder de stortplaatsen;
- b. de afdracht van gelden aan het fonds als bedoeld in artikel 15.48 van de WM (claims van derden);
- c. de door de provincie Drenthe uitgevoerde inventarisatie van plaatsen waar in de provincie Drenthe afvalstoffen zijn gestort en waar dat storten vóór 1 september 1996 is beëindigd en

- het onderzoek naar en systematische controle van de aanwezigheid, de aard en de omvang van eventuele verontreiniging aldaar;
- d. de dekking van de aansprakelijkheid, bedoeld in artikel 6:176 van het Burgerlijk Wetboek (een risicoaansprakelijkheid voor eventuele schade als gevolg van het verspreiden van verontreinigingen naar buiten de stortplaats).

De kosten voortvloeiende uit b zijn voorts nog niet meegenomen in de berekening van de nazorgheffing. Voor risico's is een opslag van 5% in de berekening van de nazorgheffing verdisconteerd.

In 2004 hebben GS zowel de Checklist nazorgplannen als de Checklist nazorg baggerdepots voor het beoordelen van nazorgplannen vastgesteld. Op basis hiervan zijn de door de exploitanten geactualiseerde nazorgplannen in 2006 door het college van GS goedgekeurd.

Beleid

Het provinciaal beleid is erop gericht de heffing zodanig te doen zijn dat de doelvermogens, nodig om de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen uit te bekostigen, worden bereikt.

Inkomsten

De nazorgheffing wordt geheven per stortplaats. De hoogte van de jaarlijkse heffing is afgeleid van het doelvermogen per stortplaats. Door de actualisatie van de nazorgplannen is het tarief van de nazorgheffing voor Meisner (SITA-stortplaats) met ingang van het jaar 2007 gewijzigd in € 201.577,--. Voor Essent Milieu te Wijster is het tarief teruggebracht naar € 0,--. Het tarief voor 2008 kan uiterlijk in december 2007 worden vastgesteld. Voor de provinciale Exploitatiebegroting is een eventuele tariefwijziging overigens neutraal, omdat de totale nazorgheffing in het Nazorgfonds wordt gestort.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij de invordering van de heffing wordt geen kwijtschelding verleend.

5. Opcenten motorrijtuigenbelasting

Op grond van artikel 222 van de Provinciewet worden provinciale opcenten geheven. De opcenten zijn een opslag op een andere belasting, namelijk de motorrijtuigenbelasting (MRB). Deze belasting wordt geïnd door de Rijksbelastingdienst. De opbrengst opcenten MRB is qua opbrengst de belangrijkste provinciale heffing.

Beleid

Het tarief voor de opcenten van de MRB wordt jaarlijks geïndexeerd. Voor Drenthe vindt deze indexering plaats op basis van het vierjarig gemiddelde van het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie.

De tariefsontwikkeling geeft het volgende beeld.

2008	2009	2010	2011
79,7	80,8	81,9	83,0

De inkomsten

Op basis van de huidige gegevens en aannames is een raming gemaakt van de verwachte ontwikkeling van de opbrengst opcenten MRB.

In navolgende tabel is de raming voor 2008 en volgende jaren weergegeven.

2008	2009	2010	2011
42.708	44.030	45.394	46.801

Bedragen x € 1.000,--

Kwijtscheldingsbeleid

Voor bezwaar, beroep en eventuele vrijstellingen of heffingen is de Rijksbelastingdienst verantwoordelijk.

Paragraaf 2.2. Weerstandsvermogen

Inleiding

In deze paragraaf wordt het weerstandvermogen van de provincie Drenthe weergegeven. Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's. De weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden waarover de provincie kan beschikken om niet-begrote kosten te dekken. Voor het kunnen beoordelen van het weerstandsvermogen is het noodzakelijk de aanwezige weerstandscapaciteit te analyseren in samenhang met de omvang en de achtergronden van de risico's.

Provinciaal beleid

In de Voorjaarsnota 2007 PLUS is de nieuwe koers van het college gepresenteerd. Om de vele ambities van de provincie Drenthe te realiseren is het van belang dat de provinciale middelen zo scherp mogelijk ingezet worden. Hier past een wat minder behoudende financiële koers bij. Het is niet de bedoeling dat er geld blijft liggen. Deze koers houdt ook in dat er meer dan voorheen risico's genomen worden. Deze risicovollere koers kan gevolgd worden indien er sprake is van voldoende weerstandscapaciteit, zodat de eventuele financiële tegenvallers opgevangen kunnen worden.

Hierna gaan wij in op het beleid met betrekking tot weerstandscapaciteit en de risico's. Op basis van de conclusie uit het rapport over weerstandsvermogen van onze huisaccountant uit 2005 werd een noodzakelijke weerstandscapaciteit geacht ongeveer € 25 miljoen te zijn.

De weerstandscapaciteit als percentage van de totale lasten (10%) is eveneens een goed meetpunt. Immers, naarmate de lasten in de Begroting toenemen zijn de risico's vaak ook groter. De totale begrote lasten 2008 bedragen € 251 miljoen; 10% hiervan is € 25,1 miljoen.

Weerstandscapaciteit

Onder weerstandscapaciteit verstaat het BBV de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt om niet-begrote kosten te dekken. Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Vanwege de nieuwe koers die het college voorstaat en die door middel van de Voorjaarsnota PLUS door de staten is bekrachtigd, wordt er ten aanzien van de incidentele en structurele weerstandscapaciteit een ander uitgangspunt gehanteerd. Niet alle vrije reserves worden gerekend tot de weerstandscapaciteit. Immers, de intentie is uitgesproken concrete en uitgewerkte plannen aan de staten voor te leggen ten laste van reserves. Dit uit zich met name in de (vrij aanwendbare) reserve Stimuleringsfonds Drentse projecten. Binnen de definitie van de BBV valt een dergelijke reserve te rekenen tot de weerstandscapaciteit. Omdat de komende collegeperiode een aantal projecten uit deze reserve gefinancierd gaat worden is het niet reëel om deze reserve mee te tellen voor de weerstandscapaciteit. Dit geldt gedeeltelijk ook voor de reserve voor algemene doeleinden.

Om scherper het onderscheid te krijgen tussen een reserve die nodig is om te voldoen aan de weerstandscapaciteit en de vrij aanwendbare reserves wordt voorgesteld een risicoreserve in te stellen.

Deze risicoreserve wordt gevormd ten laste van de reserve voor algemene doeleinden en de saldireserve. Na deze mutatie is er een vrij besteedbare reserve voor algemene doeleinden naast een risicoreserve als buffer ten behoeve van de weerstandscapaciteit. De saldireserve is niet in z'n geheel naar de reserve voor algemene doeleinden gebracht vanwege uitgaven die nog gemaakt worden voor zaken uit het Collegeprogramma 2003-2007. Uiteindelijk zal de saldireserve medio 2010 op € 0,00 uitkomen. Daarmee vormt de reserve voor algemene doeleinden de incidenteel vrij besteedbare ruimte.

1. Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen dat ingezet kan worden om eenmalige tegenvallers op te vangen. Na doorvoering van vorenstaande voorstellen wordt hiervoor de risicoreserve gebruikt. Voorgesteld wordt de risicoreserve per 1 januari 2008 in te stellen ter grootte van € 19 miljoen. Samen met de onbenutte belastingcapaciteit (structurele weerstandscapaciteit) van ruim € 10 miljoen voldoet de provincie daarmee ruimschoots aan de norm.

De huidige Meerjarenbegroting (zie ook Nota van aanbidding) sluit op basis van onttrekkingen aan de reserve voor algemene doeleinden. Op voorhand zijn er geen resultaten uit de "oud voor nieuw"-discussie en de vernieuwde discussie over de reserves ingeboekt. Het volgende beeld is daarmee het uitgangspunt voor de primaire Begroting 2008:

Verloop Reserve voor algemene doeleinden	
Stand per 1 januari 2008	36.322.529
Rentetoerekening 2008	726.451
Onttrekking 2008	0
Stand per 1 januari 2009	37.048.979
Rentetoerekening 2009	740.980
Onttrekking 2009	748.875
Stand per 1 januari 2010	37.041.084
Rentetoerekening 2010	740.822
Onttrekking 2010	1.622.101
Stand per 1 januari 2011	36.159.805
Rentetoerekening 2011	723.196
Onttrekking 2011	2.626.654
Stand per 1 januari 2012	34.256.347

Het saldo van de saldireserve is daarmee per 1 januari 2008 overgeheveld naar de reserve voor algemene doeleinden en er is een risicoreserve ingesteld ter hoogte van € 19 miljoen.

Incidenteel vrij besteedbaar is daarmee € 34,3 miljoen.

Verschil met het gepresenteerde overzicht in de voorjaarsnota (oud) is het inlopen van vermogensoverschotten. Dit gebeurt nu jaarlijks (€ 5 miljoen) door middel van een korting op de algemene uitkering. Deze korting is meegenomen in de begrote bedragen algemene uitkering.

De daarmee ingestelde reserves hebben de volgende functie.

Risicoreserve

Deze reserve wordt ingesteld om incidentele tegenvallers op te vangen, welke niet door een specifieke voorziening worden afgedekt. Voorgesteld wordt deze reserve € 19 miljoen groot te laten zijn de komende jaren. Jaarlijks zal aan de hand van een risico inventarisatie worden bekeken in hoeverre het weerstandsvermogen in de toekomst bijgesteld dient te worden.

Saldireserve

Deze reserve zal worden gebruikt als algemeen dekkingsmiddel voor resterende uitgaven uit het collegeprogramma 2003-2007. In PS is besloten hier de saldireserve voor te gebruiken, met het overhevelen van een groot gedeelte van het saldo zal de reserve medio 2010 op € 0,00 uitkomen.

De eventuele resultaten van de oud voor nieuw discussie zullen leiden tot lagere onttrekkingen en daarmee een hogere incidenteel besteedbare vrije reserve.

Bestemmingsreserves

Alle bestemmingsreserves zijn door PS bestemd voor een bepaald doel. Alleen voor het afgesproken doel mogen bestedingen plaatsvinden. Zoals in de Voorjaarsnota 2007 PLUS aangekondigd is, worden de komende periode voorstellen gedaan hoe in 2008 met reserves omgegaan zal worden. Als uitwerking van dit voorstel zal per individuele reserve worden bekeken welke consequenties dit met zich meebrengt. Uitgangspunt hierbij is het verbeteren van de transparantie en het jaarlijks integraal afwegen van middelen. In de Voorjaarsnota 2008 zullen voorstellen gedaan worden betreffende de inzet van reserves, nadien kan een inschatting gemaakt worden welk deel hiervan vrij aanwendbaar is en toegevoegd kan worden aan de algemene reserves. Daarna kan bepaald worden welk deel hiervan als incidentele weerstandscapaciteit aangemerkt zou kunnen worden.

2. Structurele weerstandscapaciteit

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. Dit betreft in de beginsel de optelsom van de ruimte op de Begroting en de onbenutte belastingcapaciteit.

Ruimte op de Begroting

De post Onvoorziene uitgaven binnen het begrotingsprogramma Financiering en algemene dekkingsmiddelen, ten bedrage van structureel € 450.000,--, kan worden aangemerkt als onderdeel van de structurele weerstandscapaciteit. In de Voorjaarsnota 2007 PLUS is voorgesteld deze post voor onvoorziene omstandigheden te blijven gebruiken, maar om deze post ook te gebruiken voor dekking van voorbereidingskosten. Hieronder worden kosten verstaan die gemaakt worden om een project (investering) uit te werken tot een concreet statenvoorstel. Indien de staten besluiten tot een dergelijke investering of project, zullen deze kosten worden toegevoegd aan de investering/het project. Als het project niet doorgaat, zullen de voorbereidingskosten ten laste van de post Onvoorzien worden gebracht.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit van de provincie Drenthe bestaat uit het verschil tussen de opbrengst bij het maximaal aantal te heffen opcenten MRB en de opbrengst bij het werkelijke tarief. De raming in de begroting 2008 is uitgegaan van een tarief per 1 april 2008 van 79,7. Het maximumtarief dat door het ministerie van Financiën is vastgesteld voor de periode 1 april 2008 tot en met 31 maart 2009 bedraagt 107,9. Gebaseerd op deze uitgangspunten is de onbenutte belastingcapaciteit als volgt (afgerond x € 1.000,--).

	2008	2009	2010	2011
Voorgesteld tarief	40.664	41.635	42.629	43.647
Maximaal tarief	50.906	56.381	57.727	59.106
Onbenutte belastingcapaciteit	10.242	14.746	15.098	15.459

De weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe

Uit het vorenstaande blijkt dat de weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe als volgt kan worden weergegeven (afgerond, x € 1.000,-).

Omschrijving	2008		2009		2010		2011	
	Inc.	Struct.	Inc.	Struct.	Inc.	Struct.	Inc.	Struct.
Risicoreserve	19.000		19.000		19.000		19.000	
Ruimte binnen begroting		450		450		450		450
Onbenutte belastingcapaciteit		10.242		14.746		15.098		15.459
Totaal (inc. + struct)		29.692		34.196		34.548		34.909

Vanzelfsprekend geldt dat de componenten van de weerstandscapaciteit verschillen in hun mate van inzetbaarheid. Zo is de risicoreserve direct aanwendbaar tot het maximum. Het verhogen van het opcentariaf in het kader van het opvangen van risico's zal daarentegen niet lichtvaardig worden besloten.

Inventarisatie van de aanwezige risico's

Van de risico's die de provincie loopt, is een aantal afgedekt door de gebruikelijke verzekeringen of door het instellen van voorzieningen. In deze paragraaf gaat het om risico's die niet zijn afgedekt of niet kunnen worden afgedekt. Provincies hebben te maken met een diversiteit aan lastig in te schatten risico's die bovendien soms onderling afhankelijk zijn. De provincie onderkent de volgende risico's.

Renteontwikkeling

Het vreemd vermogen bedraagt 44% van het totale vermogen. De risico's bij de renteontwikkeling van het vreemd vermogen zijn beperkt, omdat het hier vooral om langlopende geldmiddelen gaat met een vast rentepercentage. Voor de uitgezette gelden werd in 2007 uitgegaan van een kortetermijnrente van 2,5%. De gerealiseerde kortetermijnrente over de uitgezette gelden bedroeg per 1 mei 2007 3,64%. Gezien de stijgende rentepercentages voor de korte termijn wordt voor de Begroting van 2008 uitgegaan van een kortetermijnrente voor de uitgezette gelden van 4%. Wij hebben in 2007 geen nieuw lang vreemd vermogen aangetrokken en zijn voor 2008 niet voornemens dit te gaan doen.

Renterisico ILG

De provincie Drenthe loopt een renterisico bij de uitvoering van het ILG 2007-2013. De hoogte van het risico is afhankelijk van de snelheid in de uitvoering van het pMJP Drenthe landelijk gebied.

Het risico is ontstaan, omdat GS hebben uitgesproken de ambities die in het pMJP staan en voor wat betreft de rijksmiddelen (uitvoering rijksdoelen door provincie) over 7 jaar verspreid worden uitbetaald.

Concreet betekent dit dat als wij de rijksdoelen snel uitvoeren om op termijn kans te maken op extra middelen door bijstelling van de te behalen prestaties aan rijksdoelen, de provincie gebruik zal moeten maken van de leenfaciliteit bij het Groenfonds. Elk kwartaal stort het Rijk bij het Groenfonds middelen, waaruit de provincie de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Dienst Regelingen (DR) bevoorschot.

Naast het risico van betalen staat natuurlijk ook het voordeel van rentevergoeding ontvangen. Op dit moment heeft de provincie een batig saldo op de rekening bij het Groenfonds staan (eerste storting ontvangen, eerste betalingen aan DR en DLG gedaan).

Overige risico's ILG

Met ingang van 2007 voert de provincie de regie inzake het ILG. De feitelijke (financiële) uitvoering vindt plaats door DLG en DR. Ten tijde van opmaken van deze begroting zijn er risico's te onderkennen, omdat de procedures nog niet volledig uitgekristalliseerd zijn:

- onduidelijkheid over de accountantsverklaringen die de provincie van DLG en DR gaat ontvangen;
- nog geen volledige afstemming tussen door DLG en DR verstrekte verantwoordingsinformatie en de wijze van verantwoording in de provinciale administratie;
- DLG en DR verantwoorden op kasbasis (dus exclusief verplichtingen) en registeren daarnaast apart verplichtingen. De provinciale boekhouding kent een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat de provincie (mogelijk) een deel van de verplichtingen in de provinciale jaarrekening moeten opnemen.

Verder kent het ILG een lange looptijd, namelijk tot en met 31 december 2013.

Het financieel risico dat in dit verband gelopen wordt is niet te kwantificeren.

Financiële risico's

Over de verstrekte leningen loopt de provincie een kredietrisico. Voor het merendeel van de verstrekte geldleningen is echter sprake van hypothecaire zekerheidstelling. Over de verstrekte leningen aan RTV Drenthe van € 4,4 miljoen per 31 december 2007 loopt de provincie een kredietrisico.

Begrotingsrisico's

Aan veel ramingen in de Begroting zijn onzekerheden verbonden. Bovendien zijn de te realiseren baten en lasten soms niet goed te beïnvloeden.

Risico's op gegarandeerde geldleningen

Het totaal van de gegarandeerde geldleningen bedraagt per 31 december 2007 € 14 miljoen (2006: € 21 miljoen). De meeste hiervan zijn verstrekt ten behoeve van instellingen in de gezondheidszorg. Er worden in deze sector geen nieuwe garanties afgegeven. Het risico is in 2007 door aflossingen afgenomen met € 7 miljoen en zal in de toekomst verder afnemen.

BTW-compensatiefonds

Er zijn (landelijk) nog enkele onduidelijkheden betreffende de verwerking van de compensatie van de btw. De definitieve uitname uit het Provinciefonds is nog niet bekend. Wel is bekend dat dit geen negatieve gevolgen voor de provincie Drenthe heeft. De reserve BTW-compensatiefonds wordt per 1 januari 2008 opgeheven.

Kosten bestuursdwang

Bij de geïntensiveerde handhavingactiviteiten kan het noodzakelijk zijn dat de provincie bestuursdwang moet toepassen. Het is niet altijd zeker dat verhaal van de kosten hiervan mogelijk is.

Claims van derden

Hierbij gaat het om de aansprakelijkheid van de provincie bij (vermeend) onrechtmatig handelen. In de afgelopen jaren is “de lagere overheid” regelmatig geconfronteerd met gebeurtenissen die haar imago geen goed hebben gedaan. Deze gebeurtenissen hebben geleid tot een kritischer houding van burgers en bedrijven ten opzichte van de lagere overheid. Deze kritische houding leidt ertoe dat de lagere overheid vaker wordt aangesproken op de kwaliteit van de door haar geleverde prestaties. De nasleep van de recente gebeurtenissen bij de lagere overheid, waaronder de gebrekkige handhaving van veiligheidsvoorschriften, bevestigen dit. Hoewel zich in de afgelopen jaren bij de provincie Drenthe geen claims van belang hebben voorgedaan die het noodzakelijk maakten de hiertoe aangehouden buffer in het weerstandsvermogen aan te spreken, achten wij het, gezien de maatschappelijke ontwikkelingen ter zake, toch blijvend nodig hiervoor een risicoreserve binnen het eigen vermogen aan te houden. De accountant heeft daarom aanbevolen een risicobandbreedte aan te houden van minimaal € 1,5 miljoen tot maximaal € 2,5 miljoen. Deze inschatting is gemaakt door uit te gaan van 5 tot 10 gebeurtenissen, waarbij claimrisico's zouden kunnen ontstaan en een maximaal risico per gebeurtenis van circa € 250.000,-. Er lopen 2 schadeclaims inzake de vorming van slijmalg in de Grote Rietplas. De provincie is naast de gemeente en het waterschap aansprakelijk gesteld. De gemeente is de hoofdaansprakelijke.

Decentralisatie van rijkstaken

Naast de overdracht van bevoegdheden en middelen vindt ook overdracht van risico's plaats waarbij geen compensatie in geld plaatsvindt. Ook herverdeeffecten dragen in geval van overdracht van rijkstaken naar de lagere overheden bij tot een verhoging van de risico's. De verwachting is dat het risico toeneemt door de verdergaande bezuinigingen en ombuigingen van het Rijk.

Bodemsanering en -bescherming

Verontreinigde bodemlocaties worden steeds vaker vanuit een maatschappelijk oogpunt gesaneerd, waarbij de provincie een stimulerende en een regierol vervult. Met het afkomen van de Voorziening bodemsanering is het risico groot dat, bij onvoldoende rijksmiddelen, de ruimtelijke stedelijke ontwikkeling stagneert door het ontbreken van middelen voor voorfinanciering of cofinanciering. In de programmaperiode 2005-2009 is met de genoemde risico's rekening gehouden.

Locatiespecifiek

In 2005 is een aanvullend onderzoek gestart naar de risico's van de vervuilde locatie VanWijk & Boerma te Vries. Dit in verband met een afgegeven beschikking “ernst en urgentie”.

De beschikking geeft aan dat er op een bepaald tijdstip gestart moet zijn met het saneren van de locatie.

De saneringskosten voor het gehele project, dat veel jaren zal doorlopen zijn in eerdere rapporten geschat op circa € 19 miljoen. Wegens het ontbreken van een aansprakelijke private partij en afhankelijk van de uitkomsten kan de provincie verantwoordelijk gesteld worden om te saneren. De kosten van deze sanering zijn niet voorzien in het huidige budget dat door VROM tot 2010 beschikbaar gesteld is. De provincie zal in dit geval voor een deel de kosten moeten tot 2010 voorfinancieren.

Onderhoud wegen en kanalen

De provincie loopt het risico dat door derden veroorzaakte schades niet of niet geheel verhaald kunnen worden. Met name schades aan wegen veroorzaakt, anders dan door een ongeval, zijn veelal niet op de eigenaar te verhalen. De provincie wordt verder met enige regelmaat aansprakelijk gesteld voor ongevallen die vaarweggebruikers overkomen. De provincie is hiervoor verzekerd. Daarnaast kunnen ook natuurlijke calamiteiten als extreme regen- of sneeuwval of aardbevingen aanzienlijke schades tot gevolg hebben. De risico's blijven structureel aanwezig.

Vergoeding btw op schades

Er is een landelijke btw-discussie met de verzekeringsmaatschappijen. De verzekeringsmaatschappijen willen de btw van de schades niet vergoeden omdat de provincies en gemeenten deze btw vervolgens kunnen compenseren. Over de te volgen koers inzake uitkering van compensabele btw op schadeclaims heeft een overleg plaatsgevonden tussen vertegenwoordigers van onder meer het Verbond van Verzekeraars, de VNG en het IPO. Het overleg heeft niet geresulteerd in een definitieve standpuntinname van het Verbond van Verzekeraars, maar wel in het besluit van de vertegenwoordigende overheden om de rechter een bindende uitspraak te laten doen.

Marktsituatie bij aanbestedingen

De (aanbestedings)marktsituatie in de jaren 2001-2006 kenmerkt zich door verlaagde aanneemsommen, mede door de Bouwaffaire en lagere omzetvolumina bij opdrachtgevers. Deze gunstige marktsituatie heeft in het verleden geleid tot kortingen in de aanneemsommen. Naar verwachting zal de vraag op de aannemersmarkt naar onderhoudswerken toenemen. Deze toenemende vraag heeft als gevolg dat er bij de aannemers leveringsproblemen met betrekking tot grondstoffen kunnen ontstaan en dat er een gebrek aan gekwalificeerd personeel kan zijn. Bij een gelijkblijvend aanbod en een toenemende vraag loopt de provincie het risico dat de aanneemsommen hoger worden, boven de inflatie uit. Om de risico's te beperken probeert de provincie Drenthe wel op het "juiste moment" de markt te betreden.

Openbare verlichting

Het voornemen is om in het kader van het energiebeleid de openbare verlichting te gaan verminderen. De provincie loopt het risico dat er verschil in inzicht is met betrekking tot openbare verlichting tussen de burgers en de provincie. Om de risico's te beperken hecht de provincie waarde aan de communicatie hieromtrent met de burgers. Uit onderzoek is gebleken dat door het uitvoeren van deze energiebesparende maatregel de verkeersveiligheid niet in het geding komt.

Financiële risico's ten aanzien van Drentse Maat en Verplaatsingsregeling bedrijven

De provincie heeft één fonds opgericht bij het Nationaal Groenfonds ten behoeve van de 2 vorengenoemde regelingen. Daarnaast wordt geld geleend bij het Nationaal Groenfonds ten behoeve van de aankoop dan grond door DLG ter realisatie van de doelen waarvoor deze fondsen zijn opgericht. Wanneer de doelen bereikt zijn, worden deze gronden weer vervreemd. Vanuit de fondsen worden de kosten die het Nationaal Groenfonds hiervoor maakt betaald en komen de pachtinkomsten binnen. Aangezien een deel van de gronden meerjarig in eigendom is van DLG, hebben fluctuaties in de prijsontwikkeling van gronden invloed op de het vermogen in de fondsen. De langjarige ontwikkeling is dat de grondprijzen stijgen. De kortetermijnhandel laat wel eens fluctuaties zien, waardoor de laatste jaren zowel gronden met winst als met verlies verhandeld zijn. De fondsen worden zodanig beheerd dat er een ruime buffer is om dergelijke fluctuaties op te vangen.

Risico's in het kader van het Kompas

De provincie Drenthe is bij de Gemeenschappelijke regeling SNN mede risicodragend voor de risico's bij de uitvoering van het Kompas-programma, zoals onrechtmatigheden bij de uitvoering van projecten, interpretatieverschillen en verandering van regelgeving. Voor oude en huidige programma's en regelingen is geraamd hoe groot de risico's zijn. De risico's zijn vervolgens afgezet tegen de beschikbare reserves. Voor de oude programma's en regelingen is er binnen SNN ruim voldoende weerstandsvermogen om de resterende risico's op te vangen. De omvang van de reserves bij de huidige programma's en regelingen is voldoende om inhoudelijke en budgettaire risico's op te vangen. Procedurele risico's kunnen nog niet worden geraamd. Indien deze in de toekomst optreden, is het niet waarschijnlijk dat de reserves op de huidige programma's kunnen worden aangewend ter dekking van de risico's. Bij de uitvoeringskosten voor de huidige programma's (vooral EZ/Kompas) wordt een tekort verwacht dat niet kan worden gedekt uit reserves op het programma. Nader onderzoek is nodig om te bepalen of reserves op oude programma's en regelingen voor dit doel kunnen worden aangewend.

Dividend Essent

Het dividend van Essent is voor 2008 geraamd op € 6,7 miljoen. De winst is per definitie echter onzeker. Het risico kan zowel positief als negatief zijn. Wel is het zo dat Essent er naar streeft het dividend niet minder te laten zijn dan over het voorgaande jaar. Het uitgangspunt hierbij is dat het dividend is gebaseerd op de winst uit normale bedrijfsactiviteiten.

Nazorg stortplaatsen

Op grond van de wettelijke nazorgregeling in de WM wordt de provincie, na overdracht van de nu operationele stortplaatsen, verantwoordelijk voor de bestuurlijke, organisatorische en financiële aspecten van de nazorg van deze stortplaatsen. Er worden in dit kader risico's genomen, vooral als het doelvermogen niet wordt bereikt als gevolg van tegenvallende rendementen, een snellere sluiting van de stortplaats dan voorzien of door wanbetaling, evenals door niet-voorzien omstandigheden nadat overdracht van de stortplaatsen aan de provincie heeft plaatsgevonden. Nadat de stortplaatsen zijn gesloten, kan geen verrekening met de exploitant

meer plaatsvinden. Met behulp van een protocol sluitingsverklaring en een risicomodel wordt het risico beperkt.

Uitvoering MUP verkeer en vervoer

Het gaat hierbij om diverse risico's, waaronder:

- planschade. Met name bij de grotere nieuwbouwprojecten (zoals de aanleg van rondwegen) kan het risico van planschade ex artikel 49 van de WRO niet geheel worden uitgesloten. Van belang is dat dit risico al tijdens de bestemmingsplanprocedure wordt geïnventariseerd;
- vertraging planprocedures als gevolg van de advies- en beroepsprocedures bij het voldoen aan planologische regelingen en/of diverse vergunningen;
- draagvlak planontwikkeling. Kenmerk voor het huidige provinciale beleid is het streven naar een verkeers- en vervoersvisie per corridor of gebied en een daarop gericht integraal maatregelenpakket. Met name het draagvlak voor de conclusies en aanbevelingen van de verschillende corridorstudies bepaalt de haalbaarheid van meerjarenuitvoeringsconvenanten. In financiële zin kunnen deze risico's positief en negatief zijn;
- onteigening. Veelal worden de gronden langs minnelijke weg verworven. In een aantal situaties is echter een onteigeningsprocedure nodig. Deze procedures zijn tijdrovend, dus vertragend en kostenverhogend;
- bodemsaneringen. In incidentele gevallen zal tijdens de uitvoering van het werk verontreiniging van het grondwater of van de bodem worden aangetroffen. Bodemsaneringen kunnen aanzienlijk kostenverhogend werken en zullen vaak tot grote vertragingen van het project leiden. Bij wegconstructies moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid van het moeten afvoeren en verwerken van teerhoudend asfalt;
- geluidhinder. Sinds een aantal jaren moet bij reconstructies een akoestisch geluidonderzoek worden uitgevoerd naar de effecten van de maatregelen op de omgeving (bijvoorbeeld de woningen langs een weg). Voor het geval de berekende geluidbelasting 1,5 dB hoger is dan de waarde in de oude situatie, moet de overheid maatregelen treffen. Daarbij kan gedacht worden aan maatregelen aan de bron (bijvoorbeeld geluidreducerend asfalt) dan wel aan maatregelen op de plaats waar het effect optreedt (bijvoorbeeld maatregelen aan de woningen). Indien er maatregelen moeten worden getroffen, zijn deze van invloed op de kosten van het project;
- kabels en leidingen. Het moeten verleggen van kabels en leidingen kan in sommige gevallen aanzienlijk kostenverhogend werken en in de tijd gezien vertragingen opleveren;
- aanbestedingen. De op het moment van aanbesteden heersende marktsituatie kan een risico vormen. Een mee- of tegenvallende aanbesteding kan wel 30% verschil maken;
- water-, archeologie-, flora- en faunatoets. Voordat een bestemmingsplan gewijzigd kan worden moet de water-, archeologie-, flora en faunatoets met een positief resultaat worden doorlopen. Bij negatief resultaat kan het leiden tot een wijziging dan wel vertraging van het project;
- financiële dekkingsplannen. De uitwerking van het provinciale beleid wordt in nauwe samenwerking met derden (onder andere Rijk en gemeenten) in een Meerjarig regionaal investeringsprogramma opgenomen. Per project wordt aangegeven welke overheden en instanties als financieel medeverantwoordelijke partner worden gezien. De afspraken daarover worden sinds 2005 jaarlijks in het PUP vastgelegd. Het dekkingsplan moet als een risico worden gezien in geval over de financieringsopzet nog geen overeenstemming is bereikt. In die gevallen waar een project in eerste aanleg een provinciale verantwoordelijkheid betreft, zal de provincie zelf moeten zorg dragen voor een financieel vangnet voor het eventueel (gedeelte-

lijk) mislukken van de nagestreefde financieringsopzet. Dat vangnet zal in beginsel worden gevonden binnen de provinciale budgetten.

Motorrijtuigenbelasting

Het Centraal Bureau Motorrijtuigenbelasting (CBM) int de provinciale opcenten en draagt deze aan de provincies af. De provincies hebben geen controlemogelijkheden op deze afdrachten en zijn daarmee informatieafhankelijk van het CBM. Er blijft onzekerheid bestaan over de juistheid en de volledigheid van de ontvangen opcenten. Overigens is inmiddels door het IPO het initiatief genomen om een convenant met de Belastingdienst op te stellen waarin de controle- en informatiemogelijkheden afdoende worden geregeld.

Overige aanwezige risico's

Ten slotte vermelden wij nog de volgende aanwezige risico's.

- Oninbare debiteuren.
- Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen.
- Kosten Sociaal statuut.
- Subsidieafrekeningen richting het Rijk.
- Ontoereikende verzekeringen.
- Beleidsrisico's.

Oninbare debiteuren

Bij de uitvoering van risicovolle projecten vraagt de provincie Drenthe bankgaranties aan, maar er is wel sprake van oninbaarheid op debiteuren. Het debiteurensaldo van de provincie bedroeg per 31 december 2006 € 2,9 miljoen. Van dit bedrag had € 1 miljoen betrekking op openbare lichamen. Van het debiteurensaldo per 31 december 2006 resteert per 23 februari 2007 een bedrag van € 2,3 miljoen. Op de vorderingen op debiteuren is een voorziening voor mogelijke oninbaarheid in mindering gebracht van € 0,9 miljoen.

Specifieke uitkeringen

De provincie ontvangt uit vele subsidieregelingen gelden van het Rijk. Over de besteding ervan moet in veel gevallen verantwoording worden afgelegd. Hierbij dient meestal een accountantsverklaring te worden afgegeven. Met ingang van 2006 worden in de Jaarrekening (SISA-bijlage) een aantal specifieke uitkeringen opgenomen, waardoor een specifieke accountantsverklaring niet meer vereist is. De verwachting is dat dit voor steeds meer specifieke uitkeringen zal gaan gelden. Indien de subsidievoorwaarden niet adequaat worden nageleefd, bestaat het risico dat gelden dienen te worden terugbetaald aan het Rijk, terwijl de kosten wel zijn gemaakt of bedragen wel zijn doorgegeven naar andere instellingen. Het genoemde risico leidt daarom niet tot een kwantificering van een aanwezig financieel effect.

Ontoereikende verzekeringen

Een groot deel van de risico's is te verzekeren. De provincie heeft de normaal gebruikelijke risico's behorende bij hun taken dan ook verzekerd. Daarnaast zijn diverse aansprakelijkheidsverzekeringen afgesloten.

Beleidsrisico's

De provincie loopt ook ten aanzien van wijziging van beleid en/of van (financiële) herprioritering risico's. Met name bij langjarige projecten is dit risico reëel, omdat het Rijk hier een grote invloed op heeft. Verder loopt de provincie risico ten aanzien van draagvlak bij externe partijen. Veel provinciale ambities zijn qua haalbaarheid afhankelijk van de medewerking van derden: bestuurlijk - politiek, beleidsmatig, financieel, prioriteit en procedureel. Dit risico kan zich in het bijzonder voordoen bij deelname van de provincie aan bijvoorbeeld de ontwikkeling van het gebied Leek-Roden of aan het Masterplan Assen-Zuid.

Verbonden partijen en overige samenwerkingsverbanden

Onder een verbonden partij wordt verstaan: een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. Vooral het financiële belang impliceert een risico voor de provincie. Immers, de middelen die door de provincie ter beschikking zijn gesteld, kunnen een verlies zijn in geval van faillissement. Verder heeft de provincie een financieel belang indien financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de provincie.

In deze Begroting is een afzonderlijke paragraaf besteed aan verbonden partijen (paragraaf I.2.6). De jaarlijkse bijdragen van de provincie Drenthe aan de verbonden partijen zijn opgenomen in de Begroting van de provincie. De gerealiseerde bijdragen staan in de Productenrealisatie vermeld en in de paragraaf Verbonden partijen. De risico's van de samenwerkingsverbanden worden niet in alle gevallen gekwantificeerd. De accountant geeft in zijn rapport aan dat hij inschat dat de provincie hierbij specifiek risico loopt bij het SNN en GAE. Het gaat hierbij globaal geschat om een risico van vijfmaal de jaarlijkse bijdrage. Dit is omgerekend op basis van de Begroting 2008 ongeveer € 4,3 miljoen.

De volgende verbonden partijen en overige samenwerkingsverbanden zijn te onderscheiden.

Deelnemingen

- NOM. Het betreft een symbolische deelname; de provincie Drenthe is voor 0,01% aandeelhouder.
- WMD. De provincie bezit 50% van het aandelenkapitaal.
- GAE. De provincie bezit 30% van de aandelen. De jaarlijkse bijdrage bedraagt voor Drenthe € 308.062,--.
- Europark Coevorden/Emlichheim Entwicklungsgesellschaft mbH. De provincie zal, gelet op de omvorming van het Europark naar een risicodragende onderneming, alleen indirect (via lening NOM) bijdragen aan het stamkapitaal van het Europark.
- NV Essent. In het "oude" nutsbedrijf Essent heeft de provincie Drenthe 2,28% van de aandelen. Drenthe ontvangt dividend en heeft een stem in de aandeelhoudersvergadering.

Gemeenschappelijke regelingen

- SNN. De bijdrage in de uitvoeringskosten bedroeg over 2006 € 526.745,--. Bij SNN is voor de risico's van de lopende projecten een ruime voorziening gevormd. Door deelname in het bestuur en het bestuderen en bijhouden van alle bestuursstukken houdt de provincie Drenthe greep op de eventueel aanwezige risico's bij het SNN. Daarnaast vindt toezicht plaats door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- BANN. Het bestuursonderwijs is geprivatiseerd. De gemeenschappelijke regeling is in stand gebleven om de eventuele verplichtingen ten opzichte van voormalig personeel na te kunnen komen. Vooralsnog is hierbij geen financieel risico te verwachten.

- Noordelijke Rekenkamer. De gemeenschappelijke regeling, waaraan de 3 noordelijke provincies deelnemen, is in werking getreden op 1 januari 2005. Vooralsnog is hierbij geen financieel risico te verwachten.
- OV-bureau. Vooralsnog is hierbij geen financieel risico te verwachten.

Stichtingen en andere privaatrechtelijke rechtspersonen

- Stichting Leerstoel Regionale/Noordelijke Economie. Vooralsnog is hierbij geen financieel risico te verwachten.
- Stichting Drentse Bedrijfslokaties (DBL). De provinciale bijdrage bedroeg over 2006 € 60.889,--.
- Stichting Landelijk Meldpunt Afvalstoffen (LMA). De bijdrage over 2006 bedroeg € 174.168,--.
- Stichting Drents Plateau. Vooralsnog is hierbij geen financieel risico te verwachten.
- Vereniging IPO. De bijdrage over 2006 van de provincie bedroeg € 574.136,--.

Bestuursrechtelijke rechtspersonen

- Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Drenthe. Het fonds beheert de gesloten stortplaatsen uit de opbrengsten van de nazorgheffing verkregen middelen. Vooralsnog is hierbij geen financieel risico te verwachten.

De jaarlijkse bijdragen van de provincie Drenthe aan de verbonden partijen zijn opgenomen in de begroting van de provincie. De risico's van de samenwerkingsverbanden worden in de rapportages van de provincie niet gekwantificeerd. Bestudering van de stukken levert het volgende beeld op.

Nr.	Verbonden partij	Kwantificering (x € 1.000,--)
1.	NOM	0
2.	WMD	0
3.	GAE (5x de begrote bijdrage 2008)	1.500
4.	Europark Coevorden/Emlichheim Entwicklungsgesellschaft mbH	0
5.	NV Essent	0
6.	SNN (5x de begrote bijdrage 2008)	2.800
7.	IPO	0
8.	Bestuursacademie Noord-Nederland	0
9.	Noordelijke Rekenkamer	0
10.	OV-bureau	0
11.	Stichting Leerstoel Regionale/Noordelijke Economie	0
12.	Stichting DBL	0
13.	Stichting LMA	0
14.	Stichting Drents Plateau	0
15.	Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Drenthe	0
	Totaal	4.300

Conclusie financieel effect van de risico's

Uit het vorenstaande blijkt dat de risico's als volgt gekwantificeerd kunnen worden weergegeven (afgerond x € 1.000,--).

	Financieel effect	
	Minimum	Maximum
Risico's vermeld in deze paragraaf		
- Claims van derden	1.500	2.500
Inschatting p.m.-posten risico's vermeld in deze paragraaf en een aan te houden buffer voor algemene bedrijfsvoeringrisico's (5%-8% van de begrote lasten 2008)	12.650	20.250
Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen, inschatting	5.000	5.000
Verbonden partijen	4.300	4.300
Totaal financieel effect van de risico's	23.450	32.050

De financiële effecten van de aangegeven risico's worden gezien het vorenstaande ingeschat tussen de € 23,5 en € 32 miljoen.

Omvang van het weerstandsvermogen

Op basis van diverse kengetallen is getracht een oordeel te geven over het weerstandsvermogen. De volgende kengetallen zijn hiertoe aangegeven (afgerond, x € 1.000,--).

Weerstandsvermogen	Totaal
Omvang risico's	23.450 - 32.050
Weerstandscapaciteit	
Totaal lasten begroting 2008	251.433
10% van de totale lasten	25.143
Aanbevolen weerstandscapaciteit accountant	25.000

In het rapport over het weerstandsvermogen van de huisaccountant van 2005 wordt een omvang van de weerstandscapaciteit aanbevolen van € 25 miljoen. Wij achten deze norm ook voor 2008 juist.

De totale weerstandscapaciteit bedraagt per 1 januari 2008 € 29,7 miljoen. Feitelijk zijn er wel meer vrije reserves. Zoals aangegeven in de Voorjaarsnota worden voor een gedeelte van de "vrije" reserves plannen en daarmee ook uitgaven ontwikkeld.

Geconcludeerd kan worden dat het huidige weerstandsvermogen van de provincie ruim voldoende is. De omvang van de weerstandscapaciteit is toereikend om de aanwezige risico's op te vangen.

Paragraaf 2.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Op grond van artikel 9 van het BBV is bepaald dat in de Begroting de beleidslijnen (moeten) worden vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, waaronder het onderhoud van kapitaalgoederen. De paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen geeft een dwarsdoorsnede van de Begroting. Lasten van onderhoud kunnen op diverse programma's voorkomen. Met onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de Begroting gemeoid.

In deze paragraaf gaan wij in op het onderhoud van de volgende kapitaalgoederen.

- Wegen
- Kanalen
- Gebouwen

Beleidskader

PS hebben het beleidskader voor het onderhoud van de provinciale wegen en vaarwegen vastgesteld in statenbesluiten. Dit betreft de besluiten voor de vaarweg Meppel-De Punt, de Zuidoost-Drentse vaarwegen, de wegen en voor de kapitaallasten kunstwerken (bruggen, viaducten, sluisen etc.). Die 4 besluiten vormen het feitelijk beleidskader voor het wegen- en vaarwegenonderhoud en zijn dus de koppeling van doelen aan beschikbaar gestelde middelen. In feite is het ook de opdracht van de staten aan de organisatie om een taak binnen de gestelde kaders uit te voeren.

In 1994/1995 hebben de staten van Drenthe het volgende besloten.

- Tot invoering van contractmanagement voor het beheer, waarbij GS een contract hierover sluiten met de Productgroep Wegen en Kanalen. Dit beheer moet efficiënt en slagvaardig georganiseerd worden. Hiermee hebben de staten uitgesproken dat ze het weg- en vaarwegbeheer voortaan op afstand sturen en het budgetrecht alleen uitoefenen op het niveau van het totale budget per begrotingsprogramma.
- Tot het beschikbaar stellen van totaalbudgetten, zowel voor de wegen, voor de vaarweg Meppel-De Punt als voor de Zuidoost-Drentse vaarwegen, als financiële kaders, uitgaande van medefinanciering door het Rijk (voor de vaarweg Meppel-De Punt) als de Zuidoost-Drentse waterschappen. Binnen deze kaders moet het beheer gerealiseerd worden en mogen geen claims richting algemene middelen gelegd worden, behoudens de invloed van nieuwe wet- en regelgeving en behoudens oorlog, molest, natuurrampen/calamiteiten (waaronder hoog water) en schade veroorzaakt door derden.
- Tot instelling van Bestemmingsreserves: voor het beheer van de vaarweg Meppel-De Punt en de Zuidoost-Drentse vaarwegen en voor het wegenbeheer.
- Tot het streven deze vaarwegen voor de scheepvaart open te houden en tot het stimuleren van vervoer te water, zowel beroeps als recreatief.
- Tot het vertalen van dat streven voor openstelling in een CEMT- en BRTN-klasse-indeling van de vaarwegen, met daarbij horende maatgevende scheepstypen. De binnen- of rivierscheepvaart is in Europa opgedeeld in CEMT-classes om de afmetingen van vaarwegen in West-Europa op elkaar af te stemmen. De klasse-indeling is bepaald door de Conférence Européenne des Ministres de Transport. Daarnaast zijn er de BRTN-classes van de Stichting Recreatietoervaart Nederland voor de recreatievaart.

- Tot het garanderen van de bereikbaarheid van bestemmingen via de Drentse provinciale wegen en vaarwegen, behoudens oorlog, molest, natuurrampen/calamiteiten (waaronder hoog water), schade veroorzaakt door derden, ijsgang, hevige sneeuwval, bijzondere transporten, evenementen of stremmingen wegens groot onderhoud/werk in uitvoering.
- Dat het beheer sober moet zijn en knelpunten sober worden opgelost. Slechts in enkele uitzonderingen is besloten tot “boven het minimum uitgaan”.
- Dat areaaluitbreiding zal leiden tot evenredige uitbreiding van het budget.

Wegen

Voor het onderhoud van de provinciale wegen is een Managementraamcontract (beheer) wegen en kanalen 2004-2014 opgesteld. Het contract houdt in dat het hoofd van de Productgroep Wegen en Kanalen zich tegenover het college van GS verbindt het beheer en onderhoud van de Drentse provinciale wegen en vaarwegen tegen een afgesproken kwaliteit en kosten op zich te nemen. Het contract geeft de beschikbare budgetten, de te leveren prestaties en de bevoegdheden en regels in de mandatering weer en heeft betrekking op het hoofdwegennet van totaal 468,5 km, met daarnaast nog 15,7 km parallelwegen, 261,2 km fietspaden, 29 km op- en afritten, 8,2 km dubbele rijbanen en ruim 4 km voetpaden.

Naast het raamcontract wordt elk jaar de specifieke jaartranche van de desbetreffende beheersonderdelen aan het college van GS voorgelegd. Hierin worden de actuele gegevens voor het uitvoeringsjaar vermeld die onder meer zijn gebaseerd op een jaarlijkse inspectie van de wegen. Bij deze inspecties wordt de zogenaamde CROW-methode (Stichting Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de verkeerstechniek) gehanteerd om zo objectief mogelijk de verhardingen van het wegennet in kaart te brengen. De jaartranches passen in het financieel meerjarenkader van het raamcontract.

Voor de wegen bestaat in Nederland een landelijke systematiek voor het vaststellen van onderhoudsniveaus: de CROW-methode. Wegeninspecteurs van de wegbeheerders zijn in deze systematiek geschoold en worden elk jaar daarin “geijkt” door de landelijke Wegmeetdienst. Het is mogelijk via de CROW-methode een rapportcijfer voor het onderhoudsniveau te berekenen. Het nagestreefde onderhoudsniveau is “ruim voldoende”, dus rapportcijfer 7. Sinds ca. 1997 verkeert ons wegennet ongeveer op dat niveau. Het streven is boven het minimumniveau van de 6 te blijven, omdat het cijfer het gemiddelde van een heel wegennet betreft. Het is de bedoeling dat geen enkel wegvak onvoldoende scoort en dat moet gerealiseerd worden bij een cyclus van groot onderhoud van gemiddeld 15-20 jaar. Ontstaan er echte knelpunten (“onvoldoendes”), dan zal dat leiden tot aansprakelijkheid voor schade van weggebruikers.

De Technische Universiteit Delft heeft een globaal model in de jaren zeventig ontwikkeld waarin een relatie kan worden gelegd tussen beschikbare middelen en daaraan gerelateerd onderhoudsniveau. Dat model ziet er als volgt uit: Het onderhoudsniveau van een wegennet, grotendeels bestaande uit asfaltverhardingen wordt bij een goed opgebouwde evenwichtige Begroting nagenoeg geheel bepaald door het deelbudget voor groot onderhoud, dat wil zeggen voor het aanbrengen van dek- en slijtlagen. Bij de in Nederland gerealiseerde onderhoudsniveau's geldt globaal dat er een lineaire relatie bestaat tussen gewenste niveauverbetering en budget. Met andere woorden: ons onderhoudsniveau van een 7 opkrikken naar een 8 vergt 14% meer budget voor groot onderhoud, het laten afglijden naar een 6 leidt tot een financiële besparing van 14%. Voor de Drentse situatie is die 14% een bedrag van afgerond € 0,5 miljoen per jaar.

Voor de dekking van de uit het onderhoud voortvloeiende kosten is een Reserve wegenbeheer ingesteld. De werkelijke onderhoudsuitgaven met uitzondering van de per 2008 niet meer doorberekende apparaatskosten worden ten laste van deze reserve gebracht. Door deze systematiek komen in de provinciale Begroting geen pieken en dalen voor, maar worden de onvermijdelijke schokken in de onderhoudsuitgaven opgevangen binnen deze reserve.

Het beschikbare budget voor onderhoud in de provinciale Begroting wordt berekend op basis van een normbedrag, waarbij de apparaatskosten niet meer meegenomen worden (norm per 1 januari 2008: € 9.849.483). Dit bedrag wordt jaarlijks met een (inflatie)percentage verhoogd.

Per 1 januari 2007 is de (voormalige) Rijksweg N34 (Overijsselse grens bij Ane-Coevorden-Holsloot-De Punt/A28) in beheer en onderhoud door de provincie overgenomen van het Rijk. Deze N34 is in de gepresenteerde gegevens verwerkt. Gedurende de eerstkomende jaren wordt deze weg gereconstrueerd en aangepast aan de huidige normen. Het Rijk heeft hiervoor de financiële bijdrage geleverd. Hierdoor is er de eerste 6 jaar minder onderhoudsgeld nodig dan volgens de norm benodigd is (€ 1.217.000,-- in 2007 en vanaf 2013 € 1.900.000,--; prijspeil 2007).

Voor de kosten van onderhoud van de wegen zijn in de Begroting 2008 en volgende jaren, exclusief de apparaatskosten die niet meer worden toegerekend, de volgende bedragen opgenomen.

	2008	2009	2010	2011
Programma beheer en onderhoud	9.697.131	9.882.013	10.062.753	10.171.155

(Bedragen in €)

Het saldo van de Reserve wegenbeheer is per 1 januari 2008 € 850.139,--. Het saldo is benodigd om pieken en dalen in het onderhoud op te vangen en om onvoorziene tegenvallers te kunnen bekostigen.

De N381 met de groene middelstreep als onderdeel van de herkenbaarheidskenmerken

Kanalen

Wat is vermeld ten aanzien van de wegen, is in algemene zin ook van toepassing op de bij de provincie in beheer en onderhoud zijnde kanalen.

Voor het beheer en onderhoud van de provinciale kanalen is een tweetal raamcontracten vastgesteld die voorzien in een behoorlijk beheer en onderhoud van:

- de vaarweg Meppel-De Punt, met een totale lengte van 64 km en waarin zijn opgenomen het Noord-Willemskanaal, de Drentsche Hoofdvaart en het Meppelerdiep;
- de Zuidoost-Drentse vaarwegen, met een totale lengte van 90 km en waarin zijn opgenomen alle vaarwegen die in het beheer en onderhoud zijn van de provincie Drenthe en die niet vallen onder de vaarweg Meppel-De Punt.

Vaarweg Meppel-De Punt

De vaarweg Meppel-De Punt is in 1994 overgenomen van het Rijk, in het kader van de toenmalige “natte sanering”, een decentralisatie impuls onder het regime van het Convenant “Brokx-Nat”. Bij die overname verplichtte het Rijk zich contractueel tot 2024 de volledige kosten van sober beheer aan de provincie te vergoeden. Met ingang van 2024 vervalt een bedrag van € 1,5 miljoen structureel (op een totale rijksbijdrage van € 3,3 miljoen per jaar, prijspeil 2007). De rijksbijdrage is bij de onderhandelingen in 1993 ontstaan door op het bedrag van het beheer, zoals destijds uitgevoerd door het Rijk zelf, een “efficiencykorting” toe te passen. Tussen 1993 en 1999 is de Productgroep Wegen en Kanalen afgeslankt, teneinde balans te vinden tussen de beschikbare en de benodigde middelen. Sindsdien bevindt het nagestreefde en gerealiseerde onderhoudsniveau zich op voldoende niveau.

Het niveau “voldoende”: In tegenstelling tot de wegen, is er geen landelijke uniforme systematiek om het onderhoudsniveau van vaarwegen exact te kwantificeren. Verschillende vaarwegbeheerders overleggen hierover en inspecteren hun vaarwegen jaarlijks, inclusief dieptepeiling. Op grond van het geringe niveau van klachten over de onderhoudstoestand is het plausibel het niveau “voldoende” vast te stellen. Wel geldt voor al onze vaarwegen, dat de marge tussen vaarwegdiepte en diepgangen van de toegelaten “maatgevende” scheepstypes, in Drenthe heel beperkt is.

Het beschikbare budget voor onderhoud, exclusief de apparaatskosten die niet meer worden toegerekend, naast een jaarlijks geïndexeerd normbedrag, waarbij de apparaatskosten niet meer meegenomen worden (norm aandeel provincie Drenthe per 1 januari 2008: € 2.132.124,--) voornamelijk uit bijdragen van derden (Rijk en waterschappen). Zoals al opgemerkt komt een deel van de Rijksvergoeding met ingang van 2024 te vervallen.

	2008	2009	2010	2011
Programma beheer en onderhoud	2.590.175	2.611.979	2.634.218	2.394.382

(Bedragen in €)

Het saldo van de Reserve beheer vaarweg Meppel-De Punt bedraagt per 1 januari 2008 € 6.225.240,--.

De provincie “spaart” voor een groot onderhoudspiek in de jaren 2010-2015. Daarnaast is er enig saldo nodig op pieken en dalen in het onderhoud te kunnen “gladstrijken”.

Aangelegde poel met een aangebrachte wand voor oeverzwaluwen

Zuidoost-Drentse vaarwegen

De Zuidoost-Drentse vaarwegen zijn al in provinciaal beheer sinds de jaren zestig van de twintigste eeuw. In die tijd ging de NV Drentsche Kanaalmaatschappij failliet en liet haar vaarwegen “achter” met een grote onderhoudsachterstand. De provincie heeft die failliete boedel overgenomen. Beleidsstreven was die vaarwegen voor de scheepvaart open te houden. Dat lukte, maar de onderhoudsachterstand bestond in de jaren negentig nog steeds. Ten tijde van de invoering van contractmanagement werd een driesporenbeleid geformuleerd.

Het provinciaal bestuur stelde extra budget voor vaarwegbeheer beschikbaar, de onderhoudsdienst (sinds 1997 de Productgroep Wegen en Kanalen) kreeg de opdracht via afslanking van de formatie efficiencywinst te bereiken en de betrokken waterschappen moesten gaan meebetalen in het vaarwegbeheer. Anno 1999 bleken deze beleidsvelden grotendeels gerealiseerd. Sindsdien is het onderhoudsniveau van de vaarwegen juist voldoende, afgezien van een relatief geringe achterstand die in 2008 zal zijn weggewerkt. In termen van een rapportcijfer is het gewenste onderhoudsniveau een 6 en het aanwezige niveau een 6-. Daarnaast zijn in sommige kanalen ten opzichte van de vaarwegklasse diepgangbeperkingen afgekondigd ten opzichte van de Europese CEMT-normen (Commission Européenne des Ministres de Transport). Er zijn wensen de Hoogeveense Vaart te verdiepen naar echt 600-tons-kanaal. Ook voor het Coevorden-Vechtkanaal, in 2000/2001 uitgebreid tot 400-tonskanaal, bestaan wensen tot uitbouw, in principe tot 1.000-tons vaarweg. Tot op heden ontbreken hiervoor de budgetten. Tevens is gestart met het herstel van de vaarverbinding Erica-Ter Apel.

In de jaarcontracten worden de budgetten die beschikbaar zijn voor het dagelijks onderhoud aangegeven. De te verwachten uitgaven zijn gebaseerd op monitoringscijfers en worden uitgedrukt in kosten per km vaarweg infrastructuur in beheer. Voor de grootonderhoudsprojecten wordt de meerjarenplanning jaarlijks geactualiseerd.

Het voor het onderhoud beschikbaar budget bestaat naast een jaarlijks geïndexeerd normbedrag, waarbij de apparaatskosten niet meer meegenomen worden (norm aandeel provincie Drenthe per 1 januari 2008: € 2.292.801,--) uit bijdragen die van derden (met name waterschappen) worden ontvangen.

Voor de kosten van onderhoud van de overige vaarwegen, exclusief de apparaatskosten die niet meer worden toegerekend, zijn in de Begroting 2008 en volgende jaren de volgende bedragen opgenomen.

	2008	2009	2010	2011
Programma beheer en onderhoud	3.263.226	2.280.491	2.298.101	2.390.729

(Bedragen in €)

Het saldo van de Reserve beheer vaarwegen Zuidoost-Drenthe bedraagt per 1 januari 2008 € 850.378. Dit saldo is voornamelijk bestemd voor het wegwerken van het nog bestaande achterstallig onderhoud. De inhaalslag op het achterstallig onderhoud zal in 2008 voltooid worden. Daarnaast is er nog een saldo nodig voor het opvangen van pieken en dalen in het onderhoud en voor onvoorziene tegenvallers.

Verbreding en met milieuvriendelijke oevers afwerken van het Coevorden-Vechtkanaal.

Gebouwen

Naast de in de Managementcontracten wegen en kanalen begrepen steunpunten en dienstwoningen kent de provincie Drenthe nog een tweetal gebouwen waarvan zij het onderhoud heeft. Dit betreft:

- het provinciehuis
- het Drents Museum

Provinciehuis

Om op een zo planmatige wijze het onderhoud aan het provinciehuis uit te voeren en de financiële middelen daarvoor beschikbaar te hebben is door een gespecialiseerd bureau in 2000 een onderhoudsplan opgesteld. Daarbij is gebruikgemaakt van standaard geaccepteerde prijs- en kwaliteitsnormen die gelden in de bouw. Het plan geeft inzicht in de staat van onderhoud, de te verwachten toekomstige onderhoudsbehoefte voor een termijn van 10 jaar en de daarvoor benodigde financiële middelen. Er is daarbij rekening gehouden met onder meer het feit dat het provinciehuis geen onderhoudsvriendelijk gebouw is, omdat er veel hout- en ijzerconstructies zijn toegepast. Verder is in het meerjarenonderhoudsplan rekening gehouden met het onderhoud aan het buitenterrein.

Omdat het huidige onderhoudsplan in 2000 is opgesteld en het provinciehuis in de komende periode gerevitaliseerd gaat worden, zal het onderhoudsplan tijdens de revitalisering geactualiseerd worden. Dit ook weer voor een periode van 10 jaar. Na de afronding van de revitalisering zal dan duidelijk worden wat na afronding voor onderhoud jaarlijks nodig is.

Voor de uitvoering van het onderhoudsplan is in de Meerjarenbegroting 2008 en volgende jaren rekening gehouden met een structurele uitgaaf van € 524.972,-- (2008). Van dit bedrag wordt jaarlijks € 351.930,-- gestort in de Voorziening groot onderhoud provinciehuis. Voor het dagelijks onderhoud is jaarlijks een exploitatiebudget in de Begroting opgenomen ter hoogte van het verschil tussen de structurele uitgaaf en de storting in de voorziening.

	2008	2009	2010	2011
Programma beheer en onderhoud	524.972	528.425	531.939	535.539

Bedragen in €

Het saldo van de Voorziening groot onderhoud provinciehuis bedraagt per 1 januari 2008 naar verwachting € 1.374.130,--.

Drents Museum

In 2001 heeft een daartoe gespecialiseerd bureau een rapport uitgebracht over het onderhoud van het Drents Museum. Op grond van de uitkomsten van het daarbij behorende 10-jarig onderhoudsplan, alsmede een uitgewerkte heldere taakafbakening van verantwoordelijkheden tussen huurder en verhuurder is het budget vastgesteld dat nodig is om de kwaliteit van het onderhoud van de gebouwen op een goed niveau te houden.

Omdat het huidige onderhoudsplan in 2001 is opgesteld en het Drents Museum in de komende periode uitgebreid gaat worden, zal het onderhoudsplan tijdens de verbouwing geactualiseerd worden. Dit ook weer voor een periode van 10 jaar. Na de afronding van de verbouwing zal dan duidelijk worden wat na afronding voor onderhoud jaarlijks nodig is.

Voor de uitvoering van het onderhoudsplan is in de Meerjarenbegroting 2008 en volgende jaren rekening gehouden met een structurele uitgaaf van € 192.785,-- (2008). Van dit bedrag wordt jaarlijks € 121.899,-- gestort in de Voorziening groot onderhoud Drents Museum. Voor het dagelijks onderhoud is jaarlijks een exploitatiebudget in de Begroting opgenomen ter hoogte van het verschil tussen de structurele uitgaaf en de storting in de voorziening.

	2008	2009	2010	2011
Programma beheer en onderhoud	192.785	194.202	195.629	197.124

(Bedragen in €)

Het saldo van de Voorziening groot onderhoud Drents Museum bedraagt per 1 januari 2008 naar verwachting € 304.116,--.

Hoofdingang Drents Museum

Paragraaf 2.4. Financiering

In deze paragraaf geven wij een toelichting op het financieringssaldo. Een aantal elementen van het financieringssaldo wordt nader toegelicht, te weten de investeringen in vaste activa en het vermogen.

Vervolgens wordt nader ingegaan op de treasury-activiteiten van de provincie.

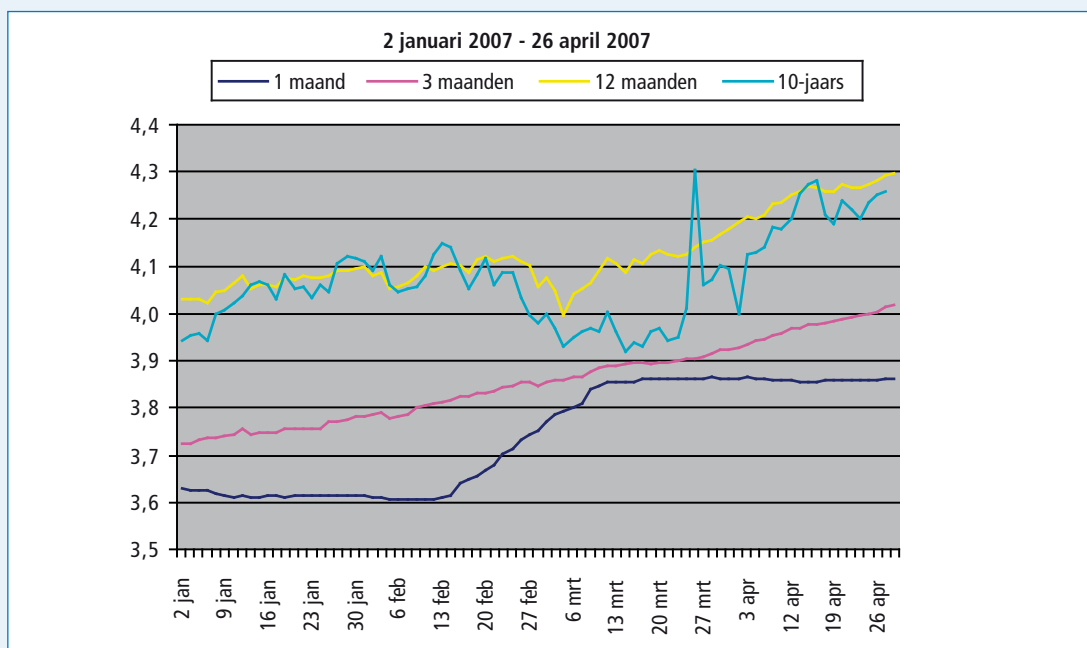
Uitgangspunt voor de financieringsfunctie van de provincie Drenthe is dat deze uitsluitend de publieke taak dient.

In deze paragraaf komen aan de orde:

- Algemene ontwikkelingen en rentevisie
- Ontwikkelingen bij de provincie Drenthe
- Risicoprofiel en rendement
- Financiële risico's
- Rendement
- Leningenportefeuille
- Meerjarige financieringspositie

Algemene ontwikkelingen en rentevisie

De economische vooruitzichten voor 2007 en 2008 zijn gunstig. De wereldeconomie presteerde vorig jaar opnieuw uitstekend en houdt naar verwachting volgend jaar aan, ook al zullen in de Verenigde Staten de problemen op de huizenmarkt leiden tot een minder hoge economische groei (2,25% in 2007 en 2,75% in 2008). In het eurogebied loopt de economische groei dit jaar wat terug tot 2,25%, als gevolg van restrictief (afremmen van bestedingen) begrotingsbeleid en de waardering van de euro. Desondanks blijft ook hier de ontwikkeling gunstig, met een boven-trendmatige economische groei, een verdere daling van de werkloosheid en gematigde inflatie. Naar verwachting groeit de Nederlandse economie in de periode 2006-2008 ieder jaar harder dan die van het eurogebied. De inflatie in de raming voor dit en volgend jaar tamelijk laag, namelijk 1,25%. Dit is vooral te danken aan de verwachte daling van de olieprijs en de appreciatie van de euro ten opzichte van de dollar. De koopkracht van huishoudens verbetert dit jaar in doorsnee met 1,75% en volgend jaar met 0,75%. De verbetering van de koopkracht is vooral te danken aan de reële inkomensstijging. De verwachting is dat de korte rente zal oplopen naar 3,9% en de lange rente naar een niveau van ongeveer 4,3% zal stijgen (Bron: Centraal Plan Bureau).

Als uitgangspunt voor de Begroting hanteren wij een korte rente van 4%. In bovenstaande grafiek is de renteontwikkeling van 2 januari 2007 tot en met 26 april 2007 weergegeven. Voor de lange termijn houden wij rekening met een rente van 4%.

Ontwikkelingen bij de provincie Drenthe

- Met betrekking tot het offertetraject Aantrekken nieuwe vermogensbeheerder en de te volgen stappen in de procedure is het volgende te melden. De nieuwe nazorgplannen zijn vastgesteld en met de nieuwe cijfers is naar voren gekomen dat er ruim € 5,4 miljoen te veel in de huidige portefeuille zit om het doelvermogen van € 89,4 miljoen te behalen in 2075. Het offertetraject is weer ingezet en medio juni 2007 zullen de brieven naar de financiële instanties worden verzonden met het verzoek een offerte uit te brengen. Tevens zal een brief richting Essent opgesteld worden over de negatieve heffing en hoe de provincie deze zal gaan afwickelen. Over de treasury van het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen wordt afzonderlijk gerapporteerd in de begroting van het fonds.
- Technisch gezien is de basis voor de liquiditeitenprognose gereed. De input voor de prognose komt uit de Begroting. Om van de liquiditeitenprognose een beheersbaar en transparant financieel proces te maken zijn echter meer en actuele gegevens nodig die aangeleverd moeten worden door product- en stafgroepen. Het verkrijgen van deze gegevens verloopt moeizaam. In eerste instantie wordt met 2 productgroepen een verbetertraject gestart. Het verloop van inkomsten en uitgaven in de meerjarige verplichtingen en investeringen is voor de groepen moeilijk te achterhalen. Dat komt omdat er bij de groepen geen aandacht is voor de tijdplanning en er onduidelijkheid bestaat over de organisatie van het beleid rondom de verplichtingenadministratie. Als mogelijke oplossingen worden gezien een voorlichtingstraject met als doel het verschaffen van inzicht in wederzijdse belangen en het doorlichten van het verplichtingenbeleid, zodat alle onduidelijkheden betreffende dit beleid weggenomen kunnen worden.

Risicoprofiel

In verband met het risicoprofiel wordt een drietal analyses opgesteld, te weten de kasgeldlimiet, de renterisiconorm en het kredietrisico op uitgezette liquide middelen.

De financiële risico's, te weten koersrisico en valutarisico, worden nader toegelicht.

Kasgeldlimiet

Een belangrijk uitgangspunt in de Wet Fido is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten.

Vooraf bij korte financieringen is het renterisico aanzienlijk zijn. Fluctuaties in de korte rente hebben een directe invloed op de rentelasten. De kasgeldlimiet, die bedoeld is om de hoeveelheid kort aantrokken leningen te begrenzen, zal naar verwachting ruim worden overschreden.

Omschrijving	Per 1 januari 2008
Omvang totale begroting per 1 januari (= grondslag)	190.743.704
1. Berekening toegestane kasgeldlimiet	
■ in procenten van de grondslag (ministerieel vastgelegd)	7,0
■ in bedrag	13.352.059
2. Vlottende kortlopende schulden	0
■ opgenomen gelden korter dan 1 jaar	0
■ schuld in rekening-courant	0
■ gestorte gelden door derden korter dan 1 jaar	0
■ overige geldleningen, geen vaste schulden	0
3. Vlottende middelen korter dan 1 jaar	92.578.621
■ contant geld in kas	1.547
■ tegoed in rekening-courant	44.299.788
■ overige uitstaande gelden korter dan 1 jaar	48.277.286
4. Toets kasgeldlimiet	
■ totaal vlottende schuld (=2-3)	92.578.621
■ toegestane kasgeldlimiet (=1)	13.352.059
Ruimte (+) of overschrijding (-) = (1+4)	105.930.680

Renterisiconorm

Het doel van de renterisiconorm is, net als bij de kasgeldlimiet, het inkaderen van grote fluctuaties in de rentelasten. Als grondslag wordt aangehouden dat de provincie niet meer dan 20% van haar vaste schuld, met een volgens ministeriële regeling vastgesteld minimum van € 2.500.000,--, in aanmerking mag laten komen voor herfinanciering. De provincie Drenthe maakt momenteel geen gebruik van herfinanciering of renteherziening, omdat dit geen voordeel oplevert.

De norm zal naar verwachting niet worden overschreden. De in de specificaties van verstrekte hypotheekleningen aan ambtenaren en overige uitgegeven langlopende leningen opgenomen verstrekte leningen zijn niet vermeld onder punt 3b van de renterisiconorm, omdat van doorverstrekking geen sprake is.

Omschrijving	Per 1 januari 2008
1a Renteherziening op vaste schuld o/g	0
1b Renteherziening op vaste schuld u/g	0
2 Netto renteherziening op vaste schuld 1a-1b	0
3a Nieuw aangetrokken vaste schuld	0
3b Nieuw verstrekte lange leningen	0
4 Netto nieuw aangetrokken vaste schuld 3a-3b	0
5 Betaalde aflossingen	567.225
6 Herfinanciering (laagste van 4 en 5)	0
7 Renterisico op vaste schuld 2 + 6	0
8 Stand van de vaste schuld per 1 januari 2008	907.560
9 Normpercentage volgens ministeriële regeling	20%
met een vast minimumbedrag	2.500.000
10 Renterisiconorm	2.500.000
11 Ruimte (+) of overschrijding (-) (10-7)	2.500.000

Kredietrisico

Het kredietrisico geeft de mate aan waarin de provincie een risico loopt over haar uitgezette gelden, vanwege het niet (kunnen) voldoen aan de betalingsverplichtingen door de tegenpartij. De diverse tegenpartijen zijn onderverdeeld in risicogroepen naar financiële zekerheid en variëren van extreem kredietwaardig tot twijfelachtig. De provincie Drenthe zet haar liquiditeitsoverschot uit bij financiële instellingen met minimaal een A-rating (conform de Wet Fido en het Financieringsstatuut) en beperkt daarmee haar risico.

Koersrisico

Koersrisico wordt gelopen bij uitzettingen in de vorm van vastrentende waarden, zoals bij obligaties en onderhandse leningen, waarbij voor het einde van de looptijd tot verkoop wordt overgegaan.

Dit risico is aan de orde bij een tweetal rentefondsen waarin wij deelnemen.

Deze rentefondsen worden beheerd door een vermogensbeheerder. Doel van deze rentefondsen is om met een aantal investeerders tot een collectieve belegging van vermogen te komen.

Door een grote spreiding van de aangetrokken vastrentende waarden kan het koersrisico bij onttrekking tot een minimum worden beperkt.

Valutarisico

De provincie kent geen valutarisico, omdat het sluiten van transacties en het verlenen van garanties uitsluitend in euro's plaatsvinden.

Derivaten

Derivaten zijn producten die geen directe contante waarde vertegenwoordigen. Met derivaten kan risico worden verkocht of gekocht of een portefeuille tijdelijk van samenstelling worden veranderd tegen lage transactiekosten. De provincie kent geen derivaten en is niet voornemens hier in te stappen.

Rendement

Op onze uitzettingen ramen wij voor 2008 een rendement van 4%, uitgaande van kortduurende uitzettingen. Op grond van het Financieringsstatuut, waarbij het streven naar voldoende

liquiditeiten bij de financieringsfunctie vooropstaat, wordt relatief kort uitgezet. Het rendement bij uitzettingen voor de korte termijn is het rendement veelal lager dan bij uitzettingen voor de langere termijn. Er is er op dit moment echter sprake van een inverse rentestructuur, wat inhoudt dat het rentepercentage voor de korte termijn hoger is dan voor de lange termijn. Het rendement zal dan ook niet lager zijn dan wanneer voor een langere termijn wordt uitgezet. Indien langere termijnuitzettingen op grond van de liquiditeitenprognoses mogelijk zijn en tevens beter renderen, zullen wij uitzettingen voor langere termijn nastreven.

Leningenportefeuille

Verstreckte langlopende geldleningen

Het verwachte verloop van de langlopende geldleningen in 2008 is als volgt.

Per 1 januari 2008	Saldo aflossingen	Per 31 december 2008
39.343.027	836.092	38.506.935

De verstreckte langlopende leningen bestaat voor ongeveer 70% uit hypotheekleningen verstrekt aan het personeel. De overige 30% zijn geldleningen die om bestuurlijke redenen verstrekt zijn aan instellingen zoals RTV Drenthe en de PME-groep (Essent).

Opgenomen langlopende geldleningen

De verwachte mutaties gedurende 2008 in de leningenportefeuille zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Omschrijving	Bedrag	Gemiddelde rente	Invloed op gemiddelde rente
Stand per 1 januari 2008	907.560,44	4,66	
Nieuwe leningen	0,00	0,00	
Reguliere aflossingen	567.225,27	5,83	-0,20
Vervroegde aflossingen	0,00	0,00	
Renteaanpassingen (oud percentage)	0,00	0,00	
Renteaanpassingen (nieuw percentage)	0,00	0,00	
Stand per 31 december 2008	340.335,17	4,46	

Gewaarborgde geldleningen

De gewaarborgde geldleningen betreffen geldleningen verstrekt ten behoeve van instellingen in de gezondheidszorg. In deze sector worden geen nieuwe garanties afgegeven.

Het totaal van de gegarandeerde geldleningen bedraagt naar verwachting per 1 januari 2008 € 14,1 miljoen en zal in de toekomst verder afnemen.

Meerjarige financieringspositie

Om een beeld te krijgen van de ontwikkelingen van de meerjarige financieringspositie hebben wij een meerjarige investerings- en financieringsstaat opgesteld.

De meerjarige investerings- en financieringsstaat is in het navolgende per aanvang van het jaar opgesteld.

	2008	2009	2010	2011
Investerings				
A1. Materiële activa (maatschappelijk nut)	51.824.250	80.309.938	89.355.031	88.870.008
A2. Materiële activa (economisch nut)	11.209.464	18.623.782	24.374.254	32.774.398
B. Financiële activa				
1. Deelnemingen (economisch nut)	854.605	854.605	854.605	854.605
2. Bijdrage aan active in eigendom derden (maatschappelijk nut)	2.510.905	2.929.927	3.253.204	3.479.890
3. Verstrekte langlopende geldleningen	39.343.027	38.506.935	38.151.600	37.831.430
Totaal investeringen	105.742.251	141.225.187	155.988.694	163.810.331
Financieringsmiddelen				
A. Reserves/voorzieningen				
1. Algemene reserves	76.852.891	78.168.328	77.138.052	76.223.625
2. Bestemmingsreserves	69.500.225	71.164.370	74.280.245	72.686.212
3. Voorzieningen (middelen derden)	9.391.398	8.945.867	8.248.368	7.825.326
4. Voorzieningen	30.594.783	12.365.457	11.580.835	10.117.019
B. Opgenomen langlopende geldleningen	907.560	340.335	-	-
C. Incidentele financieringsmiddelen	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000
Totaal financieringsmiddelen	197.246.857	180.984.357	181.247.500	176.852.182
Saldo financieringsmiddelen (overschot)	91.504.606	39.759.170	25.258.806	13.041.851

Paragraaf 2.5. Bedrijfsvoering

Inleiding

In de Voorjaarsnota 2007 PLUS is aangegeven dat voor het waarmaken van de ambities van het college een organisatie nodig is die daarbij past. Dat is een organisatie die van buiten naar binnen kijkt, die interactief in de samenleving staat en waarin mensen vanuit hun kennis en kunde effectief en efficiënt werken aan de doelen van het beleid. Dat is een organisatie waarin collegialiteit, initiatief en uitvoeringsgerichtheid centraal staan. Daarvoor is noodzakelijk dat in de organisatie - budgettair neutraal - een verschuiving van beheer naar beleid ook intern vorm krijgt. Daar zetten wij ook op in bij de organisatieontwikkeling, waarbij wij willen bereiken dat de organisatie zich weer op de primaire processen - wat willen we bereiken in de Drentse samenleving - gaat richten.

Een nieuwe organisatie

Het jaar 2008 staat in het teken van de praktische implementatie van de nieuwe organisatie. Hoe die nieuwe organisatie er concreet uit gaat zien, wordt in het najaar van 2007 duidelijk wanneer de diverse ontwikkelopdrachten aan het management tot resultaten zullen leiden. De komende jaren zal de doorontwikkeling van de organisatie plaatsvinden op basis van een strategisch plan dat begin 2008 in uitvoering wordt genomen. Op een aantal zaken die in dat plan hun plek zullen krijgen wordt in deze paragraaf vooruitgelopen.

Nog in 2007 wordt voor de organisatie de nieuwe structuur ingevoerd, waarbij de hoofdstructuur bestaat uit zes afdelingen, waarbij er vier een beleidsterrein tot hun verantwoordelijkheid rekenen en waarbij twee afdelingen de diverse onderdelen van de ondersteuning van de organisatie voor hun rekening nemen. Daarbij wordt dan duidelijk hoe de bevoegdheden in de nieuwe organisatie verdeeld zijn met een directie die "in positie" is, management dat vanuit een versterkte managementcultuur integraal leiding geeft en een in meerdere opzichten in proportie opererende staf.

In de nieuwe organisatie staan de teams centraal als elementaire organisatorische eenheid. De concrete invulling zal rond de jaarwisseling gebeuren op basis van de plannen die dan gereed gekomen zijn, zodat met ingang van januari 2008 de nieuwe organisatie volledig operationeel is.

Daarmee is de doorontwikkeling van de organisatie echter niet afgerond. Om te komen tot een extern gerichte, respon-

sieve en effectieve organisatie is een heroriëntatie noodzakelijk op de totstandkoming van beleid (het slimmer organiseren van beleidsprocessen) en het versterken van het strategische vermogen van de provincie, aansluitend op de rol van de provincie als bestuurlijke en maatschappelijke partner. Met een ontwikkeling naar een grotere responsiviteit is met de inrichting van de nieuwe organisatie een begin gemaakt, maar daarmee is het gewenste ontwikkelingsniveau van de organisatie nog niet bereikt.

Een centrale plaats voor risico's

Een belangrijk onderdeel in de doorontwikkeling van de organisatie in de richting van meer externe gerichtheid, beleidsgevoeligheid en responsiviteit is het (systematisch) denken in termen van doelen die bereikt moeten worden en de risico's die er zijn dat doelen niet behaald worden. Dit past bij een meer ondernemende aanpak waarbij de doelen wel doelmatig en rechtmatig

worden nagestreefd, maar waarbij ook wel de nodige flexibiliteit voorop staat. Het kennen van de risico's die de realisatie van de beleidsdoelstellingen in de weg kunnen staan en het vervolgen sturen en beheersen ervan dragen bij aan succesvol management. Niet alle risico's zullen beheerst kunnen worden via de bedrijfsvoering. Een deel van de risico's zal via het beleid zelf ondervangen moeten worden. Daarbij geldt echter dat fouten tot op zekere hoogte acceptabel kunnen zijn, als er maar van geleerd wordt, bijvoorbeeld door middel van een evaluatie van de ingezette instrumenten.

Bij deze benadering past dat bij de sturing en beheersing van de organisatie vertrouwen de plaats inneemt van een fijnmazig netwerk van controles. In plaats van papieren rapportages wordt dan meer gebruikgemaakt van "soft controls" (het gesprek is belangrijker dan het rapport). Daarmee wordt in 2008 reeds een aanvang gemaakt. De tot dusverre geproduceerde rapportages worden in aantal en omvang teruggebracht en in de plaats daarvan wordt er in de organisatie meer gemanaged op basis van gesprekken en standaard managementinformatie. Een goed gesprek met goede afspraken neemt dan de plaats in van een dik rapport dat wellicht niet gelezen wordt.

Een toekomstgericht personeelsbeleid

De Drentse organisatie zal de komende jaren stevig opgeschud worden. Voor de interne organisatie van de provincie geldt dat er een actief personeelsbeleid gevoerd zal worden om te komen tot een transitie naar een nieuwe organisatie die gekenmerkt zal moeten worden door de kernwoorden ondernemend, ambitieus en competent. Daarbij wordt ook gestreefd naar de inzet van medewerkers die het gehele beleidsproces voor hun rekening nemen en zich vanuit een meer externe oriëntatie ook verantwoordelijk voelen voor de effecten van het provinciale beleid. Dit geldt zowel voor het externe beleid als de het beleid op het vlak van de middelen en de interne bedrijfsvoering. De komende jaren wordt stevig geïnvesteerd in het versnellen van strategische personeelsplanning en HRM-control, het oplossen van complexe personele dossiers en de instroom, doorstroom en uitstroom van personeel. Jonge mensen worden aangetrokken, zittende mensen worden meer naar hun wensen en talenten, maar ook naar de behoefte van de organisatie ingezet en de toenemende uitstroom van oudere medewerkers wordt tijdig begeleid door het in kaart brengen van de mogelijke uitstroomscenario's en het inwerken van vervangende krachten. Ter stimulering van de doorstroom zijn al in 2007 organisatiebreed de mobiliteitswensen van de medewerkers in kaart gebracht en daaruit is afgeleid wat de organisatie kan doen om ondersteuning te bieden. In oktober 2007 is de loopbaantrein gestart. Onder het motto Kijk buiten je eigen grenzen worden medewerkers uitgedaagd om hun talenten te ontdekken en voorstellen te doen hoe zij die in gaan zetten.

Op het vlak van de ontwikkeling van het provinciale personeel moet opgemerkt worden, dat de komende jaren het accent minder zal komen te liggen op de ontwikkeling van vakinhoudelijke kennis en persoonlijke ontwikkeling, maar dat zonder deze aspecten te verwaarlozen de aandacht expliciet uit zal gaan naar ontwikkeling van de vaardigheden in het werk. In de provinciale organisatie van morgen gaat het er vooral om, dingen voor elkaar te krijgen. In de opleidingsplannen voor 2008 zal dit aspect extra aandacht krijgen.

Inmiddels is onder de naam Drentalent een traject gestart waarin 6 talentvolle starters de kans krijgen 2 jaar lang hun talenten in te zetten bij de provincie. Zodat ze op termijn mogelijk kunnen bijdragen aan de opvang van het kennisverlies dat ontstaat bij uitstroom van senioren.

Vanuit bedrijfseconomische optiek geldt het uitgangspunt dat de personele

omvang van de organisatie niet zal worden uitgebreid voor het realiseren van de beleidsdoelen en prioriteiten. In samenhang met de organisatieontwikkeling zal worden uitgewerkt in welke

mate de proceskosten die gemoed zijn met de uitvoering van met name de genoemde prioriteiten kunnen worden gedekt vanuit de inverdieneffecten van de organisatieontwikkeling. In dit verband moet ook het realiseren van de taakstelling van 20% formatieverschuiving van de staf naar de lijn gezien worden; het gaat hierbij weliswaar om een meerjarenplan, maar even goed mag het momentum dat de invoering van de nieuwe organisatie met zich meebrengt niet gemist worden.

Planning en control, uitgangspunten

Op het gebied van planning en control wordt op bestuurlijk niveau voortgegaan op de door het nieuwe college ingeslagen weg. Centraal staat de uitvoering van het Collegeprogramma Kiezen voor de kracht van Drenthe en de realisatie van de daarin geformuleerde ambities. Vanuit deze ambities willen wij nu werken onder het motto “Eerst een goed uitvoeringsplan, dan pas geld beschikbaar stellen”. Daarbij wordt de ontwikkeling van goede projecten ook gestimuleerd door deze tot op zekere hoogte met elkaar te laten concurreren, opdat de effectiefste, meest efficiënte en best uitvoerbare ideeën komen bovendrijven. Binnen deze benadering past ook een discussie “oud beleid inleveren voor nieuw beleid”, waarbij ook het bestaande beleid wordt langs de ambities van het college wordt gelegd. Een discussie “oud beleid inleveren voor nieuw beleid” wordt in 2007 al opgestart en wij zullen resultaten in de Voorjaarsnota 2008 presenteren. Uiteindelijk gaat het om de aanwending van schaarse middelen.

Bij de ontwikkeling van projecten staat een integrale, gebiedsgerichte aanpak voorop. Mede hiervoor streven wij ernaar in 2008 vorm gegeven te hebben aan methodisch opgezet programmanagement.

Mede ter ondersteuning van het functioneren van de organisatie wordt ingezet op de ontwikkeling van een brede controlfunctie, waarbij doelen en middelen centraal staan. Als onderdeel van de reorganisatie wordt dit in 2007 reeds geregeld op het vlak van de organisatiestructuur en de personele invulling; in 2008 zal de brede control ook als zodanig moeten gaan functioneren.

Instrumentarium van planning en control

Planning en control vindt voortaan plaats vanuit de doelen van het provinciale beleid en dan met name vanuit het Collegeprogramma Kiezen voor de kracht van Drenthe. Dit betekent wel een vermindering van het huidige aantal rapportages, uiteraard zonder dat de goedkeuring door de accountant in het geding komt. Uiteindelijk moet er een enkelvoudig en zo veel mogelijk uniform systeem overblijven dat voldoet aan de (informatie)behoefte van de gebruikers en daarbij zo min mogelijk administratieve last met zich meebrengt. Daarbij zijn de invalshoek en rode draad bij de nieuwe opzet dat planning en control nog nadrukkelijker gericht zijn op afwijkingen en risico's, zodat bestuur en directie tijdig op de hoogte worden gesteld en zo nodig bijsturing kan plaatsvinden.

Voor de organisatie zal het startpunt van de vernieuwde cyclus voor planning en control gaan bestaan uit de plannen die de verschillende managers in het najaar van 2007 voor hun afdelingen hebben opgesteld. Daarbij zal de uitwerking van de prioriteiten opnieuw centraal staan, naast de concrete invoering van de nieuwe organisatie. Uitgangspunt daarbij is dat de afdelingsplannen zo dicht mogelijk bij het beleid staan dat de groepen en teams moeten uitvoeren en dat ze de basis geven voor de sturing van die uitvoering.

Het ligt voor de hand om voor de afdelingsplannen een vernieuwde opzet te ontwikkelen die meer in de lijn van de uitvoering van het Collegeprogramma en de Begroting ligt en die het voor de directie mogelijk maakt op basis van het door het college verstrekte mandaat invul-

ling te geven aan de productenraming. Dit betekent dat het afdelingsplan met ingang van 2008 een uitgewerkte productenraming per groep zal zijn, met daarbij ook een afzonderlijk deel voor de bedrijfsvoering. Daarbij zal in 2008 een extra impuls worden gegeven aan voortgaande harmonisatie en - op den duur - integratie in de concerncyclus van bedrijfsvoeringsdocumenten en beheersdocumenten in het kader van programmamanagement (uitvoeringsprogramma's en dergelijke).

Werkwijzen en processen

Op het gebied van het samenwerken wordt in 2008 vooral een impuls gegeven aan de professionalisering van het methodisch werken in programma's en projecten binnen de organisatie via het nieuwe programma- en projectenbureau. Het gaat hierbij om complexe afdelings- en portefeuilleoverstijgende (buitenlijnse) programma's en projecten, gekoppeld aan het Collegeprogramma of aan het programma van de directie. Tot de taken behoren onder andere "portfoliobeheer", kennisontwikkeling (kenniscentrum) rond projectmatig- en programmatisch werken, het doorontwikkelen van de WerkWIJzer voor projecten (in instrumentele zin en in de toepassing daarvan) en het opzetten van de WerkWIJzer voor programma's. De werkwijze van de organisatie zal naast programmatisch en projectmatig ook in het bijzonder gericht moeten zijn op samenwerking, niet alleen intern, maar ook met de externe partners. In dit verband speelt vooral het gebiedsgerichte karakter van vele programma's en projecten een rol. Het gebied zal een "kristallisatiepunt" voor samenwerking moeten zijn.

Eind 2004 is een start gemaakt met het vastleggen van processen binnen de organisatie volgens standaard conventies. Deze processen zijn via Huisnet raadpleegbaar. Nu is een systematische doorlichting van de provinciale processen aan de orde; deze moeten niet alleen beschreven worden, maar ook waar nodig herontworpen, als ze efficiënter kunnen. Dat zal naar verwachting vaak het geval zijn.

Informatievoorziening en huisvesting

De doorontwikkeling van de organisatie zal in 2008 ook een impuls krijgen door de plannen die wij hebben met de fysieke werkomgeving voor onze medewerkers. Die werkomgeving moet uitnodigen tot communicatie en samenwerking en de daarbij benodigde informatie moet eenvoudig benaderbaar zijn. Digitaal vastgelegde kennis, digitale processen en digitale archieven zijn nodig en onvermijdelijk. Informatie: any time, any place. Nog een ander feit speelt een belangrijke rol: na 2008 stromen veel oudere medewerkers uit. En de arbeidsmarkt is dan naar verwachting krap. Met gerichte inzet van IT kunnen wij intern kennisverlies voorkomen, efficiënter werken en wij geven jongere medewerkers een instrument waar ze mee zijn opgegroeid. Zo blijven wij ook een interessante, moderne werkgever.

In de komende periode zullen wij vooral inzetten op de brede invoering van digitale stroomstroom, werkprocessen en de digitalisering van het archief (op basis van een in 2007 afgeronde pilot). Ook vervangen wij het verouderde personeelssysteem. Op (de interne website) Huisnet worden kennissystemen beschikbaar gesteld.

Een en ander betekent ook dat de bestaande infrastructuur aan vernieuwing toe is. In 2008 zal nader uitgewerkt worden wat er nodig is om te borgen dat de provinciale organisatie in de toekomst mee kan komen. Op basis van een vernieuwde basisinfrastructuur zullen dan ook nieuwe systemen kunnen worden gerealiseerd en ingericht. Daarbij is intern een doorontwikkeling van het planning en controlportaal en met name de beleidsinformatie aan de orde. Steeds meer zal gebruikgemaakt gaan worden van "dashboards" en andere gebruikersvriendelijke informatiesystemen, maar die zullen dan wel eerst gedefinieerd en ontworpen moeten worden. Achter zo'n dashboard ligt dan vervolgens een digitaal dossier, waarin op een inzichtelijke en

transparante wijze alle achterliggende informatie is vervat. Daarvoor is onvermijdelijk dat een zekere standaardisatie van (hoofd)processen plaatsvindt, opdat daarbij aangehaakt kan worden. Tot slot staat voor 2008 een verdere ontwikkeling van de digitale loketfunctie op de rol. Het is de bedoeling dat informatievoorziening over producten en diensten digitaal aan burgers, bedrijven en instellingen beschikbaar wordt gesteld. Deze toenemende dienstverlening via de Website (zie programma De provincie dóet er toe!) maken vervolgens weer dat de “backoffice” steeds meer digitaal moet werken.

Bijzondere onderwerpen

Doelmatigheid

Artikel 217a van de Provinciewet verplicht GS tot periodiek onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door het college gevoerde bestuur. Het college van GS stelt jaarlijks een onderzoeksprogramma ex artikel 217a van de Provinciewet vast van de in het erop volgende jaar te verrichten interne onderzoeken naar de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid.

Het Onderzoeksprogramma 2008 zal dit najaar ter vaststelling aan het college worden aangeboden. Bij de Begroting 2008 zullen PS hierover nader worden geïnformeerd.

Rechtmatigheid

Sinds 2004 moet de accountant zich bij de controle van de Jaarrekening expliciet uitspreken over de financiële rechtmatigheid. Over de Jaarrekening 2006 hebben wij - evenals in 2005 - een goedkeurende verklaring op het gebied van getrouwheid en rechtmatigheid ontvangen. Jaarlijks wordt een actualisatie van de risicoanalyse en de controleprogramma's verricht. Op basis hiervan vinden interne controles plaats. Om voor het jaar 2007 een goedkeurende rechtmatigheidsverklaring te kunnen verkrijgen is het onder meer noodzakelijk dat PS het Normenkader en het Controleprotocol 2007 ten behoeve van de accountant vaststellen. Om aan te sluiten bij de reguliere planning & controlcyclus wordt dit onderdeel toegevoegd aan de Begroting 2008. Dit betekent dat door het vaststellen van de begroting uw staten het Normenkader en Controleprotocol voor 2007 tegelijkertijd vaststellen. Voorgesteld wordt om GS gelijktijdig te mandateren om wijzigingen in het Normenkader goed te keuren indien na de datum van goedkeuring door PS en voor 31 december 2007 wijzigingen plaatsvinden.

Normenkader en Controleprotocol

Het afleggen van verantwoording start met het opstellen van een normenkader. Het normenkader bestaat uit een overzicht van de geldende externe en eigen regelgeving met betrekking tot financiële beheershandelingen.

Het Normenkader en Controleprotocol 2007 zijn opgenomen als bijlage van de Begroting. De belangrijkste elementen uit het controleprotocol zijn:

- de accountant accepteert bij de controle bepaalde toleranties en richt de controle daarop in. In het hierna opgenomen schema zijn de goedkeuringstolerantie en de rapporteringstolerantie(s) opgenomen voor het controlejaar 2007 (conform wettelijke richtlijnen);

Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de Jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	>1%<3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	>3%<10%	≥ 10%	-

- voor de rapporteringstolerantie stellen PS als maatstaf dat de accountant op het niveau van programma's/producten in de Begroting elke fout of onzekerheid ≥ € 200.000,- rapporteert;
- de accountantscontrole op rechtmatigheid voor het kalenderjaar 2007 is limitatief gericht op:

- de naleving van wettelijke kaders, zoals opgenomen in het Normenkader in het kader van de rechtmatigheidscontrole bij de provincie. Dit uitsluitend voor zover deze directe financiële beheershandelingen betreffen of kan betreffen;
- indien en voor zover bij de accountantscontrole materiële financiële onrechtmatige handelingen worden geconstateerd, worden deze in de rapportage en oordeelsweging uitsluitend betrokken indien en voor zover het door de staten of hogere overheden vastgestelde regels betreft.

Overzicht personeelssterkte

Organisatie-eenheid/afdeling (zoals opgenomen in de kostenverdeelstaat)	Sterkte bij de begroting van 2006	Sterkte ultimo 2006 (werkelijk)	Sterkte bij de begroting van het vorige begrotings- jaar 2007	Sterkte bij de huidige begroting berekende kosten 2008
Hulpkostenplaatsen				
Concerndirectie	2,0	2,0	2,0	2,0
Facilitaire Groep	52,3	52,4	52,4	53,2
Stafgroep Kabinet	11,3	10,8	11,2	11,4
Stafgroep Financiën en Control	20,6	18,7	21,2	22,2
Stafgroep Personeel en Organisatie	16,1	13,6	19,0	17,2
Stafgroep Automatisering	19,5	17,9	20,0	21,0
Stafgroep Bestuurs-, Juridische en Concernzaken	23,2	23,1	23,5	25,2
Stafgroep Communicatie	12,6	10,0	12,4	12,4
Statengriffie	5,8	5,7	5,7	6,3
Onderzoeksbureau	5,0	4,3	5,0	5,1
Totaal hulpkostenplaatsen	168,3	158,5	172,4	176,0
Hoofdkostenplaatsen				
Productgroep Economie	25,1	22,7	25,4	25,3
Productgroep Verkeer en Vervoer	23,7	21,3	23,1	22,9
Productgroep Cultuur en Welzijn	31,3	35,0	33,4	33,8
Productgroep Wegen en Kanalen - Beheerafdeling (vh Wegen en Kanalen)	59,5	57,6	60,1	61,5
Productgroep Wegen en Kanalen - Bouwafdeling (vh Civiele Techniek)	36,9	35,7	34,9	35,7
Productgroep Landelijk Gebied	33,9	37,1	35,4	35,5
Productgroep Ruimte en Water	44,8	41,8	45,9	43,3
Productgroep Bodem	31,7	31,6	33,1	33,1
Productgroep Milieubeheer	30,3	34,7	30,8	35,6
Handhaving	25,9	25,7	27,0	27,6
Programma Land	1,0	1,0	1,0	1,0
Programma Stad	1,0	1,0	1,0	1,0
Kompas	4,0	2,9	3,0	1,9
Totaal hoofdkostenplaatsen	349,1	348,1	353,9	358,1
Totaal organisatieschema	517,4	506,6	526,3	534,1
Overig				
Provinciale staten	51,0	51,0	51,0	41,0
Gedeputeerde staten	5,0	5,0	5,0	5,4
Oud-leden gedeputeerde staten en provinciale staten	30,2	19,0	27,5	45,5

Organisatie-eenheid/afdeling (zoals opgenomen in de kostenverdeelstaat)	Sterkte bij de begroting van 2006	Sterkte ultimo 2006 (werkelijk)	Sterkte bij de begroting van het vorige begrotings- jaar 2007	Sterkte bij de huidige begroting berekende kosten 2008
Commissaris van de Koningin	1,0	1,0	1,0	1,0
55+-regeling	5,4	1,6	1,6	0,0
SNN/NHI/SEAN	0,4	0,0	0,0	0,0
Flexibel en elders werkzaam personeel	8,6	15,5	11,1	8,4
Totaal overig	101,7	93,1	97,2	101,3
Totaal generaal	619,0	599,7	623,5	635,4

Toelichting bij overzicht personeelssterkte

Het vorenstaande overzicht geeft inzicht in de formatieontwikkeling binnen het provinciale apparaat. Deze informatie is op verzoek van PS aan de paragraaf Bedrijfsvoering toegevoegd. In het overzicht is voor respectievelijk de begrotingsjaren 2006, 2007 en 2008 de verwachte personeelssterkte - gebaseerd op de werkelijke bezetting - opgenomen die aan de basis heeft gelegen voor de berekening van de apparaatskosten. Dit is gedaan om een relatie te behouden met de cijfers in de begrotingsstukken. Voor het jaar 2006 wordt ook een overzicht verstrekt van de werkelijke sterkte.

De informatie is nog niet ingedeeld aan de hand van de nieuwe organisatiestructuur. Dit zal pas mogelijk zijn als de beschikbare formatie in de nieuwe structuur is ingepast. Dit was op het moment dat het overzicht is opgesteld nog niet gebeurd.

Voor de volledigheid is aan het overzicht nog een weergave toegevoegd van de resterende onderdelen die in de personeelskosten worden meegenomen. Uit het overzicht komt naar voren dat de ontwikkeling van de begrote personeelskosten behalve door enige fluctuatie in de feitelijke bezetting de komende tijd sterk wordt beïnvloed door aan oud PS- en GS-leden te betalen wachtgeld.

Verdeling van apparaatskosten

Tot dusverre vond toerekening van de apparaatskosten aan de programma's plaats op basis van een inschatting door het management van de ureninzet van het provinciale personeel. Voor de Begroting 2008 kan de gebruikelijke methode niet worden toegepast. Dit heeft onder meer te maken met het moment waarop besluitvorming heeft plaatsgevonden over de prioriteiten van de uitwerking van het nieuwe Collegeprogramma op basis van de Voorjaarsnota 2007 PLUS. Daarnaast zal het voornemen om in het reorganisatietraject een aantal functies van "intern gericht" te verschuiven naar "extern gericht" van invloed zijn op de wijze van waarop de medewerkers worden ingezet.

In de Begroting 2008 zijn daarom in het programma Middelen alle onderdelen van de kosten die behoren tot de apparaatskosten gepresenteerd. De tot dusverre gebruikelijke kostenverdeelstaat wordt in de Begroting 2008 niet gepresenteerd. Deze handelwijze betekent dat in de Begroting 2008 geen apparaatskosten op de verschillende programma's worden geraamd. Het voordeel van deze werkwijze is dat een transparant beeld wordt gegeven van alle indirecte kosten (de "overhead") in de Begroting. Daarnaast wordt voorkomen dat een schijnnaauwkeurige toedeling van de apparaatskosten wordt gepresenteerd.

Paragraaf 2.6. Verbonden partijen

Algemeen

Deze paragraaf schenkt aandacht aan de verbonden partijen van de provincie Drenthe, conform het BBV. In het BBV wordt onder “verbonden partijen” verstaan: een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. Voor wat betreft het financieel belang wordt verwezen naar de paragraaf Weerstandsvermogen.

Een bestuurlijk belang betekent dat de provincie op enigerlei wijze zeggenschap heeft, hetzij omdat de provincie een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze mee kan stemmen. Een financieel belang houdt in dat de provincie middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement. Voorts heeft de provincie een financieel belang indien financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de provincie.

De verbonden partijen voeren beleid uit dat de provincie ook (gedeeltelijk) zelf had kunnen uitvoeren. Daarom blijft de provincie verantwoordelijkheid dragen voor het bereiken van de doelstellingen die door de verbonden partijen worden beoogd en die veelal onderdeel vormen van de elders in deze Begroting gepresenteerde programma's. Deze verantwoordelijkheid uit zich zowel op het beleidsmatige als het budgettaire vlak en is de ratio achter het voortaan opnemen van deze paragraaf in Begroting en Jaarverslag.

Om PS in staat te stellen hun kaderstellende en controlerende taken uit te voeren, wordt hierna aangegeven in welke verbonden partijen de provincie bestuurlijk én financieel participeert en van welke vorm van verbondenheid er sprake is (rechtspersoon, gemeenschappelijke regeling en dergelijke). Per verbonden partij is voorts vermeld onder welk programma de beleidsmatige doelstellingen vallen die door de deelname in deze partij worden nagestreefd.

Indien ervoor is gekozen om samen te werken in een privaat- in plaats van een publiekrechtelijke vorm, liggen hieraan in de regel redenen van risicomijding ten grondslag. In geval van privaatrechtelijk samenwerkingsverband is het financiële risico dat de provincie loopt namelijk beperkt tot de geldelijke inbreng.

Het begrip “verbonden partijen” houdt in dat participaties in NV's, BV's, v.o.f.'s, commanditaire vennootschappen en gemeenschappelijke regelingen hieronder vallen. Ook stichtingen en verenigingen kunnen onder de verbonden partijen vallen, indien de provincie een zetel in het bestuur heeft en financiële risico's loopt. Een stichting of vereniging die jaarlijks subsidie krijgt, maar waaraan geen andere financiële verplichtingen zitten met een juridische afdwingbaarheid door derden, is geen verbonden partij. Een eventuele morele verplichting tot betaling in geval van problemen kan het wel verstandig maken de stichting of vereniging in de paragraaf Weerstandsvermogen op te nemen. Indien de provincie een aanzienlijk bestuurlijk, maar geen financieel belang heeft, kan dit belang in het desbetreffende programma genoemd worden. Naast de hiervoor genoemde participaties maken ook deelnemingen, waarbij de provincie aandelen heeft in een NV of BV, deel uit van de verbonden partijen.

In het BBV wordt over de verbonden partijen voorgeschreven dat in de Begroting in een aparte paragraaf ten minste aandacht moet worden geschonken aan:

- de visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de Begroting;
- de beleidsvoornemens omtrent de verbonden partijen.

Met andere woorden: Wat willen wij met deze partijen? Hoe past de uitvoering van de taken binnen onze provinciale programma's? Hoe dragen zij bij aan het uitvoeren van het door de provincie gewenste beleid?

Nota bestuursfuncties

In oktober 2001 is de Nota bestuursfuncties uit 1992 herijkt. In de nota wordt vooral ingegaan op de bestuurlijke functies die door GS of leden van PS (of in hun opdracht door provinciale ambtenaren of op hun verzoek of aanbeveling door derden) kunnen worden vervuld bij de verschillende rechtsvormen, zoals vennootschappen, gemeenschappelijke regelingen en stichtingen. Voor wat de vervulling van deze bestuursfuncties in navolgende organisaties betreft wordt verwezen naar deze nota.

Verbonden partijen

I. Programma 1. De provincie dóet ertoe

Privaatrechtelijke rechtspersoon

Vereniging IPO

Het IPO is omgezet van een gemeenschappelijke regeling naar een vereniging. De vereniging behartigt onder andere het belang van het uitwisselen van kennis en ervaring en het bundelen van deskundigheid van de deelnemende provincies.

Gemeenschappelijke regelingen

1. SNN

De provincies Groningen, Fryslân en Drenthe hebben hun bestuurlijke krachten sinds 1992 gebundeld in het SNN. In SNN-verband ontwikkelt het Noorden gezamenlijk beleid en onderhandelt met het Kabinet over zaken die het hele Noorden aangaan. Kerntaak is het versterken van de ruimtelijk-economische structuur van Noord-Nederland.

Het gezamenlijke beleid van het Noorden is omschreven in de Strategische agenda voor Noord-Nederland 2007-2013.

De gezamenlijke uitvoering heeft plaats op basis van Pieken in de delta/Koers Noord en het Operationeel Programma EFRO.

2. BANN

De gemeenschappelijke regeling had, voordat deze is aangepast, tot doel de behartiging van het bestuursdienstonderwijs in Noord-Nederland. Het bestuursonderwijs is geprivatiseerd. De gemeenschappelijke regeling is in stand gebleven om de eventuele verplichtingen ten opzichte van voormalig personeel na te kunnen komen.

3. De Noordelijke Rekenkamer

De Provinciewet verplicht elke provincie tot het instellen van een Rekenkamer of het organiseren van een rekenkamerfunctie. Ook bestaat de mogelijkheid tot een gemeenschappelijke

Rekenkamer, waar alle provincies, met uitzondering van Zeeland, voor gekozen hebben. Drenthe, Fryslân en Groningen hebben de Noordelijke Rekenkamer ingesteld. Naast de Provinciewet, waarin een aantal voorwaarden is geformuleerd, is er ook een Gemeenschappelijke regeling Noordelijke Rekenkamer, waarin nadere bepalingen zijn opgenomen. Niet alleen zijn deze meer toegespitst op de concrete feitelijke situatie, maar er is ook een aantal voorzieningen getroffen waardoor de Rekenkamer haar taken in een onafhankelijke positie kan uitoefenen.

Het doel van de Rekenkamer is om vanuit een onafhankelijke positie PS te ondersteunen in de kaderstellende en controlerende rol. Dit gebeurt door onderzoek te doen naar het gevoerde bestuur waarbij de vraag naar doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid centraal staat.

II. Programma 2. Samenleving met samenhang

Privaatrechtelijke rechtspersoon

Stichting Drents Plateau

De Stichting Drents Plateau is opgericht om de activiteiten te bundelen op het gebied van behoud van culturele waarden, met name op het gebied van landschaps-, dorps- en stadsschoon, monumenten, archeologie, musea, regionale geschiedenis, cultuurtoerisme en (moderne) architectuur. De provincie Drenthe is naast de VDG en de Stichting Het Drentse Welstandstoezicht medeoprichter van de stichting.

Drents Plateau is een belangrijk instrument voor de uitvoering van provinciaal beleid. Het geeft uitvoering aan een aantal wettelijke taken van de provincie (en gemeente) op het gebied van monumentenzorg en archeologie. In het provinciaal beleid heeft cultuurhistorie een belangrijke plek. Drents Plateau zet zich in voor een goede infrastructuur op het gebied van erfgoed en architectuur in Drenthe. De stichting ondersteunt en stimuleert overheden en instellingen in Drenthe om in hun beleid rekening te houden met cultuurhistorie en architectuur. Instrumenten hiervoor zijn:

- onderzoek en advies
- uitvoering (provinciale monumentenlijst, provinciale archeologietaken en gemeentelijke archeologie- en monumententaken)
- voorlichting en educatie

III. Programma 3. Ruimte en bereikbaarheid

Privaatrechtelijke rechtspersoon

GAE

Het doel van de vennootschap is de uitoefening van het luchthavenbedrijf, waaronder met name de aanleg, het onderhoud, de ontwikkeling en de exploitatie van het luchthaventerrein. Op dit moment zijn er geen private aandeelhouders. De statuten sluiten de mogelijkheid daartoe echter niet uit.

Bij GAE is minder sprake van een openbaar taak karakter. Het in stand houden van de luchthaven is van grote betekenis voor de infrastructuur. Uit het doel van de vennootschap, zoals in de statuten omschreven, komt dit aspect niet of nauwelijks naar voren.

De provincie heeft een aanmerkelijk financieel belang in GAE. De uitoefening van de rechten als aandeelhouder en verstrekker van financiële middelen kan voldoende mogelijkheden bieden voor beïnvloeding en toezicht. Het commissariaat wordt vervuld door een derde.

Gemeenschappelijke regeling

OV-bureau Groningen-Drenthe

Het OV-bureau Groningen-Drenthe is een samenwerkingsverband van de provincie Groningen, de provincie Drenthe en de gemeente Groningen. Het is een openbaar lichaam, dat wordt aangestuurd door een dagelijks en een algemeen bestuur, bestaande uit gedeputeerden en wethouders van de betrokken geledingen. Doel van de gemeenschappelijke regeling is het ontwikkelen, organiseren en beheren het openbaar vervoer in geheel Groningen en Drenthe.

IV. Programma 4. Kennis werkt

Privaatrechtelijke rechtspersonen

1. NOM

De vennootschap heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de verbetering van de sociaal-economische structuur en de werkgelegenheid in de provincies Groningen, Fryslân en Drenthe. Dit wordt gestalte gegeven door acquisitie, financiering van bedrijven door middel van het verwerven van aandelen en het verstrekken van achtergestelde leningen. Dit gebeurt bij zowel nieuwe bedrijven als bestaande bedrijven. De provincie is aandeelhouder van de NOM.

2. Stichting Leerstoel Regionale/Noordelijke Economie

Een van de doelen van de Stichting Leerstoel Regionale/Noordelijke Economie is het vergroten van de aandacht voor de economische problematiek van Noord-Nederland. Door het verrichten van voor Noord-Nederland belangrijke onderzoeken, de organisatie van symposia en de samenwerking met provinciale Afdelingen Economie geeft zij invulling hieraan.

Er is een nauwe aansluiting met de programmalijn uit het Collegeprogramma werk, onderwijs en kennisinfrastructuur. Centraal in deze lijn staat de Drentse ambitie om een werkgelegenheids- en werkloosheidsontwikkeling te realiseren die gunstig afsteekt ten opzichte van het nationale beeld. De activiteiten van de Stichting Regionale Leerstoel sluiten nauw aan.

3. Stichting DBL

De Stichting DBL heeft tot doel het stimuleren van economische activiteiten, werkgelegenheid en bedrijvigheid in de provincie Drenthe. De uitvoering hiervan wordt door de NOM verricht.

4. NV Essent

In het bedrijf Essent heeft de provincie Drenthe 2,28% van de aandelen. Sinds de vorming van Essent uit EDON en PNEM/MEGA heeft Drenthe geen commissaris meer in het bedrijf. Wel ontvangt de provincie dividend en heeft zij een stem in de aandeelhoudersvergadering. De financiering van de Zuiderzeelijn zou door Drenthe (en andere aandeelhouders) moeten worden gefinancierd uit een deel van de opbrengst uit de verkoop van aandelen. De rol van de aandeelhouders is in de afgelopen jaren beperkt als gevolg van sterk regulerende wetgeving.

5. WMD

Het betreft hier een vennootschap die tot doel heeft de zorg voor en de instandhouding van de (drink)watervoorziening in haar verzorgingsgebied. Alleen de provincie Drenthe en de

gemeenten in deze provincie kunnen aandeelhouder zijn. Statutair bezit de provincie 50% van de aandelen en draagt voor de voorzitter van de Raad van Commissarissen.

De WMD is een vennootschap die vooral een publiek belang dient. Evenals met andere nutsbedrijven het geval is geweest, ontwikkelt ook de WMD zich in de richting van een bedrijf dat, niet alleen zelf maar ook via dochterondernemingen, marktgericht werkt. Deze ontwikkeling zal kritisch worden gevolgd.

V. **Programma 5. Leefomgeving**

Privaatrechtelijke rechtspersoon

LMA

Het doel van de Stichting LMA is om alle relevante meldingen te registreren van binnenlandse transporten van gevaarlijk afval, bedrijfsafval en scheepsafval. De Stichting LMA stelt deze gegevens beschikbaar aan de overheid ten behoeve van de handhaving, beleid en vergunningverlening. Deze taken worden ten behoeve van de provincies en het Rijk (Ministerie van VROM) uitgevoerd. Een deel van deze taken geschiedt op grond van het bepaalde in de WM. Het doel en de taken van de stichting betreffen een stuk verlengd rijks- en provinciaal bestuur.

Bestuursrechtelijke rechtspersoon

Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Drenthe

Het fonds heeft tot doel de werkzaamheden en taken te vervullen die de WM in artikel 15.47 voorschrijft of mogelijk maakt. Het fonds beheert de uit de opbrengsten van de nazorgheffing verkregen middelen, dat nodig is om de eeuwigdurende nazorg van de onder de wet vallende gesloten stortplaatsen te waarborgen.

Paragraaf 2.7. Grondbeleid

Op grond van artikel 9 van het BBV dient de Begroting een uiteenzetting te bevatten over het grondbeleid. De provincie Drenthe voert nog geen substantieel (actief) grondbeleid. Van het verwerven, afstoten en het exploiteren van gronden is derhalve geen sprake, maar er zijn wel ontwikkelingen in die richting. Wij willen meer provinciale regie, in nauwe samenwerking met de decentrale overheden, omdat dit kwaliteitswinst oplevert voor de ruimtelijke processen, gebiedsgerichte ontwikkelingsprojecten en de realisatie van de (rijks)doelen in het landelijk gebied (Investeringsbudget Landelijk Gebied en pMJP). Een effectief instrument hiervoor kan ook zijn een actief grondbeleid van de overheden. De nieuwe WRO en de Grondexploitatiewet bieden hiervoor kansen.

Enkele jaren geleden is de provincie voor het realiseren van de beleidsdoelen natuur (EHS), milieu en het verbeteren van de agrarische structuur gestart met beperkt grondbeleid. Wij gaan de mogelijkheden van een actief provinciaal grondbeleid verder verkennen. De verkenning richt zich onder meer op de juridische en organisatorische aspecten van samenwerkingsvormen met publieke en/of private partijen. Een actief provinciaal grondbeleid vereist een eigen kapitaal als garantstelling en om vreemd vermogen aan te trekken en kan dan variëren van garant staan voor tekorten (risicoafdekking) in processen waar andere partijen de gronden verwerven tot zelf gronden verwerven met de daaraan gebonden risico's. De bevindingen van de verkenning naar de optie actief provinciaal grondbeleid worden in de eerste helft 2008 voorgelegd aan de staten.

Een voorbeeld waarbij grondbeleid mogelijk een rol gaat spelen is de Regionale ontwerpogave Leek-Roden als uitvloeisel van de actualisatie regiovisie Groningen-Assen. De gemeenten Noordenveld en Leek hebben de provincies Drenthe en Groningen en de DLG in een eerder stadium gevraagd deel te nemen in een Stuurgroep Leek-Roden. Deze stuurgroep heeft voorstellen gedaan met betrekking tot het opstellen van sluitende gebiedsexploitatie, onderzoek te doen naar een samenwerkingsmodel en uitvoeringsorganisatie en samenwerking met (semi-)private partijen en actieve betrokkenheid van raden en staten.

Op kleinere schaal worden naar behoefte, in verband met de realisatie van de infrastructurele werken, soms stukjes grond aangekocht.

De grondaankopen ten behoeve van de EHS worden vanaf 1 januari 2007 gefinancierd uit het ILG. Vanaf 1 januari is de aansturing van grondaankopen door DLG en Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) verschoven van het Rijk naar provincie. De provincie is hoofdopdrachtgever voor de grondverwerving door BBL en krijgt de beschikking over de budgetten voor grondverwerving (EHS) via het ILG. Hiervoor hebben wij voor 1 januari 2007 een handelingskader grondverwerving vastgesteld. Hierin is onder andere opgenomen het grondprijnsbeleid en de spelregels daarvan, afspraken over aan- en verkopen, inzet van instrumentarium. Het handelingkader is een uitwerking van het aansturingprotocol DLG/BBL. Dit regelt de aansturing van DLG/BBL. In 2007 is een aanzet gegeven om te komen tot een beleidskader ontwikkelingsgericht werken, waarin de spelregels voor anticiperend grondaankopen door BBL voor provinciale doelen worden onderzocht. De provincie heeft vanaf nu meer vrijheid voor

handelen met grond. We krijgen de lusten, maar ook de lasten. Daarnaast bestaat de mogelijkheid te schuiven met budgetten binnen de ILG-doelen, zodat de realisatie van de EHS goed voortgang blijft houden.

Voorts merken wij op dat de financiële verplichtingen die voortvloeien uit het eerder afgesloten convenant IPO-LNV voor de realisering van de EHS nog enige jaren voortduren. Tevens zal de provincie grondaankopen financieren voor de realisatie van LOFAR door Astron. LOFAR is een radiotelescoop die signalen opvangt in het lage frequentiegebied. Hiervoor wordt een aantal velden aangelegd met antennes die de signalen moeten vangen. Astron heeft hiervoor de DLG gronden laten aankopen bij Exloo rond het Achterste Diep. Er is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor natuurtechnische inrichting van het Achterste Diep. Dit heeft geleid tot een inrichtingsplan, waarbij in samenhang met de LOFAR-doelstelling een uniek natuurgebied wordt gevormd en ruimte wordt geschapen voor regionale waterberging.

II Financiële begroting

II.1 Overzicht van lasten en baten, tevens Meerjarenraming 2007-2011

Programma 1. De provincie dóet ertoe!	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal lasten	2.509.013	3.291.690	3.528.496	3.482.908	3.323.408	3.420.895
Totaal baten	43.179	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
Saldo	2.465.834	3.279.690	3.516.496	3.470.908	3.311.408	3.408.895

Programma 2. Samenleving met samenhang	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal lasten	55.916.365	61.592.951	59.596.677	59.044.339	59.943.417	60.501.595
Totaal baten	31.244.067	34.239.485	31.578.120	29.553.300	29.542.426	29.548.069
Saldo	24.672.298	27.353.466	28.018.557	29.491.039	30.400.991	30.953.526

Programma 3. Ruimte en bereikbaarheid	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal lasten	94.020.408	74.622.283	64.509.972	54.641.006	63.508.022	74.880.518
Totaal baten	120.459.666	49.632.821	44.659.712	32.960.589	34.340.084	42.690.440
Saldo	-26.439.258	24.989.462	19.850.260	21.680.417	29.167.938	32.190.078

Programma 4. Kennis wérkt	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal lasten	9.094.859	9.321.094	5.993.506	4.527.283	4.554.673	4.418.243
Totaal baten	7.076.739	23.780.670	7.328.670	6.731.970	6.732.570	6.733.180
Saldo	2.018.120	-14.459.576	-1.335.164	-2.204.687	-2.177.897	-2.314.937

Programma 5. Leefomgeving	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal lasten	19.531.181	67.237.888	64.228.118	64.096.761	85.544.203	85.861.019
Totaal baten	8.138.222	52.185.528	49.844.996	49.157.836	70.038.575	70.038.575
Saldo	11.392.959	15.052.360	14.383.122	14.938.925	15.505.628	15.822.444

Programma 6. Middelen	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal lasten	43.139.660	52.321.277	53.576.383	50.651.060	50.270.868	52.319.259
Totaal baten	109.263.950	117.779.987	115.442.235	120.113.262	123.970.476	127.936.003
Saldo	-66.124.290	-65.458.710	-61.865.852	-69.462.202	-73.669.608	-75.616.744

Saldi programma's	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Programma 1. De provincie dóet ertoe!	2.465.834	3.279.690	3.516.496	3.470.908	3.311.408	3.408.895
Programma 2. Samenleving met samenhang	24.672.298	27.353.466	28.018.557	29.491.038	30.400.991	30.953.526
Programma 3. Ruimte en bereikbaarheid	-26.439.258	24.989.462	19.850.260	21.680.417	29.167.938	32.190.078
Programma 4. Kennis wérkt	2.018.120	-14.459.576	-1.335.164	-2.204.687	-2.177.897	-2.314.937
Programma 5. Leefomgeving	11.392.959	15.052.360	14.383.122	14.938.925	15.505.628	15.822.444
Programma 6. Middelen	-66.124.290	-65.458.710	-61.865.852	-69.462.202	-73.699.608	-75.616.744
Saldo voor bestemming	-52.014.337	-9.243.308	2.567.419	-2.085.600	2.508.480	4.443.262
Bijdragen aan reserves	67.233.883	48.161.959	10.719.478	5.209.155	2.836.006	2.190.650
Bijdragen van reserves	32.602.067	38.918.651	13.286.897	3.123.555	5.344.466	6.633.912
Saldo onttrekking reserves	34.631.816	9.243.308	-2.567.419	2.085.600	-2.508.460	-4.443.262
Saldo na bestemming	-17.382.521	0	0	0	0	0

II.2 Verklaring aanmerkelijke verschillen

De bedragen opgenomen in het overzicht van baten en lasten, tevens Meerjarenraming 2008-2011, geven in sommige gevallen aanmerkelijke verschillen te zien. Hiervoor is een aantal oorzaken aan te wijzen, waarvan wij hier de voornaamste noemen.

- Bepaalde begrotingsjaren bevatten incidentele uitgaven.
- Met name in de sfeer van de specifieke uitkeringen komt het voor dat programma's aflopen; in de regel levert dat zowel aan de kant van de lasten als aan de kant van de baten verschillen tussen jaren op.
- Elk jaar worden de boekwaarden van de financieel nog niet afgesloten investeringen geactualiseerd. Samen met de in de Voorjaarsnota vastgestelde en ten opzichte van de vorige meerjarenraming gewijzigde uitgangspunten, in casu de te hanteren rentepercentages, leidt dit tot geactualiseerde kapitaallasten van deze investeringen.
- In de Meerjarenraming 2008-2011 zijn de besluiten verwerkt die zijn genomen naar aanleiding van de Voorjaarsnota 2007 en de Voorjaarsnota 2007 PLUS. De gevolgen hiervan zijn onder meer opgenomen in het hierna volgende hoofdstuk II.4, Nieuw beleid en ombuigingen/verhoging inkomsten per programma.

Een toelichting op de verschillen tussen de dienstjaren 2007 en 2008 wordt met ingang van deze Begroting 2008 gegeven in het programmaplan, bij de desbetreffende programma's. Waar de financiële totaaloverzichten voor de programma's substantiële verschillen tussen de jaren 2007 en 2008 laten zien, wordt hiervoor een toelichting gegeven. Wij verwijzen naar de toelichting per programma.

II.3 Incidentele lasten en baten

In de Meerjarenraming 2008-2011 zijn incidentele lasten en baten opgenomen. Onder incidentele lasten en baten worden in dit geval verstaan de in de jaren 2008, 2009 en 2010 geraamde lasten en baten. In tegenstelling tot voorgaande jaren zijn in onderstaande overzichten alle eenmalige lasten en baten opgenomen, dus ook de eenmalige lasten die worden gedekt door bijdragen van derden (veelal Rijk) en door bijdragen van reserves en voorzieningen. Ook deze bijdragen zijn in het overzicht van eenmalige baten verwerkt. Voor het overige moet worden opgemerkt dat in het overzicht niet alle prioriteiten zijn opgenomen, hoewel het uitgangspunt bij het honoreren van de prioriteiten is geweest dat elk jaar opnieuw een integrale afweging plaatsvindt. Dit betekent dat eigenlijk alle prioriteiten met de eerstvolgende jaarschijf in het overzicht van incidentele lasten opgenomen hadden moeten zijn, maar daarvoor is om praktische redenen niet gekozen.

Met inachtneming van het vorenstaande ziet het overzicht van de eenmalige lasten er als volgt uit.

Overzicht incidentele lasten Begroting 2008

Programma/product	Omschrijving	2008	2009	2010
Programma 1. De provincie dóet er toe				
Openbare orde en veiligheid	Afschrijvingen onderkomen provinciehuis	8.005	8.005	8.005
	Rentelasten	1.081	720	360
		9.086	8.725	8.365
Programma 2. Samenleving met samenhang				
Opgroeien	Bijdr.zorgaanbod civ.rechtelijk gepl.jeugdigen	1.341.714	-	-
Werken en leren	Uitvoeringsprogramma Onderwijskennis- infrastructuur	45.000	-	-
Parels van Drenthe	Bevordering beeldende kunst en vormgeving	249.245	-	-
Parels van Drenthe	Beleidsontwikkeling en kwaliteitsbevordering musea	75.000	-	-
Parels van Drenthe	Nationaal Hunebed Informatiecentrum	75.000	-	-
Parels van Drenthe	Kosten Cultuurhistorische Waardenkaart	64.630	-	-
Parels van Drenthe	Actieplan cultuurbereik 2005-2008	559.404	-	-
Parels van Drenthe	Projecten cultuureducatie	250.000	-	-
Parels van Drenthe	Culturele uitmarkten	50.000	50.000	-
Parels van Drenthe	Subsidiëring festivals	100.262	90.751	-
Parels van Drenthe	Kosten culturele prijzen	-	-	6.300
Parels van Drenthe	Culturele prijzen	-	-	10.000
		2.720.255	140.751	16.300
Programma 3. Ruimte en bereikbaarheid				
Prioriteiten	Exp.achitectuur. Wonen op en aan het water	-	100.000	100.000
Prioriteiten	Investeringsnota verkeer en vervoer	-	-	2.500.000
Verkeer	Onderhoud en verbeteringswerken N34	12.241.833	-	1.212.000
Stedelijke ontwikkeling	Bijdragen Besluit locatiegebonden subsidies	252.840	252.840	373.751
		12.494.673	352.840	4.185.751
Programma 4. Kennis werkt				
Prioriteiten	Profilering Drenthe in NOA	176.000	176.000	176.000
Economie	Bijdragen revitalisering bedrijventerreinen/ parkmanagement	100.000	-	-

Programma/product	Omschrijving	2008	2009	2010
Economie	Bijdragen Actieprogramma ICT	750.000	-	-
Economie	Bijdragen Innovatieve acties Drenthe	597.200	-	-
Economie	Stelpost uitgaven flexibel beleid	45.953	-	-
		1.669.153	176.000	176.000
Programma 5. Leefomgeving				
Prioriteiten	Actualisering bodemkaart	125.000	-	-
Prioriteiten	Uitvoeringsprogramma luchtkwaliteit	75.000	75.000	75.000
Prioriteiten	Uitvoeringsprogramma externe veiligheid	150.000	150.000	150.000
Prioriteiten	Inpassing veranderende EU- en nationale wetgeving	50.000	-	-
Prioriteiten	Uitwerking aanbeveling symposium natuur en landschap	186.000	139.500	-
Bodem	Voorz. bodemsaneringen	1.001.703	-	-
Vergunningverlening	Kosten implementatie WABO	150.000	-	-
Natuur en landschap	Kosten monitoring gebiedenbeleid	36.100	-	-
Plattelandsontwikkeling (pMJP)	Bijdragen pilot inplaatsing melkveehouderij	712.853	-	-
		2.486.656	364.500	225.000
Programma 6. Middelen				
Prioriteiten	Organisatieontwikkeling	2.500.000	-	-
Prioriteiten	Bijdrage aan Reserve Stimuleringsfonds Drentse projecten	4.063.820	-	-
Prioriteiten	Proceskosten	1.850.000	-	-
Financiering en alg. dekkingsmiddelen	Friciekosten ombuigingen	150.000	-	-
Financiering en alg. dekkingsmiddelen	Bijdrage aan Reserve investeringen verkeer en vervoer	1.676.954	-	-
Financiering en alg. dekkingsmiddelen	Bijdrage aan Reserve IVV; regiovisie Groningen Assen	2.437.240	2.437.240	-
Financiering en alg. dekkingsmiddelen	Bijdrage aan Reserve wegenbeheer	152.352	250.257	356.787
Financiering en alg. dekkingsmiddelen	Bijdrage aan Reserve Zuidoost-Drentse vaarwegen	-	33.873	37.783
		12.830.366	2.721.370	394.570

Het overzicht van de eenmalige baten ziet er als volgt uit.

Overzicht incidentele baten Begroting 2008

Programma/product	Omschrijving	2008	2009	2010
Programma 2. Samenleving met samenhang				
Opgroeien	Bijdrage Rijk zorgaanbod civielrechtelijk. geplaatste jeugd	1.341.714	-	-
Participatie	Bijdrage Rijk beeldende kunst en vormgeving	255.600	-	-
Participatie	Bijdrage Voorziening beeldende kunst	3.156	-	-
Parels van Drenthe	Bijdrage Voorziening noordelijk archeologisch depot	52.245	10.862	-
Parels van Drenthe	Bijdrage provincie Groningen WSF-taken	94.440	-	-
Parels van Drenthe	Bijdr. Rijk in kader Actieplan cultuurbereik	295.389	-	-
		2.042.544	10.862	0
Programma 3. Ruimte en bereikbaarheid				
Verkeer	Bijdrage van de Voorziening N34	12.241.833	-	1.212.000
Stedelijke ontwikkeling	Bijdrage Rijk locatiegebonden subsidies	252.840	207.494	-
Stedelijke ontwikkeling	Bijdrage Voorziening locatiegebonden subsidies	-	45.346	373.751
		12.494.673	252.840	1.585.751
Programma 4. Kennis werkt				
Economie	Bijdrage Europese Commissie innovatieve acties	597.200	-	-
		597.200	0	0
Programma 5. Leefomgeving				
Plattelandontwikkeling (pMJP)	Bijdrage Rijk pilot inplaatsing melkveehouderij	712.853	-	-
		712.853	0	0
Programma 6. Middelen				
Financiering en alg. dekkingsmiddelen	Bijdrage van de Saldireserve	1.739.642	1.022.381	33.148
Financiering en alg. dekkingsmiddelen	Bijdrage van Egalisatiereserve uitvoering College-programma	1.575.000	-	-
Financiering en alg. dekkingsmiddelen	Bijdrage van Reserve flexibel beleid	160.193	-	-
Financiering en alg. dekkingsmiddelen	Bijdrage van Reserve investeringen verkeer en vervoer	-	795.951	3.166.645
Financiering en alg. dekkingsmiddelen	Bijdrage van Reserve wegenbeheer	-	-	-
Financiering en alg. dekkingsmiddelen	Bijdrage van Reserve vaarweg Meppel-De Punt	458.051	483.955	511.227
Financiering en alg. dekkingsmiddelen	Bijdrage van Reserve Zuidoost-Drentse vaarwegen	970.425	-	-
Financiering en alg. dekkingsmiddelen	Bijdrage van Reserve grondwaterheffing	100.000	61.048	-
Financiering en alg. dekkingsmiddelen	Bijdrage van de Reserve sociaal-culturele ontwikkeling	267.075	-	-
Financiering en alg. dekkingsmiddelen	Bijdrage van Reserve BTW-compensatiefonds	2.458.166	-	-
Financiering en alg. dekkingsmiddelen	Bijdrage van Reserve kunstwerken	5.547.000	-	-
		13.275.552	2.363.335	3.711.020

II.4 Financiële positie en toelichting

4.1 Intensiveringen

In het onderstaande overzicht zijn de intensiveringen, zoals die voortvloeien uit de Voorjaarsnota 2007 PLUS, per programma weergegeven.

De nog doorlopende intensiveringen uit voorgaande jaren zijn beschouwd als onderdeel van het “going concern” en niet verder gespecificeerd.

Programma 1. De provincie dóet er toe!	2007	2008	2009	2010	2011
1.3 Grotere betrokkenheid burgers, bedrijven en organisaties bij provinciaal beleid	40.000	225.000	225.000	225.000	265.000
1.4 Profilering provincie Drenthe	50.000	150.000	100.000	100.000	100.000
1.5 Digitale ontsluiting informatie: project Burger en provincie	222.000	350.000	319.250	92.563	90.875
Totaal Programma 1. De provincie dóet er toe!	312.000	725.000	644.250	417.563	455.875

Programma 2. Samenleving met samenhang	2007	2008	2009	2010	2011
2.1 Kansen voor jeugd en gezin		700.000	700.000	700.000	700.000
2.3 Kansen voor onderwijs: aanpak voortijdig schoolverlaten		372.000	372.000	232.500	139.500
2.4 Kansen voor welzijn en zorg: sociale samenhang en participatie	372.000	465.000	465.000	465.000	93.000
2.5 Kansen voor “7 tot 7”-diensten- en voorzieningenprogramma in Drentse gemeenten		465.000	465.000	465.000	465.000
2.6 Kansen voor Sport: Drenthe profilering als sportprovincie		558.000	418.500	418.500	418.500
2.7 Versterken culturele infrastructuur Drenthe	100.000	10.000	329.000	329.000	329.000
2.8 Vergroten cultuurparticipatie			799.800	883.500	883.500
2.9 Behoud en ontwikkelen cultureel erfgoed		195.000	295.000	295.000	295.000
2.10 Vormgeven beeldkwaliteit in openbare ruimte			93.000	93.000	93.000
Totaal Programma 2. Samenleving met samenhang	472.000	2.765.000	3.937.300	3.881.500	3.416.500

Programma 3. Ruimte en bereikbaarheid	2007	2008	2009	2010	2011
3.2 Tegengaan (verdere) verrommeling landschap	46.500	604.500	604.500	604.500	511.500
3.6 Experimentele architectuur en wonen op en aan het water			100.000	100.000	
3.11 Investeringsnota verkeer en vervoer				2.500.000	5.000.000
Totaal Programma 3. Ruimte en Bereikbaarheid	46.500	604.500	704.500	3.204.500	5.511.500

Programma 4. Kennis wérkt	2007	2008	2009	2010	2011
4.1 Omvorming Drentse economie tot duurzame, dynamische en innovatieve kennis-economie (ook financiering uit Stimuleringsfonds Drentse projecten)		1.210.000	1.210.000	1.210.000	1.210.000
4.3 Profileren Drenthe in NOA		176.000	176.000	176.000	
4.4 Structuurversterking recreatie en (zorg)toerisme (ook financiering uit Stimuleringsfonds Drentse projecten)		120.000	120.000	120.000	120.000
Totaal Programma 4. Kennis wérkt	0	1.506.000	1.506.000	1.506.000	1.330.000

Programma 5. Leefomgeving	2007	2008	2009	2010	2011
5.1 Opgaven voor wateroverlast en watertekort, realisatie waterwinbergingsgebieden en combineren "groenblauwe diensten"		50.000	500.000	750.000	1.000.000
5.2 Grote stap zetten in bestrijding van verdroging in gebieden met hoogste prioriteit		93.000	232.500	465.000	697.500
5.7 Actualisering bodemkaart		125.000			
5.8 Samenwerking met Drentse steden en bevorderen schone en sociaal veilige leefomgeving		100.000	100.000	100.000	100.000
5.9 Terugdringen uitstoot ammoniak bij EHS		569.000	69.000	69.000	69.000
5.10 Terugdringen milieudruk bestrijdingsmiddelen in grondwater	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
5.11 Taakstelling waterbedrijven	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
5.12 Impuls voor duurzame kwaliteit leefomgeving	50.000	230.000	430.000	430.000	430.000
5.14 Uitvoeringsprogramma luchtkwaliteit		75.000	75.000	75.000	
5.15 Uitvoeringsprogramma externe veiligheid		150.000	150.000	150.000	
5.16 Inpassing veranderende EU- en nationale wetgeving	50.000	50.000			
5.18 Uitwerken aanbevelingen symposium "Samen werken aan natuur en landschap in Drenthe"	46.500	186.000	139.500		
5.19 Versnelde aankoop en inrichting van EHS		112.500	112.500	112.500	112.500
5.20 Koppeling realisatie EHS en maatregelen klimaatbeleid		350.000	350.000	350.000	350.000
5.23 Vitaal platteland		500.000	500.000	500.000	500.000
5.24 Herijking ontwikkelingsperspectief Veenkoloniën		150.000	150.000	150.000	150.000
Totaal Programma 5. Leefomgeving	671.500	3.265.500	3.333.500	3.676.500	3.934.000

Programma 6. Middelen	2007	2008	2009	2010	2011
6.1 Organisatieontwikkeling	3.500.000	2.500.000	0	-650.000	-650.000
6.2 Digitalisering	668.000	1.050.000	882.750	299.813	293.906
6.3 Stimuleringsfonds Drentse projecten (storting € 17 miljoen in 2007 en ruim € 4 miljoen in 2008, zie dekkingsplan)	17.000.000	4.063.820			
6.4 Proceskosten	405.355	1.850.000			
Totaal Programma 6. Middelen	21.575.362	8.400.000	882.750	-350.187	-356.094

4.2 Ombuigingen volgens Voorjaarsnota 2007 PLUS

In het onderstaande overzicht zijn de ombuigingen weergegeven zoals die volgens de Voorjaarsnota 2007 PLUS zijn vastgesteld.

	2007	2008	2009	2010	2011
Niet langer doteren aan Reserve kunstwerken		1.109.400	1.109.400	1.109.400	1.109.400
Opheffen Reserve invoering BTW-compensatiefonds per 1 januari 2008		2.458.166			
Opheffen Reserve kunstwerken per 1 januari 2008		5.547.000			
Totaal aan dekkingsvoorstellen	0	9.114.566	1.109.400	1.109.400	1.109.400

4.3 Investeringsprogramma naar nut

Artikel 20 van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) bepaalt dat bij de raming voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en nieuwe beleid afzonderlijk aandacht moet worden besteed aan de investeringen. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt in vervangings- en uitbreidingsinvesteringen met een economisch nut en met een maatschappelijk nut. Investeringsprogramma's hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen.

De investeringen zien er de komende jaren op begrotingsbasis als volgt uit.

	2008	2009	2010	2011
1. Vervangingsinvesteringen met een economisch nut:				
■ Hard- en software automatisering	2.212.800	460.000	64.000	157.000
■ Huisvestingsbeleidsplan/revitalisering provinciehuis	2.310.500	5.531.500	4.140.000	-
	4.523.300	5.991.500	4.204.000	157.000
2. Uitbreidingsinvesteringen met een economisch nut:				
■ Huisvestingsbeleidsplan/Drents Museum	4.400.000	1.953.000	6.472.000	1.466.000
	4.400.000	1.953.000	6.472.000	1.466.000
3. Uitbreidingsinvesteringen met een maatschappelijk nut:				
■ Investeringsprogramma's verkeer en vervoer	31.297.466	13.099.989	5.500.627	-
■ Relatienotagegebieden	816.804	816.804	816.804	816.804
	32.114.270	13.916.793	6.317.431	816.804
Totaal	41.037.570	21.861.293	16.993.431	2.439.804

De kapitaallasten van de investeringen verkeer en vervoer komen ten laste van de Reserve Investeringsprogramma's verkeer en vervoer.

Investeringsprogramma's begroting 2008-2011

Programma/ Product	Investeringen	Omschrijving	2008	2009	2010	2011
Programma 2. Samenleving met samenhang						
		Depot Drents Museum overige	155.000			
		Depot Drents Museum installaties	1.600.000			
		Depot Drents Museum gebouw	2.000.000			
		Uitbreiding Drents Museum	645.000	1.953.000	6.472.000	1.466.000
Parels van Drenthe	Uitbreiding Drents Museum		4.400.000	1.953.000	6.472.000	1.466.000
Totaal Programma 2. Samenleving met samenhang			4.400.000	1.953.000	6.472.000	1.466.000

Programma 3. Ruimte en bereikbaarheid						
		(N851) Oostelijke op- en afritten A32/N851 X-VVI	50.000			
		Knooppunten stedelijk centra 2003 FVV	180.000	180.000	203.152	
		N377 aansluiting N34 aanleg rotondes FVV	10.000	965.000		
		N853 ontsluiting Vierslagen FVV	2.500.000	1.128.308		
		N371 aanpassingen herinrichting FVV	690.000	329.791		
		Kleinschalige Maat.Wegv. FVV	50.000			
		TRO6 N353 Herinr.wegvak dmv Mark. FVV	10.000			
		N372 Transferium/aansl/A7 FVV	500.000	574.690		
		Bijdrage prov. Bereikbaarheid Assen FVV	1.000.000	1.000.000		

Programma/ Product	Investerings	Omschrijving	2008	2009	2010	2011
		Bijdrage prov. Bereikbaarheid Emmen FVV		1.500.000		
		Bijdrage prov. Bereikbaarheid Meppel FVV	500.000			
		UCSA6 Verbeteringsmaatregelen OV	125.000			
		UCA6 Opwaardering fietsroute Assen-Vries en aanpassing OV-voorzieningen	666.666			
		TRO6 N863 Herinrichting wegvak dmv markering	150.000	50.000		
		UCSC6 Herinrichting stationsomgeving Coevorden	500.000			
		TRO6 N371 Maatregelen omgeving Boskampsbrug	500.000			
		TRO6 N375 Aanleg rotonde westelijke aansluiting A28	25.000	250.000		
		TRO6 N862 Reconstructie kp. Ellenbeek	150.000			
		N371 Aansluiting N371/N373	1.260.000	1.040.000		
		N372 Roden-Peizermade richtlijn EHK	890.000	-200.000		
		N386 aansluiting Peize-Zuid	490.000	250.000		
		A28/N386 Versnelling Q-liner Assen-Groningen+ verbetering halte A28/N386	190.000			
		N386 wegvak Tynaarlo-Peize (hm 16.5-28.7) richtlijn EHK	1.400.000			
		Q-liner Zuidlaren-Groningen	200.000			
		N386 Toegankelijkheid NP Drentse Aa	250.000			
		OV-vriendelijke ontsluiting	250.000			
		Ontsluiting woonwijken Nw. Amsterdamsestraat	328.000			
		Verdubbeling Nw. Amsterdamsestraat + Ronde	300.000			
		2e fase ontsluiting Delftlanden	150.000	150.000		
		Dynamisch informatiesysteem Assen	375.000			
		N379 Bargercompascuum microronde	200.000			
		N863 Coevorden Schoonebeek-Nw. Schoonebeek(hm 1.6-9.5 en 11.6-17.5 Ri. EHK	150.000			
		Gieten Multimodaal knooppunt	200.000			
		N374 Dynamisch informatiesysteem Borger	100.000			
		N371 Wegvak Norgerbrug-Witytelerbrug (hm 5.1-27.5) richtlijn EHK.	110.000			
		Upgrading station Beilen	-115.000			
		Aanpassen aansluiting VAM-weg	290.000			
Verkeer	Pup 2007 en eerder		14.624.666	7.217.789	203.152	
		N34 Afrekening WK voor werkzaamheden wegvak Zuidlaren-De Punt	330.000			
		N34 Pilot LED-verlichting	100.000			
		Verdubbeling De Haar	800.000			
		N374/N857 Reconstructie aansluiting	630.000	70.000		
		N374 Herinrichting wegvak hm. 3.2-15.5 volgens de Richtlijn EHK	186.300	20.700		
		Fietsenstalling Coevorden	125.000			
		Maatregelen Nw. Amsterdamsestraat	3.800.000			
		Schutstraat Hoogeveen	810.000			
		Fietsbrug Hoogeveenschevaart	1.000.000			
		N375/A32 Rotondes aansluiting	900.000	-567.000		
		Vormgeving Verbindingsweg	250.000			
		Parkeerverwijssysteem	200.000			
		N374 Reconstructie Hamweg/Wijsterseweg	180.000	20.000		

Programma/ Product	Investeringen	Omschrijving	2008	2009	2010	2011
		N371 DRIS Smilde	360.000	-160.000		
		N372/N386Vervanging VRI	1.033.000	-33.000		
		N372 Busbaan Peizermade-Peize	3.200.000	-2.400.000		
		N919 DRIS Veenhuizen	135.000	-35.000		
		N919 Traverse Veenhuizen: aansluiting Bankenbosch	360.000	40.000		
		N919 Herinrichting wegvakken hm. 3.0-6.9 enNorgerhaven-Laan Weldadigheid	1.036.000	64.000	122.475	
		N386 DRIS Vries-Zuidlaren	202.500	22.500		
		N386 DRIS Tynaarlo	135.000	-35.000		
		N374 Aanpassen wegvak hm. 33.0-48.7 aan de Richtlijn EHK	900.000	100.000		
Verkeer	Pup 2008		16.672.800	-2.892.800	122.475	
		Uitvoering programma bereikbaarheid FVV 2009		3.825.000	425.000	
		Programma bereikbaarheid (Kolibri-projecten)		4.950.000	550.000	
Verkeer	Pup 2009			8.775.000	975.000	
		Uitvoering programma bereikbaarheid FVV 2010			4.200.000	
Verkeer	Pup 2010				4.200.000	
Totaal Programma 3. Ruimte en bereikbaarheid			31.297.466	13.099.989	5.500.627	

Programma 5. Leefomgeving						
		Bijdragen in aankoop van relatienotagebieden 2008	816.804			
		Bijdragen in aankoop van relatienotagebieden 2009		816.804		
		Bijdragen in aankoop van relatienotagebieden 2010			816.804	
		Bijdragen in aankoop van relatienotagebieden 2011				816.804
Plattelandsonwikkeling	Relatienota gebieden		816.804	816.804	816.804	816.804
Totaal Programma 5. Leefomgeving			816.804	816.804	816.804	816.804

Programma 6. Middelen						
		Vervangen werkplekken 2007	890.000			
		Migratie Office XP 2007	186.800			
bedrijfsvoering	automatisering informatieplan 2007		1.076.800			
		Basisvoorzieningen statenleden 2008	65.000			
		Info- en comm. Basisvoorzieningen 2008	81.000			
		Probisdoc (e-government) 2008	492.000			
		Hardware ERP 2008	277.000			
		Subsidievolgsysteem 2008	96.000			
		Bekabeling netwerk 2008	125.000	125.000		
bedrijfsvoering	automatisering informatieplan 2008		1.136.000	125.000		
		Info- en comm. Basisvoorzieningen 2009		335.000		
bedrijfsvoering	automatisering informatieplan 2009			335.000		
		Vervanging lokaal netwerk 2010				157.000
		Vervanging randapparatuur 2010			44.000	
		E-architectuur 2010			20.000	
bedrijfsvoering	automatisering informatieplan 2010				64.000	157.000
		Revitalisering provinciehuis BWK	800.000	3.115.500	2.340.000	
		Revitalisering provinciehuis installaties	350.000	1.366.000	1.000.000	
		Huisvestingsbeleidsplan (bouwkundig en installaties)	248.000	500.000	500.000	

Programma/ Product	Investerings	Omschrijving	2008	2009	2010	2011
		Revitalisering provinciehuis bestuursruimte BWK	500.000			
		Revitalisering provinciehuis Warmte-koude opslag		250.000		
		Revitalisering provinciehuis isolatieglas		300.000	300.000	
bedrijfsvoering	facilitaire zaken	revitalisering Provinciehuis	1.898.000	5.531.500	4.140.000	
		Huisvestingsbeleidsplan (ICT-voorzieningen)	412.500			
bedrijfsvoering	facilitaire zaken	huisvestingsbeleidsplan ICT voorzieningen	412.500			
Totaal Programma 6. Middelen			4.523.300	5.991.500	4.204.000	157.000
			41.037.570	21.861.293	16.993.431	2.439.804

De kolommen betreffen het saldo van uitgaven en inkomsten. Wanneer in een bepaald jaar een negatief bedrag wordt weergegeven houdt dat in dat in dat jaar meer inkomsten worden verwacht dat uitgaven die veelal in eerdere jaren hebben plaats gevonden.

4.4. Meerjarige financieringspositie

Om een beeld te krijgen van de ontwikkelingen van de meerjarige financieringspositie hebben wij een meerjarige investerings- en financieringsstaat opgesteld.

De meerjarige investerings- en financieringsstaat is in het navolgende per aanvang van het jaar opgesteld.

	2008	2009	2010	2011
Investerings				
A1. Materiële activa (maatschappelijk nut)	51.824.250	80.309.938	89.355.031	88.870.008
A2. Materiële activa (economisch nut)	11.209.464	18.623.782	24.374.254	32.774.398
B. Financiële activa				
1. Deelnemingen (economisch nut)	854.605	854.605	854.605	854.605
2. Bijdrage aan active in eigendom derden (maatschappelijk nut)	2.510.905	2.929.927	3.253.204	3.479.890
3. Verstrekte langlopende geldleningen	39.343.027	38.506.935	38.151.600	37.831.430
Totaal investeringen	105.742.251	141.225.187	155.988.694	163.810.331
Financieringsmiddelen				
A. Reserves/voorzieningen				
1. Algemene reserves	76.853.891	78.168.328	77.138.052	76.223.625
2. Bestemmingsreserves	69.500.225	71.164.370	74.280.245	72.686.212
3. Voorzieningen (middelen derden)	9.391.398	8.945.867	8.248.368	7.825.326
4. Voorzieningen	30.594.783	12.365.457	11.580.835	10.117.019
B. Opgenomen langlopende geldleningen	907.560	340.335	-	-
C. Incidentele financieringsmiddelen	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000
Totaal financieringsmiddelen	197.246.857	180.984.357	181.247.500	176.852.182
Saldo financieringsmiddelen (overschot)	91.504.606	39.759.170	25.258.806	13.041.851

4.5. Stand en verloop van reserves en voorzieningen

In dit overzicht wordt per reserve een toelichting gegeven op de vermeerderingen en verminderingen. Hierbij is aangesloten bij de bedragen zoals die in de exploitatie zijn vermeld. Daarbij zijn, conform de aanbevelingen van de Onderzoekscommissie Reserves en Voorzieningen, de brutovermeerderingen en -verminderingen in kaart gebracht. De brutovermeerdering is

het normbedrag (in de exploitatie). Wanneer in de exploitatie niets wordt uitgegeven van het budget, wordt dit bedrag toegevoegd aan de reserve. De brutovermindering is het bedrag dat van het totaal in de reserve/voorziening beschikbaar bedrag in enig jaar wordt uitgegeven (de verwachte last in dat jaar). Bij de opstelling van de Begroting wordt door uw staten vastgesteld welk bedrag u jaarlijks beschikbaar stelt voor het behalen van de doelstellingen. In sommige gevallen bestaan de vermeerderingen uit inkomsten ten gevolge van een heffing zoals bij de ontgrondingenheffing en de grondwaterheffing. Uw staten stellen dan indirect het normbedrag vast door de hoogte van de heffing vast te stellen. De vermindering is dit jaar nog strikter dan eerdere jaren door de budgethouder aangegeven verwachting van de verminderingen. De saldi aanvang jaar 2007 zijn dezelfde als de eindsaldi in de Jaarrekening 2006. In navolgend overzicht worden de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen weergegeven, waarbij onderscheid is gemaakt in:

1. algemene reserves
2. bestemmingsreserves
3. voorzieningen
4. voorzieningen middelen derden

Overigens zal, zoals in de Voorjaarsnota 2007 PLUS is aangegeven, worden nagegaan hoe in 2008 en volgende jaren met de verschillende reserves zal worden omgegaan. Daarbij worden nu reeds voorstellen gedaan omtrent het omgaan met de benodigde weerstandscapaciteit.

Algemene reserves

1.01. Saldireserve

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	8.762.102	5.203.930	2.795.171	1.055.529	33.148	-
Exploitatiebudget	5.926.089	17.382.539	-	-	-	-
Totaal beschikbaar	14.688.191	22.586.469	2.795.171	1.055.529	33.148	-
Verwachte last	9.484.261	7.193.952	1.739.642	1.022.381	33.148	-
Einde jaar	5.203.930	15.392.517	1.055.529	33.148	-	-

Deze reserve is ingesteld om de rekeningsoverschotten en rekeningstekorten op te vangen. Bij de totstandkoming van het Collegeprogramma 2003-2007 zijn, ter realisatie van het Collegeprogramma 2003-2007, de in de rij "verwachte last" genoemde bedragen als dekkingsmiddelen aangewend.

Het verschil van € 12.597.346,-- tussen de eindstand van 2007 en de beginstand van 2008 betreft een bijdrage van de Saldireserve aan de nieuw in te stellen Risicoreserve.

1.02. Reserve voor algemene doeleinden

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	14.178.715	63.424.978	36.322.529	37.048.979	37.041.084	36.159.805
Vermeerdering wegens rente	283.574	1.268.500	726.451	740.980	740.822	723.196
Exploitatiebudget	48.962.689	48.705	-	-	-	-
Totaal beschikbaar	63.424.978	64.742.183	37.048.980	37.789.959	37.781.906	36.885.001
Verwachte last	-	22.017.000	-	748.875	1.622.101	2.626.654
Einde jaar	63.424.978	42.725.183	37.048.979	37.041.084	36.159.805	34.256.347

Ten behoeve van de waardevastheid wordt aan de Reserve voor algemene doeleinden rente toegevoegd. Het verschil van € 6.402.654,-- tussen de eindstand van 2007 en de beginstand van 2008 betreft een bijdrage van de saldireserve aan de nieuw in te stellen Risicoreserve.

De onttrekkingen betreffen de bedragen om tot een sluitende meerjarenraming te komen tot en met het jaar 2011.

1.02a. Risicoreserve

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	-	-	19.000.000	19.000.000	19.000.000	19.000.000
Exploitatiebudget	-	-	-	-	-	-
Totaal beschikbaar	-	-	19.000.000	19.000.000	19.000.000	19.000.000
Verwachte last	-	-	-	-	-	-
Einde jaar	-	-	19.000.000	19.000.000	19.000.000	19.000.000

Om een transparant beeld te kunnen geven van de reële bijdrage uit de algemene reserves aan het weerstandsvermogen, wordt voorgesteld daarvoor een afzonderlijke Risicoreserve in te stellen. Voorgesteld wordt deze in te stellen ten bedrage van € 19.000.000,- en de benodigde bijdragen te onttrekken aan respectievelijk de Saldireserve (€ 12.597.346,-) en de Reserve voor algemene doeleinden (€ 6.402.654,-). Vooralsnog maakt de ontwikkeling van de totale weerstandscapaciteit het niet noodzakelijk aan de Risicoreserve rente toe te voegen.

1.03. Reserve flexibel beleid

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	4.204.132	493.731	160.192	-	-	-
Exploitatiebudget	-	-	-	-	-	-
Totaal beschikbaar	4.204.132	493.731	160.192	-	-	-
Verwachte last	3.710.401	333.539	160.192	-	-	-
Einde jaar	493.731	160.192	-	-	-	-

De Reserve flexibel beleid is gebruikt ten behoeve van twee hoofdlijnen uit het Collegeprogramma 2003-2007. In de Voorjaarsnota 2005 is besloten de reserve in 2008 op te heffen.

1.04. Egalisatie reserve uitvoering Collegeprogramma

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	4.725.000	3.150.000	1.575.000	-	-	-
Exploitatiebudget	-	-	-	-	-	-
Totaal beschikbaar	4.725.000	3.150.000	1.575.000	-	-	-
Verwachte last	1.575.000	1.575.000	1.575.000	-	-	-
Einde jaar	3.150.000	1.575.000	-	-	-	-

Bij de totstandkoming van het Collegeprogramma 2003-2007 is afgesproken dat ter realisatie van het Collegeprogramma voornoemde verminderingen in de jaren 2003 tot en met 2008 ter beschikking te stellen als algemeen dekkingsmiddel.

1.05. Reserve Stimuleringsfonds Drentse projecten

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	-	-	17.000.000	21.063.820	21.063.820	21.063.820
Exploitatiebudget	-	17.000.000	4.063.820	-	-	-
Totaal beschikbaar	-	17.000.000	21.063.820	21.063.820	21.063.820	21.063.820
Verwachte last	-	-	-	-	-	-
Einde jaar	-	17.000.000	21.063.820	21.063.820	21.063.820	21.063.820

Bij de vaststelling van de Voorjaarsnota 2007 PLUS is besloten deze reserve in te stellen en daarin in de jaren 2007 en 2008 een storting te doen van respectievelijk € 17.000.000,-- en € 3.000.000,-- + begrotingsruimte 2008 € 1.063.820,--. Beschikking over de middelen van deze reserve kan alleen wanneer daarvoor een afzonderlijk voorstel aan de staten is voorgelegd.

Bestemmingsreserves

2.01. Reserve monitoring voormalige stortplaatsen

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	800.564	819.947	819.947	819.947	819.947	819.947
Exploitatiebudget	19.383	-	-	-	-	-
Totaal beschikbaar	819.947	819.947	819.947	819.947	819.947	819.947
Verwachte last	-	-	-	-	-	-
Einde jaar	819.947	819.947	819.947	819.947	819.947	819.947

De middelen in deze reserve zijn via een heffing geïnd. Deze middelen zijn gelabeld. Dit is vastgelegd in de zogenoemde Leemtewet. Momenteel vindt er geen heffing meer plaats. Verwacht wordt dat nog in 2007 de kosten voor de herstelwerkzaamheden, het opheffen van eventuele risico's en het herstel van de afdeklaag bekend worden en kan de meerjarenraming hierop worden aangepast.

2.02. Reserve wegenbeheer

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	1.484.794	1.364.835	850.139	1.002.491	1.252.748	1.609.535
Exploitatiebudget	16.998.074	13.390.279	13.707.422	14.107.409	14.515.395	14.863.764
Totaal beschikbaar	18.482.868	14.755.114	14.557.561	15.109.900	15.768.143	16.473.299
Verwachte last	17.118.033	13.904.975	13.555.070	13.857.152	14.158.608	14.863.764
Einde jaar	1.364.835	850.139	1.002.491	1.252.748	1.609.535	1.609.535

De vermeerderingen zijn de jaarlijks geïndexeerde normbedragen. De middelen benodigd voor een adequaat wegenbeheer zijn berekend op basis van het Meerjaren(groot)onderhoudsplan tot 2020. Uit dat plan blijkt dat in de periode 2003-2018 negatieve saldi zullen optreden. Momenteel is het door de huidige aanbestedingsmarkt mogelijk met het huidige budget aan de normen te voldoen, zonder dat in de reserve negatieve saldi ontstaan. Indien de markt weer aantrekt, moeten de inhoud van de reserve en de geplande activiteiten die hieruit gedekt moeten worden in relatie tot het budget Wegenbeheer opnieuw bekeken worden. De verwachte uitgaven op de exploitatie (onderdeel 33104) worden jaarlijks geactualiseerd. Wat extra of minder wordt uitgegeven dan in een raming is aangegeven, wordt aan het einde van het jaar uit de reserve aangevuld of in de reserve gestort. De Reserve wegenbeheer heeft ook een functie als buffer om een bovengemiddeld aantal strooibeurten te kunnen uitvoeren. Het streven is elk jaar halverwege december een buffer van ten minste 10 strooibeurten in reserve te hebben, dus minimaal € 140.000,--.

2.03. Reserve beheer vaarweg Meppel-De Punt

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	7.074.410	7.787.714	6.225.240	5.767.189	5.283.234	4.772.007
Exploitatiebudget	3.614.426	3.663.787	3.700.890	3.738.302	3.776.029	3.837.076
Totaal beschikbaar	10.688.839	11.451.501	9.926.130	9.505.491	9.059.263	8.609.083
Verwachte last	2.901.122	5.226.261	4.158.941	4.222.257	4.287.256	3.837.076
Einde jaar	7.787.714	6.225.240	5.767.189	5.283.234	4.772.007	4.772.007

Met behulp van de Brokx-Nat-systematiek wordt jaarlijks het Meerjaren(groot)onderhoudsplan bijgesteld, waarin de verwachte uitgaven vastgesteld worden voor het onderhoud aan de vaarweg. Deze verwachte uitgaven vormen de verminderingen die aan programmaonderdeel 33304 worden toegevoegd. In 2009 zal een herziene berekening verschijnen, wat mogelijk effect heeft op de hoogte van de vermeerdering van het budget in 2010 en verdere jaren. Het saldo van de reserve moet tot 2024 toereikend zijn om het totale onderhoud uit te kunnen voeren. Na deze periode stopt de bijdrage voor groot onderhoud van het Rijk en zal de grondslag van de reserve heroverwogen moeten worden. Evenals bij het wegenbeheer worden over- of onderschrijdingen op de kosten van beheer en onderhoud van deze vaarweg met de reserve vereffend.

2.04. Reserve beheer Zuidoost-Drentse vaarwegen

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	5.069.608	3.974.961	850.378	-120.047	-86.174	-48.391
Exploitatiebudget	3.742.588	3.462.993	3.520.341	3.578.730	3.683.179	3.745.793
Totaal beschikbaar	8.812.196	7.437.954	4.370.719	3.458.683	3.597.005	3.697.402
Verwachte last	4.837.235	6.587.576	4.490.766	3.544.857	3.645.396	3.745.793
Einde jaar	3.974.961	850.378	-120.047	-86.174	-48.391	-48.391

De vermeerdering is het jaarlijks geïndexeerd normbedrag. Jaarlijks wordt bepaald wat de verwachte last is. Dat bedrag is het jaarbudget dat in de exploitatie (programmaonderdeel 33305) is opgenomen. De verwachte last voor de aankomende jaren is meer dan het normbedrag om de inhaalslag te realiseren zoals aan uw staten is toegezegd. De huidige raming is op basis van het Meerjaren(groot)onderhoudsplan 2006-2009. Een van de aanbevelingen is een actualisatie van deze reserve. Jaarlijks vindt een actualisatie plaats van het (Groot)onderhoudsplan. Evenals bij het wegenbeheer en de vaarweg Meppel-De Punt worden over- of onderschrijdingen op deze vaarwegen met de reserve vereffend. Vooralsnog is het beeld, dat de reserve in 2008 negatief komt te staan; dit is weliswaar niet is toegestaan, maar deze ontwikkeling zal meegenomen worden in nadere voorstellen over het in de toekomst omgaan met de reserves en het principe van het egaliseren van kosten.

2.05. Reserve ontgrondingenheffing

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	117.037	529.044	587.699	576.354	565.009	553.664
Exploitatiebudget	423.630	80.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Totaal beschikbaar	540.667	609.044	597.699	586.354	575.009	563.664
Verwachte last	11.623	21.345	21.345	21.345	21.345	21.345
Einde jaar	529.044	587.699	576.354	565.009	553.664	542.319

Op grond van artikel 21f van de Ontgrondingenwet hebben uw staten een heffing ingesteld op het ontgronden van bouwgrondstoffen. Dit jaar wordt de wet gewijzigd, waardoor de inkomsten jaarlijks sterk zullen dalen. De te verwachten inkomsten zijn dan jaarlijks € 10.000,--. De verwachting is dat er vanwege compensatie naar de omgeving in verband met de nieuwe zandwinning in Zuidwest-Drenthe voor € 80.000,-- een beroep op deze reserve zal worden gedaan. In welk jaar dit zal plaatsvinden is nog niet exact aan te geven.

2.06. Reserve Nationaal Milieubeleidsplan

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	649.829	608.822	201.822	201.822	201.822	201.822
Exploitatiebudget	61.750	365.000	377.000	385.000	393.000	400.900
Totaal beschikbaar	711.579	973.822	578.822	586.822	594.822	602.722
Verwachte last	102.757	772.000	377.000	385.000	393.000	400.900
Einde jaar	608.822	201.822	201.822	201.822	201.822	201.822

De meerjarige vermindering is gelijkgesteld aan de meerjarige vermeerdering. De meerjarige vermeerdering is een normbudget. Dit budget wordt besteed aan projecten op programma-onderdeel 35003.

2.07. Reserve uitvoering tweede fase Relatienota en natuurontwikkelingsbeleid

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	743.839	231.159	-	-	-	-
Exploitatiebudget	-	-	-	-	-	-
Totaal beschikbaar	743.839	231.159	-	-	-	-
Verwachte last	512.680	231.159	-	-	-	-
Einde jaar	231.159	-	-	-	-	-

De geplande fasering loopt min of meer volgens planning. De realisatie per 1 juni 2006 is meer dan de realisatie over geheel 2005. De realisatie vindt plaats in de exploitatie op onderdeel 36211. De verwachting is dat eind 2007 de reserve is uitgeput.

2.08. Reserve versterking economische structuur

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	3.586.566	2.715.867	1.517.479	1.517.479	1.517.479	1.517.479
Exploitatiebudget	2.085.100	2.101.612	385.712	389.912	394.212	394.212
Totaal beschikbaar	5.671.666	4.817.479	1.903.191	1.907.391	1.911.691	1.911.691
Verwachte last	2.955.799	3.300.000	385.712	389.912	394.212	394.212
Einde jaar	2.715.867	1.517.479	1.517.479	1.517.479	1.517.479	1.517.479

De vermeerdering van de reserve voor 2007 bestaat uit de € 1,72 miljoen die in de Voorjaarsnota 2005 beschikbaar is gesteld en de structurele toevoeging van € 381.612,--. De verwachte vermindering is een van de dekkingsmiddelen van de Programmalijs WOK en het noordelijk Kompas-programma. In het kader van de WOK, het huidige Kompas-programma en het nieuwe Europese en rijksprogramma zijn projecten onderhanden.

2.09. Reserve grondwaterheffing

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	515.230	381.048	161.048	61.048	-	-
Exploitatiebudget	724.557	720.000	720.000	720.000	720.000	720.000
Totaal beschikbaar	1.239.787	1.101.048	881.048	781.048	720.000	720.000
Verwachte last	858.739	940.000	820.000	781.048	720.000	720.000
Einde jaar	381.048	161.048	61.048	-	-	-

De vermeerdering van de reserve komt tot stand door inning van de grondwaterheffing. De vermindering is op de lange termijn gelijk aan de geïnde heffing. Wat de exacte jaarlijkse verminderingen zijn, is moeilijk in te schatten. Jaarlijks worden de verminderingen aan programma-onderdeel 34401 toegevoegd. Op basis van projectaanvragen worden er middelen

uitgegeven. Vooraf is niet in te schatten wat de aanvangsdatum van deze projecten is. Verder kan een beroep op deze reserve worden gedaan als schade ontstaan is ten gevolge van het wijzigen van een vergunning of als de veroorzaker van de schade niet bekend is. De grondwaterbrief die uw staten jaarlijks ontvangen geeft naast een indicatie van het tarief voor het aankomende jaar ook een verantwoording van de projecten die het afgelopen jaar zijn uitgevoerd.

2.10. Reserve investeringen verkeer en vervoer

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	16.181.492	25.273.576	33.236.085	39.012.940	42.401.033	40.935.002
Vermeerdering wegens rente	970.890	1.516.415	1.662.661	1.746.805	1.700.614	1.467.454
Exploitatiebudget	9.158.860	8.420.880	8.420.880	8.420.880	5.983.640	5.983.640
Totaal beschikbaar	26.311.242	35.210.871	43.319.625	49.180.625	50.085.287	48.386.096
Verwachte last	1.037.666	1.974.786	4.306.686	6.779.592	9.150.285	9.979.553
Einde jaar	25.273.576	33.236.085	39.012.940	42.401.033	40.935.002	38.406.543

Bij deze reserve zijn de vermeerderingen van de door uw staten vastgestelde normbedragen waaraan tot en met 2009 een bedrag ad € 2,437 miljoen is toegevoegd. De verwachte verminderingen betreffen de kapitaallasten van de op basis van een geactualiseerde investeringsstaat (onderdeel Investerings verkeer en vervoer). De stijging van het saldo van deze reserve ten opzichte van het laatste verstrekte overzicht is een gevolg van het niet doorgaan van projecten dan wel het verschuiven van de uitvoering van projecten naar een later tijdstip.

2.11. Risicoreserve BTW-compensatiefonds

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	5.209.913	2.458.166	2.458.166	-	-	-
Exploitatiebudget	-	-	-	-	-	-
Totaal beschikbaar	5.209.913	2.458.166	2.458.166	-	-	-
Verwachte last	2.751.747	-	2.458.166	-	-	-
Einde jaar	2.458.166	2.458.166	-	-	-	-

In de Voorjaarsnota 2007 PLUS is aangegeven dat deze reserve per 1 januari 2008 zal worden opgeheven. De daarmee vrijkomende middelen zijn ingezet als dekking van de kosten de voostellen genoemd in dezelfde Voorjaarsnota.

2.12. Reserve stimulering vitaal platteland

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	949.476	222.758	454.071	454.071	454.071	454.071
Exploitatiebudget	5.808.393	1.245.835	93.813	47.681	1.623	-
Totaal beschikbaar	6.757.869	1.468.593	547.884	501.752	455.694	454.071
Verwachte last	6.535.111	1.014.522	93.813	47.681	1.623	-
Einde jaar	222.758	454.071	454.071	454.071	454.071	454.071

De Reserve stimulering vitaal platteland maakt vanaf 2007 deel uit van de ILG-middelen (ontschotting). De nog vermelde bedragen vormen het verschil tussen de van het Rijk ontvangen middelen en de budgetten zoals die op de verschillende onderdelen van het ILG in de Begroting 2007 en volgende jaren is opgenomen.

2.13. Reserve sociale en culturele ontwikkeling

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	39.495	267.075	267.075	-	-	-
Exploitatiebudget	1.190.367	1.239.000	1.505.000	-	-	-
Totaal beschikbaar	1.129.862	1.506.075	1.772.075			
Verwachte last	962.787	1.239.000	1.772.075	-	-	-
Einde jaar	267.075	267.075	-	-	-	-

De reserve is gekoppeld aan de budgetten van de Contourennota Mensen in het middelpunt voor de periode 2005-2008. Uw staten hebben vastgesteld dat de middelen sociaal-culturele ontwikkeling van de Contourennota Mensen in het middelpunt worden besteed aan de 5 programmalijnen Opgroeien, Werken en Leren, Wonen en Leefomgeving, Participatie en Parels van Drenthe. De programmaonderdelen zijn benoemd bij Welzijn; programma 8. Hierbij moet worden opgemerkt dat de vermeerderingen niet automatisch in de reserve worden gestort, maar in principe in het desbetreffende jaar worden besteed. Alleen die middelen die niet in de exploitatie worden besteed, worden toegevoegd aan de reserve. Door de koppeling met de reserve zijn de middelen zonder jaarbegrenzing (ontschotting) in te zetten in de periode 2005-2008. In 2008 wordt een nieuwe kadernota door uw staten vastgesteld.

2.14. Reserve stedelijke ontwikkeling

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	1.694.000	481.030	-	-	-	-
Exploitatiebudget	2.271.734	2.244.000	-	-	-	-
Totaal beschikbaar		2.725.030				
Verwachte last	3.484.704	2.725.030	-	-	-	-
Einde jaar	481.030	-	-	-	-	-

De Reserve stedelijke ontwikkeling is ingesteld is ter ondersteuning van de Programmalijn Stad. De toevoeging aan de reserve is het jaarlijks budget dat in de Voorjaarsnota 2005 ter beschikking is gesteld. De verwachting is dat in 2007 de laatste middelen worden besteed.

2.15. Reserve stads- en dorpsvernieuwing

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar		371.077	371.077	371.077	371.077	371.077
Exploitatiebudget	371.077	-	-	-	-	-
Totaal beschikbaar	371.077	371.077	371.077	371.077	371.077	371.077
Verwachte last	-	-	-	-	-	-
Einde jaar	371.077	371.077	371.077	371.077	371.077	371.077

Het saldo van deze reserve is ontstaan door afrekening van subsidies die zijn verleend in het kader van de (provinciale) Verordening stads- en dorpsvernieuwing. Aan het totaal aan terugontvangen bedragen is nog geen nieuwe bestemming gegeven.

2.16. Reserve verdubbeling N33

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	-	-	11.500.000	11.500.000	11.500.000	11.500.000
Exploitatiebudget	-	11.500.000	-	-	-	-
Totaal beschikbaar		11.500.000	11.500.000	11.500.000	11.500.000	11.500.000
Verwachte last	-	-	-	-	-	-
Einde jaar	-	11.500.000	11.500.000	11.500.000	11.500.000	11.500.000

Bij besluit van 31 januari 2007 is door uw staten de Bestemmingsreserve verdubbeling N33 ingesteld en is daarin een storting gedaan van € 11,5 miljoen. Dit bedrag is bedoeld als aandeel van de provincie Drenthe de regionale bijdrage voor de verdubbeling van de N33.

2.17. Reserve vaarverbinding Erica-Ter Apel

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	-	-	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000
Exploitatiebudget	-	10.000.000	-	-	-	-
Totaal beschikbaar		10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000
Verwachte last	-	-	-	-	-	-
Einde jaar	-	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000

Bij besluit van 31 januari 2007 is door uw staten de Bestemmingsreserve Erica-Ter Apel ingesteld en is daarin een storting gedaan van € 10,0 miljoen.

Van dit bedrag is € 5,0 miljoen bedoeld als aandeel van de provincie Drenthe in de investering en een bedrag van eveneens € 5,0 miljoen voor de dekking van eventuele risico's van het herstel van de vaarverbinding Erica-Ter Apel.

Voorzeningen middelen derden

3.01. Voorziening spaarhypotheken

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	1.553.962	1.699.889	1.778.255	1.865.415	1.961.908	2.068.196
Vermeerdering wegens rente	90.928	78.336	87.190	96.493	106.288	116.678
Exploitatiebudget	54.999	-	-	-	-	-
Totaal beschikbaar	1.699.889	1.778.225	1.865.415	1.961.908	2.068.196	2.184.874
Verwachte last	-	-	-	-	-	-
Einde jaar	1.699.889	1.778.225	1.865.415	1.961.908	2.068.196	2.184.874

De voorziening is in het leven geroepen om de gespaarde middelen van medewerkers met een spaarhypotheek te beheren. De afgelopen jaren zijn er veel spaarhypotheken verstrekt. De aflossing vindt pas aan het einde van de looptijd plaats. Verwachting is dat de aankomende jaren de onttrekking aan de reserve miniem is en de hoogte van de voorziening blijft toenemen.

3.02. Voorziening noordelijk archeologisch depot

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	163.513	233.524	182.650	130.405	119.543	119.543
Exploitatiebudget	152.291	346.602	105.760	107.870	102.972	105.030
Totaal beschikbaar	315.804	580.126	288.410	238.275	222.515	224.573
Verwachte last	82.280	397.476	158.005	118.732	102.972	105.030
Einde jaar	233.524	182.650	130.405	119.543	119.543	119.543

De vermeerdering van deze voorziening komt tot stand door een jaarlijkse bijdrage van de 3 noordelijke provincies. De structurele kosten die het onderhoud van het noordelijk archeologisch depot met zich meebrengt, laat een stijgende lijn zien. De kosten worden opgevangen door de opgebouwde voorziening.

3.03. Voorziening BDU

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	751.407	1.090.465	682.894	522.341	383.725	267.594
Vermeerdering wegens rente	256.475	18.045	39.447	61.384	83.869	27.797
Exploitatiebudget	4.133.172	5.591.338	5.875.000	5.875.000	5.875.000	5.875.000
Totaal beschikbaar	5.141.054	6.699.848	6.597.341	6.458.725	6.342.594	6.170.391
Verwachte last	4.050.589	6.016.954	6.075.000	6.075.000	6.075.000	6.075.000
Einde jaar	1.090.465	682.894	522.341	383.725	267.594	95.391

Van het Rijk wordt met ingang van 2008 een totaalbijdrage ontvangen inzake de BDU van jaarlijks ca. € 24,3 miljoen. Deze bijdrage wordt besteed aan openbaar vervoer € 18.480.000,--, gedrag € 643.216,--, vervoersmanagement € 35.000,-- en infrastructurele werken € 5.196.784,--. Bijdragen die terug worden ontvangen omdat projecten niet zijn doorgegaan of goedkoper uitvallen, worden gestort in de voorziening, om zo bij een volgende bestedingsronde weer ingezet te worden. Het Rijk geeft jaarlijks aan hoeveel rente er toegerekend moet worden aan deze voorziening. De bijdrage ten behoeve van het openbaar vervoer is hierna verder uitgewekt.

3.04. Voorziening grondkosten VINEX-locaties

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	615.193	449.327	-	-	-	-
Exploitatiebudget	-	-	-	-	-	-
Totaal beschikbaar	615.193	449.327	-	-	-	-
Verwachte last	165.866	449.327	-	-	-	-
Einde jaar	449.327	-	-	-	-	-

Eind 2004 is de periode 1995-2004, VINEX 1, afgesloten met een accountantscontrole. Het saldo van deze periode is € 449.327,-- positief. Dit positieve saldo is in 2007 toegevoegd aan de nieuwe Voorziening locatiegebonden subsidies.

3.05. Voorziening jeugdhulpverlening

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	831.086	244.412	397.427	304.442	211.457	118.472
Vermeerdering wegens rente	30.359	28.457	28.457	28.457	28.457	28.457
Exploitatiebudget	26.734.207	28.451.909	28.451.909	28.451.909	28.451.909	28.451.909
Totaal beschikbaar	27.595.652	28.724.778	28.877.793	28.784.808	28.691.823	28.598.838
Verwachte last	27.351.240	28.327.351	28.573.351	28.573.351	28.573.351	28.573.351
Einde jaar	244.412	397.427	304.442	211.457	118.472	25.487

De voorziening Jeugdhulpverlening wordt gevoed door middelen van het Rijk. In het jaarlijkse uitvoeringsprogramma worden uw staten over de besteding van de middelen geïnformeerd.

3.06. Voorziening bodemsaneringen

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	574.266	772.368	1.272.808	978.808	409.029	409.029
Exploitatiebudget	2.515.550	7.317.900	3.121.600	3.121.600	3.121.600	3.121.600
Totaal beschikbaar	3.089.816	8.090.268	4.394.408	4.100.408	3.530.629	3.530.629
Verwachte last	2.317.448	6.817.460	3.415.600	3.691.379	3.121.600	3.121.600
Einde jaar	772.368	1.272.808	978.808	409.029	409.029	409.029

De vermeerderingen van de Voorziening bodemsanering bestaan uit verwachte bijdragen van derden. De verwachte vermeerderingen en verminderingen zijn de bedragen zoals die medio 2007 in de meerjarenraming zijn opgenomen.

3.07. Voorziening stedelijke vernieuwing

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	322.742	-	31.635	55.541	71.667	76.547
Vermeerdering wegens rente	65.077	31.635	23.906	16.126	4.880	13.792
Exploitatiebudget	2.278.479	2.294.702	3.298.929	3.298.929	3.298.929	3.298.929
Totaal beschikbaar	2.666.298	2.326.337	3.354.470	3.370.596	3.375.476	3.389.268
Verwachte last	2.666.298	2.294.702	3.298.929	3.298.929	3.298.929	3.298.929
Einde jaar	-	31.635	55.541	71.667	76.547	90.339

Voor de uitvoering van het IVS II-programma stellen de gemeenten een MOP op. Deze MOP's vormen het programma van de stedelijke ontwikkeling voor de desbetreffende steden. Verder wordt in deze MOP's bepaald hoe het ISV-geld over een periode van 4 jaar wordt besteed. Het overige gedeelte van het budget is bestemd bij de overige gemeenten in Drenthe (zogenaamde projectgemeenten). Voor deze gemeenten is de uitkering van het ISV gebaseerd op individuele projecten in plaats van een programma.

3.08. Voorziening openbaar vervoer

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	2.622.984	3.373.314	3.418.497	3.464.809	3.512.279	3.560.936
Vermeerdering wegens rente	134.218	45.183	46.312	47.470	48.657	44.886
Exploitatiebudget	18.000.000	20.673.800	18.480.000	18.480.000	18.480.000	18.480.000
Totaal beschikbaar	20.757.202	24.092.297	21.944.809	21.992.279	22.040.936	22.085.822
Verwachte last	17.383.888	20.673.800	18.480.000	18.480.000	18.480.000	18.480.000
Einde jaar	3.373.314	3.418.497	3.464.809	3.512.279	3.560.936	3.605.822

De vermeerdering bestaat uit ontvangsten vanuit de BDU, zijnde de gelden die bestemd zijn voor het openbaar vervoer. Aangenomen wordt dat de uitgaven hetzelfde zullen zijn dan de inkomsten. Zodra het saldo van de voorziening wordt ingezet voor projecten, zal de meerjarenraming worden aangepast.

3.09. Voorziening saneringsmaatregelen industrielaai

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	1.540.968	1.526.818	832.818	832.818	832.818	832.818
Exploitatiebudget	-	-	-	-	-	-
Totaal beschikbaar	1.540.968	1.526.818	832.818	832.818	832.818	832.818
Verwachte last	14.150	694.000	-	-	-	-
Einde jaar	1.526.818	832.818	832.818	832.818	832.818	832.818

Zodra het saldo van de voorziening wordt ingezet, zal de meerjarenraming worden aangepast.

3.10. Voorziening beeldende kunst

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	134.484	3.156	3.156	-	-	-
Exploitatiebudget	246.395	255.600	255.600	-	-	-
Totaal beschikbaar	380.879	258.756	258.756	-	-	-
Verwachte last	377.723	255.600	258.756	-	-	-
Einde jaar	3.156	3.156	-	-	-	-

Het Ministerie van OCW stelt voor de periode 2005-2008 jaarlijks een bedrag van € 255.600,- beschikbaar voor de beeldende kunst en vormgeving. Wanneer de middelen in 2008 niet zijn besteed, moeten ze worden terugbetaald aan het Ministerie van OCW.

3.11. Voorziening Interimregeling Duurzaam Veilig

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	27.793	372.190	372.190	372.190	372.190	372.190
Exploitatiebudget	345.492	-	-	-	-	-
Totaal beschikbaar	373.285	372.190	372.190	372.190	372.190	372.190
Verwachte last	1.095	-	-	-	-	-
Einde jaar	372.190	372.190	372.190	372.190	372.190	372.190

Zodra de laatste projecten die ten laste van deze voorziening zijn uitgevoerd kan met het Rijk wordt afgerekend. Daarna kan de voorziening worden opgeheven.

3.12. Voorziening locatiegebonden subsidies

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	-	576.927	419.097	419.097	373.751	-
Exploitatiebudget	576.927	249.165	252.840	207.494	-	-
Totaal beschikbaar	576.927	826.092	671.937	626.591	373.751	-
Verwachte last	-	406.995	252.840	252.840	373.751	-
Einde jaar	576.927	419.097	419.097	373.751	-	-

Voor de periode 2005-2009 heeft het ministerie van VROM bijdragen toegekend. Verwacht wordt dat het laatste bedrag in 2010 aan de gemeente Emmen kan worden uitgekeerd.

3.13. Reserve kapitaallasten kunstwerken

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	3.328.200	4.437.600	5.547.000	-	-	-
Exploitatiebudget	1.109.400	1.109.400	-	-	-	-
Totaal beschikbaar	4.437.600	5.547.000	5.547.000	-	-	-
Verwachte last	-	-	5.547.000	-	-	-
Einde jaar	4.437.600	5.547.000	-	-	-	-

Bij de vaststelling van de Voorjaarsnota 2007 PLUS is besloten deze voorziening per 1 januari 2008 op te heffen en de daarmee vrijkomende middelen aan te wenden als dekkingsmiddel voor de uitvoeringskosten van in de Voorjaarsnota 2007 PLUS genoemde projecten.

Voorzieningen

4.01. Voorziening achterstallig onderhoud en verbeteringswerken N34

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	-	36.454.893	23.369.537	11.127.704	11.127.704	9.915.704
Exploitatiebudget	36.454.893	-	-	-	-	-
Totaal beschikbaar	36.454.893	36.454.893	23.369.537	11.127.704	11.127.704	9.915.704
Verwachte last	-	13.085.356	12.241.833	-	1.212.000	9.915.704
Einde jaar	36.454.893	23.369.537	11.127.704	11.127.704	9.915.704	-

Per 1 januari 2007 is het beheer en onderhoud van de weg N34 overgedragen van het Rijk aan de provincie. In de hiervoor ontvangen afkoopsom is een bedrag van € 36.454.893,-- begrepen voor het wegwerken van achterstallig onderhoud en het treffen van verbeteringswerkzaamheden. Bij statenbesluit van 20 december 2006 is hiervoor een Voorziening achterstallig onderhoud en verbeteringswerken N34 ingesteld en is in deze voorziening een genoemd bedrag gestort. In de komende jaren zal het bedrag aan de geplande werkzaamheden worden besteed.

4.02. Voorziening groot onderhoud provinciehuis

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	958.077	1.242.130	1.374.130	931.738	175.217	31.502
Exploitatiebudget	351.930	351.930	351.930	351.930	351.930	351.930
Totaal beschikbaar	1.310.007	1.594.060	1.726.060	1.283.668	527.147	383.432
Verwachte last	67.877	219.930	794.322	1.108.451	495.645	351.930
Einde jaar	1.242.130	1.374.130	931.738	175.217	31.502	31.502

De vermeerderingen aan deze reserve zijn vastgesteld op basis van een meerjarig onderhoudsplan voor de periode 2001-2010. Destijds heeft een extern bureau alle verwachte onderhoudskosten in kaart gebracht. Momenteel worden er verschillende onderhoudswerkzaamheden met het oog op het huisvestingsplan uitgesteld. De komende jaren zullen deze middelen worden ingezet als onderdeel van de revitalisering van het provinciehuis.

4.03. Voorziening groot onderhoud Museum

Verloop	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aanvang jaar	190.843	302.217	304.116	306.015	277.914	169.813
Exploitatiebudget	121.899	121.899	121.899	121.899	121.899	121.899
Totaal beschikbaar	312.742	424.116	426.015	427.914	399.813	291.712
Verwachte last	10.525	120.000	120.000	150.000	230.000	121.899
Einde jaar	302.217	304.116	306.015	277.914	169.813	169.813

Evenals het provinciehuis wordt bij het Drents Museum sinds 2002 gewerkt met een meerjarenonderhoudsplan voor de gebouwen van het Drents Museum. De planning beslaat een periode van 10 jaar. Voor de aankomende jaren is het niet ondenkbaar dat de planning zal worden gewijzigd waardoor de voorziening zal stijgen of dalen. Momenteel is een wijziging nog niet te voorzien, waardoor er is gekozen de hoogte van de voorziening op het huidige niveau te handhaven.

II.5 Toelichting op belangrijke ontwikkelingen

Uitkering Provinciefonds

In de Begroting 2008 is rekening gehouden met de informatie over de algemene uitkering van het Provinciefonds zoals deze is berekend in de zogenaamde Junicirculaire 2007. De verdeling van de algemene uitkering is alleen gegeven voor 2008. Het te sluiten Bestuursakkoord zal de basis zijn voor de jaren 2009-2011. Dat laatste betekent dat cijfers voor de jaren 2009-2011 in navolgend overzicht voorlopige extrapolaties zijn en voorlopig vrij tentatief van aard.

Op basis van de diverse uitgangspunten in de Junicirculaire ziet de ontwikkeling van de algemene uitkering uit het Provinciefonds er voor Drenthe voor de komende jaren gespecificeerd als volgt uit.

Meerjarenperspectief algemene uitkering provinciefonds junicirculaire

	2007	2008	2009	2010	2011
Verdeling algemene uitkering					
Uitkeringsfactor	1,627.694	1,418.612	1,485	1,546	1,606
Inwoners	9.889.247	9.699.630	9.699.630	9.699.630	9.699.630
Inwoners met minimum van 640.000	7.040.000	7.577.600	7.577.600	7.577.600	7.577.600
Inwoners stedelijke gebieden	537.944	555.172	555.172	555.172	555.172
Inwoners landelijke gebieden	6.147.456	6.274.385	6.274.385	6.274.385	6.274.385
Hectaren land	11.536.281	12.043.370	12.043.370	12.043.370	12.043.370
Hectaren water	125.028	127.739	127.739	127.739	127.739
Hectaren groen	4.047.528	3.955.377	3.955.377	3.955.377	3.955.377
Gewogen kilometers weglengte	7.480.725	7.581.567	7.581.567	7.581.567	7.581.567
Warmte kracht koppeling	603.861	668.612	668.612	668.612	668.612
Vast Bedrag	6.675.372	7.492.361	7.492.361	7.492.361	7.492.361
BRUTO algemene uitkering	54.083.442	55.975.813	55.975.813	55.975.813	55.975.813
Af: opbrengst MRB	15.764.283	19.204.050	19.204.050	19.204.050	19.204.050
NETTO algemene uitkering	38.319.159	36.771.763	36.771.763	36.771.763	36.771.763
NETTO algemene uitkering x uf	62.371.865	52.164.864	54.606.068	56.849.146	59.055.451
Correctie bedragen (1997)	1.665.618	1.451.665	1.519.600	1.582.021	1.643.419
TOTAAL algemene uitkering	64.037.483	53.616.529	56.125.668	58.431.166	60.698.870
Integratieuitkeringen					
Afschaffing opslag omroepbijdrage	2.332.911	-	-	-	-
Anti-discriminatievoorzieningen	56.187	pm	pm	pm	pm
Vermogensoverschotten		11.129.409	11.129.409	11.129.409	11.129.409
TOTAAL integratieuitkeringen	2.389.098	11.129.409	11.129.409	11.129.409	11.129.409
TOTAAL algemene uitkering/integratieuitkeringen	66.426.581	64.745.938	67.255.077	69.560.575	71.828.279
Uitkering behoedzaamheidsreserve	-	-	-	-	-
Op te nemen in provinciale begroting	66.426.581	64.745.938	67.255.077	69.560.575	71.828.279
Volgens Voorjaarsnota/5 wijziging 2007	66.173.282	64.225.965	66.495.008	68.442.675	69.469.315
Bijramen algemene uitkering	253.299	519.973	760.069	1.117.900	2.358.964

De accessen die vermeld zijn in de circulaire zijn zowel voor 2007 als 2008-2011 positief. Voor een deel hebben de accessen betrekking op de doorwerking van het Coalitieakkoord.

De verdeling van de middelen vindt nu plaats onder voorbehoud van het sluiten van een Bestuursakkoord tussen provincies en Rijk. Hierbij spelen ook de intenties een rol, een deel van de accessen in te zetten voor gezamenlijke prioriteiten op het vlak van de EHS en het regionaal economisch beleid.

In het Coalitieakkoord is verder opgenomen dat de provincies € 200 miljoen van hun vermogensposities bijdragen aan de bekostiging van de investeringsagenda voor de periode 2008-2011. Hierbij is uitgegaan van het verdelvoorstel dat door het IPO zelf ontwikkeld is. In de Junicirculaire 2007 is netto € 200 miljoen uit het Provinciefonds genomen. Bruto gaat het om € 340 miljoen. Op deze wijze is het inlopen van de vermogensoverschotten door het Rijk reeds “ingeboekt”. Een en ander is verder wel afhankelijk gemaakt van het nog af te sluiten Bestuursakkoord met het Rijk. Als daardoor de zaak nog weer verandert, wordt dat in de Septembercirculaire opgenomen.

In het voorgaande overzicht is te zien dat een deel van de bruto-uitname uit het Provinciefonds door middel van een integratie-uitkering weer bij de provincie terugkomt. Daarnaast is te zien dat wij voor de komende jaren niet uitgaan van het tot uitkering komen van de behoedzaamheidsreserve. Dit is mede gebeurd omdat voor deze reserve voor 2008 ook nog geen uitname uit het Provinciefonds geraamd is.

Opcenten op de MRB

In de Voorjaarsnota 2007 is ingegaan op de ontwikkelingen in 2007 en volgende jaren met betrekking tot de opcenten op de MRB. Daarbij is uitgegaan van het wagenpark per 31 december 2006, van een groei van het wagenpark van 1% per jaar en met een percentage oninbaar van 1%. Deze uitgangspunten zijn bij de Begroting 2008 ongewijzigd.

Het tarief voor de opcenten op de MRB worden jaarlijks geïndexeerd. Voor Drenthe vindt deze indexering plaats op basis van het vierjarig gemiddelde van het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie. Deze cijfers luiden als volgt.

	2004	2005	2006	2007	Gemiddeld
Stijgingspercentage	1,2	1,7	1,1	1,5	1,4

Dit stijgingspercentage wordt toegepast op het meerjarenperspectief en leidt tot de volgende ontwikkeling van het opcententarieven per 1 april.

2007	2008	2009	2010	2011
78,6	79,7	80,8	81,9	83,0

Wij stellen u voor het tarief voor de opcenten op de MRB voor het tijdvak 1 april 2008 tot en met 31 maart 2009 vast te stellen op: 79,4.

Op grond van de huidige gegevens, het voorstelde tarief en de genoemde aannames is een raming gemaakt van de verwachte ontwikkeling van de opbrengst opcenten op de MRB.

In de navolgende tabellen is de raming voor 2008 en komende jaren uitgaande van de hiervoor genoemde uitgangspunten weergegeven.

Bedragen x € 1.000	2008	2009	2010	2011
	42.708	44.030	45.394	46.801

Overige ontwikkelingen

Voor de verdere toelichting op belangrijke ontwikkelingen geldt dat deze aan de orde is in de bij deze Begroting behorende Nota van aanbieding, voor zover de ontwikkelingen niet reeds aan de orde zijn geweest bij de desbetreffende programma's in het Programmaplan van deze Begroting.

Bijlagen

1 Controleprotocol

Controleprotocol voor de accountantscontrole van de Jaarrekening 2007 van de provincie Drenthe

1. INLEIDING

PS hebben aan PriceWaterhouseCoopers Accountants opdracht verstrekt de accountantscontrole, als bedoeld in artikel 217 van de Provinciewet, voor de provincie Drenthe uit te voeren. Ter voorbereiding en ondersteuning van de uitvoering van deze accountantscontrole moeten PS echter nog een aantal zaken nader regelen, hetgeen op hoofdlijnen in dit Controleprotocol plaatsvindt.

Object van controle is de Jaarrekening 2007 en daarmee tevens het financieel beheer over het jaar 2007, zoals uitgeoefend door of namens GS van Drenthe.

1.1. Doelstelling

Dit Controleprotocol heeft als doel nadere aanwijzingen te geven aan de accountant over de reikwijdte van de accountantscontrole, de daarvoor geldende normstellingen en de daarbij verder te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties voor de controle van de Jaarrekening 2007 van de provincie Drenthe.

1.2. Wettelijk kader

De Provinciewet, artikel 217, schrijft voor dat PS een of meer accountants aanwijzen als bedoeld in artikel 393, eerste lid, Boek 2, van het Burgerlijk Wetboek voor de controle van de in artikel 201 van de Provinciewet bedoelde Jaarrekening en het daarbij verstrekken van een accountantsverklaring en het uitbrengen van een verslag van bevindingen.

In het kader van deze opdrachtverstrekking aan de accountant kunnen PS nadere aanwijzingen geven voor te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties. Tevens zal in de opdrachtverstrekking duidelijk aangegeven moeten worden welke wet- en regelgeving in het kader van het financieel beheer onderwerp van rechtmatigheidcontrole zal zijn.

PS hebben op 17 maart 2004 de Verordening ex artikel 217 van de Provinciewet voor de controle op het financieel beheer en op de inrichting van de financiële organisatie van de provincie Drenthe vastgesteld.

Dit Controleprotocol, alsmede het door de accountant te hanteren Normenkader van wet- en regelgeving, zullen in hun vergadering van 14 november 2007 ter goedkeuring/vaststelling aan PS worden voorgelegd. Met dit Controleprotocol (waarin onder andere opgenomen de goedkeurings- en rapporteringstolerantie) stellen PS nadere aanwijzingen vast die specifiek van toepassing zijn voor het controlejaar 2006.

2. ALGEMENE UITGANGSPUNTEN VOOR DE CONTROLE (GETROUWHEID ÉN RECHTMATIGHEID)

Zoals in artikel 217 van de Provinciewet is voorgeschreven, zal de controle van de in artikel 201 van de Provinciewet bedoelde Jaarrekening uitgevoerd door de door PS benoemde accountant gericht zijn op het afgeven van een oordeel over:

- de getrouwe weergave van de in de Jaarrekening gepresenteerde baten en lasten en de activa en passiva;
- het rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten en balansmutaties in overeenstemming met de Begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder de provinciale verordeningen;
- de inrichting van het financieel beheer en de financiële organisatie gericht op de vraag of deze een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken;
- het in overeenstemming zijn van de door het college van GS opgestelde Jaarrekening met de bij of krachtens Algemene maatregel van bestuur te stellen regels bedoeld in artikel 186 van de Provinciewet (BBV);
- de verenigbaarheid van het Jaarverslag met de Jaarrekening.

Bij de controle zullen de nadere regels die bij of krachtens Algemene maatregel van bestuur worden gesteld op grond van artikel 217, zesde lid, van de Provinciewet (Besluit accountantscontrole provincies en gemeenten (BAPG)), alsmede de Richtlijnen voor de Accountantscontrole (NIVRA) bepalend zijn voor de uit te voeren werkzaamheden. Onder rechtmatigheid wordt begrepen de definitie volgens het BAPG dat de in de rekening verantwoorde lasten, baten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen, dat wil zeggen “in overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder provinciale verordeningen”.

3. TE HANTEREN GOEDKEURINGS- EN RAPPORTERINGSTOLERANTIES

De accountant accepteert bij de controle bepaalde toleranties en richt de controle daarop in. De accountant controleert niet ieder document of iedere financiële handeling, maar richt de controle zodanig in dat voldoende zekerheid wordt verkregen over het getrouwe beeld van de Jaarrekening en de rechtmatigheid van de verantwoorde baten en lasten en balansmutaties en financiële beheershandelingen met een belang groter dan de vastgestelde goedkeuringstolerantie**. De accountant richt de controle in op het ontdekken van belangrijke fouten en baseert zich daarbij op risicoanalyse, vastgestelde toleranties en statische deelwaarnemingen en extrapolaties.

In het BAPG zijn minimumeisen voor de in de controle te hanteren goedkeuringstoleranties voorgeschreven. PS mogen de goedkeuringstoleranties scherper vaststellen dan deze minimumeisen. Dit moet dan wel worden toegelicht in de accountantsverklaring.

** Door de toepassing van een risicoanalyse kan het zo zijn dat niet alle transacties die groter zijn dan de vastgestelde goedkeuringstolerantie individueel worden gecontroleerd. Ook kunnen andere gegevensgerichte werkzaamheden dan deelwaarnemingen worden toegepast. Met name door toepassing van cijferanalyse (verbandcontroles) kan het aantal deelwaarnemingen worden beperkt.

De minimumeisen zijn de volgende.

Goedkeuringstolerantie	Strekking accountantsverklaring:			
	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	>1%<3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	>3%<10%	≥ 10%	-

Naast deze kwantitatieve benadering zal de accountant ook een kwalitatieve beoordeling hanteren (professional judgement). De weging van fouten en onzekerheden vindt ook plaats op basis van professional judgement.

De definitie van de goedkeuringstolerantie is als volgt. Het bedrag dat de som van fouten in de Jaarrekening of onzekerheden in de controle aangeeft, die in een Jaarrekening maximaal mogen voorkomen, zonder dat de bruikbaarheid van de Jaarrekening voor de oordeelsvorming door de gebruikers kan worden beïnvloed.

De goedkeuringstolerantie is bepalend voor de oordeelsvorming, de strekking van de af te geven accountantsverklaring.

Naast de goedkeuringstoleranties wordt onderkend de rapporteringstolerantie. Deze kan als volgt worden gedefinieerd. Een bedrag dat gelijk is aan of lager is dan de bedragen voortvloeiend uit de goedkeuringstolerantie. Bij overschrijding van dit bedrag vindt rapportering plaats in het verslag van bevindingen. Een lagere rapporteringstolerantie leidt in beginsel niet tot aanvullende controlewerkzaamheden, maar wel tot een uitgebreidere rapportage van bevindingen. De rapporteringstolerantie kan worden vastgesteld op een percentage, bijvoorbeeld 10, van de goedkeuringstolerantie of op een maatschappelijk relevant geacht absoluut bedrag zoals € 150.000,--.

De rapporteringstolerantie wordt door PS vastgesteld, met inachtneming van vorengenoemde minimumeisen. De accountant richt de controle in, rekening houdend met de rapporteringstolerantie om te kunnen waarborgen dat alle gesignaleerde onrechtmatigheden die dit bedrag overschrijden ook daadwerkelijk in het verslag van bevindingen worden opgenomen.

In het hierna opgenomen schema zijn de goedkeuringstolerantie en de rapporteringstolerantie(s) opgenomen zoals door PS vastgesteld voor het controlejaar 2007.

Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	>1%<3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	>3%<10%	≥ 10%	-

Fouten spreken voor zich. Onzekerheden zijn minder hard kwantificeerbaar. Voor zover het totaal van de individuele fouten kleiner dan of gelijk is aan ca. € 2,2 miljoen en de onzekerheden kleiner of gelijk zijn aan ca. € 6,6 miljoen, wordt de Jaarrekening goedgekeurd. Als het totaal van de fouten tussen ca. € 2,2 miljoen en maximaal ca. € 6,6 miljoen blijven, komt een verklaring met beperking bij de Jaarrekening. Als het totaal van de fouten groter of gelijk is dan ca. € 6,6 miljoen, komt een afkeurende verklaring bij de Jaarrekening.

Hetzelfde geldt voor de onzekerheden:

- totaal van de geconstateerde onzekerheden tussen ca. € 6,6 miljoen en maximaal € 22 miljoen: verklaring met beperking;

- onzekerheden groter dan of gelijk aan ca. € 22 miljoen; verklaring van oordeelonthouding

Een verklaring met beperking is een goedkeurende verklaring, waarvan een deel van de baten en lasten wordt uitgezonderd op grond van geconstateerde fouten of onzekerheden.

De gehanteerde tolerantiegrenzen zijn gebaseerd op de Jaarrekening 2006. Op basis van de Jaarrekening 2007 zal de definitieve goedkeuringstolerantie (voor 2007) worden bepaald.

Voor de rapporteringstolerantie stellen PS als maatstaf dat de accountant op het niveau van programma's/producten in de Begroting elke fout of onzekerheid \geq € 200.000,-- rapporteert.

4. REIKWIJDTE ACCOUNTANTSCONTROLE RECHTMATIGHEIDTOETSING

De accountantscontrole op rechtmatigheid voor het kalenderjaar 2007 is limitatief gericht op het volgende.

- De naleving van wettelijke kaders, zoals opgenomen in het Normenkader in het kader van de rechtmatigheidscontrole bij de provincie. Dit uitsluitend voor zover deze directe financiële beheershandelingen betreffen of kan betreffen.
- Indien en voor zover bij de accountantscontrole materiële financiële onrechtmatige handelingen worden geconstateerd, worden deze in de rapportage en oordeelsweging uitsluitend betrokken indien en voor zover het door de staten of hogere overheden vastgestelde regels betreft.

Met andere woorden: interne regels van het college naar de ambtelijke organisatie c.q. besluiten van GS vallen daar buiten. Wel worden in de accountantscontrole betrokken GS-besluiten voor zover zij een nadere uitwerking zijn van hogere wet- en regelgeving en betrekking hebben op financiële rechtmatigheid (kaderstellende besluiten).

Een afwijking van deze lagere regelgeving kan passend zijn binnen de uitvoering van "hogere" besluiten. Het is (over het algemeen) aan GS om een oordeel te vellen over de geconstateerde afwijkingen van lagere interne regels.

5. RAPPORTERING ACCOUNTANT

Tijdens en na afronding van de controlewerkzaamheden rapporteert de accountant hierna in het kort weergegeven als volgt.

Interim-controles

In de tweede helft van het jaar wordt door de accountant een zogenaamde interim-controle uitgevoerd. Over de uitkomsten van die tussentijdse controle wordt een verslag uitgebracht. Bestuurlijk relevante zaken worden - op grond van de overeengekomen rapportagewensen - ook aan PS gerapporteerd.

Verslag van bevindingen

Overeenkomstig de Provinciewet wordt omtrent de controle een Verslag van bevindingen uitgebracht aan PS en in afschrift aan GS.

In het Verslag van bevindingen wordt gerapporteerd over de opzet en uitvoering van het financiële beheer en of de beheersorganisatie een getrouw en rechtmatig financieel beheer en een rechtmatige verantwoording daarover waarborgen.

Uitgangspunten voor de rapportagevorm

Gesignaleerde onrechtmatigheden worden toegelicht gespecificeerd naar de aard van het criterium (begrotingscriterium, voorwaardencriterium etc.).

Fouten of onzekerheden die de rapporteringtolerantie als bedoeld in hoofdstuk 3 van dit Controleprotocol overschrijden, worden weergegeven in een apart overzicht bij het Verslag van bevindingen. De accountant rapporteert ook over eventuele bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en de continuïteit van de door de provincie Drenthe gehanteerde geautomatiseerde informatieverzorging.

Accountantsverklaring

In de accountantsverklaring wordt op een gestandaardiseerde wijze, zoals wettelijk voorgeschreven, de uitkomst van de accountantscontrole weergegeven, zowel ten aanzien van de getrouwheid als de rechtmatigheid. Deze accountantsverklaring is bestemd voor PS, zodat deze de door het college van GS opgestelde Jaarrekening kan vaststellen.

2 Normenkader

Kader interne regelgeving met financiële beheershandelingen 2007 d.d. 8 augustus 2007

1. ALGEMEEN BESTUUR

1.1. Het organisme

- 1.0. 1.1.3. Verordening rechtspositie staten- en commissieleden (5/10/04)
- 1.0. 1.1.4. Regeling vergoedingen statenfracties (17/05/05)
- 1.0. 1.1.5. Verordening inzake tegemoetkoming in en vergoeding van kosten die verband houden met de vervulling van het ambt van lid van gedeputeerde staten (04/03/98)
- 1.1. 1.1.6. Uitkerings- en pensioenverordening gedeputeerden (02/05/02)

1.2. Organisatie

- 1.2.4. Regeling budgethouders provincie Drenthe
- 1.2.5. Verordening betreffende de organisatie van de financiële administratie
- 1.2.6. Financiële verordening Drenthe
- 1.2.6.1. Controleverordening provincie Drenthe
- 1.2.6.3. Financieringsstatuut provincie Drenthe 2004 (03/11/05)
- 1.2.8. Belegging van gelden
- 1.2.10. Besluit mandaat, volmacht en machtiging gedeputeerde staten 2004

2. BELASTINGEN, RETRIBUTIES EN HEFFINGEN

- Alg. 2.1. Legesverordening provincie Drenthe 1998 (21/10/05)
- 4.0. 2.2. Verordening op de heffing en de invordering van grondwaterbelasting 1994 (01/01/06)
- 6.0. 2.3. Heffingverordening ontgrondingen Drenthe 2000 (11/12/02)
- 5.1. 2.4. Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Drenthe (17/10/01)
- Alg. 2.5. Verordening op de heffing van opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting Drenthe (01/04/06)

3. SUBSIDIEREGELINGEN

3.1. Algemeen

- Alg. 3.1.1. Algemene subsidieverordening Drenthe 2004 (22/09/04, gewijzigd 23/03/06)

3.2. Water, (water)wegen, verkeer en vervoer

- 3.0. 3.2.1. Regeling gelden stimulering regionaal en lokaal verkeersveiligheidsbeleid Drenthe
- 3.0. 3.2.3. Subsidieregeling PPS-2 beleggen in verkeersveiligheid (17/10/01)

3.3. Natuur en milieu

- 6.1. 3.3.0. Subsidieregeling inrichting landelijk gebied
- 6.1. 3.3.1. Subsidieregeling natuur- en milieueducatie Drenthe (17/10/01)

- 6.1. 3.5.3. Subsidiereregeling reserve stimulering vitaal platteland (per 27/04/07 ingetrokken)
- 6.1. 3.3.4. Regeling subsidiecriteria en -voorwaarden natuurgebiedaankopen c.a. (21/12/97) (per 27/04/07 ingetrokken)
- 6.1. 3.3.5. Subsidiereregeling nationale parken (22/04/03) (per 27/04/07 ingetrokken)
- 5.2. 3.3.8. Beleidslijn inzake bijdragen uitvoeringskosten sanering industriewaaier provincie Drenthe (22/07/98)
- 6.1. 3.3.10. Subsidiereregeling Leren voor Duurzame ontwikkeling
- 6.1. 3.3.11. Subsidieverordening onderhoud landschapselementen Drenthe (22/04/03) (per 27/04/07 ingetrokken)
- 3.3.13. Subsidiereregeling energieprojecten (01/01/06)

3.4. Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening

- 9.1. 3.4.1. Verdelingsverordening provinciaal Stads- en dorpsvernieuwingsfonds 1994 (17/10/01) (alleen nog van toepassing voor afrekening)
- 3.4.4. Subsidieverordening stedelijke ontwikkeling Drenthe

3.5. Economie, recreatie/toerisme en landbouw

- 7.0. 3.5.2. Subsidiereregeling Economisch structuurfonds (21/11/97)
- 3.5.3. Subsidiereregeling reserve stimulering vitaal platteland Drenthe (per 27/04/07 ingetrokken)
- 7.1. 3.5.8. Subsidiereregeling Ontwikkeling recreatie en toerisme (17/10/01)
- 3.5.22. Subsidiereregeling tender Innovatief ondernemerschap Drenthe 2006-2007 (15/11/2006)

3.6. Cultuur en welzijn

- 3.6.2a. Subsidiereregeling Actieplan cultuurbereik Drenthe 2006
- 3.6.3a. Subsidiereregeling stimulering professionalisering Drentse musea 2006-2008.
- 3.6.4a. Subsidiereregeling bevordering beeldende kunst en vormgeving Drenthe 2006-2008
- 3.6.5. Subsidieverordening jeugdzorg Drenthe

Welzijn, educatie en sport

3.6.A. 1 t/m 7 zijn per 01/01/06 ingetrokken (alleen nog van belang voor afrekening)

- 8.0. 3.6.A.1. Subsidiereregeling Welzijn (22/04/03)
- 8.1. 3.6.A.2. Subsidiereregeling Provinciaal onderwijs (17/10/01)
- 8.0. 3.6.A.4. Subsidiereregeling deskundigheidsbevordering vrijwilligers (10/06/98)
- 8.0. 3.6.A.5. Subsidiereregeling vrijwilligerswerk en mantelzorg 2002 (10/10/02)
- 8.1. 3.6.A.6. Subsidiereregeling sportstimulering (17/10/02)
- 8.1. 3.6.A.7. Stimuleringsregeling topamateursportevenementen (20/05/03)

Cultuur

3.6.B.1. t/m 3.6.B.14. zijn per 01/01/06 ingetrokken (alleen nog van belang voor afrekening)

- 8.2. 3.6.B.1. Subsidiereregeling culturele infrastructuur (17/10/01)
- 8.2. 3.6.B.2. Subsidiereregeling bevordering beeldende kunst en vormgeving (26/02/03)
- 8.2. 3.6.B.3. Subsidiereregeling theater, muziek en voordrachtskunst (17/10/01)
- 8.2. 3.6.B.4. Subsidiereregeling activiteiten op het gebied van kunst en cultuur (17/10/01)

- 8.2. 3.6.B.5. Subsidieregeling Drentse publicaties (17/10/01)
- 8.2. 3.6.B.6. Subsidieregeling activiteiten Drentse musea (17/10/01)
- 8.2. 3.6.B.7. Subsidieregeling provinciale monumenten (17/10/01)
- 8.2. 3.6.B.8. Subsidieregeling onderhoud monumenten (17/10/01)
- 8.2. 3.6.B.9. Subsidieregeling restauratie monumenten (17/10/01)
- 8.2. 3.6.B.10. Subsidieregeling rieten daken (17/10/01)
- 8.2. 3.6.B.11. Subsidieregeling aankoop molens (17/10/01)
- 8.2. 3.6.B.12. Draaipremieregeling molens Drenthe (17/10/01)
- 8.2. 3.6.B.13. Subsidieregeling festivals (25/06/02)
- 8.0. 3.6.B.14. Reglement hét compliment voor Drentse vrijwilligers 2003 (17/09/03)

Maatschappelijke zorg

3.6.C.1. t/m 3.6.C.9. zijn per 01/01/06 ingetrokken (alleen nog van belang voor afrekening)

- 8.3. 3.6.C.1. Subsidieregeling zorg (22/04/03)
- 8.3. 3.6.C.2. Subsidieregeling activiteiten zorg (17/10/01)
- 8.0. 3.6.C.3. Subsidieregeling activiteiten jeugdhulpverlening
- 3.6.C.4. Tijdelijke regeling bekostiging jeugdhulpverlening
- 8.0. 3.6.C.5. Subsidieregeling activiteiten jeugd en samenleving (17/10/01)
- 8.0. 3.6.C.6. Subsidieregeling activiteiten vrouwenemancipatie (17/10/01)
- 8.0. 3.6.C.7. Subsidieregeling kinderopvang ten behoeve van personeel bij provinciale instellingen
- 8.0. 3.6.C.8. Subsidieregeling activiteiten minderheden (17/10/01)
- 8.3. 3.6.C.9. Subsidieregeling Fonds integraal ouderenbeleid (17/10/01)

4. WATER, (WATER)WEGEN, VERKEER EN VERVOER

- 3.0. 4.22. Verordening Provinciale Commissie Verkeer- en Vervoerberaad Drenthe (06/06/01)
Besluit tot delegatie muskusrattenbestrijding
Meerpartijenovereenkomst muskusrattenbestrijding 12 juni 2002

5. NATUUR EN MILIEU

- 5.2. 5.3. Reglement Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Drenthe (02/02/99)
- 5.2. 5.4.(a.) Beleidsregel voor nazorgplannen ex artikel 8.49 Wet milieubeheer (22/06/04), inclusief rekenmodule
- 5.2. Richtlijn beleggingen nazorgfonds (besluit AB nazorgfonds = GS, 21/08/01)

9. OMGEVING

- 6.0. 9.1. Provinciale omgevingsverordening (februari 05) (hoofdstuk 13)

PERSONEELSHANDBOEK (alle personele regelingen (bevoegdheid GS) maken geen deel meer uit van het normenkader)

Kader externe regelgeving met financiële beheershandelingen 2007 d.d. 8 augustus 2007

- 0.0. Financiering en algemene dekkingsmiddelen**
 - Wet Fido
 - Financiële verhoudingswet (provinciefonds)
 - Provinciewet
 - Invorderingswet
 - Besluit begroting en verantwoording
 - Regeling van de minister van binnenlandse zaken en koninkrijkrelaties van 7 juli 2006, houdende regels met betrekking tot de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen in de jaarrekening van provincies en gemeenten (Regeling verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen)
 - Informatie voor derden (IV3)
 - Wet op het BTW-compensatiefonds
 - Wet omzetbelasting
 - Algemene Wet inzake rijksbelastingen

- 1.1. Bestuurlijke aangelegenheden**
 - Burgerlijk Wetboek
 - Wet gemeenschappelijke regelingen
 - Staatssteunregeling artikelen 87 en 88 EG-verdrag
 - Algemene wet bestuursrecht

- 3.1. Beheer en onderhoud**
 - Aanbestedingsreglement werken 2004 (ARW) (vanaf 07/06/05 tot 21/03/06)
 - Aanbestedingsreglement werken 2005 (vanaf 21/03/06)
 - Europese aanbestedingsrichtlijnen voor werken, diensten en leveringen
 - Besluit aanbestedingsregels voor overheidsopdrachten (01/12/05)
 - Wegenwet
 - Waterstaatswet

- 3.2. Verkeer**
 - BDU
 - Besluit BDU verkeer en vervoer
 - Uitvoeringsregeling en beleidsregel BDU verkeer en vervoer
 - *Onderstaande regelingen zijn alleen nog van belang voor afrekening van lopende projecten.*
 - GDU
 - *Besluit Duurzaam Veilig*
 - *Interim-besluit Duurzaam veilig*
 - *Besluit gelden regionaal verkeersveiligheidsbeleid*
 - *Regeling overdracht personele middelen convenant VERDI en ophoging GDU 2004*

- Vervoer**
 - Wet personenvervoer
 - Besluit infrastructuurfonds

- 4.0. Waterhuishouding**
 - Grondwaterwet
 - Wet op de waterhuishouding (planstructuur)
 - Waterstaatswet
 - Wet voorziening voor inzet en bekostiging muskusrattenvangers
 - Waterschapswet

- 5.0. Milieu Algemeen**
 - Wet milieubeheer
 - Subsidieregeling BANS klimaatconvenant
 - Wet sanering industrielawaai
 - Subsidieregeling programmafinanciering Externe Veiligheid

- 5.1. Bodem**
 - Wet bodembescherming
 - Wet stedelijke vernieuwing
 - Regeling financiële bepalingen bodemsanering

- 5.2. Vergunningverlening en handhaving milieubeheer**
 - Ontgrondingenwet

- 6.1. Natuur**
 - Kaderwet LNV subsidies
 - Subsidieregeling natuurbeheer
 - Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer
 - Flora- en Faunawet
 - Boswet: schadevergoeding
 - Natuurbeschermingswet

- 6.2. Plattelandsbeleid**
 - Landinrichtingswet
 - Wet inrichting Landelijk gebied

- 7.0. Economie**
 - EG-verdrag 70/2001
 - EG-verdrag, artikelen 87, 88; minimissteun
 - Kaderwet EZ-subsidies
 - Wet toezicht Europese subsidies
 - D2/EZ-Kompas en Leader

Onderstaande regelgeving is van belang voor zover de provincie Drenthe cofinanciering verstrekt aan projecten die tevens financiering uit hoofde van deze regelingen ontvangen, omdat dan de ASV niet van toepassing is.

- Standaardvoorwaarden voor projecten uitgevoerd in het kader van het KOMPAS-programma, voor EFRO en EZ/KOMPAS
- Standaardvoorwaarden voor projecten uitgevoerd in het kader van het LEADER+-programma voor Noord-Nederland 2000-2006, bestemd voor EOGFL

Normenkader omvat tevens:

- Plattelandsontwikkelingsprogramma Nederland
- Regeling projectsubsidies Belvedere 2005 (per 1 sept. 2006 afgesloten)
- Europees programma Innovatieve Acties CCI 2005 NL 16 o PP 002

7.1. Toerisme en recreatie

- EG-verdrag 70/2001

7.2. Landbouw

- EG-verdrag, artikelen 87, 88; minimissteun

8.0. Welzijn

- Welzijnswet
- Bekostigingsbesluit welzijnsbeleid
- Subsidieregeling welzijnsbeleid

8.1. Onderwijs en sport

- Stimulering breedtesport

8.2. Cultuur

- Welzijnswet
- Bekostigingsbesluit welzijnsbeleid
- Stimuleringsregeling breedtesport
- Wet op specifiek cultuurbeleid
- Bekostigingsbesluit cultuuruitingen
- Regeling subsidie en uitkeringen cultuuruitingen
- Regeling specifieke uitkeringen cultuureducatie
- Regeling specifieke uitkeringen stedelijk en provinciale programma's cultuurbereik
- Monumentenwet
- Mediawet
- Koepelconvenant herstructurering openbaar bibliotheekwerk
- Aanvulling op het koepelconvenant bibliotheekvernieuwing
- Beleidskader Actieplan cultuurbereik 2005-2008
- Regeling uitkeringen cultuurbereik 2005-2008
- Beleidskader geldstroom beeldende kunst en vormgeving 2005-2008

8.4. Jeugdzorg

- Wet op de jeugdzorg
- Tijdelijk besluit uitkeringen jeugdzorg (gaat per 01/01/08 vervallen)
- Uitvoeringsbesluit Wet op de jeugdzorg
- Besluit van de minister van volksgezondheid, welzijn en sport van 22 december 2004, nr. DJB/JZ-2540278, houdende regels met betrekking tot de uitkeringen jeugdzorg en aan de provincies en eisen ten aanzien van het provinciaal subsidiebeleid (Regeling bekostiging jeugdzorg)
- Besluit van de staatssecretaris van volksgezondheid, welzijn en sport en de minister van justitie van 22 augustus 2006, nr. DJB/JZ 270.2202, houdende vaststelling van de herziene bijlagen 2 en 3, behorende bij de Regeling bekostiging jeugdzorg
- Regeling van de staatssecretaris van volksgezondheid, welzijn en sport van 22 december 2004, nr. DJB/JZ-2540276, houdende regels met betrekking tot het

verlenen van subsidies op het terrein van jeugdzorg met betrekking tot de steunfunctie, experimenten en het stimuleren van nieuw beleid (Rijkssubsidieregeling Jeugdzorg)

- Regeling van de staatssecretaris van volksgezondheid, welzijn en sport van 22 december 2004, nr. DJB/JZ-2540275, houdende vaststelling van normbedragen ten behoeve van de vaststelling van de uitkering Bureau Jeugdzorg (Regeling normbedragen jeugdzorg)

9.0. Ruimtelijke ordening

- Wet op de ruimtelijke ordening

9.1. Volkshuisvesting/stedelijke vernieuwing

- Wet op de ruimtelijke ordening
- Wet stedelijke vernieuwing
- Invoeringswet stedelijke vernieuwing

Inkopen

- Europese aanbestedingsrichtlijnen levering
- Europese aanbestedingsrichtlijnen werken
- Europese aanbestedingsrichtlijnen diensten
- Besluit aanbestedingsregels voor overheidsopdrachten (01/12/05)

Personeel

- Ambtenarenwet
- Fiscale wetgeving
- Sociale verzekeringswetten
- Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
- Rechtspositiebesluit Commissarissen van de Koningin
- Rechtspositiebesluit gedeputeerden
- Rechtspositiebesluit staten- en commissieleden

3 Afkortingenwijzer

ARW	Aanbestedingsreglement werken
ASV	Algemene subsidieverordening
BAPG	Besluit accountantscontrole provincies en gemeenten
BBL	Bureau Beheer Landbouwgronden
BBV	Besluit Begroting en verantwoording
BDU	brede doeluitkering
CBK	Centrum Beeldende Kunst
CBM	Centraal Bureau Motorrijtuigenbelasting
CROW	Stichting Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de verkeerstechniek
CvdK	Commissaris van de Koningin
DBL	Drentse Bedrijfslokaties (Stichting)
DLG	Dienst Landelijk Gebied
DPM	Drents Platform Mantelzorg
DR	Dienst Regelingen
EFRO	Europees Fonds voor regionale ontwikkeling
EHS	ecologische hoofdstructuur
ETS	Europese territoriale samenwerking
FBE	faunabeheereenheid
FFW	Flora- en Faunawet
GAE	Groningen Airport Eelde
GDU	gebundelde doeluitkering
GS	gedeputeerde staten
ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
IGGD	Integraal groen gebiedsplan Drenthe
IPO	Interprovinciaal Overleg
ISV	Investeringsbudget stedelijke vernieuwing
IV ₃	informatie voor derden
KIA	Kennisinvesteringsagenda
LMA	Landelijk Meldpunt Afvalstoffen
LNV	Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
MKB	midden- en kleinbedrijf
MRB	Motorrijtuigenbelasting
NBW	Natuurbeschermingswet
NOA	Noordelijke ontwikkelingsas
NOM	Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (Ministerie van)
PBc	Provinciale Bibliotheekcentrale
pMJP	Provinciaal Meerjarenprogramma
POP	Provinciaal omgevingsplan
POV	Provinciale omgevingsverordening
PS	provinciale staten
PUP	Provinciaal uitvoeringsprogramma
PVVP	Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan
SAN	Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer
SN	Subsidieregeling natuurbeheer

SNN	Samenwerkingsverband Noord-Nederland
TJS	Tienjarensscenario
VDG	Vereniging van Drentse gemeenten
VROM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (Ministerie van)
WABO	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WBB	Wet bodembescherming
WHVBZ	Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden
WILG	Wet investeringsbudget landelijk gebied
WM	Wet milieubeheer
WMD	Waterleidingmaatschappij Drenthe
WRO	Wet op de Ruimtelijke Ordening

